ספר

עין יעקב

חלק שלישי

אגדות בבלי וירושלמי עם כו"ש"י והחדושים
שבאו בו כבל אשר נדפסו כמה פעמים.
ובתוספת מעלות רבים.

א) נדפסו בשלימות לאשורם כל בם,
יתענגו הרואים.
ב) הוגהו מכל הטעיות והשבושים בשקידה
רבה.
ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגדולים.
ד) הגהות הב"ח על אגדות.

22165

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
1942:5578

4 ÜA
16497

תניא

*איש אמו ואביו תיראו וגו' יכול אמר לו אביו א
היטמ' או שאמ' לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל ו
איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם ויק' יט
חייבין בכבודי תניא יכול יהא בנין בה"מ דוחה
שבת ת"ל *את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו סס
כולכם חייבין בכבודי תניא יכול יתיירא אדם
מבית המקדש ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי
תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש
מה שמירה האמורה בשבת *לא משבת אתה סס
מתייירא אלא ממי שהוהיר על השבת אף מורא ע"ג
האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי
שהוהיר על המקדש. ואיזו היא מורא מקדש לא
יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו באפונדתו
ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה

אמר לו אביו לכהן: היטמא בנית הקברות להזיר חנדה לו
שהיתה עומדת בקוץ ואמר לו אל תחזיר: יכול ישמע לו
ת"ל איש אמו ואביו תיראו ולפיכך לאו דטומאה ולאו להזנת
חנדה מלאוי דזנת: נאמרה שמירה בשבת ומורא במקדש
והקיש הכתוב בפסוק אחד: לא משבת אתה מתירא ללא
כתיב ביה מורא: באפונדתו ארבעי אמות במתניו: קפנדריא
לקבר הלוכו אלא להקיף ויכנס בפתק זה ויוצא בזכנגדו ולא לצאת
בנודה אלא לעצות לרבים:

מק"ו ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בה"מ קיים מנין ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם:

ב משנה ב"ש מתירין את הצרות לאחים וב"ה
יג אוסרין *חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה
סס וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין
ע"נ אע"פ שאלו אוסרין ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש. כל הטהרות והטמאות שהיו אלו

מק"ו מפרש בפרק הרואה מכי אין לנו אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

ב"ש מתירין לרת ערוה להתייבם לאחין דלית להו דרשא דלעיל:

חלצו הלרות מן האחין: ב"ש פוסלין מן הכהונה שקילתה קלילה:) וב"ה מכשירין לפי שקילה שלא לגורך והוי כקולת מן הנכרי: נתייבמו לאחים: ב"ש מכשירין לותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהם: וב"ה פוסלין שנגעלו לאסור להם והנגעלה לכסול לה עזרה זונה והזונה אסורה לכהונה: לא נמנעו וכו' אע"פ שנכי הלרות שנתיבמו (לנית) [בנית] שמאי ממזרים הם לב"ה שהרי נאיסור אחת אף הוו עליהם ואחת אף נכרית ונכי עריות שהן קייבי כריתות ממזרים הם כדאיתא בפירקין אפילו הכי לא נמנעו ב"ה ליטול בנים מבית שמאי לפי שהיו מודיעים להם אותן הנאות מן הלרות ואומרין דעו שמשפקה זו מלרת ערוה שנתיבמו נאים והם היו פורשין:

מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות
אלו ע"ג אלו ע"כ: ובברייתא פירש יותר ואמר
*לא נמנעו ב"ש לישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש יד
ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה ע"ג
שנ' *האמת והשלום אהבו: זכריה ח

גמרא איכא מ"ד לא עשו ב"ש כדבריהם דהא ג
ב"ה רובא ואיכא מ"ד עשו דכי אולינן בתר סז
רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי: ע"ח
שאלו את ר' יהושע צרת הבת מהו אמר להם ד
מחלוקת ב"ש וב"ה והלכה כדברי מי א"ל טן
מה אתם מכנסין ראשי בין שני הרים גדולים בין ע"ג
שני מחלוקת גדולות בין ב"ש וב"ה מתירא אני
שמא ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי נגמ' לית'
משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית ומשפחת
עכמאי מבית צבועים ומשפחת בית קופאי מבן בית
מקושש שהן בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו לכוניס
על גבי המובח: מכן
עכמלי

בימי ר' דוסא בן הרכינס הותרו צרת הבת ה
לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני טן

טהרות אלו על גב אלו שהיו מטמאין כליהם חלו לחלו:
דכי הדדי נינהו בקכמה:
ירוצו כמו ותרוץ גלגלתו לחנימלך לטון רלון: שהן בני צרות
שכשחו לטוק כנ"ה: בימי ר' דוסא הותרו לקיו של ר'
דוסא שהיה מתלמידי נ"ש התירו כדתכא לקמן ועשו על פיו

שחכם גדול היה (וזקן) ועיניו קמו מלבא לבית המדרש
אמרו מי ילך ויודיעוהו אמר להן ר' יהושע אני
אלך ואחריו מי ר' אלעזר בן עוריה ואחריו מי ר'
עקיבא הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו
אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה
יכנסו ונכנסו תפסו לר' יהושע והושיבו על מטה
של זהב אמר לו רבי אמור לתלמידך אחר וישב
א"ל מי הוא אמ' לו ראב"ע א"ל ויש לו בן לעוריה
תהלי' נ חברנו קרא עליו המקרא הזה *נער הייתי גם זקנתי
ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפשו
והושיבו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך
אחר וישב א"ל ומי הוא א"ל עקיבא בן יוסף א"ל
אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם
ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל (קרא
קהלת י עליו מקרא זה *טוב שם משמן טוב) התחילו מס־בין
אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו לו
צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת ב"ש וב"ה הלכה
כדברי מי אמר להם הלכה כב"ה א"ל והלא משמך
אמרו הלכה כב"ש אמר להם דוסא שמעתם או בן
הרכינס שמעתם א"ל חיי רבי סתם שמענו א"ל אח

וכהגו כן: שחכם גדול היה וסנוריס קכמים שהוא התירן:
קמו עמדו מלרחו': א"ל ר' יהושע לר' דוסא רבי לאמור לתלמידך
לאקר וישב: דוסא התירן שמעתס לומריס: או בן הרכינם
גלא דוסא שמעתס: סתם שמענו בן הרכינם סתס ושמו לא

קטן יש לי בכור שטן (שנון) הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והוהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו ש' תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעידני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר ג' דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ומקבלין גרים מן הקרדויים ומן התרמודיים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו בשלשה פתחים פגע בו בר"ע אקשי ליה ואוקמיה א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועה בקר א"ל ר"ע ואפילו לרועה צאן:

רבי יוחנן וסביא אמרי תרווייהו אין מקבלין גרים מן התרמודיים *פליגי בה ר' יוחנן וסביא

הזכר: בכור שטן (שנון) הוא קריף ועומד על שמועתו ועוזה מעשה ולימו שב משמועתו לעשות כרצים: עמון ומואב ישראלי' הדרי' בארץ עמון ומואב שכבש משה מסיחון וכתקדשו בקדושת ארץ ישראל ועכשיו בזית שכי בטלה קדושתה וזורעין בה בשביעית ותקנו להם מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שאי"י שחין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופאה ובחים שם ונוטלין שם לקט שכחה ופאה ומעשר עני: ומקבלי' גרים מן הקרדויי' וכו' ולא אמרינן ממזרים הם מבנות ישראל שבאו עליהם בכרים לחיבא רבנן לקמן דפסלי: פגע בו יונתן בר' עקיבא:

חד אמ' משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות
ירושלים בשלמא למ"ד משום עבדי שלמה קסבר
נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אלא
למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא פליגי בה רב
יוסף ורב כהנא ותרוייהו משמיה דרבה בר בר
חנה חד אמר י"ב אלפי גברי ושיתא אלפי קשתויי
וחד אמר י"ב אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי
קשתויי בשעה שנכנסו נכרים להיכל הכל נפנו על
כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים שנא' *נשים מיכה ה
בציון ענו בתולות בערי יהודה א"ר שמואל בר
נחמני א"ר יונתן פסוק זה שר העולם אמרו *נער מליס נ
הייתי גם זקנתי מאן אמריה אילימא קב"ה מי
איבא וקנה קמיה ואלא דוד אמריה מי קשיש
כולי האי אלא ש"מ שר העולם אמרו וא"ר שמואל
בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *ידו פרש צר על כל מיכה ז
מחמדיה זו עמון ומואב בשעה שנכנסו נכרים
להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת
אמרו זה שכתוב בו *לא יבא עמוני ומואבי בקהל דברי' כג

עבדי שלמה שכשלו בנות ישראל מקמת עוזרן ודרין שם בזקנת
נכריס וקסבר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר:
משום בנות ירושלים לקמן מפרש לה בנות ירושלים בקורבנה
שבאו נכריס ונשתוס: ה"ג חלת למ"ד משום בנות ירושלים מאי
היא: קשתוי מוזכי קמת: נער הייתי ליידי דאכרי' האי קרא
לעיל נקט לי' הכא: שר העולם מלאך:

ה' ישרף באש. *צוה ה' ליעקב סביביו צריו אמ' מיכה ד
רב כגון הומניא לפום נהרא:

א"ר יהודה אמר רב אסי נברי שקדש בזמן הזה גס
חוששין לקדושיו שמא מעשרת השבטים
הוא והא כל דפריש מרובא פריש ברוכתא דקביעי
דא"ר אבא בר כהנא *וינחם בחלח ובחבור נהר מ"ב יח
גוזן וערי מדי חלח וה *חלואות וחבור וה חדייב גי' הגמ'
נהר גוזן וו גינזק וערי מדי וה חמדן וחברותיה חלזון
ואמרי לה וו ניהר וחברותיה [חברותיה מאן אמר
שמואל כרך מושבי חירקי ודומקיא: פסולי דתרמוד
משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא
רבא וקבא ווטא מגנדר ואויל לשאול ומשאול
לתרמוד ומתרמוד למישן וממישן להרפניא:

כיצד

פרק שני

איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי קרי ו
הומני' לפום נהר' נהומכיח הס ומלירין לנכי פוס כהרח זהס ב
ישרחל עכייס:

מעשרת השבטים הוא שנשלו כותית וקסנר לכותית זילדה
מישרחל והולד ממזר וקוזזין לקילוזי ממזר: בדוכתא
דקביעי נכי עזרת הנשטיס וכל קנוע כמקלה על מקלה דמי
והיכח קניעי כלכתי' ויכקס נקלק וקנור: זה חדייב נהר גוזן
וכו' מוזכי (קזכי וקקיקי) [קידקי ודומקיח]:
איסור קדושה] זה זייך על מה שנאמר בפשכה כל זיח נו חיסור

ליה איסור קדושה אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש אמר ליה רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך:

ח אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנא' כא *כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ
ויקרא יח אשר לפניכם האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות ומאי משמע דהאי אל לישנא
יחזקאל יז דקשה היא דכתיב *ואת אילי הארץ לקח לימא
נ"ב פ"ח פליגי דר' לוי דא"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא

קדושה קולנת ולא מתינמת ופירשו בגמרית מאי חיסור קדושה שניות וכו': קדש עצמך לעמוד ולהזהר: אף במותר לך להוסיף לך שניות המותרות על העריות כדי שלא תבא לידי עריות האסורות מן התורה: כי את כל התועבות האל גבי עריות כתיב דמשמע כל התועבות הקשות: מכלל דיש רכות וקלות מהן ואסורות: אלה נמלות כתיב כי תועבת ה' תלהיך כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יותר מכל עריות מכלל דהאל לאו קשה הוא: הא כתיב אלה מכל התועבות האלה וכתיב: עריות אפשר בתקנה כל זמן שלא הוליד ממזר יפרוש ממכה

*אזן וחקר תקן משלים הרבה אמר עולא א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אונים עד שבא שלמה ועשה לה אונים ר' אושעיא אמר מהכא *פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור. אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה"ד לאדם משמר פרדם משמרו מבחוץ כולו משתמר מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי בדותא היא התם שלפניו מיהו משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה רב כהנא אמר מהכא *ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאוריותא היא דאוריותא ופרשו רבנן. כל התורה נמי פרשו רבנן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

קהל' יג
עירו' פ"ג
מזלי ד
ויקרא יח

ויתקרט לגבל מדות גזל לת הרגים הוח ולילו יודע למי יקדור ולע"ג דקי"ל יתקן נהם לרבי רגים ללו תשובה מעליתל היל: אזן לשון לזכים בית לקיזה כדלמרי' בעירובין לימד דעת לת העם דלגמרל בסימני טעמל ולסברה בדלמי גמר מלתל ממלתל והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזהר [הזהר] בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזר על הזכיות: אזנים של קופה לשון בהן הקופ' ומתמרת שלל תפול הכי כמי ע"י זכיות מתרקקין מן העריות: פרעהו (הגדילהו) [הגלהו] לשיסור והוסיף עליו כדי שלל תעבור בו ל' גדל פרע: ושמרתם את משמרתי גבי עריות כתיב:

כב [פיסקא] מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אביו
ע"נ מן הייבום וחייב על מכתו. אמאי קרי
שמות כג כאן *ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך
כדאמר רב פנחס משמיה דרב פפא בעושה תשוב'
ה"נ כשעשה תשובה והאי בר תשובה הוא (והתניא)
קהלת ח [והתנן] שמעון בן מנסיא אומר איזהו *מעוות לא
יוכל לתקן זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר
השת' מיהא עושה מעשה עמך הוא:

כד ת"ר *והיה הבכור מכאן שמצוה בגדול ליבם
דברי' כה אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת יקום
ע"ש אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא
לשם יוסף קורין אותו יוסף יעקב קורין אותו יעקב
נרא' מח ואמר כאן יקום ע"ש אחיו ונאמר להלן *ע"ש
אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה

בעושה מעשה עמך [והתי מכיו לתו עושה מעשה עמך הוא
שהרי בא על הערוה והוליד ממכה ממזר]: כדאמר
רב פנחס בפר' קומר בקדם: השתא מיהת הוחיל וגד עושה
מעשה עמך הוא וכהי כמי דעוכו גלוי (וכיכר) [וכזכר] כל זמן
שממזר קיים מיהו מתשובה ותילך בכלל עושה מעשה עמך הוא:
מכאן שמצוה בגדול ליבם הכי דרים ולקחה לו לתשה וימה
והיה הבכור המייבם יהיה הבכור: אשר תלד ותותה
ימה תהיה רחוי' ליל פרט לתילוכית: יקום היבם ע"ש תקיו
לכתול בתלתו ולא יקלקו תקיו עמו: אתה אומר לנחלה והתי
יקום בימם משתעי: או אינו תלת בבן שיולד לו משתעי שתם

אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אחאי גורה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי:

רבי נחמיה אומ' אח' גרי אריות ואח' גרי חלומות ט ואח' גרי מרדכי ואסתר אינם גרי' עד סס שיתגיירו בומן הזה בומן הזה ס"ד אלא אימא ע"ג כבומן הזה *אע"פ שכבר העלו הלכה כדברי האומ' וגמ' גי' כולם גרים הם אפ"ה הנטען מן הכותית ונתגיירה לחית וע"ג אסור לכנסה לכתחילה משום דרב (אשי) [אסי] דאמר רב (אשי) [אסי] *הסר ממך עקשות פה מזלי ד ולזות שפתים הרחק ממך. ת"ר אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר אלעזר מאי קרא

היה סס המת יוסי קורין לו יוסי: אין מקרא יוצא מידי פשוטו ומע"ג דדרשינן ליה לדרשא מידי פשוטו מיהו לא כפיק לגמרי: ואפיקתיה לגמרי שלין לריך לקרות לנכו כסס תקיו המת [והכי גמר לה מרנינה]:

גרי אריות כגון כותים דכתיב בספר מלכים וישלח ה' בם את האריות וכתגיירו כדכתיב התם בגלות שומרון: גרי חלומות בעל חלומות אמר להם להתגייר: מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתייהדי: בומן הזה ס"ד דכל הני דמקמי הכי לאו גרים כיכהו כגון כבוזרשלן וכיולא בו: כבומן הזה שלא יעשה מקמת שרה: ולזות שפתים הרחק ממך דאתו לאחזוקי לקלא קמא:

ישעיה נד *הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול מי
גר אתך בעניותך הוא דעליך יפול אבל אידך לא:

ארבעה אחין

פרק שלישי

ו א"ר יצחק כל מועכות של בית רבי תמר שמן
לד ולמה נקרא שמן תמר ע"ש תמר שמיעכה
ע"נ באצבע והא הוו ער ואונן שלא כדרכן שמשו
ניל' לח בשלמא אונן כתיב ביה *ושחת ארצה אלא ער מנ"ל
ארנב"י וימת גם אותו אף הוא באותה מיתה מת.
בשלמא אונן משום לא לו יהיה הורע אלא ער מ"ט
עבד הבי כדי שלא תתעבר ותכחיש יופיה:

החולץ

פרק רביעי

יא תניא ר"א בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו
לז לגרשה משום שנא' *אל תחרוש על רעך רעה:
ע"נ
משלי ג

הן גור יגור הנח להתגייר יגור: אפם מאותי נעוץ שלין לכי
עמהם יתגייר להיכו בזמן הזה: מי גר אתך בעניותך כאשר
לאמרתי לך עליך יפול לעולם הנח. יפול יכוך כמו על פני כל
לקיו כפל יפול מלכך חלף:
כל מועכות של בית רבי המצירות בתולותיהן בחלבעותיהן:
חמר שמן ע"ש חמר שמיעכה באצבע קולס ניקה ופתקה
פתוק והוה לה כזתי ניקות דבניקה רחמוכה לא מיענרח:

[משנה היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש מא
לה שלשה חדשים וכן כל שאר הנשים ע"ח
לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה
חדשים ופירשו בגמרא לא תתיבם שמא יהיה הולד
בן קיימא וקא פגע באיסור אשת אח וכו':]
פיסקא וכן שאר כל הנשים וכו' בשלמא יבמה מב
כדאמרן אלא שאר כל הנשים אמאי אמ'
רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא *להיות נלפ' ח
לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של
א' לזרעו של שני מתיב רבא לפיכך גר וגיורת
צריכין להמתין ג' חדשים הכא מאי להבחין איכא
הכא נמי איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה
לזרע שלא נזרע בקדושה:
ההוא דאתא לקמיה דרב א"ל כותי ועבד הבא מה
על בת ישראל מהו א"ל הולד כשר א"ל
הב לי ברהך לא יהיבנא לך אמ' ר' שימי בר חייא
לרב אמרי אינשי גמלא במדי אקבא רקדא

ולזרעך אחריך בחין הסכיכה זורה חלח על הולחי שזרעו מיוקס
לחזריו וה"כ ק"ל נכדרים ונרותי מכס המורדים והפוגעים
בי חלו בכי ערבונית: גר וגיורת גר שנתגייר וחשתו עמו לריכים
להמתין ג' קדשים לפרוש זה מזה והכח מחי להבחין חיכח הרי
חין כחן רחשון ושכי:
ההוא בן כותי מישרלית: אמרי אינשי גמלא במדי אקבא
רקדא גמל גדול מרקד בתוך קב קטן בל' רגליו בשלכות

הא גמלא והא קבא והא מדי ולא רקדא א"ל אי ניהוי
כיהישע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי א"ל אי הוה
כיהושע בן נון אי מר לא יהיב ליה אחריני יהבי
ליה האי אי מר לא יהיב ליה אחריני לא יהבי ליה
לא היה קא אזיל מקמיה יהיב ביה עיניה ושביב
ואף רב מתנה מורה בה להיתירא ואף ר' יהודה
מורה בה להיתירא דכי אתא לקמיה דר' יהודה
א"ל ויל איטמר או נכיב בת מינך וכי אתא לקמיה
דרבא א"ל או גלי או נכיב בת מינך:

מו ת"ר גר שמל ולא טבל ר' אליעזר אומר ה"ז גר
שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל
ולא מל ר' יהושע אומר ה"ז גר שכן מצינו באמהות

מדי וגוזמא: הא קבא והא גמלא והא מדי יצא וירקד לפניכו
כלומר אתה שהתרת דבר קידום החמת דבריך ותן לו בתך: לא
הוה אזיל מקמיה אותו בן הכותי דקא"ל הב לי ברתך: ויל
איטמר [לך] במקום שלא יכירוך ושא את ישראל שאלו יכירוך
לא יתכוה לך חלמא לאו ממזר הוא מדלכתר ליה את ישראל שהרי
ממזר מוזהר על הכתרה: בת מינך את ישראל מן הכותי הכתרה
כמותך אבל ממזרת ושפחה לא תשא חלמא כתר הוא: גלי לא
לגלות במקום אחר שלא יכירוך ויתנו לך את ישראל כתרה:
באבותינו שמלו בימי משה כשילאו ממלריס וילאו מכלל
נכי כא לקבל התורה ולקבל פני השכינה: אמהות
נשותיהם שטבלו כדמפרש לקמן דאם לא טבלו במה נכנסו תחת
כנפי השכינה:

שטבלו ולא מלו וחכ"א טבל ולא מל מל ולא טבל
אינו גר עד שימול ויטבול ר' יהושע נמי נילף מאבות
ור' אליעזר נמי נילף מאמהות וכי תימא וכו':

ת"ר מי שבא ואמר גר אני יכול נקבלנו ת"ל אתך סס
במוחזק לך בא ועדיו עמו מנין ת"ל *וכי יגור ע"ג
אתך גר בארצכ' *אין לי אלא בארץ בח"ל מנין ויקיל יט
ת"ל אתך בכל מקום שאתך א"כ מה ת"ל בארץ מז
בארץ צריך להביא ראיה בח"ל אין צריך להביא
ראיה דברי ר' יהודה וחכ"א בין בארץ בין בח"ל
צריך להביא ראיה:

ת"ר *ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו סס
מכאן א"ר יהודה גר שנתגייר בב"ד ה"ז גר רנויס ק
בינו לבין עצמו אינו גר מעשה באחד שבא לפני
ר' יהודה וא"ל נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל יש
לך עדים א"ל לאו יש לך בנים א"ל הן א"ל נאמן אתה
לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך:

ת"ר גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה יב
ראית [שבאת] להתגייר אי אתה יודע שישראל סס
בזמן הזה דווים רחופים סהופים ומטורפים ויסורין

בא ועדיו עמו מנין סכלמן: ת"ל וכי יגור מ"מ ולקמן פריך
כיון דעדיו עמו פסיטא ומי נעי קרא: כל מקום שאתך
ולקמן פריך הא מפיקתיה: צריך להביא ראיה סנב"ל כתגייר סמא
גנעוני מהול הוא ומשום סנקא דמ"י הוא דקאמר הכי ומסקנא:
סחופים סבלים וכפויין כמו סקופי כסא כפיית כלי:

באים עליהם אם אמר יודע אני ואיני כדי מיד
סס מקבלין אותו *ומודיעין אותו מקצת מצות קלות
ע"ג ומקצת מצות חמורות מ"ט דאי פריש נפרוש דא"ר
ישני' יד חלבו קשים גרים לישראל כספחת דכתיב *ונלוה
הגר עליהם ונספחו על בית יעקב ומודיעין אותו
עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני מ"ט א"ר חייא
בר אבא א"ר יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה
סס פרוטה ולא ניתן להשבון *ומודיעין אותו עונשין
ע"ח של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת
נגמ' למדה וו אכלת חלב אי אתה עונש כרת חללת
המלמדי' שבת אי אתה עונש סקילה עבשיו אכלת הלב
כתובים אתה עונש כרת חללת שבת אתה עונש סקילה
כסדר
הוה ואיני כדאי ולכי רחוי להסתתף בברתם ומי יתן ותזכה לפך:
דאי פריש [שלא יתגייר: נפרוש] כפרוש ולא לימפת לן:
דאמר מר קשים גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר
עליהם ונספחו על בית יעקב לעון ספקת שחוקרין מעשיהם
הרשעים ולומדין ישרא מהם לו סומכין עליהם בחיסור והיתר:
ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה שלא יאמרו עניים הללו
הלוקטין פאת שדי גזלנים הם ועומד עליהם להרגם בדיניהם
שבכי כך הוהרו על הגזל בסנהדרין ולזהרתן זו היא מיתתן שלא
בעי התרחה לפיכך בן נך נהרג על פחות משוה פרוטה דכתיב
קפיד על דבר מועט ולבני ישראל הויא מקילה: ולא ניתן
להשבון ולימו בגזרה שלא נהרג דגבי ישראל כתיב והשיב את
הגזלה לשון גזל שבל בני נך לאריכן בסנהדרין לזהרתן זו מיתתן

וכשם שמודיעין אותו עונשין של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן אומרים לו הוי יודע שהעה"ב אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בומן הזה אינם יכולים לקבל לא *רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו א"ר אלעזר מאי קרא דכתיב *ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה אמרה לה אסיר לן תחום שבת *באשר תלכי אלך אסיר לן יחוד באשר תליני אלין מפקדינן אתרי"ג מצות עמך עמי אסיר לן ע"ז ואלהיך אלהי ארבע מיתות נמסרו לב"ד באשר תמותי אמות ב' קברים נמסרו לב"ד ושם אקבר מיד ותרא כי מתאמצת היא וגו':

ס ע"ג רות א ס

ת"ר *ועשתה את צפרניה ר' אליעזר אומר תקוץ וכיון שעבר על אחד מז' מצות כהרג. ליתנו אקריאי מודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה הואיל והם מקפידין על הממון כ"כ כדתניא כל המרן דכהרג על פקות משוה פרוטה מודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה שמא יקשה בו מלהתגייר. ולשון זה עיקר דאי משום שמא קשה מאי לשון עון לקט שכחה ופאה יודיעוהו שלקטו עניים בשדהו: לא רוב טובה לפי שלא הרע מקשה אקריאי כדתניא (בסוטה) [בסוכה דף כג] ושמא תזוק דעתן עלייהו וייקטלו: ואין מרבין עליו דברים לחייב עליו שיפרוש: אסיר לן יחוד להתייחד עם אחד: ב' קברים אף' לכסקלי' ולכשרפים שהרשיעו בעבירות קשורות ואחד לכהרגים ולנחנקים שאין מיתתן קשורה ואיכן רשעים כ"כ:

ס מח דנדי' כח

תקוץ אלפרכיס קאי ואע"ג דלאו כיוול הוא גזירת הכתוב הוא:

דברי' כ"ר' עקיבא אומר תגדל. ת"ר *ובכתה את אביה ואת אמה *ר' אלעזר [אליעזר] אומר אביה אביה ממש אמה אמה ממש ר' עקיבא אומר אביה ואמה וו ע"ז וכן הוא אומר *אומרים לעץ אבי אתה וגו':

ס"ס ע"ג ירמיה נ

תניא ר' חנניה בנו של ר"ג אומר מפני מה גרים בומן הזה מעונים ויסורין באין עליהם מפני שלא קיימו שבע מצות שקבלו בני נח. ר' יוסי אומר גר שנתגייר בקטן שנולד דמי אלא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל. אבא חנן אומר משום ר' אלעזר לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה אחרים אומרים מפני ששהו עצמן להכנס תחת כנפי השכינה. א"ר אבהו ואי תימא ר' חנינא מאי קרא *ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות וגו':

ויות נ

תניא שמעון בן עזאי אומר מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש וכתוב בה משנת ר' אלעזר בן יעקב קב ונקי.

שלא קיימו ז' מצות נעקן כרי' ועד הזהיר לא לחפרעו מיכייהו דפורענותן גדולה להס לעתיד [לבא] לגבל כשהתגיירו כפרעין מהס כדי למרק עוונותס: בקטן שנולד ולאו כעכס לשעבר: מיראה מירחת גיהנס והפורענות החמור עליהס: אשר באת שמהרת ולא לחקרת:

משנת ר' אלעזר קב ונקי קד מדה קטנה כלו' במקומו' מועטין

וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה אמר רבא מידן דיניה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר *כי לא יראני האדם וחי ואתה אמרת *ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא משה רבך אמר *מי כיי אלהינו בכל קראנו אליו ואתה אמרת *דרשו ה' בהמצאו (קראוהו). משה רבך אמר *את מספר ימיך אמלא ואתה אמרת *והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמ' ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה לישוויה מויד אמר שם איבלע בארוא אתיוה לארוא ונסרוהו כי מטא להדי פומא נח נפשיה משום דאמר *ובתוך עם טמא שפתים אנבי יושב מ"מ קשו קראי אהדדי וארא את ה' כי תניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

שמות לג
ישעי' ו
דברי' ד
ישעי' כה
שמות כג
מ"כ נ
ישעיה ו

הוא כזכר במזכה לו בבריית וכי בכל מקום שכזכר הלכה כמותו: מידן דיניה בכבית שקר: בהמצאו משמע פעמי שחיכו מלוי: אמלא לחו לשון תוספת חלח משלים ולח יותר: ידענא ביה במכזה דלח מקבל תירולח דטעמח דקרחי שח קטיל לי ולי לימח ליה ולח יקבל ולשויה מויד בהריגתי דעכשיו סנור הוא להרגני דין מוטב שחברך מפניו: כי מטא כרגח: להדי פומא דישעיה כסרוה לפומיה וכך כפשיה ומשום הכי לישנח לכסורי פומיה משום דקריכהו ליחרחל עם טמח שפתים מדעתו שלח לוה לו הקב"ה ולח מקמת תוכקה דכתיב ולומר [חוי לי כי כדמיתי] וגו': נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה וכסנורי לרשות ולח רשו: משה נסתכל באספקלריא המאירה וידע

ישעי' נח *דרשו ה' בהמצאו הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליה"כ. את מספר ימיך אמלא. תנאי היא דתניא את מספר ימיך אמלא

נ *אלו שני דורות וכה משלימין לו לא וכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים וכה מוסיפין לו לא וכה פוחתין לו אמרו לו לר' עקיבא הרי הוא אומ' והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמ' להם משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא עומד ומתנבא

מ"ש יג *הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה. ורבנן מי כתיב נולד מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאינש אחרינא:

חבא על יבמתו

פרק ששי

טז תניא *וכל אשה יודעת איש בראויה ליבעל

ם ע"נ נמדנ' לא

שלא ראתה בפניו: שני דורות שכיס שפוסקין לאדם בשעת לידתו: וכה מוסיפין לו והחי חולה לשון תוספת הוא: משלו הוסיפו לו חלה שמתקלה היו רולין לפקות מזכיו: תדע שמתקלה כשנולד פסקו לו כל לותו תוספות: שהרי הנביא כתבה בימי ירבעם שכיס הרבה קודם הכה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ובשעת קוליו של חזקיהו עדין לא נולד מכשה שמתו ילא יאשיהו והוי אומר בשעת קוליו גזרו לפקות מזכיו וכשזכה הוסיפו לו:

בראויה ליבעל אע"פ שלא כבעלה:

הכתוב מדבר אתה אומר בראויה ליבעל או אינו אלא נבעלה ממש כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו וגו' הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר. מנא ידעי א"ר (חנא) [הונא] בר ביונא א"ר שמעון חסידא העבירום לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא *ראויה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בירוע שאינה ראויה ליבעל א"ר נחמן *סימן לעבירה הדרוקן כיוצא בדבר אתה אומר *וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעה איש למשכב זכר מנא ידעי א"ר כהנא הושיבה על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף. ונעבירנה לפני הציץ א"ר כהנא בריה דרב נתן *לרצון להם כתיב לרצון ולא לפורענות אי הכי במדין נמי אמ' רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפורענות לנכרים אפילו לפורענות:

מזוס דמיכם יותר מג' ונדלין כפחותות מג'הדי"ף מבת לג ופסחים כח

שמות כח

רבי שמעון בן יוחאי אומר *קברי נכרים אינם מטמאים באהל שנאמר *ואתן צאני צאן אדם אתם

יז

כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו החיו לכם מכאן אמרו חכמים שלש ידע' הרוגו הוי נדלוי' לידעל קל מסתעי קרל פניה מוריקות כם היה: הדרוקן פניהם מוריקות של עובדי עבירה: מאנשי יבש גלעד בימי פלגש בגבעה שנהרגו כל מכזי יבש גלעד לפי שלש נשו להלקם נשבע בנימין כשאר חקיהם והקיו כל שלש בבעלה ונתנום לבותרי' משבט בנימין לכשים: אין מטמאין את המתהיל עליהם:

יחוקאל לד עקיל"ם"מ

מרעיתי אדם אתם קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם:

סס מתני' מעשה ביהושע בן גמלא שקידש למרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה וכו': גמ' מינהו אין נתמנה לא אמר רב יוסף קטיר קחזינא הכא דא"ר אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליהושע בן גמלא בכהנא רברבא:

יח תניא אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר *והנערה טובת מראה מאד בתולה:

סס אמר רב נחמן אמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה שנא'

ע"נ נ"מ' כד

יט *לא טוב היות האדם לבדו *תניא *שלשה דברים עשה משה [מדעתו] והסכימה דעתו לדעת המקו'

סס נ"מ' נ

פירש מן האשה ושבר הלוחות וכו':

סב תניא ר' נתן אומר ב"ש אומרים ב' וכרים וב' נקבות וב"ה אומר זכר ונקבה אמר רב הונא

פ' ר"ע

סס נ"מ' ד

מאי טעמא דר' נתן אליבא דב"ש דכתיב *ותוסף ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו קין ואחותו

אתם קרוין אדם וגבי טומאת מהל כתיב מדם כי ימות בהמה: מינהו אין כלו' מיכהו המלך מבל מקיו הכהנים וכהדרין לא מיכהו: נתמנה לא כתמנה לא קתני דהוי מסמע דרקוי היה לכך: קטיר קחזינא הבא קסר על רשעים מכי רוחה כאן שלא היה רקוי לכך מלא כתן ממונו ומיכוהו:

את קין את הבל מתין ריבויין לומר נקבות היו עמהן:

וכתיב *כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל סס
כי הרגו קין ורבנן אודויי הוא דקא מודי:
איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים כ
פריה ורביה ר' יוחנן אמר לא קיים רב סס
הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר רב אסי אין
בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנא'
*כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי ור' יוחנן ישעיה נז כדה ס"נ ע"ז ד' ה'
אמר לא קיים פריה ורביה לשבת יצרה בעינן
והא ליכא:
א"ל רבה (לרבה) [לרבא] בר מארי מנא הא סס
מילתא דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים ע"נ
אילימא מדכתיב *הבנות בנותי והבנים בני אלא נדה' לח
מעתה והצאן צאני ה"נ אלא דקניית מינאי ה"נ דקניית
מינאי אלא מהכא *ואחר בא חצרון אל בת מכיר ד"ה ח נ
אבי גלעד ותלד לו את שגוב וכתיב *מני מכיר סופטי' ה
ירדו מחוקקים וכתיב *יהודה מחוקקי: תהלי' ס

כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל לעלם תצלומין נעי ולע
סגי נלע ב' זכרים וב' נקבות:
משום דרב אסי כלו' טעמא דפריה ורביה משום דרב אסי
והאי כיון דכתלו על ידו מכשמות שנתותו קולר שמו גוף
הרי קיים פ"ו:
[מנא הא מילתא וכו' לאכי נתו קאי דבן בכו פשיטא לן:] מני
מכיר ירדו מחוקקי' ולא מליכו למימר מאכי בכיו אלא
מאכי נתו דהא כתיב קרא לאקריבא יהודה מקוקקי ולא משכשת

כא תניא ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו
סס ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו
קהל' יח היו לו בנים בזקנותו שנאמר *בבקר זרע ורעך
ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע איזה יכשר הזה
או זה אם שניהם כאחד טובים. ר' עקיבא אומר
למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו
תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא'
בבקר זרע ורעך וגו' אמרו שנים עשר אלף זוגים
תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת עד אנטיפרס
וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה
בזה והיה העולם שמם עד שבא ר' עקיבא אצל
רבותינו שבדרום ושנאה לר' מאיר ור' יהודה ור'
יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע והם הם
העמידו תורה באותה שעה. תנא כולם מתו מפסח
ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר'
חייא בר אבין וכלם מתו מיתה רעה מאי היא
אמר רב נחמן אסברה:

כב א"ר תנחום א"ר חנילאי כל יהודי שאין לו אשה
סס שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה.
דניי' יד בלא שמחה דכתיב *ושמחת אתה וביתך. בלא

לה דליתו מתרוייהו חלח הכי דכפקו מקוקיס מקלרון מנתו של
מכיר חלמח נכי נתו כנכיו:
לערב לעת זקנתו: איזה יכשר מיזה זרע יהיה הגון וירח סמיס
ומתקיים: מגבת ועד אנטיפרס סס מקומות:
ביתך חמה:

ברכה דכתיב *להניח ברכה אל ביתך. בלא טובה ירמ' מד
דכתיב *לא טוב היות האדם לבדו. במערבא נדר' כ'
אמרי בלא תורה ובלא חומה בלא תורה דכתיב
*האם אין עזרתי בי [ותושיה נדחה ממני] בלא חומה מיכ' ו
דכתיב *נקבה תסובב גבר. רבא בר עולא אמר ירמ' לא
אף בלא שלום דכתיב *וידעת כי שלום אהלך וגו'. מיכ' ז
[אריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו
פוקדה נקרא חוטא שנא' וידעת כי שלום וגו' ואריב"ל
חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא
לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו'] ת"ר
האוהב אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך
בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן
עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך. ת"ר
האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו והנושא את
בת אחותו *והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו עליו סג
הכתוב אומר *או תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני: ישעי' כח

האם אין עזרתי בי לשון דכתיב עזר כנגדו מיד תושיה
כדקה ממכו שלריך לעסוק בלרכי ביתו ותלמודו משתכח:
וידעת כי שלום אהלך בזמן שיש לך לחל ואין לחלו חלל
לשון שלחמר שובו לכם לאהליכם: [ואינו פוקדה בתשמיש
בעת עוכתה: כי שלום אהלך שלמה בירלת שמים: בשעה
שיוצא לדרך משום שמתאוה לה בלותה שעה יותר:] יותר
מגופו דזילותא דאתתא קשיא מדגברא: והנושא את בת אחותו
גיעגועי לדם רגיש על לקותו יותר מן לקיו ומתוך כך כמהר
מקנג לת לשון: או תקרא לעיל מיניה כתיב כי תרלה ערוס

כג א"ר אלעזר כל יהודי שאין לו אשה אינו אדם
שס שנא' *וכר ונקבה בראם ויקרא את שמם
נ"מ' ה אדם. וא"ר אלעזר כל [אדם] שאין לו קרקע
תל' קטו אינו אדם שנא' *השמים שמים לה' והארץ נתן
נ"מ' נ לבני אדם. וא"ר אלעזר מ"ד *אעשה לו עזר כנגדו.
וכה עזרתו לא וכה כנגדו. וא"ד ר' אלעזר רמי
כתיב כנגדו וקרינן (כנגדו) [כניגדו] וכה כנגדו לא
וכה מנגדתו. אשכחיה ר' יוסי לאליהו א"ל כתיב
אעשה לו עזר במה אשה עזרתו לאדם א"ל אדם
מביא חטין חטין כוסס פשתן פשתן לובש לא
נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. וא"ר
שס אלעזר מ"ד *ואת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי
מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה
שס יג דעתו עד שבא על חוה וא"ר אלעזר מ"ד *ונברכו
בך כל משפחות האדמה א"ל הקב"ה לאברהם
שתי בריכות טובות יש לי להבריך בך רות המואביה
ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחו'
הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל

וכסיתו הייכו לוקק עכי ומנזרך לל תתעלס הייכו לוהב לת
זכיכיו שהס כקרוביו ומקרב לת קרוביו וכוזל לת בת לקוחו:
כנגדו קלוקה עליו וסותרת דבריו: (כתיב כנגדו) [מנגדתו]
מלל כתיב יו"ד לזון כגילה דמלקות: חטים כוסס
נתמיה: ואת הפעם מכלל דפעמי' לקרי' זימם ולל עלו בדעתו:
שתי בריכות כמו מנריך לת הגפן: רות המואביה ונעמה
העמוניה ילאו מהן מלכים וכניאים כעמה לאו זל רקנעס וילל

*כל גויי הארץ אפילו ספינורת הבאות מגליא ילקוט' יח
לאספמיא אינן מחברכות אלא בשביל ישראל:
וא"ר אלעזר עתידין כל בעלי אומניות שיעמדו כך
על הקרקע שנא' *וירדו מאניותיהם כל תס
תופשי משוט מלחים כל חובלי הים על הארץ ישעיה כו
יעמדו. וא"ר אלעזר אין לך אומנות פחותה מן
הקרקע שנאמר וירדו. ר' אלעזר חוייה להההיא
ארעא דשדי ביה כרבא לפותיה א"ל אי תשדייה
לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך. רב על לביני
שבילי חונהו דקא נייפין אמר להו אי תנופו אתניפן
הפוכי בעיסקא טב מינך. אמר רבא מאה ווזא
בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה ווזי בארעא
מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה לארעא

ממכה חזקיה וחסח ויהוספט לדיקים גמורים ויצעיה הכניח
דאמר מר לעתיד לבא וחמליה לחי הוי:

שיעמדו על הקרקע יכיקו חומכותס לעסוק בחרים ובקליר:
וירדו מאניותיה' כל תופשי משוט על הארץ יעמדו
וירדו לעון ירידה עכ"ו: דשדי ביה כרבא זרע כרוב ל"ח כרבח
קריסה כמו כרוב ותכי כמה דמסיק תעלח מני כרבח: לפותיה
לרוקב הערוגה: אי תשדייה לאורכך כלו' לפי' תקזור ותקריבה
לח יועיל כלום לפי העסקח: הפוכי בעסקא טוב להרויח יותר:
דקא נייפין הרוק מכחבן זו בזו: אי חניפו כמה בחרלו תכופפו
לין תועלת נכס לפי פרקמטיח: חניפו לעון הכיפי לי בחכיפה:
חפורה בחת בזכרה מועט ולוכל עבדים וקזיז במלק קפורה
ירק מן התנוחה עד בלח הניח בלים: מגניא ליה לארעא

ומרמא ליה תיגרא אמר רב פפא ורע ולא חובין
ס"מ תיגול אע"ג דכי הדדי נינהו הני מברכן זבן ולא *תידול
ה"מ ביסתרקי אבל גלימא לא מתרמי ליה כדבעי.
טום ולא חשפיץ שפיץ ולא תבני שבל העוסק בבנין
מתמסכן קפוץ ובין ארעא מחון נסיב אתתא נחות
דרגא ונסיב אתתא סק דרגא ובחר שושבינא:

[מסכנת חותו עלהארץ] לשמור כל הלילי: [ומרמא ליי תגרא
נשנילה מתקוטט עם נכי חלש:] ורע תנוחה לחכילת ניתך:
ולא תזבין לח תקכה תנוחה מן השוק: ואע"ג דכי הדדי
נינהו חפילו קטין נזול וקרקעך חיכו קשוב וחין לך שכר לפי
(השער) [השעה] חפילו הכי הכי מתנרכין נרכה מלויה נדנר
שחין לוקח נדמי' וחין כלה מהר: ברכה פיום"ן: זבין ולא
חידול מכור כלי תשמישך והשתמש נדמי' נפרקמטיח קודם שתנח
לידי עכיות: ביסתרקי כלי הנית טחפי"ד נלע"ז: אבל גלימא
שהיח עשויה להתכנד נלניסתה לח ימכור דלמח כי הדר נעי לה
לח מתרמי ליה הנוכה כמותה: טום תרגום של סתום כמו סתמוס
פלסתי' טומיכון פלסתי: טום ולא חשפיץ חס יש לך קטן נבותל
רעוע סתום חותו מיד ולח תרקיב נקנד לשפן נו טיט ולנכים
הרנ' ליפותו: שפיץ פלסטי"ר נלע"ז וחס נעל כפס חתה להכחו'
נכיכך הרקב הנקנ ושפלהו להיות יפה: ולא תבני לח תפיל
חת הכותל ותנכהו: מחון נסיב אתתא המתן עד שתנדוק
מעשיה שלח תהח רעה וקנטרנית: נחות דרגא ונסיב אתתא
שלח תקק חשה קשוכה ממך שמח לח תתקנל עליה: שושבינא
לוהנ טוב נקר לך חלש קשוב להלנק לקריו:

א"ר אלעזר בן אבינאי אין פורענות בא לעול' אלא כה
בשביל ישראל שנאמ' *הכרתי גום נשמו סס
פנותם החרבתי חוצותם וכתיב *אמרתי אך תיראי נפניה ג
אותי תקחי מיסר. רב הוה מיפטר מר' חייא א"ל סס
רחמנא ליצלך ממידי דקשי ממותא. ומי איכא
מידי דקשי ממותא נפק דק ואשכח *ומוצא אני קהלת ז
מר ממות את האשה רב הוה קא מצערא ליה
דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדה ליה
חימצי חימצי עבדה ליה טלופחי כי גדל חייא ברי'ה
אפיך לה א"ל איעליא אמך א"ל אנא הוא דקא
אפיכנא לה א"ל היינו דקאמרי אינשי דנפיק מינך
טעמא מלפך מיהו את לא תעביד הכי שנ' *למדו ילמיה ט
לשונם דבר שקר העוה נלאו ר' חייא הוה קא עקידה
מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי ציור ליה סיב"ח
בכודריה ומייתי לה א"ל רב והא קא מצערא ליה
למר א"ל דיינו שמגדלות בניגו ומצילות אותנו *מן סס
החטא מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא ע"ב
אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן א"ל כגון

בשביל ישראל לירחם כדי שיזכרו בתשוב': חימצי מין קטניו':
אפיך לה היה אומר החב לבנו אמור לאמך לעשות
עשיים והוא אומר לה עשה קימלי והיא עושה עשיים: טעמא
מלפך פיזמים שהנן מקכיים את אניו אבי היה לי לעשות כן:
את לא תעביד הכי דבר שקר הוא וכתי' למדו לשונם דבר שקר:
כי הוה משכח מידי דבר הרהוי לה: מן החטא הרהור עניר':

אמך איני והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק ברי' אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה
מזלי ה שנ' *יהי מקורך ברוך ושמח באשת נעוריך וא"ל בגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפה ועבורי מיעברא במלה ה"ד אשה רעה אמר אביי מקשטה ליה תבא ומקשטה ליה פומא. רבא אמר מקשטה ליה תבא ומהדרה ליה גבה:

כו א"ר חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה
סס עינותיו מתפקקין שנ' *מצא אשה מצא טוב
ומזלי יח ויפק רצון מה'. במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא. מצא דכתיב מצא
קהלת ז אשה מצא טוב. מוצא דכתיב *ומוצא אני מר ממות את האשה אמ' רבא אשה רעה מצוה לגרשה
מזלי כג דכתיב *גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצרה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא
סס כז קשה אשה רעה כיום סגריר שנא' *דלף טורד ביום סגריר ואשת מדנים נשחוה. ואמר רבא בא

ועבורי מיעברא במלה כוקה לרלות ומעברת על מלותיה: פומא לקלל ולגלף עד זמן סעודה כדי לנערו: מהדרה ליה גבה שלח לאכול עמו ומלערתו:
מתפקקין כסתמין לשון ויפק כמו פוקקין הנקנין: צרתה בצדה ישח מקרת חללה: בחברתה מקנלת תוכקה יותר: בסילתא קון: סגריר יום גרד ורוק: דלף טורד וגו' ואשת

וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה
כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב
אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה
שהבתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה
טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה
אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה
אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהבתוב
מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה
שגיהנם נמשלה בה: *הנני מביא רעה אשר לא ירמי' יט
יובלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה *נתנני ה' מיכה ו
בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא
[בר חייא] זו אשה רעה וכתובתה מרובה במערבא
אמרי זה שמזונותיו תלויין בכספו:
*בניך ובנותיך נתינים לעם אחר אמר רב חנן בר
בר רבא אמר רב זו אשת האב *בנוי נבל שם
אבעיים אמר רב חנן בר רבא זו אשה רעה דניי' כח
וכתובתה מרובה ר' אליעזר אומר אלו הצדוקין שם לב
וכה"א *אמר נבל בלבו אין אלהים במתניתא תנא תלים יד
אלו אנשי ברבריא ואנשי *מסטנאי שמהלכין ונג
ערומין בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום מדמנסי

מדכיס כמתוה שון הס: תלויין בכספו שמין לו זריעה בקרקע
דכל שעה מיכר ודוחק שמח תתייקר התנוחה לו יבעלו שערי שבר:
אין אלהים מי שאמר אין אלהים קרי נבל:

ויתר ממי שמהלך בשוק ערום ר' יוחנן אומר אלו חברייא אמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל אמרי ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב. גזרו על ג' מפני ג' גזרו על הבשר מפני המחנות גזרו על המרחצאות מפני המבילה. קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנאמ' *היתה יד ה' בכם ובאבותיכם ואמר רבה בר שמואל וו חטוטי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים מתחטטין:

ס"פ יג

כח א"ל רבא לרבה בר מארי כתיב *לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב *ונבחר מות מחיים א"ל נבחר מות לרשעים שלא

סם
ירמיה ח
סם

חברייא פרסיים רשעים ומנוזין ולינן מכירין כנוסן של ישראל: שגא כפף: ונפל מרוב לער שהיו נכי היזינה מסורין נידס: אמרי ליה מקבלי שוחדא לנטל גזירתן: תריץ יתיב ושמק: אמרו ליה על ג' גזרו אמר להס מפני ג' עבירות שהיו ניד נכי נגל: גזרו על הבשר שלא יאכלו בשר שקוטה אמר להס מפני עבירה שבידס שהיו גוחלי' מתנות כהונה [זרוע ולקיים וקיבה: ועל המרחצאות מפני הטבילה שלא היו זהירין בה]: מחטטי שכבי מוליכין המתים מקבריהס: ששמחים ביום אידם כעבור שהיו ישראל ממיס ניוס לידס שמשקין עמהס בא עליהס זאת הגזרה להתחבל בה: בכם ובאבותיכם ואמות' כבר מתו ומה מכה יש בהס [שא] קטוטי שכבי:

כתיב ונבחר מות מחיים כתריה להוא קרא דהוליל ואיכא כתובים לקבורה היאך יבקרו הקיים למות: א"ל הלי בבקר

יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם. כתיב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה לבעלה וכתיב טובה בחיק ירא אלהים תנתן. אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו. אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים. העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה. אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפת רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר עבירה כניצוץ מבעיר גחלת
*ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה אל ירמיה ה
תצר צרת מחר כי לא תדע מה יולד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא מצטער על עולם שאינו שלו. מנע רבים מתוך ביתך ולא (רוכל) [הכל] תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף:

א"ר אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות כט

לא קאמר שיהיו הן נוקרין מות מקיים שלא כדית הוא דקאמר להו סם מוטב להם לרשעים שימותו ממה שיקטלו ויקיו: מספר ימיו כפלים כלו' שמא נקלקו ודומה לו כחלו ימיו כפלים: מאשת חן שלא תקריב: רוכל המוכר בשמים לכתים להתקשט בהם ומלוי נו כילוף ונא בעלה ופולעו: כניצוץ מא המבעיר גחלת כן ילדו מבעירו: ככלוב קן עופות: מחר מת ואיננו בעולם ולא ירחה אותו דאגה שהוא מיבר וירא ודואג עליה וכמלא שמלטער אתמול על עולם שאינו שלו:

ט שבנוף שנאמר *כי רוח מלפני יעטוף ונשמות
אני עשיתי. תניא ר' אליעזר אומר כל יהודי
שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנ'
נלמ' מ *שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה
ואתם פרו ורבו. ר' (עקיבא) [יעקב] אומר כאלו
סס ממעט את הדמות שנא' *כי בצלם אלהים עשה
את האדם וסמיך ליה ואתם פרו ורבו. בן עזאי
אומ' כאלו שופך דמים וממעט את הדמות שנא'
ואתם פרו ורבו אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש
ונאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש ואחד
נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר להם ומה
אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעול' שיתקיים
ע"י אחרים. תניא איהך ר' אליעזר אומר כל מי
שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנ'
שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו ורבו.
ר' אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט הדמות בן
עזאי אומר וכו' א"ל לבן עזאי יש נאה דורש וכו'.
נמדנ י ת"ר *ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל

גוף פרגוד סמוכן בין מקרה סכיכה למלחכי' וסס רוקות וכסמות
כתובות סכנרלו מסגת ימי נרחצית העתידות להכתן בגופים
העתידים להנרחות: שנא' כי רוח מלפני יעטוף הנלולה
וכסמות סלכי עזיתי: יעטוף לשון עכנה כלכתיב והיו העטופ ס
ללבן וריסן דקרק מסתעי בגלולה כי לא לעולס חריב: ואתם
פרו ורבו בתריה לתרוייהו כתיב הלכך כמי שעשה סתיהן הוא:

*מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים סד
ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים
ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה
לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל.
אבא חנן אמר משום ר' אליעזר חייב מיתה שנ'
*ובנים לא היו להם הא אם היו להם בנים לא מתו סס נ
אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל
שנא' *להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך בזמן נלקמי' ו
שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על
מי שורה על העצים ועל האבנים:
ת"ר נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה סס
יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות
ממנה אע"פ שאין ראויה לדבר וכר לדבר *מקץ נלקמי' טו
עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין
ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין לפיכך חלה הוא
או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורין
אין עולים לו מן המנין א"ל רבא לר"נ ולילף
מיצחק דכתיב *ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו סס כס
את רבקה וגו' וכתיב *ויצחק בן ששים שנה בלדת סס

מקץ י' שנים נח על הגר והח דלח כסיב לה בהכך סבי קמלי
עד שלח נח לחרן כנען שהיה סכים מרובות בפלן לרס
למדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו לילמ' מסוס עין ק"ל הס
עקורים: לפיכך הוקיל וקחזיכח שאין ישיבת ח"ל מן המנין
דתניין בכל דבר המוכען מן ההריון קלה הוח לו קלתה היח
וכו': ולילף מיצחק שנאמר כ' סכים ולח כתח מקרת:

אותם א"ל יצחק עקור הוה א"ה אברהם נמי
עקור הוה ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא
דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו
של ישמעאל כדי ליחם בהן שנותיו של יעקב:
ל א"ר יצחק יצחק אבינו עקר היה שנא' *ויעתר
סס יצחק לה' לנכח אשתו על אשתו לא נאמר
נדה' כה אלא לנכח מלמד ששניהם עקורים היו אי הכי
ויעתר לו ויעתר להם מבעי ליה לפי שאינו דומה
עקור הוה וידע שמשמת עלמו הוא ולקמן כפקח לן דעקור הוה:
אברהם נמי עקור הוה כדאמרינן לקמן והיכי ילפת מיניה:
ההוא מבעי ליה וכו' כלו' ילפק עקור הוה מ"ה לא כסיב
לאקריתי וקרא דילפק בן שתים שנה לא יתירא הוא דתימא להכי
כתביה רחמנא למיגמר מיניה שתהה כ' שנה דההוא מיבעי ליה
וכו' לאפוקי מקרן י' שכיס דאברהם אע"ג דעקור הוה ילפינן מיניה
דאי לאו לדרשא למאי הילכת' קא שמעינן קרא מקרן י' שכיס:
ליחם בהן לידע שנותיו של יעקב בן כמה שכיס היה כשהלך
לבית עבר וכשעמד על הבאר בשלהי גמ' דמגילה מפרש לה והאי
קרא דילפק בן ס' שנה מייתי לה התם דילפינן מיניה לגדול
ת"ת מכינוד אב ואם שכל אותם שכיס שהיה יעקב בבית עבר לא
כעכב עליהם:
ויעתר להם מיבעי ליה בשלמא אי אמרת תפלת יפק על אשתו
היתה הייכו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה
ותהר רבקה אשתו אלא אי אמרת על עלמו היה מתפלל ולכך
אשתו משמע שאביהם היו נועקים זה מול זה ויעתר להם מיבעי
ליה: לפי שאין דומה תפלתו שהוא היה נדיק בן נדיק לתפלתה

תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. א"ר
יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה
מתאוה לתפלתן של צדיקים א"ר יצחק למה
נמשלו תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה
שמהפך התבואה בגורן ממקום למקום כך תפלתן
של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת
רגונות למדת רחמנות א"ר אמי אברהם ושרה
טומטומין היו שנא' *הביטו אל צור *חצבתם ואל ישעי' כא
מקבת בור נקרתם וכתיב *הביטו אל אברהם סס ע"ב
אביכם ואל שרה תחוללכם אמר רב נחמן אמר סס
רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנאמ'
*ותהי שרי עקרה אין לה ולד אפילו בית ולד אין לה: בראי' יא
בימי דוד א מעוטי שני דכתיב *ימי שנותינו בהם לא
שבעים שנה: סס
אינו והא אמרו ליה רבנן לר' אבא בר זבדא תלים צ
נסיב אתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי לב
הוו לי מקמייתא התם דחויי קא מדחי להו לרבנן סס
דר' אבא [בר זבדא] איעקר מפרקיה דרב הונא

שהיתה לדקת בת רשע לפיכך תלה בו הכתוב: עתה פשל"מ
נלע"ז: חצבתם כעזה לו זכרות: נקרתם כעזה לה נקבות
כמו לכי קרתי ושתתי מים: אין לה ולד קרת יתירת הוא להא
כתיב עקרה:
אינו והא כו' מתכיתין פריך דקתני מי שחין לו בנים וכו' ישא
אשה חקירת שמא לא זכה להבנות ממכה ויזכה להבנות מן

רב גידל איעקר מפרקידה דרב הונא ר' חלבו
איעקר מפרקידה דרב הונא. רב ששת איעקר
מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחותיה
סוסבינתא תליוה בארוא דבי רב ונפק מיניה כהוצא
ירקא אמר רב אחא בר יעקב שחין סבי הוינא
וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא לבר מאנא
קהלת ז דקיימו בנפשאי *החכמה תחיה את בעליה:
סה מתני' האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא
ע"נ האשה ר' יוחנן בן ברוקא אומר על שניהם
נדמ' ט הוא אומר *ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו
ורבו: גמ' מה"מ א"ר אלעאי משום רבי אלעזר
סס בן שמעון אמר קרא *ומלאו את הארץ וכבשוה
איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש אדרבה
וכבשוה ב' משמע אמר רב נחמן בר יצחק וכבשה
סס לה כתיב רב יוסף אמר מהכא *אני אל שדי פרה
ורבה ולא קאמר פרו ורבו:
לג וא"ר אלעאי משום ר' אלעזר בן (שמוע) [שמעון]
סס כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע
כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שלא נשמע
משלי ט ר' אבא אמר חובה שנ' *אל תוכח לץ פן ישנאך
הוכח לחכם ויאהבך וא"ר אילעאי משום ר'

הסכיה: סוסבינתא קולי מעלר הסתן וחדס כיעקר ממנו:
כהוצא ירקא ירוק ככף תמר:
לומר דבר הנשמע דכתיב הוכח תוכיח עמיתך להוכיח מי

אלעזר בר' שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנא' *אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא. ר' נתן אומר מצוה שנאמ' *ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו' דבי ר"י תנא גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו דמעיקרא כתיב *ואדוני זקן ולבסוף ואני זקנתי: דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה שנאי מנא ואחת לקמיה דרבי חייא אמרה אתהא מפקדה אפריה ורביה א"ל לא אולת אישתיא סמא דעקרתה לסוף איגלאי מילתא א"ל איכו ילדתא לי חדא כרסא אחריתי דאמר מר יודא וחזקיה אחי פזי וטבי אחוותא:

נדמ' כ
ב"מ פו
נדמ' יח
ענקידה
ב"ב פו
סס

אלמנה לכהן גדול

פרק שביעי

תנו רבנן *וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה ואפי' פסול מנין ת"ל וזרע אין לה מכל שמקבל ממנו: אביך צוה ויעקב לא נוה חלח הס שיכו מפני דרכי שלום: איך אלך וכתיב ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזנוח וגו' הקב"ה נוהו לשנות: ואדני זקן שרה אמרה לשון נזוי וכשגלה הקב"ה הלבר לאברהם [כתיב] למה זה לקקה שרה וגו' ואני זקנתי ושיכה הלבר מפני השלום: איכו ילדת לי חדא כרסא ומי יתן שלא תשתי ותלדי עוד כרס ח' שני נניס: אחי תאומים: אחוותא תאומות ונשותיו היו:

לד ע
ויקל' כג

מקום. ת"ר הריני כפרת בן בתי כוותא שמאבילני בתרומה ואיני כפרת בן בתי כדא שפוסלני מן התרומה:

הערל

פרק שמיני

לה עא ע"ב יהושע ה

אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמ' *בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ודלמא הנך דלא מהול כלל דכתיב *כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם הילודים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו אם כן מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחלת

כוותא כלי קטן כלו' ממזר שתוק גרוע: כדא כלי קשוב כלו' כהן גדול:

(להבנת זה המאמר צריך הקדמות נכבדות במשנה של מינלה והם כי בת ישראל שנשאת לכהן ונתאלמנה מן ישאר לה שום זרע ממנו אפילו בן הבן או בת אוכלת בתרומה בעבור אותו זרע ולכן אם ילדה בת ואותה בת הלכה ונשאת לעבד או לנכרי וילדה בן הלי זה ממזר ואפ"ה נקרא זרע כהן כיון שתוק בן בתו ובעבורו תאכל תרומה אם למו והיא תחזיק לו טובה ותאמר הריני כפרת בן בתי הגרוע שתוק ממזר ואפ"ה מאכילני בתרומה מה שאין כן בת כהן הנשואה לישראל ונתאלמנה ונשאר לה בן בתה שנשאת לכהן והרי הוא רשוי להיות כ"ג ובעבורו היא פסולה לשוב לאחי אלמנותה לאכול בתרומת בית אביה ואם לא נשאר שום זרע היתה אוכלת):

אם כן מאי שוב דמשמע זימנא אחריתי אלא לאו ע"מ לפריעה:

ומאי שנית השתא דדרשת שוב שנית מאי דרים ביה:

מילה מה תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבת דתנן אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה וכו' ובמדבר מ"ט לא מהול אבע"א משום חולשא דאורחא ואבע"א *דלא נשבה להו רוח צפונית דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית מ"ט אבע"א משום דנוופי הוו ואבע"א דלא נבדרי ענני כבוד. אמר רב פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשוחא לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה והאידנא דרשו ביה רבים *שומר פתאים ה':

עב

תלי' קיז

ח"ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לו לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית חס בחצי הלילה שנא' *ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל שמות יג בכור מאי תלמודא הא קמ"ל דעת רצון מלתא היא

סוף מילה לילין שכשתירו שלח קתך כל הערלה: (סוף מילה לילין שכשתירו שלח קתכן יפה): רוח צפונית נוקה לח קמה ולח לוכית וקמה זורקת: לא נשבה להם רוח צפונית ניוס ולח זרקה קמה עליהס: אבע"א משום דנוופי הוו ממעמה העגל ולח היו רלויין לחור בוגה: ואבע"א מסוס הכי לח כשנה כי היכי דלח נבדרי עככי כנוד שהיו מקיפין ולח היתה קמה יכולה להכנס: יומא דעיבא יוס מעונן: יומא דשוחא שרוק דרומית מכשכת והיח קמה מכל הרוקות: מסוכרינן מקיזין:

דעת רצון מלתא היא וכיון דקלות לילה עת רלון הויח למכת בכורות הויח כמי עת רלון לרוק לפוכית ולין לך יום שרוק

אמר רב הונא דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל. והביאו בגמ' על זה ר' יהודה אומר משוך לא ימול מפני שהכנה היא לו אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא והולידו בנים ובנות:

לו מתיב רב יוסף *ויתחתן שלמה את בת פרעה
עו מלך מצרים גיורי גיירה והא לא קבלו
מ"ק ג גרים בימי דוד ולא בימי שלמה מידי הוא טעמא
סס אלא לשלחן מלכים *הא לא צריכא ליה. והא
ע"ב מצרית ראשונה היא וכו'. אמר רב פפא אין
משלמה ליקום ונתב שלמה לא נסיב מידי דכתיב
סס יח ביה *מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא

נפוכית לון מכשבת בו בלילי הלילה והם היה סימן לדוד בכור תלוי לו למעלה ממטתו ובקניו כלפי כפון כיון שהגיע חלות לילה רוח לפוכי' מכשבת בו ומכנן מחליו והוא נעור והחי לכקט הכח חרנעים שכה לומר לך שחפילו לותם מ' שכה לכוופים היו ולח כשבה להו בימים כשבה להו בקלות לילה משום לעת רלון הוא: משוך מהול שכמשכה ערלתו וכסתה חת העטרה: בימי בן כוזיבא שמשכום ככרים בלוכם בכרך ביתר וגברה יד בן כוזיבא ובלקם בהם וכלקם ומלך על ישראל ג' שנים ומקלה וקזר ומלו בימיו:

אמרו בגמרא דלא שייך מתנו' בגויים בעובדם בגיותם ומה שמוד הכתוב לא תתחתן בם הוא לאחר שכמגיירו ועל זה הקשה רב יוסף והכתי' ויתחתן שלמה וגו': שלמה לא נסיב מידי חלא לזכות היה מתכוין דכתיב לתהנה ולא לתיאות:

תבואו בהם והם לא יבואו בכם אבן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו נתחתן בה:

משנה עמוני ומואבי אסורין ואסורן איסור עולם לח אבל נקבותיהן מותרות מיד: גמ' מנא סס

ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא *וכראות שאול את דור ש"א יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע ליה והא כתיב *ויאהבהו מאד סס יויהי לו נושא כלים ואבוה קא משאיל ואביו לא ידע ליה והכתיב *והאיש בימי שאול זקן בא סס יבאנשים ואמר רב ואיתימא ר' אבא וה ישי אבי דוד שנכנס באוכלסא ויצא באוכלסא ה"ק ויל שאיל אי מפרץ אתי אי מורח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו אי מורח אתי חשיבא בעלמא הוי מ"ט א"ל ישאיל עליה משום מאניה דכתיב *ויולבש שאול סס את דוד מדיו. מאי מדיו כמדתו ובתיב ביה בשאול *משכמו ומעלה גבוה מכל העם (מאי האי דאיתרמי סס

ולא ידע ליה שאול לדוד: באוכלוסא עד שלא נשים רבות: שהמלך פורץ גדרות שלא מקרים לעשות לו דרך קלרה מניתו לפרדסו או לכרמו: חשיבא בעלמא הוי כלמפרע דקאי ניה סימני מלכות הלכך לא מפקר דלא הוי ריבא: מ"ט א"ל שאיל

ליה מאנאי ש"מ מלכא הוי) א"ל דואג האדומי
עד שאתה שואל עליו אם הגון הוא למלכות אם
לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו
משום דקא אתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה
ממזר ולא ממורת ממזר כתיב מום זר מצרי ולא
דגוי' כג מצרית שאני הכא דמפרש טעמא דקרא *על דבר
אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של
איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם היה להם
לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים
אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה
העלם התם קרי ליה נער והכא קרא ליה עלם
ה"ק ליה הלכה וו נתעלמה ממך צא ושאל בבית
המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבי
עז ולא מואבית *אקשי להו [דואג] כל הני קושייתא
ש"נ יז אישתיקו בעי לאברוי עליה מיד *ועמשא בן איש
ושמו יתר הישראלי אשר בא אל אביגיל בת
ד"פ פ נ נחש וכתיב *יתר(א) הישמעאלי אמ' רבא מלמד
שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע
הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של
שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא
מואבית ומי מהימן והא"ר אבא אמר רב כל תלמיד
חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה
מחי קתני דמסתפי מיכי' ממלכותא: ממזר כתיב מום זר
כל פיס נו מוס זכות: אם קודם מעשה אמרה הוכחה לדבי

שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו שאני הבא דהא
שמואל ובית דינו קיים מ"מ קשיא הבא תרגימו *כל תלי' מה
כבודה בת מלך פנימה במערב' אמרי ואי תימ'ר' יצחק
אמר קרא *ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו': נ"ל' ימ
דרש רבא מאי דכתיב *פתחת למוסרי אמר דוד לט
לפני הקב"ה רבש"ע ב' מוסרות שהיו עלי סס
פתחת רות המואביה ונעמה העמונית. דרש רבא תלי' קטו
מ"ד *רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך סס מ
ומחשבותיך אלינו אלי לא נאמר אלא אלינו מלמד
שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד וא"ל עלי
ועליך נאמרו שתי מקראות הללו. דרש רבא מ"ד
*או אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי סס
אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי
שבמגלת ספר כתוב עלי התם כתיב *הנמצאת נ"ל' יט
הבא כתיב *מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי גו': תלי' פט

לחמרה ומכלה לתלמידים בגהמ"ל בסס רבנו: שומעין לו בגעת
הורלה: ואם לאו אין שומעין לו שמקשת מעשה הבח לידו
לחמרה: דהא שמואל ובית דינו קיים ומלתח דעבידח לגלויי
הים ולח מזקר בה: הנה באהל דלין דרך לחזה לנחת מניתה:
מוסרות הס רלועות שקושרים בהם העול: פתחת שהתרת לת
הנקנות: נעמה לחמו של רקנעם ומכה ילחו מלכי בית
דוד: נפלאותיך ומחשבותיך אלינו עלי ועל רקנעם בן בני
חזנת לטובה כשהתרת לת הנקנות: אני אמרתי בגעה שכחזקתי
עתה בחתי לגדול' ומקרוב פסקו לי גדולה זו ולח ידעתי שמימי
לחברהם נכתב עלי בחגלת ספר:

מ **אמר** רב חונא ממורא לא חיי והא אנן תנן
עח ממורים אסורין ואיסורן איסור עולם א"ר
ע"נ וירא לדידי מפרשא לה מיניה דרב יהודה דידיע
חיי דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע עד תלתא
דרא חיי טפי לא חיי ההוא דהוה בשבבותיה
דר' אמי אכריז עליה דממורא הוא הוה אזיל
ובכי א"ל חיים נתתי לך:

מא **אמר** רב חנא בר אדא נתינים דוד גזר עליהם
סס שנ' *ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם
ס"נ נח והגבעונים לא מבני ישראל המה. מ"ט גזר עליהו
סס דכתיב *ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר
שנה. שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי ע"ז
דנד' יח יש בכם דכתיב *ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם
להם וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה
מטר בדקו ולא מצאו. שניה אמר להם שמא
יחזי ג עוברי עבירה יש בכם דכתיב *וימנעו רביבים
ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך בדקו
ולא מצאו. שלישית א"ל שמא פוסקי צדקה
משלי כה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתיב *נשיאים ורוח

ממזר דידיע בגרור לכל: חיי הוא ולורותיו דלא מטמעי ביה:
דלא ידיע כלל לא קיי לפי' הוא אלא יחא כשרה: דידיע
ולא ידיע עד תלת דרי דזהירי לינסי קיי טפי לא קיי לכיון דלאו
דבר גרור הוא מתחקק מלתא:
דוד גזר עליהם כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה כלו'

ונשם אין איש מתהלל במתת שקר בדקו ולא
מצאו. אמר אין הדבר תלוי אלא בי מיד *ויבקש ז"נ כ"ח
דוד את פני ה' מאי היא אמר ר"ל ששאל באורים
והומים. מאי משמע א"ר אלעזר אתיא פני פני
כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה' וכתיב התם *ושאל לו ונ"ד כ"ו
במשפט האורים לפני ה'. *ויאמר ה' אל שאול ואל ז"נ כ"ח
בית הדמים על אשר המית את הגבעונים אל שאול נס נפ"ק
שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית את הגזול
הגבעונים. וכי היכן מצינו בשאול שהמית את נמ'
הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו
מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאלו
הרגן קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה
וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר
ר"ל מ"ד *בקשו את ה' כל ענוי ארץ באשר נ"ג ב
משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד
שאול נפקו להו *תריסר ירחי שתא ולא דרכיה עט

חיכם רחוץ לנח נקהל: איש מתהלל במתת שקר ספוסק
ולחיו כיתן גורס לעלירת גזמים: כהנים היו מספיקין להם
מזון לגבעוני שהיו קוטני עליס ומוחני מיס למזנק כלכתיב ויהוצע
ולח יכרת מכס עגל וקוטני עליס ומוחני מיס לבית חלהי:
קחבע הקב"ה בכבוד שלח נספד כהלכה והדר קתבע
בפורענותיה דשלול חשר המית וכו': באשר משפטו במקום
שדנין החדס שס מזכירין פועל לקקותיו: תריסר ירחי שתא
לחו דוקח דהח קרוב לתלתין שנין היה שהרי סוף שנותיו של דוד

ש"נ כאן למספדיה נתינים נקרינהו ונפיסינהו *ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם וגו' מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה' ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש וגו' יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה' פיסינהו ולא מפיסו אמר דוד ג' סימנים יש באומה זו רחמנין וביישנין וגומלי חסדים רחמנין דכתיב *ונתן לך רחמים ורחמך והרבך ביישנין דכתיב *ובעבור תהיה יראתו על פניכם גומלי חסדים דכתי' *למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו' כל שיש בו ג' סימנין הללו ראוי להדבק בו אין בו שלשה סימנין הללו אין ראוי להדבק בו:

*ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבשת ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולתי מאי שנא הני אמר רב הונא העבירום לפני ארון כל שארון קלטו

היה חלש לפי שאין דרך כנוד לספוד אחר י"נ קדמים אחר שנתקבלו תנחומין על המת כדאמרי' נמ"ק: אין לנו לתבוע לשאול ולביתו לא כסף ולא זהב כי אם נפשות ואין לנו להמית [משאר ישראל] כי אם מזרעו: והוקענום תליה: באומה זו ישראל: רחמנים וכו' והני גבעונים דלא מרקמי אינש רחמין להדבק בהם מיד גזר עליהם דוד לכך נאמר והגבעונים לא מבני ישראל המה:

למיתה כל שאין ארון קלטו לחיים מחיב רב
(הונא) [חנא] בר קטינא *ויחמול המלך על סס
מפיבשת בן יונתן בן שאול שלא העבירו וכי
משוא פנים יש בדבר אלא שהעבירו וקלטו ארון
ובקש עליו רחמים ופלטו. ואכתי משוא פנים יש
בדבר אלא שבקש רחמים שלא יקלטנו הארון:
והכתיב *לא יומתו אבות על בנים. א"ר חייא מג
בר אבא א"ר יוחנן מוטב שתעקר אות סס
אחת מן התורה ואל יתחלל ש"ש בפרהסיא דניי' כד
*ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל ס"נ כא
הצור מתחילת קציר עד ניתך מים עליהם מן
השמים ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם
וחית השדה לילה והכתיב *לא תלין נבלתו על דניי' כא
העץ א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק מוטב
שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש ש"ש בפרהסיא
שהיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של אלו

ויחמול המלך וכי בחרון תליא מלתא כיון דלא קלטו ארון מהו
קמלתו של דוד ומסכי שלא העבירו: וכי משוא פנים יש
בדבר וכי היה לו לדוד ליטול פרס בדיני נפשות היה לו להעביר
את כלם: ואכתי משוא פנים יש בדבר הואיל וקלטו ארון לא
היה לו להמית אלא תקתיו:
ואל יתחלל שם שמים שהיו האומות אומרי' אין אומה זו ראויה
להדבק בה שהרי פעמו ידיהם בגרים ליטול מזונותיהם ולא
עמו נקמה בהם: עד ניתך מים עליהם עד יום הגשמים לא

הללו בני מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם
בגרים גרורים אמרו אין לך אומה שראויה להדבק
בה כזו ומה בני מלכים כך בני הדיוטות עאכ"ו
ומה גרים גרורים כך ישראל עאכ"ו מיד נתוספו על
ויק"ר ה ישראל מאה והמשים אלף שנא' *ויהי לשלמה
שבעים אלף נושא סבל ושמנים אלף חוצב בהר
שס ט ודלמא ישראל הוו לא ס"ד דכתיב *ומבני
ישראל לא נתן שלמה עבד ודלמא דונגר בעלמא
ד"ה נ נ אלא מהכא *ויספר שלמה [כל האנשים הגרים]
וגו' וימצאו מאה וחמשים אלף וגו'. ונחינים דוד
דברי' כט גזר עליהם משה גזר עליהם דכתיב *מחוטב
עציך וגו' משה גזר להתוא דרא ודוד גזר לכולא
יהושע ט דרא ואכתי יהושע גזר עליהם דכתיב *ויתנם
יהושע ביום ההוא חוטבי עצים וגו' יהושע גזר
בומן שבה"מ קיים דוד גזר בומן שאין ב"ה קיים:

כתבו לקנורה: דונגר סכיריס: אלא מהכא ויספר שלמה כל
האנשים [הגרים וגו'] וימצאו מאה וחמשים אלף [וגו'] ויעש
מהם סבלים אלף סבל: מחוטב עציך מלקריבהו לקוטבי עלים
בתקניהו ס"מ לחו בכלל ישראל היכהו ולחו בכלל גרים אל עבדים
ועבדים פסולי היכהו וגבעוני קוטבי עלים היכהו להכי לקריבהו
יהושע: משה גזר עליהם להתוא דרא על קוטבי עלים שהיו
בימיו: ויתנם יהושע לשמש עבדים היכהו ויהושע לדורות הבאים
גזר דכתיב לא יכרת מכם קוטב עלים: בומן שבית המקדש
קיים דכתיב ולמזבח ה':

יש מותרות

פרק תשיעי

ת"ר תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי ר' מר
עקיבא. ר' אלעזר בן עזריה אומר *לכהן פו
לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן מ"ט דר"ע דכתיב סס
*ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים קא ע"ב
משתעי קרא ואידך כדר' יהושע בן לוי דא"ר כמודני יח
יהושע ב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים וזה
אחד מהם *והכהנים הלוים בני צדוק ור"ע וכו'. ימוקס' מז
התיא גינחא דהיה שקיל ר' אלעזר בן עזריה מעשר
ראשון מינה אול ר' עקיבא אהדרה לפתחא לבי
קברי אמר עקיבא בתרמ לו ואנא חיי. אתמר מפני
מה קנסו לוים במעשר פליגי בה ר' (יוחנן) [יונתן]
וסביא חד אמר שלא עלו בימי עזרא וחד אמר
כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן. ומנא לן
דלא סליקו בימי עזרא דכתיב *ואקבצם אל הנהר עזרא ח

לכהן ולא ללוי בתמיה הא ולחי קרא לוים קאמר: [בני צדוק
ולקוק כהן הוה וקרא לבניו הלוי"] : ר' אלעזר בן עזריה
כהן היה כדאמרי' בברכו' שהוא עזירי לעזרא: עקיבא בתרמילו
משום דר"ע רעיא דכלבא שבוע הוה: תרמילו קמת של עור
בשטילי"ח בלע"ז וזרועה כותן בה פתו ותילה בלוחרו: מפני מה קנסו
לוים במעשר לאו אלעיל קאי דטעמא דהכא לאו משום קנסא
אלא משום דכהנים כמי לוים איקרו כדאמרינן אלא דאמרינן

הבא אל אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהניים ומבני לוי לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא היו מעמידין שוטרים אלא מן
ר"ה נ יט הלוים שנא' *ושוטרים הלוים לפניכם עבשיו אין
סד מעמידין שוטרים אלא מישראל שנא' *ושוטרים הרבים בראשיכם:

האשה רבה

פרק עשירי

פט א"ר יצחק מנין שהפקר ב"ד הפקר שנא' *וכל
ע"ג אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים
עזרא י והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה
יהושע יט ר' אלעזר אמר מהכא *אלה הנחלות אשר נחלו
אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות
בני ישראל וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא
לומר לך מה האבות מנחילין בניהם כל מה שירצו
אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו:

מה ת"ש *אליו תשמעון אפילו אומר לך עבור על
צ נכמה דוכתי בתלמוד נתר דקכסיכהו עזרא: ושוטרים הרבים
ע"ג בראשיכם דהייכו ישראל שהם רבים מהלויים:
דנדי' ים הפקר ב"ד הפקר וכל מידי דמוכח לאו עקירה הוא: וכל אשר
לא יבא וגו' נס' עזרא: וראשי האבות למטות ה"ל
למכתב וראשי מטות בני ישראל:
ת"ש אליו תשמעון נא להוכיח כנגד מי שאמר אין ב"ד מתכין

אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו. שאני התם דכתיב אליו תשמעון ולגמר מיניה מגדר מלתא שאני. ת"ש א"ר אלעזר בן יעקב שמעתי שב"ד פ' נגמי מכין ועונשין שלא מן הדין ולא לעבור על דברי הדין תורה אלא לעשות סייג לתורה. מעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך. ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכ' לכך מגדר מלת' שאני:

צג רבי ינאי ה"ל ארוסא דהוה מיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי שבתא ההוא יומא נגה ליה ולא אתא שקל עשר מפירי דביתיה עילוייהו אתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה שפיר עבדת דתניא

לעקור דבר מן התורה ומכאן ירמה זיכולין ב"ד לעקור דבר מן התורה: דכתיב אליו תשמעון נכניס לחת כתיב: כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת ליסור הבמות ולכאורה כרת דסקוטי קוץ וכרת דהעלאה: מגדר מלתא לעשות גדר ותקנה [כי התם] שהיתן ע"י כך מע"ז: רוכב על סום והוא מצוס שנות: וסקלוהו כמקלל שנת גמור: צריכה לכך שהיתה שעת הדחק והיו פרולין בעבירה: שהטיח בעל: נגה ליה שהה יותר מזמנו: עלייהו ואע"ג דלאכתי לא אתי:

דניי' יד *למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו
שבתות וי"ט למאי הלכת' אילימא לעשורי ומכל
סס איצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן *אלא לאו
ע"נ כי האי גוונא א"ל והא אקריין בחלמ' קנה רצוץ
ו"נ יח מאי לאו הכי קאמרי (לך) [לי] *הנה במטחת לך
על משענת הקנה הרצוץ הזה לא תכי קאמרי לך
ישעי' וכ *קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה:
מו תניא *לא תסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר
סס בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר
דניי' נג ה"ד אמ' רב נחמן בר יצחק דכתב ליה לכשאקחך
הרי עצמך קנוי לך מעכשיו:

למען תלמד גבי תרומה ומעשרות כתיב ולכלת לפני ה' וגו': כל הימים אלו שבתות וי"ט הוי למ"ד ליזהר שלא יטעל עובג [שבת] בשביל תקון הטבל: למאי הלכתא ומה אתא קרא לאזהורי: אי נימא עשורי בשבתא ומיכל ואילטריך לאשמועינן דאע"ג דשבת הוא מתקנן פשיטא וכי אילטריך קרא למישרי טלטול דרבנן הפרשת מעשרו' בשבת אינה אלא משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא מגבהין תרומות ומעשרות בשבת בית שמאי ואומרים אין מגבהין אלא כדי שיאכל ממנו כזית ובית הלל אומרים כדי שיאכל ממנו כביצה ואיכא אסר לן קרא טלטול (דעלמא) [בשבת] דאילטריך למשריה הכא: אלא לאו בה"ג דמות' לעשר על מה שלא בא לעולם ועתיד לבא לגורן עובג שבת: והא אקריון בחלמא ליל שבת זה: קנה רצוץ מקרא אחר ושמו קנה רצוץ: מאי לאו הנה במטחת וכו' ולא שפיר עבדת: לא קרא אחריבא אקריוך: קנה רצוץ לא ישבור סיפיה דקרא (כי) לאמת יולית משפט דשפיר עבדת:
על מנת לשחררו ומוהר שלא להשתעבד בו:

תניא *ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה מן
אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח צד
הגט שפוסל בכהונה: ויקר כא

אזל ר' אלעזר אמר לשמעתא בי מדרשא ולא מח
אמרה משמיה דר' יוחנן שמע ר' יוחנן איקפד צו
עול לגביה ר' אמי ור' אסי א"ל לא כך היה ע"נ
המעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש
בראשו גלוסטרא שנחלקו בו ר' אלעזר ור' יוסי
עד שקרעו ספר תורה בחמתן. קרעו ס"ד אלא
אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם ר' יוסי בן
קיסמא אמר תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת
זו בית ע"ז וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברותא
נמי על לגביה ר' יעקב בר אידי אמר [לו] כתיב
*כאשר צוה ה' את משה [עבדו] כן צוה משה יהושע יא
את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל

לא נתגרשה אלא מאישה כגון שכתב לה גט וקדו לה הרי את
מגורשת ממני ולי את מותרת לכל אדם אלא כתגרשה זו
לגמרי שלא תחיישה כפרלה: פסולה לכהונה אם מת והותר ליבמין:
נגר שיש בראשו גלוסטרא שרחבו עב ורחוי לחקיקת צומים
ולחתר תשמים וכקלקו בו לעכין כעילת דלת ר' אלעזר חוסר
לכעול בו ור' יוסי מתיר לפי שים תורת כלי עליו ומותר לטלטלו:
חברות' נמי את תלמידי אתם עזיתם קנרי שאתם מניחי' (לי')
[לי] רחים מר' אלעזר ור' יוסי שהיו קנרים: וכן עשה יהושע
העיד עליו המקרא שכל מה שעשה משה עשה ואפילו מה

אשר צוה ה' את משה וכי כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין שהתורה שלך היא א"ל מפני מה אין אתם יודעין לפיים כבן אידי חברנו ור' יוחנן מאי טעמא קפיד כולי האי דאמר רב יהודה אמ' רב מ"ד *אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי רצון *שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר א"ר יצחק בן זעירא ואי תימא שמעון נזירא מאי קרא *וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים כבומר של ענבים מה בומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף ת"ח כיון שאומרי' דבר שמועה מפיהם בעולם הזה שפתותיהם דובבות בקבר:

תניס פ"ק חלק ופר' כל הפסולין

ס"ה ו

זאמר סתם זהרי לי לפסר בכל דבר ודבר זיאמר יהושע כך אמ' משה ולפילו הכי לסהיד קרא למפי משה היה: שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז זיהיו שפתי ישנות בקבר כאלו אני קי: דובבות בעות לשון דבור (ס"א דובב) זאמרתיך ומבלבן: בומר בלי זמניקין בו ענבים עד זמתקמים וייבו בוק לגאת במו מבמר בשרף לתמיד בשקט: דובב היין רוקם ובע ויולף למעלה:

נושאין על האנוסה

פרק אחד עשר

*ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר שנית דברה מט
עמו שכינה שלישית לא דברה עמו והכתיב צח
*הוא השיב גבול ישראל מלבוא חמת עד ים יונה ג
הערבה כדבר ה' וגו' אשר דבר ביד עבדו יונה מ"ב יד
בן אמתי הנביא אמר רבינא על עסקי נינוה קאמר.
רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר כדבר ה' אשר
דבר ביד עבדו יונה בן אמתי כשם שנהפך נינוה
מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם
לישראל מרעה לטובה:

ת"ר העבד והאשה אין חולקין להם תרומה בבית ק
הגרנות ובמקום שחולקין נותנין לאשה תחלה
ופוטרין אותה מיד מאי קאמר ה"ק במקום שחולקין
מעשר עני נותנין לאשה תחלה מ"ט משום וילותא

הוא השיב ירבעם בן יואש: על עסקי נינוה קאמר דלא דברה
עמו על עסקי כיבוה אלא אכי פעמים:

מאי קאמר קתני אין חולקין והדר קתני במקום שחולקין: ה"ק
האי במקום שחולקין לאו אתרומה קאי וה"ק והדר שחולקין
כמי לכאים כגון מעשר עני שהוא מתחלק בתוך הבית בעיר ואין
כאן מצוה ייקוד דאכיקי אינשי' לאשה תחילה מצוה דילמא
בה מילתא למיקם: [מעשר עני אין מתחלק בגורן אלא בתוך
הבית כדכתיב לגר וליתום ולאלמנה וגו' ועוד מצוה דלא ליכספו

אמר רבא מרישא כי הוו אתו גברא ואתתא לדינא קמאי הוה שרינא תיגרא דגברא ברישא. אמינא דמחייב במצות. כיון דשמעא להא שרינא תיגרא דאתתא ברישא מ"ט משום וילותא:

ג"ס אמר שמואל י' כהנים עומדים ופירש אחד מהם
ע"נ ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אוילימא שמשתקין אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו אלא שמשתקין אותו מדין כהונה מ"ט
ודנ' נ"ה אמר קרא *והיתה לו ולזרעו אחריו בעינא זרעו מיוחס אחריו וליכא מתקיף לה רב פפא אלא
נ"א ו' מעתה גבי אברהם דכתיב *להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך התם מאי קמוחר ליה רחמנא הכי קאמר ליה לא תינסב נכרית ושפחה דלא ליזיל זרעך בתרה:

ענ"ס: גברא ואתתא זה תובע נעל דיכו וזו תובעת נעל דיכה ומין הדין נין ס"ה: שרינא תגרא דגברא ברישא הייתי נזקק לחים תקלה לגמור את דיכו ומ"ש הייתי נזקק לזון נין מזה ונין נעל דיכה]:

הולד שתוקי וכשר הוא להא פשיטא לן דנן כהן הבא על הפנויה הוא: מדין כהונה מלענוד ענודה ומע"ג לענין יוקסין ליש מזה כשר הוא פסול לענודה: אחריו סכיכר זרעו [שהוא עלו]: מאי קמוהר ליה רחמנא הוא"ל וההוא מקריו קדרשת ליה לענין פיסול כהונה הכא מאי פיסול קדרשת ניה הא ולא: גבי ישראל כשר הוא כגון י' כשרים עומדים ופירש א' מהם ובעל' זרעך בתרה כדאמרי' נפ"ג דקידושין שפקה הולד כמוה דכתי' ג

מצות חליצה

פרק שנים עשר

אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה שנאמר קב
*שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' דנריס יז
אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך עליך הוא
דבעינא מקרב אחיך אבל גר דן את חברו גר ואם
היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצה
עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר *ויקרא דום ד
שמו בישראל:

והכתיב *יחלץ עני בעניו. בשבר (עני) [עניו] נ
יחלצנו מדינה של גיהנם אלא האמס ע"ב
סיוב לו

המצה וילדיה וגו' ככרית דכתיב כי יסיר לת נכך נכך הנח
מ"מחלי' קרוי נכך ומין נכך הנח מן הנכרית קרוי נכך שלנכה:
גר דן את חבירו דיכי כפמות דלילו דיכי ממונו לפי' לכל ישרל
דתכן הכל כשרים לדון דיכי ממונות ומחריכן הכל לחתויי מלי
לחתויי גר: עליך הוא דבעינא מקרב אחיך לחנל על הגר לפי'
קנרו לתה מקים עליו דיין נכלל מלך דכתיב מלך במשפט יעמיד
ארץ לם דומה דיין למלך שלין נריך כלום יעמיד לרץ ועוד שימו'
הרנה כתיב כלן כל מלימות שלתה משים לץ יהו חלל מקרב
לחיך: בישראל משמע שיהא ישרלל מכל נדדין:
בעל התלמוד בת להקשו' ולהוכיח כי פירוש וקללה כעלו ליכו קלילה
ממש שלי לשון זרוז כמו הקלני מלתכם ולמ"ל והכתיב יחלץ
עני בעניו כלו' יזרזנו ויתן (נו) [לו] כח ותירץ המתרץ שלשול'

מליס לד דכתיב *חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. בשכר יריאיו יחלצם מדינה של גיהנם. אלא ישעיה נח הא דכתיב *ועצמותיך יחליץ וא"ר אלעזר זו מעולה שבברכות ואמר רבא ורווי גרמי אין משמע הכי ומשמע הכי וכו':

סס האזע ה א"ל ההוא מינא לר"ג עמא דחליץ ליה מארי מיניה דכתיב *בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ה' ולא ימצאו חלץ מהם א"ל שוטה מי כתיב חלץ להם חלץ מהם כתיב ואילו יבמה דחלצו לה אחין מידי מששא אית בה:

נא קג סופטי' ה כויב פ"ד הוליות פ' נתרס סס ע"ב א"ר יוחנן ז' בעילות בעל אותו רשע באותו יום שנא' *בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד. והא קא מתהניא מעבירה א"ר יוחנן משום רשב"י כל טובתן של רשעים *רעה היא אצל צדיקים שנא' הוח לצון קליכה (ומסכי) דהכח כמי סלופי הוח וה"ק בסכר עניו סכיפר לו בקייו יקלקלו וילילכו מדיכה סל גיהכס: ויחלצם קס"ל זרוזי הוח סיקליפו כך:

ה"ג שוטה מי כתיב חלץ להם חלץ מהם כתיב הוח קנל קליכה מהס ולילו יבמה דקלקי מיכה לחין סהיבס קנל הימכה מידי מסחח לית בה:

בין רגליה בין ירכותיה סבח עליה סיסרח וכתכוכה יעל כדי ליגעו: כרע נפל שכב סבעה כתיב בקרח: רעה היא סבוכחים הרסעים וקלה כפח לדיק בהכחתן הלכך לחו הכחה

*השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע בשלמא רע לחיי אלא טוב אמאי לא אלא ש"מ טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים. בשלמא התם [דילמא] מדכר ליה שמא דע"ז אלא הכא מאי רעה איכא דקא שדי בה ווהמא דא"ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה ווהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה ווהמתן אומות שלא עמדו על הר סיני לא פסקה ווהמתן:

נדה' לח ענת פרק חכיות ע"ש ס"ב

לוי נפק לקריית' בעו מיניה גידמת מהו שתחלוץ יבמה שרקקה דם מהו זה המאמר כתוב ג"כ בירושלמי יותר נאות והעתקתיו כמ"ש שם וכמ"ש כאן: בני סימוניא אתו לגבי רבי אמרי ליה בעיא תתן לן חד בר נש דריש ודאין וחזן וסופר ומתניין ועבד לן כל צרכנן ויהב לון לוי בן סיסי עשו לו ביתה גדולה והושיבוהו עליה אתון ושאלון ליה הגידמת ביתה היא חולצה ולא אניבון (הזיפס) ריקקה דם מהו ולא אניבון אמרין דילמא ליית הוא מארי אולפן נשאל ליה אגדתא שאלון באגדתא אתו ואמרו ליה מהו הדין דכתיב *אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם

נב קה

דניאל י

הוא: שמא דע"ז למה נכתת את אלהי:

מהו שתחלוץ בזיקה: יבמה שרקקה דם מהו מי הוה קלילה

מעלותא: אבל אגיד לך את הרשום וגו' מקר' הוא דניאל שהמלאך אמר לו אגיד לך את כל הכתוב בשמים ועתיד

רשום למה אמ"ח ולא אניבון כן כתוב בירושלמי. ובגמ' שלנו נוסחא אחרת הרשום בכתב אמת מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידיה ע"כ. וירושלמי אתון לגבי רבי אמי ליה הדין פיוסא דפייסינך אמרי לון חייכון בר נש דכותי יהבית לבון שלח אייתוהי ושאיל ליה א"ל הגידמת במה היא חולצת א"ל בשיניה ריקקה דם מהו א"ל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. ובגמרא שלנו לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא א"ל מי כתיב וחלצה ביד ומי כתיב וירקה רוק ע"כ. מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמ"ח א"ל עד שלא נחתם גזר דין רשום משנחתם גזר דין אמ"ח א"ל ולמה לא אתיבינן א"ל עשו לי בימה גדולה והושיבוני עליה וטפת רוחי עלי וקרא עליו *אם נבלת בהתנשא ואם ומות יד לפה. מי גרם לך להתנבל בדברי תורה על שנשאת בהם עצמך ע"כ בירושלמי: ובגמ' שלנו אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת [וכי יש כתב שאינו אמת] לא קשיא כאן בגו"ד שיש עמו שבועה כאן בגו"ד שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר רב שמואל בר

*משלי ל

נכתב והוא חתום מכלל דלעיל בזמים כתב דלעיו חתם בתמיה: מי כתיב וירקה בפניו רוק להוי משמע לך יהא שם חלך רוק וירקה סתמא כתיב ואפילו רוק ודבר מקר והכא כמי מי מפגר בלך לקלוקית רוק: בכתב אמת שהקב"ה מחתמו ומקייטו ותיפו

אמי אמ"ר יונתן מנין לגו"ד שיש עמו שבועה שאינו
מתקרע שנא' *ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר ז"מ ג
עון בית עלי בובח ובמנחה עד עולם אמר (רבא)
[רבה] בובח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר
הוא בדברי תורה אביי אמר בובח ובמנחה אינו
מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים. (רבא)
[*רבה] ואביי מדבית עלי קאתו (רבא) [רבה] ע' הגי'
דעסק בתורה היה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה נמוק'
ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין. ת"ר משפחה כנ'
אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן י"ח שנה
באו והודיעו את רבן יוחנן בן וכאי אמר להם
שמא ממשפחת עלי אתם שנא' *וכל מרבית ביתך ז"ס נ
ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלכו ועסקו
בתורה וחיו והיו קורין אותם משפחת יוחנן על
שמו אמר רב שמואל בר אוני' אמר רב מנין
לגור דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב
*כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך ירמי' ב
לפני אלא מנין שאפילו נחתם מתקרע שנאמר
*מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב *דרשו דניים ד
ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב לא קשיא הא יזניי' נה
ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליו"ה:

קוזר ומבטלו וקותמו חתם: חמר רבח גרסינן ול"ג וחמר רבח
בהמצאו משמע שחין מלוי נכל עת:

נד רבי חייא ור"ש בר רבי הוו יתבי פתח חד מניהו
סס ע"ב ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנ'
מ"ק ט *והיו עיני ולבי שם כל הימים. וחד אמר עיניו
מיכה ג למעלה שנא' *נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים
אדהכי אתא ר' ישמעאל בר' יוסי לגביהו אמר
להו במאי עסקיתו אמרו ליה בתפלה אמר להו
כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה
ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו
אדהכי אתא רבי למחיבתא אינהו דהוו קלילי
(עול) יתבי בדוכתייהו ר' ישמעאל בר' יוסי אגב
נוקרי' הוה מפסע ואויל א"ל אבדן מי הוא זה
שמפסיע על ראשי עם קדש א"ל אני ישמעאל
בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מפי רבי א"ל וכי
אתה הגון ללמוד תורה מפי רבי א"ל וכי משה
ראוי היה ללמוד תורה מפי הגבורה א"ל וכי משה
אתה א"ל וכי רבך אלהים הוא אמר רב יוסף
שקליה רבי למטרפסיה דקא"ל רבך ולא רבי
אדהכי אתת יבמה לקמיה דרבי (למחלץ) א"ל

עיניו למטה כלפי ארץ ישראל מסוס דסכיל' התם קיימא דכתיב
והיו עיני ולבי שם: אתא רבי למחיבתא למדרש וחנעי
כל קד למיתב מדוכתיה: ר' ישמעאל בר' יוסי נעל נשר היה
כדאמרי' נהשוכר את הפועלים: מפסע ואויל הולך לאט: אבדן
וה לשון תלמידו של רבי היה (וביושלמי מנא יהן ומנדן ליישנא קלילא כן
תום' מימא נמוספתא): שקליה רבי למטרפסיה לגמולו על שמע

ר' לאבדן פוק ברקה לבתר דנפק א"ל ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא איש כתיב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה א"ל (רבי לאבדן חוב אדוכתיך) [תא] לא צריכת כבר הורה וקן הות קא מפסע אבדן ואתי א"ל ר' ישמעאל בר"י מי שצריך לו עם קדש יפסע על ראשי עם קדש מי שאין לו צורך עם קדש היאך יפסע על ראשי עם קדש א"ל רבי לאבדן קום בדוכתיך. תנא באותה שעה נצטרע אבדן ומבעו שני בניו ומיאנו שתי כלותיו אמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא:

בית שמאי

פרק שלשה עשר

תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בג' דברים נה
ויתרחק מן ג' דברים ידבק בג' דברים בחליצה קט
ובהבאת שלום ובהפרת נדרים. בחליצה כאבא שאול דתניא אבא שאול אומר חבונם את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר. בהבאת

ולא מיקה: פוק ברקה חס הניקה זתי זעורות: לא צריכת למנדקה: כבר הורה זקן ר' יוסי: נצטרע אבדן עוכזו זל לצון הרע נגעים:

כאבא שאול פ' הקולן הכונס את יבמתו לבית כוי וכו':

מליס לד שלום דכתיב *בקש שלום ורדפהו *וא"ר אבהו
סס ע"ב אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו
משלי כא וכתיב התם *רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה
גיטין פ' וכבוד. בהפרת נדרים כר' נתן דתניא ר' נתן אומ'
השולח ופ' הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב
ד' כריסים עליה קרבן. ויהרחק מג' דברים מן המאונים ומן
ופ' הנודר מן הירק הפקדונות ומן הערבונות. מן המאונים דלמא גדלה
ומחרטא בה מן הפקדון בבר מתא דביתיה כי
ביתיה דמי מן הערבונות בערבי של ציון דא"ר
משלי יא יצחק מ"ד *רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה
תבא למקבלי גרים ולערבי של ציון ולתוקע עצמו
פ' החולץ לדבר הלכה מקבלי גרים כר' חלבו דא"ר חלבו
ופ"ק דנדה ופ"ב דקדושין

וא"ר אבהו במסכת קדושין: אתיא רדיפה רדיפה תלוס שכר גדול להבאת שלום שבוכל פירותיהן נעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב (נגמילו') [כגמילות] חסדי' דכתיב בהו ימלא חייס לדקה וכנוד לדקה נעוה"ב וכנוד נעוה"ז: כאלו בנה במה בצעת איסור הבמות דקוטא הוא דכתיב וכי תקדל לכהור וגו' הא אם לא תקדל יהיה בך קטא: כאילו הקריב קרבן שעבר עליו בתי עבירות שלא ילך אצל חכם ויתירנו כדי שלא יהא רגיל בכך: מן הערבות שלא יהא ערב: בבר מתא לא יקבל פקדון מבן עירו: דביתיה כי ביתיה דמי שרגיל אצלו ויטול את שלו ויקזור ויתבעכו: רע ירוע רעה אחר רעה: כי ערב זר המערב גרים זרים בישראל והכוכם בערבון כמי שמעט: ולתוקע עצמו וסיפא

קשים גרים לישראל כספחת בעור. ערבי
של ציון דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה
דתניא ר' יוסי אומר כל האומר אין לו תורה אין
לו תורה פשיטא אלא כל האומ' אין לו אלא
תורה אין לו אלא תורה הא נמי פשיטא אלא
דאפי' תורה אין לו מ"ט אמר רב פפא אמר קרא דניים ה
*ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה
כל שאינו בעשייה אינו בלמידה ואבע"א לעולם
כדקאמרת מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה
אין לו אלא תורה ודקאמרת הא נמי פשיטא לא
צריכא דקא מגמר לאחרינא ואולי ועבדי מהו
דתימא איתליה אגרא לדידיה קמ"ל. ואבע"א

דקרא ובוכח תוקעים בוטק וכולה מפרש לה: קשים גרים שחין
נקיטין בדקדוקי מלות ולמדין ישראל ממעשיהן: כספחת ליבוח
דקרא נקט וכלוה הגר עליהם וכספקו על בית יעקב: של ציון
שם מקום שמכיקין הלוה ותופסין הערב ל"ח של ליון קורחים שם
הערבון על שם כוטדיקון שלוף דוץ שולף עלמו מן הלוה ותוקע
(ודץ) עלמו על הערב: דוץ לשון תוקע כדאמרי' דלה ושלפה:
תוקע עצמו לדבר הלכה שאומר הריני שוכה ואיני מקיים ואקבל
שכר תלמוד: אין לו תורה איכו עוסק בתורה: אין לו תורה איכו
מקבל שכר ת"ת: אין לו אלא תורה איכו עוסק בשום מלוה
בעולם חלח בתורה איכו מקבל עליהם שכר חלח שכר תלמוד
תור': אפי' תורה חפי' שכר לימוד חין לו: ואבע"א כדמעיקר'
חין לו חלח תורה ודקאמרת הח כמי פשיטח לח לריכח וכו':
אום ליה אגרא לעצמיה:

תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומודמי מלתא למלתא ואית ליה רבה ולא אויל משאיל דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוח לו מתחתיו שנאמר
שה"ש ג *הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו' מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה ללילה:

האשה שלום

פרק חמשה עשר

קיח ע"ב א"ל רבינא לרבא המוכה גט לאשתו במקום קטטה מהו כיון דאירת ליה קטטה בהדה וכות הוא לה או דילמא ניחא דגופה עדיף לה ת"ש דאר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אביי אמר דשומשמנא גברא כורסה בי חרתא רמו לה רב פפא אמר דנפצא גברא תיקרי בסיפי

וגמר הלכתא יודע הלכה [חלח] שאין דומה דין הבא לפניו כ"כ ומדמי מלתא למלתי' ולא משאיל לרבי' ומייתו תוקע עצמו וכשעה על ההלכה שהוא יודע: גבורים לייכים: שלשלמה שהשלום שלו: מטתו בית המקדש שהיה לשכת הגזית: טן דו גופייס ד' כל דהוא נעל: דשומשמנא גברא גון כשמלה: כורסה בי חרתא רמיא מקושקת עלמה כשעוקה וכותבת כשלה שלל קשובות שורות הארץ: דנפצא לומכותו עלוסה מכפין למר:

בבא ותיתיב רב אשי אמר דקולסא גברא לא בעי טלפחי לקידרא תנא וכולן מזנות ותולות בבעליהן:

האשה בתרא

פרק ששה עשר

קכ מתני' אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם וכו': גמ' ת"ר פדחת ולא פרצוף פנים פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין עד שיהיו שניהם עם החוטם אמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קרא *הכרת פניהם ענתה בם אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוו מסקי ביה דבי ריש גלותא זווי אייתי קרא דבק בבליתא דבק באפותיה חלף קמייהו ולא *בשקרוהו:

ישעיה ג

*פי' כמו מנשק לי' ערוכין י"ט כלו' לא הכירוהו נו

הדהוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסיב רב שילא לדביתהו א"ל רב לשמואל תא

קכא דקולסא גברא זמן פסול מזפקה: טלפחי עדשים שהוא מאכל קל ואין קסרון כיס כ"כ לאכה שואלת ממנו לך יקרא שמו עליה: אין מעידין על הפנים שמת לפ"כ רואהו מת בפרלוף פניו עם קוטמו שיכולין להכירו שהוובו': פדחת מלא: הכרת פניהם ענתה בם העידה נס פלמ' אין עדות נשאר גוף פלא נהיכר פנים: קרא שעוה: דבק בבליתא דנקה נמעט מטלית נלוית: בליתא נגד נלוי: באפותיה נמלקו:

אגמא דסמקי לגס על לותו מקום: אגם מרז"ק נלע"ז עומל

נשמתיה א"ל נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמי דסמקי מים שיש להם סוף או שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף הם ומר מ"ט עבדת הכי מטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפליה קרי שמואל עליה דרב *לא יאונה לצדיק כל און קרי וזכרי יג
רב עליה דשמואל *ותשועה ברוב יועץ: סם יח
אמר רב אשי הא דאמרי רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה ה"מ באיניש דעלמא אבל צורבא מרבנן לא אי דסליק קלא איתליה ולא היא ל"ש איניש דעלמא ול"ש צורבא מרבנן דיעבד אין לכתחלה לא: סם
תניא אמר ר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה (בים) והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נורמן לי וכל גל וגל שבא סם נז סם

במקומו ולכו מים חיים: כמים שיש להם סוף דמי שלכו יכול לצוט על [פכיהם] למרקוק הלכך אית דסליק הוו קזו לי': גלי אשפליה למקום רקוק ומצס ילח: לא יאונה לצדיק כל און שלח נאת תקלה זו לידו שכל רב לכלות את רב שילח: ותשועה ברוב יועץ תצוע' מן המכשול מפני שכשלתי עלה מצמוע:

עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבאו רשעים על אדם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף אסורה. תניא א"ר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיאוני ליבשה אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה:

נח ס"ה ע"ג ב"ק פ' הפלה

ת"ר מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר' חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום. שניה אמר להם שלום. שלישית אמ' להם עלתה אמר לה בתי מי העלך אמרה לו זכר של רחלים נודמן לי וזקן מנהיגו

נענעתי לו ראשי ועבר ע"ג והלך לו: ינענע לו ראשו ידקה מפני הצעה ולא יתגרה בהן:

חופר שיחין לעולי רגלים ומים מתכנסים בהם והיו שותין הם ובהמת': שלום שעדיין יכולה לחיות וכן בזכיה אבל שליחת שליכה יכולה לחיות אמר להן עלתה שידוע היה לו שלא תמות שם כלקמן דבר שהיה מתעסק בו אותו לדיק אדיה לא יכשל בו

אמרו לו וכי נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי
ולא בן נביא אנכי אלא דבר שהצדיק מתעסק בו
(לא) יכשל בו ורעו. א"ר אבא אעפ"כ מת בנו
תלים נ בצמא שנא' *וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה
מדקדק עם סביביו כחוט השערה ר' חנינא אומר
סס פט מהכא *אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא הוא
על כל סביביו:

קכב מתני' מעשה בצלמון באחד שאמר אני [איש]
פלוני בן איש פלוני נשכבני נדוש והרי אני
מת והלכו ולא הכירוהו והלכו והשיאו את אשתו:
גמ' ודילמא שד הוא אמ' רב יהודה אמ' רב שראו
לו דמות אדם אינהו נמי דמו דחזו ליה בבואה
ואינהו נמי אירת להו בבואה דחזו ליה בבואה
דבבואה ודילמא לדידהו נמי אית להו בבואה
דבבואה א"ר חנינא אמר לי יונתן שידא בבואה
אית להו בבואה דבבואה לית להו:

חגרהס: נביא אתה לידע שלא תמות: מתעסק בו בטורח
עשייתו: אעפ"כ מת בנו של נקוניא בלמך שכך דרכו של מקום
לדקדק עם הסמיליס: וסביביו נשערה לשון חוט השערה: עם
סביביו עם לדיקים ההולכים לפניו:
שראו לו דמות אדם מתקלה כשלעק: בבואה דבבואה של
עלו: לימדני יונתן שידא שד היה לו נקי נהן:

מסכת כתובות

פרק ראשון

תני בר קפרא בתולה נשאת בד' ונבעלת בה' ה
הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת
בה' ונבעלת בו' הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם:
דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר א
ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים סס
וארץ כתיב *אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ישעי' מח
ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב *מכון זמות סו
לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך. השיב בבלי
אחד ור' חייא שמו *ויבשת ידיו ויצרו ידו כתיב. תלים נה
והכתיב ויצרו אמר רב נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו
כדכתיב *כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך. סס ח
מיתיבי *השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו סס יט
מגיד הרקיע ה"ק מעשה ידיהם של צדיקים מי
מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר:
ונבעלת בה' מסתקנך נל' ויכנס ליל ה': ברכה לדגים פרו
ורבו ומלאו את המים: הואיל ונאמרה בו ברכה
לאדם פרו ורבו ומלאו את הארץ:
אף ידי קדמין ל: מקדש מעשה ידי לדיקי' הוא: ה"ק האי ומעשה
ידיו כמעשה הלדיקי' כתיב סקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של
הקב"ה וה"ק ומעש' ידיו דהוא מעשה הלדיקי' מגיד הרקיע שהרקיע
מעיד עליהם לבריות שהם לדיקי' שמתפללי' על הגשמי' ומטר יורד:

ב דרש בר קפרא מ"ד *ויתד תהיה לך על אונך.
סס אל תקרי אונך אלא אוזניך שאם ישמע
דנדי' כג אדם דבר שאינו הגון *יניח אצבעו באוניו והיינו
סס דא"ר אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומו'
ע"ג ליתדות מ"ט אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא
למלתיה עבידא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אמה
זו אצבע זו גודל. אלא מ"ט משופרת כיתדות
שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו
באוניו. תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה אזן כולה
קשה והאלית (שלה) רכה שאם ישמע דבר
שאינו הגון יכוף אליה לתוכה. ת"ר אל ישמיע
אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהם נכוים
תחלה לאברים:

יניח אצבעו סהיא ספוייה כיתד: מ"ט הלו' דמחי לומות כיתדות:
אילימא דמחלקן סמקולקות זו מזו ולימן מקוברות יקר:
חדא וחדא למלתיה קוסימהיא כל חקת יש בה לורך ולקף בלרכי
גבוה: זו זרת מן הקטנה מודדין זרת של קטן: זו קמיצה מלבוע
סלכל הקטנה מתקילין לקמוץ קופה סלם מלבעות על פס ידו
הקמילה והלמה ולבוע וקומן: זו אמה מהגדולה מודדין לחת
בגין ולחת כלים: זו אצבע למתן דמים של קטלת דכתיב בים
בלבעו: זו גודל לבהן יד לאהרן ולמלוכ: משופות לגויים"ל לחם
בלע"ז: אליה בשר שבסוף האוזן: נכוים תחלה לאברים רכות
ודקות לכוות מכולם והכי קאמר' במסכת ע"ז האי בכרי
דקריך ריפא שרי למיכל לחפי' מרים לוקיה ולע"פ שמאהר לבשל:

אמר רב נחמן אמר לי הינא בר נתן תנא מנין ג
לברכת חתנים בעשרה שנא' *ויקח (בועז) ז
עשרה אנשים ור' אבהו אמר מהכא *במקהלות ע"נ
ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי ויק' ד
קרא דר' אבהו מאי דריש ביה מיבעיא ליה תלים סח
לכדתניא היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברים פרק ג'
שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנ' במקהלות שמכלו
ברכו אלהים ה' ממקור ישראל:
רב (אמי) [אסי] איקלע לבי רב אשי בהלוליה ח
דבריה בריך שית לימא בהא קמיפלגי דמר
סבר חדא יצירה הואי ומר סבר ב' יצירות הוו
לא דכ"ע חדא יצירה הואי מר סבר בתר מחשבה
אולינן ומר סבר בתר מעשה אולינן כי הא דרב
יהודה רמי כתיב *ויברא אלהים את האדם בצלמו נדף' ו
וכתיב *זכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה עם ס
במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד:

ממקור ישראל על נהכת מקור נריך קהל והייכו עזרה כמו
הקהל את העדה ואין הקהל פקות מעדה ועדה עזרה
כדילפינן מעדת מרגלים עד מתי לעדה הרעה ילאו יהושע וכלב:
בריך שית יוצר החלם הוסיף: חדא יצירה הואי כמ"ל
נעירובין ויבן את הכלע פרלוף שמתקלת נרייתו כנרא ב'
פרלופין זכר מלפניו ונקבה מאחור: ב' יצירות כמ"ל זכר היה
ומאחיו נברואת החוה והרי כאן ב' יצירות: בתר מחשבה אולינן
ב' עלו נמקצנה לינרא וכנרא אחד נערובין נפ' עושין פסין:

ד רב חייא בר אבא מקרי בניה דר"ל הוה ואמרי
סב לה מתני בריה דר"ל הוה. שכיב ליה ינוקא
ע"נ יומא קמא לא אויל לגביה למחר דבריה ליהודה
בר נחמני מתורגמניה א"ל קום אימא מלתא בל
דנזי' נג קבל ינוקא פתח ואמר *וירא ה' וינאץ מכעס בניו
ובנותיו דור שאבות מנאצין להקב"ה כועס על
בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים וא"ד
ישעיה ט בחור הוה וה"ק ליה *על כן על בחוריו לא ישמח
ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו
חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב
אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו נטויה אמר רב
חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה
אלא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפי'
נחתם לו גזר דינו של ע' שנה לטובה נהפך עליו
לרעה. אתא לנחומי צעורי קא מצער ליה. ה"ק
ליה חשיב את לאתפוסי אדרא. א"ל קום אימא

אמר ליה למתורגמניה: כל קבול ינוקא לכנד המקורע דנדרי'
כיקומיס על מיתת הילד: וירא ה' מה עשו קדות: וינאץ
מכעס שהכעיסוהו וגרמו לו לפקוד על בניהם ובנותיהם: ואית
דאמרי לא תיכוך היה המת אלא בקור היה והך קרא אמר על
כן על בקוריו וגו': של ע' שנה ועוד דרים כמו ועד עולמו של
מלך כטויה כהפכת מטוך לרע: אתא לנחומיה צעורי קא
מצער ליה בתמיה מוכיך על פניו שבשביל עוכו מת בנו: חשיב
את לאתפוסי אדרא קשוב אתה למעל' לתופסך ואת בניך בעון

מלתא כנגד שבחו של הקב"ה פתח ואמר האל הגדול ברוב גודלו אדיר וחוק ברוב נוראות מחית מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה המתים א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים פתח ואמר אחינו (המנוגעין) [המיוגעין] והמדוכאין באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת ואת היא עומדת לעד נחיב היא ששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים אמר אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא דא"ר שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קרא *כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר ליה *שמעו דבר ה' קציני סדום וגו' א"ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים פתח ואמר אחינו גומלי חסדים

* ישעי' א
* שם

הדור דקי"ל בזמן שהלדיקים בדור לדיקים כתפסין על הדור שכל' ומיקלקלי תקלו: האל הגדול ברוב גודלו בגרוך פתק דה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל הגדול וכו': אחינו (המנוגעים) [המיוגעין] כו' דרכה הסמוכה לקברתה היא וכן סדורות על הקדר: באבל הזה תנו לבבכם לחקור זאת שואת עומדת לעד שהכל מתים ולא תבכו יותר מדאי: משתה ראשונים לימא משתה רחמונים הוא:

בני גומלי חסדים המחויקים בבריתו של אברהם
נדפ' יח אבינו (שנ' *כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו
פ"ק מיומ ואת ביתו וגו') אחינו בעל הגמול ישלם לכם
גמולכם ברוך אתה משלם הגמול א"ל קום אימא
מלתא כנגד כל ישראל פתח ואמר רבון העולמים
פדה והצל מלט והושע עמך ישראל מן הדבר
ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל
מיני פורעניות המתרגשות ובאות בעולם טרם
נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגפה:

משנה א תניא בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו
יותר ממיתתו עד שהיו מניחין אותו ובורחין
עד שבא ר"ג ונהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי
פשתן ונהגו כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן א"ר
פפא והאידנא נהוג עלמא אפי' בצרדא בר ווזא:

ה אמר רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן *כל היוצא
ט למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו
ע"נ דכתיב *ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם

פ' נמה בבריתו של אברהם גמל חסדים דכתי' ויטע אשל בבאר שבע
פ"ק יז ר"ת "אכילה "שתיה "לויה:

הוצאת המת שהיו קוברין אותו בכלי יקרי' כגון צירקין וסרקות:
בצרדא בר ווזא נגד קבצנות שהיו שם לילך ליכר:
גט כריתות כותב לאשתו שאם ימות במלחמה יהא גט מיוסד
כתיבתו: דכתיב במלחמת שאול ואת אחיך וגו' ודוד למד מיזי
שהיו להכהיג שאף היולאין למלחמותיו עושין כן:

תקח מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף דברים
המעורבים בינו לבינה:
מאי אלמנה אמר רב חנא בגדתאה אלמנה ע"ש י
מנה אלמנה מן האירוסין מאי איכא למימר ע"נ
אויזי דהא קרי לה אלמנה הא נמי קרי לה אלמנה
אלמנה דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר
דעתידין רבנן דמתקני לה מנה ומי כתיב קרא
לעתיד אין דכתיב *ושם הנהר השלישי חדקל הוא נ"מ נ
ההולך קדמת אשור ותנא רב יוסף אשור זו סליקא
ומי הואי אלא דעתידה ה"נ דעתידה:
ואמר רב חנא בגדתאה מטר משקה מרוה ומובל סס
ומעדן וממשיך אמר רבא בר ישמעאל
ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא *תלמיה תהלים
רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך סס

דברים המעורבין בינו לבינה אלו קדושין: תקח תטול
מדיניהס על ידי גט:
בגדתאה דמן בגדת: על שם מנה שאס כשאת מזכת אלמנה
אין לה כתובה אלא מנה: דכתיבא באורייתא ועדיין
לא כתקנו כתובות: ומי כתיב קרא לקרות על שס דבר העתיד:
זו סליקא שס עיר: ומי הואי נכויה בגריאת עולס דכתיב
ההולך וגו':
מובל את הארץ: מעדן כותן עדכה וזיו נפירות: תלמיה של
א"י: רוה נחת גדודיה כאשר נרדיפיס תמוגגכה רוה
(הוה) [הרי] משקה ומרוה: תמוגגנה הרי מזבל: מעדן וממשיך

א"ר אלעזר מובח מזיח ומזין מחכב ומכפר מכפר
היינו מזיח מזיח גזירות ומכפר עונות:
סס וא"ר חנא בגרתאה תמרי משחנן משבען משלשלן
מאשרן ולא מפנקן אמר רב אכל תמרים
אל יורה מיתיבי תמרים שחרית וערבית יפות
במנחה רעות בצהרים אין כמותן ומבטלות שלש
דברים מחשבה רעה וחולי מעים ותחתוניות מי אמרי'
דלא מעלו עלויי מעלו ולפי שעתא טרדא מידי
דהוה אחמרא דאמר מר השותה רביעית יין אל

את הפירות כפקח מלמקה תנרך: מזיח קח סלקח דעתי'
מזיק עוכות: מזין בזכות הקרבנות העולם כזין שהקרבנות
נאין מן המזון וגורמין לו ברכה: מחכב את ישראל אל אביהם:
היינו מזיח היינו מכפר הי כיהו מזיק הי כיהו מכפר: מזיח
גזירות רעות מעל ישראל:
משחנן מקמין: משלשלן שלטול: מאשרן מזיקות כח כמו
אשרו קמון: ולא מפנקן אינן מרגות אסטוכיסות על
הלב ובלן לשבק: אל יורה שום הוראה לפי שטורדות דעתו
כשכור: שחרית וערבית יפות כללא דמלתא לאקר אכילה
יפות שקרית דרכן של בני אדם שפת שקרית כלאמריכן שהשולל
ערבית לאקר האכילה: במנחה רעות שהן קודם אכילה לאקר
איכת הלהרי': בצהרים לאקר הסעודה שאכל ושבע: אין
כמותם וטובות יותר מערבית לפי שאינו מעוכב ביום מלילך
לשדות לבית הכסא בכל עת שירצה אבל בלילה טורח הוא לו:
מבטלות מחשבה רעה דאגה לפי שמשמחות את הלב ומהרים

יורה ואב"א לא קשיא הא מקמי נהמא הא לבתר נהמא דאמר אביי אמרה לי אם תמרי מקמי נהמא כי נרגא לדקולא בתר נהמא כי עברא לדשא דשא אמר רבא דרך שם דרגא אמר רבא דרך גג פוריא אמר רב פפא שפרין ורבין עליה אמר רב נחמן בר יצחק *אף אנו נאמר אילונית דוכרניתא יא דלא ילדה:

האשה שנתארמלה

פרק שני

ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומרים *כלה נ כמות שהיא וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה טז אמרו להם ב"ש לב"ה הרי שחיתה חגרת או ע"ג סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה ין אמרה *מדבר שקר תרחק אמרו להם ב"ה לב"ש זמות פג לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו

זעת חורה ולהלה היא: כי עברא לדשא מקזיקות את הגוף כדריך את הלת: אף אנו נאמר לף לכו כדרוש את הזמות מה לטון לילוכית זקרלו חכמים לחזה זחיכה רחויה לילד: דוכרניתא לטון לילד תמיס דמתרגמינן לכר זלים הרי היא כלילד זחיכו מולידה:

כיצד מרקדין מה אומרים לפניה: כמות שהיא לפי יופיה וקזינותה מקלסין אותה: חסודה קוט זל קסד מטוך

בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר וישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמ' הכי משרי קמיה כלתא במערב' לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן:

ו כי סמכו רבנן לר' וירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן. כי סמכו רבנן לר' אמי ולר' אסי שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא ולא תסמוכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן טורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה הכי רבא דעמי' ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם:

ס"ם סנהדרין פ"ק

עליה: מכאן אמרו מדברי ס"ה שחמרו יפנקנה: תהא דעתו של אדם מיעורבת עם הבריות לעשות לחים וחים כרלונו: משרי מצוררים: לא כחל לחיה לריכה כקל: ולא שרק לנע המחדיס לת הפנים: פירכום קליעות שער יו לח כקלה ולח שרקה ולח פירכסה והרי היח יעלת חן:

כל מן דין כל כמות שלו הוו סומכין לכו לקרותן רבי ולמכותן דייכים: סרמיסין מסרסי הלכות בהפוך טעמיהון: סרמיטין לשון סמרטוטין: חמיסין לומרים קמיעית הטעם: טורמיסין לח לתפרים. ממתיבתא מבהמ"ד: רבא דעמיה כשיח בעמו: מדברנא מכהיג: בריך מתייך לשלם ברוך בוחך לשלום בוצינא דנהורא על שהיה קלסתר פניו מבהיק כלחמרין

אמרו עליו על ר' יהודה בר אלעאי שהיה נוטל ח
בד של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר סס
כלה נאה וחסודה. רב שמואל בר יצחק מרקד
אתלת א"ר זירא קא מבסיף לן סבא כי נח נפשיה
אפסיק עמודא דנורא בין דידיה לב"ע וגמירי דלא
מפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא או לתרי
בדרא. א"ר זירא אהניא ליה שוטיתיה לסבא
ואמרי לה שיטתיה לסבא ואמרי לה שטותי' לסבא.
רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי
ליה רבנן אנן מהו למעבד הכי אמר להו אי
דמיא עלייכו כשורא לחיי ואי לא לא. א"ר
שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני
כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה ולירח
הלכתא כוותיה:

ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה ש סס

נב"נ סופריה דר' לאנהו מעין סופריה דר' יוקנן דכפקו זיהרורי ע"ש גס נב"מ פ"ד ומלוה לייסבן
מיניה כדמפרש התם:

אחלת סלסה בדין זורק לקד ומקבל לקד: מבסיף לן סבא
סמזלזל בכבוד ת"ק וכוהג קלות ראש בעלמו: שוטיתיה
לסבא שוט של הדס שהיה מרקד בו: שיטתיה שיטתו ומכהגו:
שטותיה שהיה מתכהג כשוטה: מרכיב לה אכתפיה את הכלה:
כשורא כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה: לחבבה
כשרואה שהכל מסתכלין בה ככלם יופיה בעלו:
מעבירין כשהכלה יולאת מבי' חניה לבית קתוכתה וכוסאי

מלפני מלך ישראל. אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עביד. והא אמר רב אשי אפי' למ"ד נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. דאמר מר *שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך. פרשת דרכים הואי. ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה. אמרו עליו על ר' יהודה בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה בר"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר אוני' משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואי תימא ר' יוחנן אמר נטילתה

דברים יז סנהדרין פ"ב מגילה פרק נכי העיר

המת יולחין ובזו ובזו לוכלוסין הרבה ואין רולין להתעכב מעבירין את המת (ואפילו) דרך אחרת: אפילו למ"ד פלוגתא בפ"ק דקדושין: שום תשים עליך ישראל הוזהרו שיושיבו עליהם שימות הרבה כלו' שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מקום שלפיכך רבה הכתוב שימות הרבה: פרשת דרכי' [הואי] ולא כיבר שעבר מלפניה אלא כאלו הוא לריך לפנות למקומו הדרך: שיפורי מכריזין עליו שיבאו לכבודו: דחייצי גברי מאבולא לסיכרא מצער העיר ההוא עד הקבר: נטילתה

כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נטילתה בס'
רבוא וה"מ למאן דקרי ותני. *אבל למאן דמתני סס ע"ג
ליתליה שיעורא:

כח אריב"ל אסור לאדם שילמוד את עבדו תורה
ולא והתניא לוה הימנו רבו או שעשאו
רבו *אפטרופום או שהניח תפלין לפני רבו או סס
שקרא ג' פסוקים בב"ה ה"ו לא יצא לחירות ע"ג
התם דאיקרי עבד מדעתו כי קאמרינן דנהיג ביה
מנהג בנים:

מאי קצצה דת"ר כיצד קצצה אחד מן האחין סס
שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני
משפחה ומביאין חבית מלאה פירות ושוברין אותה
באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו
אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראין
אנו שלא יתערב זרעו בזרענו בואו וקחו לכם

סל תורה ממכו: כנתינתה בסיכי נטילתה הייכו בשמת ותלמודו
בטל: למאן דקרי מקרא: ותני משנה מבל עדיין לא שנה
לתלמידים: אבל למאן דמתני למקרים: ליתליה שיעורא
וממילא שמעינן למאן דלא קרי ולא תני מין מבטלין מס יש לו
מתעסקין כדי קבורה בעלמא בשלמות דרב לחמי מלחתי כן:
אפוטרופום מסר נכסים בידו להכנים ולהוליא לסחורה: ה"ז
לא יצא לחירות ולא אמרינן מי לאו דשחריה לא
הוה יזיף מיניה ולא הוה שניק ליה לכהוג מנהג בן חורין וס"מ
דים עבד שלומד תורה:

דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרענו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה:

אלו נערות

פרק שלישי

י [תניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה את יום
ל הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת
מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יה"כ
מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין מ"ט דר'
זמות כא נחוניא בן הקנה] אמר אביי נאמר *אסון בידי אדם
נדה' מד ונא' *אסון בידי שמים מה אסון האמור בידי אדם
פטור מתשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור
מתשלומין. מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי
דכי קא מזהר להו יעקב לבניו על צנים פחים
דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי דבידי
אדם נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר

דוגמא לזות וסימן זכרון לדורות הבאים:

[את יה"כ כשבת לפטור המדליק את הנרות ביה"כ כאילו הדליק בשבת: מה שבת שהוא מיתת ב"ד פטור מן התשלומין וכו': אף יה"כ שהוא בכרת קיוב כפי הוא זה ופטור מן התשלומין]: אסון בידי אדם ולא יהיה אסון למשתעי במיתת ב"ד למימר דהיכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי ולדות: אסון בידי שמים וקרהו אסון: צנים פחים קור וקוס:

יעקב על כל מילי אוהר. וצנים פחים בידי שמים
נינהו והא תניא הכל בידי שמים חוץ מצנים
פחים שנ' *צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו
ירחק מהם ותו ארי' וגנבי בידי אדם נינהו והא
אמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בית
המקדש אע"פ שבטלו סנהדרין ד' מיתות לא
בטלו לא בטלו הא בטלו להו אלא *דין ארבע
מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה או נופל מן
הגג או חיה דורסתו. ומי שנתחייב שריפה או
נופל בדליק' או נחש מבישו ומי שנתחייב הריגה
או נמסר למלכות או לסטין באין עליו. ומי שנתחייב
חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אלא איפוך
אריא וגנבי בידי שמים צנים ופחים בידי אדם:

מזלי כג
נזיקין פ"ב
סוטה פ"מ
סנהדרי פ'
ד' מיתות
סס ע"ב

בידי שמים מס נחיס פורעניות על החלס גזירת מלך הוא:
חוץ מצנים פחים שפעמ יסזנחיס נפזיעה: פחים פיסס:
בידי אדם נינהו שלח מגזירת המלך: דין ארבע מיתות עוכס
לוגמתן: נופל מן הגג דומה לכסקל שדוקפין אותו מבית
הסקילה לארץ וגבוה שתי קומו' היכא דאמרי' בכגמר הדין: חיה
דורסתו אריה מפילו לארץ והורגו בדרים': נחש מכישו והארס
שורפו: נמסר למלכו' והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך
המומתין על ידיהס וזו היא מיתת סייף: סרונכי אסכרה והוא
(בו"ן) [בגרון] מל"כט:

נערה

פרק רביעי

מן אזהרה למוציא שם רע מנא לן ר' אלעזר אמ'
ויקרא יט *מלא תלך רכיל רבי נתן אמ' *מונשמרת
דברים כג מכל דבר רע ור"א מ"ט לא אמר מהאי ההוא
מיבעי ליה לכדר' פנחם בן יאיר ונשמרת מכל
דבר רע מכאן א"ר פנחם בן יאיר אל יתרחר
אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה ור' נתן מ"ט
לא אמ' מהאי ההוא אזהרה לב"ד שלא יהיה רך
לוה וקשה לוה:

מז תניא *שארה אלו מזונות וכה"א *ואשר אכלו
ע"ב שאר עמי כסותה כמשמעה עונתה וו
שמות כא עונה האמורה בתורה וכה"א *אם תענה את
ויקרא ג בנותי ר' אלעזר אומר שארה זו עונה וכה"א *איש
נדרים לא איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה
ויקרא יח כסותה כמשמעה עונתה אלו מזונות וכה"א *ויענך
דברים ח וירעיבך:

ונשמרת מכל דבר רע וכל מקום שנא' השמר פן ואל תיכו
חלא לא תעשה: לכדר' פנחם נמס' ע"ז: שלא
יהרהר וכו' דסמיך ליה כי יהיה בך איש וגו': רך לזה ורכיל לשון
רך לי תהיה:

עונה האמורה בתורה כאן כלמרה עוכת תשעים ולקמן תנן
לימתי היא עוכה:

כי הוו אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד יא
ילדה ואבני מתא שדיא כי הוו אתו לקמיה מט
דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסותא בצבורא ע"ג
וליקום ולימא עורבא בעי בני וההוא גברא לא
בעי בני ועורבא בעי בני והכתיב *לבני עורב אשר תלי' קמו
יקראו ל"ק הא בחיורי הא באוכמי:

א"ר אילעא באושא התקינו המבובו אל יבובו נ
יותר מחומש תנ"ה המבובו אל יבובו יותר
מחומש שמא יצטרך לבריות ומעשה באחד שבקש
לבובו [יותר מחומש] ולא הניח לו חברו ומנו ר'
ישבב ואמרי לה ר' ישבב ולא הניח לו חברו ומנו
ר"ע א"ר נחמן ואיתימא ר' אחא בר יעקב מאי
קרא *וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך והא לא נלמ' כח

(כי הוו אתו מכנסים שלין רולים לזון נכיהם קטנים): יארוד
תכין מעון תכים מתרגמינן מדור ילדולין והוא מכזרי על
נכיו: יארוד ילדה וכו' התכין הוליד תולדותיו והטיל על נכי
העיר פרכסתו: כפו ליה אסותא כפו מכתשת על פיה
ויעמוד זה על גבי שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עלמו
שהוא רע מן העורבי' לעורבת בעי בני וההוא גברא לא בעי בני
ולית לשופרני' ש"ן יעמוד עליו ויאמר כן על אותו האיש: לבני
עורב אשר יקראו שלוא לא זיין להו: אוכמי כשגדל משקיר
והאם והאב מוהבין אותם לגבל מתקלתם לבני' ושוכחים אותם:
המבובו לעכייס: מחומש שבכספיו שלא יצטרך לבריות:
עשר אעשרנו ג' עיסורין הוו להו קומץ: והא לא

דמי עישורא בתרא לעישורא קמא אמר רב אשי
אעשרנו לבתרא כי קמא:

סס [אמר רב יצחק באושא התקינו שיהא אדם
מתגלגל עם בנו עד י"ב שנה מבאן ואילך
יורד עמו לחייו איני והא"ל רב לרב שמואל בר
שילת בציר מבר שית לא תקבל בר שית קביל
וספי לי' כתורא אין ספי לי' כתורא מיהו אינו יורד
עמו לחייו עד לאחר י"ב שנה ואבע"א לא קשיא
הא למקרא הא למשנה ד]אמר אביי אמרה לי
אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר
לתעניתא מעת לעת ובתינוקת בת תריסר אמר
אביי א"ל אם האי בר שית דטרקא ליה עקרבא

דמי בתרא לקמא דכי מקלת לקמח פשו להו ט' וכי הדרת מלית
מעשר דידהו לאו כי קמח היא ואין כאן קומץ בשכיהן: אעשרנו
מלא כתיב עשר תעשר לך ה"ק תעשרנו (לרחמנן) [כרחמנן]
כלו' מעשר שני יהא כרחמנן:
[מתגלגל אם מסרב מלמוד יגלגל עמו בנקיות ובדברים רכים:
יורד עמו לחייו לרדותו בדלועה ונקוסר לקס: רב שמואל
בר שילת מלמד תיכוקו' הי': וספי לי' כתורא הלעיטהו תורה
כשור אחתה מלעיטו וחונסו מאכל]: לתעניתא מעת לעת
להתענות כל היום. ובתינוקת בת תריסר אמר אביי א"ל
ניומא: ובתינוקת בת יב"ש מהרת להביא כף שליבה מתשת כמה
בת"ת ותרתי סרי דקאמר שבת י"ב גופא קאמר דאי בת י"ב
ויום אחד דאורייתא היא שמביא ג' שערות ובת עוכשין ואין

ביומא דמישלם שית לא חיו מאי אסותי' מרתא
דדיה חיורתא בשיברא נשפיה ונשקיו' האי בר
שתא דטריק ליה ויבורא ביומא דמישלם שתא
לא חיי מאי אסותיה אצוותא דדיקלא במיא נשפיה
ונישקייה אמר רב קטינא כל המכנים בנו פחות
מבן ו' רץ אחריו ואינו מגיעו א"ד חביריו רצין
אחריו ואין מגיעים אותו ותרוייהו איתנהו חליש
וגמיר אב"א הא דכחיש הא דבריא:

*אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי יב
אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו סס
רבותינו שביבנה ואמרי לה ר' אליעזר וה הזן תלים קו
בניו ובנותיו כשהם קטנים. ר' שמואל בר נחמני
אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן
*הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא סס קיב

נורך לכו ללמוד ממכיקתו של חניי: לא חיו חס לח נרפוח' נדוק':
מרתא דדיה מרה של דיה שקורין ו"שטור: נישפיה
ונישקייה תמשקו ותשקו ממכו נשכר: אצוות' דדיקלא סיב
שגדל סביב דקל תומר כעין וורלי"ר שכורך לח עץ הגפן:
המכנים את בנו לת"ת: רץ אחריו להנרותו ולהקיותו: ואין
מגיעו מסוכן הוא למות מרוב קולטו: חביריו רצין אחריו
להיות פקקין נתור' כמותו: הא דכחיש ל יכניסנו שמסוכן הוא
מן יקלים וימו': דבריא יכניסנו לפי שמתפקח:
וה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים שתמיד יום ולילה הס עליו
והיא לקה שחין עליו קיוב נהס: הון ועושר בביתו שחין

ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה
וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן
תלי' קכח לאחרים *וראה בנים לבניך שלום על ישראל
א"ר יהושע בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על
ישראל דלא אתו לידי חליצה ויבום ר' שמואל
בר נחמני אמר כיון שבנים לבניך שלום על דיוני
ישראל דלא אתו לאנצויי:

נא ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גנובי ליסטות
ע"נ אינן כשבויין והתניא איפכא מלכות אמלכות
לא קשיא הא במלכות אחשורוש הא במלכות בן
נצר ליסטות אליסטו' לא קשיא הא בבן נצר הא
בליסטות דעלמא ובן נצר החם קרי ליה מלך

המון כלה וחעפ"כ לדקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה
ומלמדה מתקיימת בו הרי הן ועוסר בניתו ולדקתו עומדת לעד
על ססרק ללמדה לתלמידים: זה הכותב בו' הספרים קיימי' לו
ססיכס כלים ולדקתו עומדת לעד: לאינצויי מי קרוב וקודם לכקל':
שבויי מלכות כתים ססנה המלך לתשתים: הרי הן כשבויין
ומותרין לבעליהן כדתכן וחותביכ לי לחיכתו: במלכות
אחשורוש הן כשבוין לפי שמלך גדול הוח ויודעת שלח ישחכה
ובעילתה בחוכס: בן נצר ליסטים היה ולכל עיירות ומלך עליהן
וכעזה רחב לסטים ובדילה תכן שבויי מלכות חיכן כשבויין וחסורות
לבעליהן דסנרה מיכסיב קכסיב לה וכגבלת נרלון: ליסטות
אליסטות וכו' בבן כלר חסורות כדחמרי' דסנרה מיכסיב כסיב
לה והריכי חשת מלך: ליסטים דעלמא חפילו לקוחין שלו קנין

והכא קרי ליה ליסטים אין גבי אחשורוש ליסטים
הוא גבי ליסטים דעלמא מלך הוא:
א"ל שמואל לרב יהודה שיננא לא תיהוי בעבורי נג
אחסנתא אפי' מברא בישא לברא טבא דלא
ידיעי מאי זרעא נפיק מיניה וכ"ש מברא לברתא:

אף על פי

פרק חמישי

[משנה ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה נט
טוחנת וכו' ומניקה את בנה וכו']: גמ' ע"ג
מתני' דלא כר' חייא דתני ר' חייא אין אשה אלא
ליופי אין אשה אלא לבנים ותני ר' חייא אין
אשה אלא לתכשיטי אשה ותני ר' חייא הרוצה
שיעדן את אשתו ילבישנה כלי פשתן הרוצה
שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב
סמוך לפרקה:

ומניקה את בנה וכו' אמר שמואל כל זמן שמכירה ס

לה לפיכך חיכה חלח חכוסה: לגבי אחשורוש ליסטים הוא
אילך מתכיתין קמייתא דמיירי במלכות חקשורים קרי לבן כלר
גכוזי לסטות ובריית דתני חיפכא דגנוזי לסטות חיירי בליסטים
דעלמא קרי לבן כלר גבוזי מלכות:
לתכשיטי אשה גיקנו לה תכשיטין להתכלות בהן גיענין את
זיוה חסקלוי"ר בלע"ז: לפרקה ימי הכעוריס:
כל זמן שמכירה חין גיעור לבער חלח בגדיקה הבער תלוי מס

ההיא דאתאי לקמיה דשמואל אמר ליה לרב
דימי בר יוסף ויל ברקה אול אותבה בדרא דנשי
ושקלידה לברא וקמהדר ליה עילוויהו כי מטא
לגבה הוה קמסוי לאפה כבשתנהי לעינא מיניה
א"ל נטף עיניך קום דרי בריך:

סמ דשתיא שיכרא הוו לה בני אוכמי דאכלה בישרא
ע"נ ושתיא חמרא הוו לה בני *בריו דאכלה
סא ביעי הוו ליה בני עיננני דאכלה כווריי הוו לה בני
חיננני דאכלה כרפסא והוו לה בני זיותני דאכלה
כוסברתא הוו לה בני בישרני דאכלה אתרוגא הוו
לה בני ריחני ברתא דשבור מלכא אכלה בה אמה
אתרוגא והוו מסקי לה לקמיה דאבוה בריש ריחני:

יג אמר רב יצחק בר חנינא אמר רב הונא הכל
סמ משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר
רב חסדא בשר שמן ויין ישן. אמר רבא בשר

[סמו רוחין סמכירה כופה ומניקתו נשכר [וחפילו גירסה]
[ההיא דאתאי גרוסה ולא היתה רולה להניק: ויל ברקה שם
מכירה: אותבה בדרא דנשי הוסיפה נשורה על כשיש: קמסוי
מניח: נטף עיניך זקוף עיניך כמו דשפיל וחזיל בר חווחן ועיכוהי
מטייפי לד"ק: דרי בריך שחי נניך]:
בריו נריחים: [עיננני עיניהם גדולות] חיננני נעלי חן:
כרפסא חפי"ה: כוסברתא חלייכדר"ח נלע"ז:
[הכל משהין בפני השמש המשמש נסעוד' וחוכלין לפניו ומוהין
מלהאכילו עד שיקומו הקרוחים: חוץ מבשר שמן וכו'

שמן כל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז. אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא. מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה. הנהו תרי חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה. אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפתחא דבי אוגר מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חוייה רב אשי למר זוטרא *דחוור אפי' שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדתא לסעודתא דמלכא אמרי ליה אמאי תעביד הכי אמר

ס ע"ב

שמתקוה להס ומלטער: בתקופת תמוז שריקו קזק וקוס היוס מקרקר נו כחרס:] חד ספי מאכיל את העם מכל מין ומין וקד ספי ליה ממין לקד נתקלת סעודה לשונע ומאחר מיכין מאההו עד שיגמור סעודתו: קדים ספי קודם שיתן לפניו: מאחר ספי מכל מין ומין לקחר שכתן לפניו ולפני האורקין: דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה לפי כשכותן לפניהס והוא רוחה ומתקוה ומלטער ופעמים שים אורקים הרבה: אוגר שס מלך פרס: אטורנגא דמלכא מושיב המכות לפני השרי' ובלשוכנו שכשקל"ש: דחוור אפיה פניו זועפי' שכתקוה למאכל: א"ל הטורכמן לרב מתי: אפסדתא לסעודתא לא יאכל המלך מעתה: אמרו ליה שוטרי המלך למאי תעביד הכי: אמר

להו מאן דעביד האי פסל למאכל דמלכא אמרי ליה אמאי אמר להו דבר אחר חואי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו ואשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חואי רוח צרעת דקפרחה עילויה. ההוא רומאה דאמר לה להיא אתתא מינסבת לי אמרה ליה לא. אזל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא והב לה עד דוג לה לסוף אמר לה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזל ואייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפק מינה כי הוצא דירקא ואיתסיאת:

סס סב [התלמידים יוצאין לת"ת שלא ברשות ל' יום וכו'. ברשות כמה כמה דבעי *אורחא דמלתא

ד"ה ס כו להו רב חסדא: דעביד הכי פסל למאכל דמלכא העו"ג מאכל כזה אין רגיל שיאכל המלך מאכל מידו: דבר אחר חואי ביה נגד שהוא מלוכלך ובלבון לע"ז שיראמין: שקל אצבעתיה רב חסדא שקל מלנעתיה דקפילא: אנח עליה על מקד מהקתיכות. מאכזיריה לא גרסינן: הכא מי בדקיתו כלום בדקתם את הקתיכה זו: בדקו ואשכחו כם כעזה לו: דפרח עילויה דמר זוטרא: פלי מבקע והרגה ים לו דומין בסמכת כלה דפלאי פלאי: מיא דצערי רוק שגדל בתוך הפה מקרת קיהא דבר הנאכל נפכיו ואינו לובל ממנו: עד דוג כפקו פניה וכרסה כעזה כזכוכית שכן דרכי הכפוקים: תוף שדאי רקקי והשליכי: [אורחא דמילתא דרך ארץ שלא יסח עליו קטן ומפי הוא יכול

במה אמר רב חדש כאן וחדש בבית שנא׳
*לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש
בחדש לכל חדשי השנה ור׳ יוחנן אמר חדש
כאן ושנים בביתו שנא׳ חדש יהיו בלבנון שנים
חדשים בביתו ורב נמי מ״ט לא אמר מההיא
שאני בנין בית המקדש דאפשר ע״י אחרים ור״י
מ״ט לא אמר מההיא שאני התם דאית לי׳ הרווחה]
אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנא׳ יד
*ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות ימוקמ׳כמ
תאנח ור׳ יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר
*והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת סס
אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים
וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ור׳ יוחנן

לפתותה שתתן לו רשות: לכל דבר וגו׳ גדה״י במקלות
שהיו עובדים לפת דוד כל מקלקה קדם וקע״ג דמשמעותא דעכיכא
משמע שלח הי׳ פורס מניתו שלח קדם מ׳ בשכה ואין ללמוד משם
שלח קדם כאן וי״ח קדמים בניתו רב קרא יתירא דהכאה
והיולאת דרים דהו״ל למיכתב דבר מקלקות קדמי השכה משמע
שהיו ג׳ מקלקות כלבים ומשרתים שמשרתים עם השחר זו ו׳
קדמים בדילוג וזו ו׳ קדמים בדילוג זו בשה וזו יולאת מדי קדם
בקדם הרי קדם בנית המלך וקדם בניתו ואף כאן קדם בנית רבו
וקדם בניתו: דאית לי׳ הרווחה שהיו כהנים מבית המלך ואיכא
רווק בינתא לפיכך מקבלת עלי׳ וכו׳ שכיון שים לו שכר ים לה
מזונות מרווקים ותכשיטין מבל ת״ת מלוה לילי הוא:] מתנים

נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא
ממתנים מתחלא. ורב נמי הכתיב ונמס כל לב
ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית
המקדש דתקיפא טובא. ההוא ישראל ונכרי דהוו
קאולי באורחא בהדי הדדי לא אימצי נכרי לסגויי
בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש נגיד
ואיתנח ואפ"ה לא אימצי נכרי לסגויי בהדיה א"ל
לא אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם א"ל
ה"מ מלתא חדתא אבל הא דשינן בה [לא] דאמרי
אינשי דמלפא תכלי לא בהתה:

טו [והטיילין בכל יום. מאי טיילין אמר רבא בני פירקי
סס א"ל אביי מאן דכתיב בהו] *שוא לכם
תניס קכו משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים
כן יתן לידידו שנה וא"ר יצחק אלו נשותיהן של
ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעולם הזה ובאות
לחיי העולם הבא [ואת אמרת בני פירקי אלא אמ'

נחמלע הגוף: דשינן בה הורגלכו נה כמו כיון דדם דם: דמלפי
תכלי לא בהתה מזה הלמודה לזכל נכיה לקובדס חיכה תמיהה
ומפקדת נמות חקד מהס זכבר למודה היק:

[בני פירקי תלמידיס שהרב מלוי להס נעיבן ומוכין פרקס ולכי'
נגיתס: מאן דכתיב בהו נמנילס כאמר לנעלי חומכות]:
שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת למלאכת הרשות חוכלי'
לקמס נעלב: כן יתן הקב"ה לידידו שנה למי שמכדד לכבודו
ולמלוותיו שיבה: מנדדות שינה ממתיכו' חת נעליהן שהס נבית

אביי כדרב דאמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכיל מדידי' ושתי מדידי' וגני בטולא דאפדני' ולא חליף פריסתקא דמלכא אבבי' כי אתא רבין אמ' כגון מפנקי דמערבא.ר' יוחנן הוה קסליק בדרגא הוו סמכי לי'ר' אמי ור' אסי איפחתא דרגא תותי'סליק ואסקינהו אמרי לי' רבנן וכי מאחר דהכי למה לי' למסמכי' אמר להו א"כ מה אניח לעת זקנה]:

[פיסקא החמרים אחת בשבת הגמלים אחרת שם ע"ב לשלשים יום וכו'] א"ל (רבא) [רבה] בר רב חנין לאביי חמר ונעשה גמל מאי א"ל רוצה אשה בקב ותיפלות מעשרה קבין ופרישות [פיסקא] הספנים אחת לו' חדשים דברי ר' אליעזר א"ר אדא בר אהבה אמר רב וו דברי ר' אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאים לת"ת ב'

רבן ושוכין פרקן [חלמח בשעת שיכה עודן בבית רבן ואת אמרת ים להן פנאי לעוכה בכל לילה: מפנקי דמערבא בני ח"י מעוגנים במלכל ומשתה לכך הם בריאי' ובעלי כח לתשמיש: מאחר דהכי שבעל כח אתה: א"כ שאתים את כחי ולא יסמכוני: מה אניח כח בעלמי להשתמש בו לעת זקנה]:

חמר ונעשה גמל מאי כשאת לו כשהוא קטן מהו ליעשות גמל שלא בדעת הרווקה עדיפא לה שיתעבר לו עוכה עדיפא לה: ותיפלות להיות בעלה עמה מי' קנים להתעבר: דברי ר' אלעזר לאתכי' קלי וסיפא לאתכי' כקיט: וו דברי ר' אלעזר הכך עוכות ויליחות שלא בדעת לאתכי' דקאתכי התלמידים יולאין

וג' שנים שלא ברשות. אמר רבא סמכו רבנן אדרב
אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו כי הא
דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא במחוזא הוה
רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכפורי
יומא חד משכחיה שמעתא הות מסביא דביתהו
השתא אתי השתא אתי לא אתי חלש דעתה אחיתת
דמעתא מעינא הוה יתיב באיגרא אפחית איגרא
מתותיה ונח נפשיה [עונה של ת"ח אימת אמר
תלים ק רב יהודה אמר שמואל מע"ש לע"ש *אשר פריו
יתן בעתו אמר רב יהודה ואיתימא וכו' זה המשמש
מטתו מע"ש לע"ש]:
טז יהודה בריה דר' חייא חתניה דר' ינאי הוה אויל
סס ויתיב בבי רב וכל בי שמשא הוה אתי
לביתיה וכי הוה אתי הוה קא חוי קמיה עמודא
דנורא יומא חד משכחיה שמעתא ביון דלא חזו
התוא סימנא אמר להו ר' ינאי כפו מטתו שאלמלא
קהלת י יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי *כשגגה היוצאת
מלפני השליט ונח נפשיה:
יז רבי איעסק ליה לבריה בי ר' חייא כי מטא למכתב
סס
ענקידס לת"ת שלח נרשות ל' יוס: סמכו רבנן תלמידים שנדורכו סומכין
שנר כה על דבריו ויולחין שלח נרשות: ועבדי עובדא כוותיה: בנפשייהו
והוא נח להס ליטול מהס כפשות שכעכשיס ומתיס: מסביא
תרגום של מלפה:
כפו מטתו כלת המתחנל דקייב נכפיית המטה:

Ex bibl. Univ. Tor

כתובה נח נפשיה דרביתא אמ' רבי ח"ו פסולא איכא
יתבו ועיינו במשפחות רבי אתי משפטיה בן אביטל
ור' חייא אחי משמעי אחי דוד אול איעסק ליה
לבריה בי ר' יוסי בן זמרא פסקו ליה תרתי סרי
שנין למיזל בבי רב אחלפוה קמיה אמר להו ניהוו
שית שנין אחלפוה קמיה תניין אמר להו איכנים
והדר אויל הוה קא מכסיף מאבוה אמר ליה בני
ועת קונך יש בך מעיקרא כתיב *תביאמו ותטעמו שמות טו
ולבסוף כתיב *ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. שם כה
אול יתיב תרתי סרי שני בבי רב עד דאתי איעקר'
דביתהו אמ' רבי היכי נעביד נגרשה יאמרו עניה וו
לשוא שמרה נינסביה אתתא אחריתי יאמרו ואת
אשתו וואת וונתו בעא עלה רחמי ואיתסיארת:

איכא פסולא שלח היו מהוגני' לזוג לקד: שפטיה בן אביטל
בן דוד היה. לביטל שם לשת דוד: ור' חייא אחי משמעי וזהו
הפסול שרבי היה מבית דוד ולא היתה בת הבלה משמעי הוגנת
לבנו שלא היתה בת מלכים: פסקו ליה תרתי סרי שנין קודם
שיכנוס: אחלפוה קמי' העבירו הנער' לפני הקתן: ועת קונך
יש בך שאמ' להריוק זמן קופתו וקזר וקרבה מרוב קבת כלתו:
מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו בהר נקלתך מכון לשבתך
פעלת ה' שידוקו לקרץ וקק"כ יבנ' לו מקדש: ולבסוף אמר
ועשו לי מקדש במדבר: איעקרת כעבית עקרה בן לוך
העומדת עבר שכיס בלא נעל:

יח רבי חנינא בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי
סס הלוליה דרשב"י א"ל איעכב לי עד דאתאי
בהדך לא איעכב ליה אזל יתיב תרי סרי שני
בבי רב עד דאתי אשתנו שבילי דמתא ולא ידע
למיזל לביתיה אזל יתיב אגודא דנהרא שמעא
לההיא רביתא דהוו קרו לה בת חכינאי בת חכינאי
מלי קולתך ותא ניזיל אמ' ש"מ האי רביתא דיתן
אזל בתרה הוה יתיבא דביתהו קא ניהלא קמחא
דל עיניה חויתיה סוי לבה פרח רוחה אמ' לפניו
רבש"ע עניה זו זה שברה בעא רחמי עלה וחיתה:
יט רבי חמא בר ביסא אזל יתיב תרי סרי שני בבי
סס מדרשא כי אתא אמר לא אעביד כדעביד
בן חכינאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתא אתא
ר' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאיל ליה
שמעתא חזא דקא מחדדן שמעתתיה חלש דעתיה
אמר אי הואי הכא הוה לי ורע כי האי על לביתיה

בשילהי הלוליה דר"ש סוף ימי קופתו: איעכב לי המתן לי
עד שיכלו ימי קופתי וחלך עמך לבי רב: אשתנו שבילי
דמתא שנבנו בעיר בניכים קדשים ונסתמה בה מבוכות: לההיא
רביתא כשרה: סוי לבה רקח לבה כלו' כדמה ללבה פתקוס
שזה בעלה:
לא אעביד כדעבד בר חכינאי שנכנס לביתו פתקוס: יתיב
קמיה ולא היה הלך מכירו: חזייה לבריה דמקדלן שמעתתיה:
אי הואי הכא חלנו היית כאן (שהכאתי) [כשהכאתי] בני קטן

על בריה קם קמיה הוא סבר למשאל שמעתתא
קא בעי אמרה ליה דביתהו מי איכא [אבא] דקאים
מקמי (ינוקא) [ברא] קרי עליה רמי בר חמא
*והחוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא קהלת ד
בנו של ר' חמא בר ביסא:
רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה חויתיה כ
ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי סס
מקדשנא לך אולת לבי רב אמר לה אין איקדשה פיק
ליה בצנעא ושדרתיה שמע אבוה אפקה מביתיה הנודל מן
אדרה הנאה מנכסיה אזל יתיב ו"ב שני בבי רב ע"ש
כי אתא אויתיה בהדי' תריסר אלפי תלמידי שמעיה
לההוא סבא דקאמר לה עד כמה *קא מדברת סג
אלמנות וחיות אמר' ליה אי לדידי ציית יתיב תריסר
שנין אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזל
יתיב תרי סרי שנין אחריני בבי רב כי אתא אויתיה
בהדיה כ"ד אלפי תלמידי שמעה דביתהו הות קא
נפקא לאפיה אמרי לה שיבבתא שאילי מאני
לבוש ואיכסאי אמרה להו *יודע צדיק נפש בהמתו משלי יב
כי מטאי לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה
לכרעיה הוו קא מדחפו לה שמעיה אמר להו
שבקוה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה דאתא

כלבא שבוע סס חקד מעשירי ירושלים סכל הכוכס לניתו רעב
ככלב היה יולך סנע: קא מדברת לת מתכהגת: שיבבתא
הזכנות: שלי ושלכם שלה הוא תורה שלמדתי לכי ושלמדתם

גברא (רבא) [רבה] למתא אמר איול לגביה אפשר
דמיפר נדראי אתא לגביה א"ל אדעתא דגברא (רבא)
[רבה] מי נדרת א"ל אפי' פר' אחד ואפי' הלכה אחת
א"ל אנא הוא נפל על אנפיה ונשקיה על כרעיה
ויהב ליה פלגא ממוניה ברתיה דר' עקיבא עבדא
ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשא רחילא
בתר רחילא אולא כעיבדי אמה כך עובדי ברתה
רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוה לבי רב לקמיה
דרב יוסף פסקו ליה שית שנין כי הוה תלת שני
מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואחוינהו
לאינשי ביתי שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה
א"ל זוגתך נוכרת איכא דאמרי א"ל יונתך נוכרת
איטרוד לא מר אפסיק ולא מר אפסיק:

סה אין פוסקין יינות לאשה וא"ת *אלכה אחרי מאהבי
הושע ב נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי
דברי' שהאשה משתוקקת עליהן ומאי נינהו תבשילין
דרש ר' יהודה איש כפר גבוריא ואמרי לה איש
כפר גבור חיל מנין שאין פוסקין יינות לאשה שנא'
ש"ח ט *ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה

חתם על ידה הוח: שקל מנא כלי זיין כחלו נח להלקס:
איטרוד נחותה מרינה: לא מר אפסיק ולא מר אפסיק לח
חכלו סעודת יה"כ ממפסיק נה חכילה להתענות. סעודה חקרוכה
חל עט"ג ויה"כ קרי סעודה המפסקת ממפסיק נה נמס' תענית:
אין בית דין פוסקין יינות לאשה שהיין מרגילה לתחות תמים:

ולא שתת אלא מעתה אכלה ולא אכלו ה"נ אנן מדשני קרא בדבוריה קאמרינן מכדי בגוה קעסיק ואתי מ"ט שני ש"מ שתה ולא שתת [א"ר אבהו א"ר יוחנן מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדרה מע"ש לע"ש אמרה להן כך תפסקו לבנותיכם תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחרי' אמן תנא כום א' יפה לאשה ב' ניוול הוא לה ג' תובעת בפה ד' אפי' חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת אמר רבא לא שנו אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה לית לן בה והא חנה דבעלה עמה הואי אכסנאי שאני דאמר רב הונא מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנא' *וישכימו בבקר וגו' וישובו ויבואו אל ס"ק ל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו השתא אין מעיקרא לא. חומא דביתהו דאביי אתאי לקמי' דרבא אמרה לי' פסוק לי מוני פסק לה פסוק לי חמרא אמר לה ידענא בי' בנחמני דלא הוה שתי חמרא אמרה לי' חיי דמר דהוי משקי לי' בשופרוי כי האי בהדי דקא מחויא לי' איגלי דרעא נפל נהורא בבי דינא קם רבא על לביתי' תבעה לכת רב חסדא אמרה לי' בת רב חסדא

[לציקי קדרה להטעים תנסיל: תובעת בפה תסמים: ויבואו אל ביתם והדר וידע לקנה: חומא זה סמה: שופרוי גניעים קרוים: כי האי כמדת קמתי וזרועי: תבעה לכת רב חסדא

מאן הוי האידנא בבי דינא אמר לה הומא דביתהו דאביו נפקא אבתרה מחתא לה בקולפי דשידא עד דאפקה לה מבולי מחווא אמרה לה קטלת ליך תלתא ואתת למקטל אחריני]:

מציאת האשה

פרק ששי

כא סן ע"ג ת"ר מעשה בריב"ן שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכים אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמ' לה בת מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מזלי' בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל חמיך היכן

תבע את חמתו לתמים: בקולפי דשידא כמוכעול של מרגז: קטלת לך תלת' שכנר כיסת לשלשה ומתו כדלמרי' בימות: למקטל אחרינא שנאת להרחות יופיך שיקפוץ חים עליך:] ולא כדין מתלין מתליא ולא כך היו מוזלין מזל בירושלים: מלח ממון חסר הרוכה לילוך ממוכו כלו' לגרוס לו שיתקיים יקסרכו לנדקה תמיד וקסרוכו זה קיומו: ואמרי לה חסד יעשה ממכו קסל ושל בית חנח לא עשו לנדקה כראוי וכלה

הוא אמרה לו בא וה ואבד את וה אמרה רבי
וכור אתה כשחתמת על כתובתי אמ' להם לתלמידיו
וכור אני כשחתמתי על כתובתה של וו והייתי
קורא בה אלף אלפים דינרי והב מבית אביה חוץ
משל חמיה בכה ריב"ן ואמר אשריכם ישראל
בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון
שולטות בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום
מוסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה
אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. ונקדימון בן
גוריון לא עשה צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון
בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי
מילת היו *מציעין תחתיו ובאו עניים ומקפלין אותם סז
מאחריו אבע"א לכבודו הוא דעבד ואבע"א כדבעי
ליה למעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא
שיחנא. תניא א"ר אלעזר בר צדוק אראה בנחמה
אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין
טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא וה *אם ז"ה ע
לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן
ורעי את גדיותיך וגו' אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך:

ממוכס: בא וה ואבד את וה לפי שכתוב בו: חוץ משל חמיה
תוספת שהוסיף לה הקתן: ערביים קרי לומה שפלה שעוכבי
קהלים הם במדבר: מציעין תחתיו תקת רגליו להלוך עליהם:
לפום גמלא שיחנא לפי כח הגמל יטענוהו משא: אם לא תדעי
לך אל תתכי לך כך"י לשמור את התור': צאי לך גו' סופך לנאת
בעקבי הלאן ולרעות את גדיותיך [גויותיך] (ר"ל גופך):

סס ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנם מפרנסי' את
סס היתומה ואח"כ את היתום מפני שהאיש דרכו
ע"נ לחזור על הפתחים ואין האשה דרכה לחזור יתום
ויתומה *שבאו לינשא משיאין את היתומה ואח"כ
משיאין את היתום מפני שבשתה של אשה מרובה
משל איש. ת"ר יתום שבא לישא שוכרין לו בית
ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין
דניים טו לו אשה שנאמ' *די מחסורו אשר יחסר לו די
מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו
נ"מ נ זה אשה וכה"א *אעשה לו עזר כנגדו:
כב ת"ר *די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי
סס אתה מצווה עליו לעשרן *אשר יחסר לו
דניי' טו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו
סס עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד
סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא
מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג' מילין. ת"ר
מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובי'
אחד מצפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר
מאי רבותיה אמר רב הונא ליטרא בשר משל
עופות ואבע"א בשר בליטרא ממש רב אשי אמ'

להתפרנם מזונות של לקה: שבאו לינשא מהל לקה לחמרי'
לקמן מאר יחסר לו זו מאה:
משל עופות שמיהן יקרים והוא היה מעונג: בשר בליטרא
שהיה בשר ניוקר והיה לריך בשר בדמי ליטרא מעות:

התם בכר קטן היה ובכל יומא הוו מפסדי חיותא אמטולתיה. ההוא דאתא לקמיה דר' נחמיה א"ל במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בערשים גלגל עמו בערשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי לי' לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל במה אתה סועד א"ל בתרנגולת פטומה ויין ישן א"ל ולא חיישית לדוחקא דצבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנ' מדרחמנ' קאכילנ' דתני' *עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמ' אלא בעתו מלמד שלכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חויא ליה תליסר שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמאי אמר ליה נעניתי לך קום אכול:

מנ' קמא

כפר קטן היה ואין המותר נמכר: אמטולתי' בגדילו והייכו רגותא ולעולם נמזקל ליטרא בשר קאמר: ההוא דאתא עני המבקש פרנסה: במה אתה סועד מה אתה רגיל לאכול בסעודתך: בעתו הכל לפי מה שהוא [לריך] כל יקיר ויקיר לפי למודו: אמר רבא מאי דקמאי מאי דבר זה שחירש לפני עתה שלא הייתי רגיל בכך שבאת זו לבאן ותרנגולת ויין ישן בידה: נעניתי לך דברתי יותר מדאי:

כג ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשום
ס"ס הלואה וחוזרי ונותני לו לשום מתנה דברי
ר' מאיר וחכמים אומרים נותנים לו לשום מתנה
וחוזרים ונותנים לו לשום הלואה לשום מתנה הא
לא שקיל אמר רבא לפתוח לו לשום מתנה. יש
לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה
וחוזרים ונפרעים ממנו חוזרים ונפרעים ממנו תו
לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר' שמעון
אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו
אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרין לו הבא משכון
וטול כדי שתזוח דעתו עליו:

כד מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל כל
ס"ס יומא דשדי ליה ארבע זוזי בצינורא דדשא
יומא חד אמר איזול אחוי מאן קא עביד בי ההוא
טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא בבי
מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזא דקא מצלי

אין לו מצלו: ואינו רוצה להתפרנם מצל לדקה: יש לו ואינו
רוצה להתפרנם מצלו חלח מצל לדקה ומסגף עלמו בדעב:
שתזוח דעתו עליו יגבה לנו לומר דעתם לקזור ולגבות ומכי
הוחיל ותנעוכי משכון חין זו חלח הלוחה ויטול בלח נוסח שיחמר
חין לי משכון והם יחמרו טול בלח משכון:
צינורא דדשא קור שנמפתן וליר הלת סונג בו: ההוא יומא
חותו היום שנתן העכי לנו לדעת מי נותן לו: כיון דחזא
העכי: מצלי הטו עלמס להשליך לתוך לכורח דלשח:

ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי
ההוא אתונא דהוה גרופא נורא הוה קא מיקלין
כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול
כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה
אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא הניתי. ומאי
כולי האי דאמר מר ווטרא בר טוביה אמר רב
ואמרי לה אמר רב הונא בר ביונא א"ר שמעון סוט' פ"ק
חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח וכ' סוטה
לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל וכ' הרוא'
ילבין פני חביריו ברבים מנא לן מתמר דכתיב
*היא מוצאת: נדר' לח

מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל לשדורי כה
ליה ארבע מאות זוזי כל מעלי יומא דכפורי סס
יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא א"ל
לא צריך א"ל מאי חזית חזאי דקא מולפי ליה
יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו
ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתין לי חושבנאי

אנא שכיחנא בגו ביתא ועכיי' מולקי' לותי לפיכך זכותי גדול:
ומקרבא הניתי הכלתי מזומנת שלמי מקלקס לקס ונזר ומלק
לגל לתה כותן מצות לעכיים והס טורקיס וקוכיס סעודה:
ומאי כולי האי למה להס לנרוק ולכנוס לתנור: היא מוצאת
והיא שלחה וגו' תע"פ שנאת לישרף לך גלתה הדבר תלך חס
כן יגלה הוא וחס לך יגלה כשרפת:
עייפינהו (כפליס) [כפליהו]:

דצדקה אשכח דהוה כתוב ביה שבעת אלפי דינרי
סיאנקי אמר זוודאי קלילא ואורחא רחיקתא קם
בובויה לפלגיה ממוניה. היכי עבד הכי והא"ר
אלעאי באושא התקינו המבובו אל יבובו יותר
מחומש הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל
לאחר מיתה לית לן בה:

כו רבי אבא הוה צייר זוזי בסודרי' ושדי לי' לאחוריה
ממ וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי.
ר' חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה
ארבע זוזי כל מעלי שבתא יומא וד שדרינהו
ניהליה בידא דרביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך
מאי חזית שמעית דהוה קאמרי ליה במה אתה
סוח סועד *בטלי כסף או בטלי זהב אמר היינו דא"ר
אלעזר בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם
דניי' מו היינו חוטאים בכל יום שנא' *וקרא עליך אל
ה' והיה בך חטא. ותני ר' חייא בר רב מדפתי
ר' יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן

סיאנקי ממס מקום: זוודאי קלילא נדה קלה הביכותי לדרך
רקוקה ממכי יולא לה:

ומצלי עיניה ומטה עיניו כלפי מקוריו לרחות שלא יבא רמאי
ויגירס מעוזה עלמו עכי והעכיים נחים ומתירים לותם:
בטלי כסף או בטלי זהב נמפות של פשתן לנכות לו נשל מסי
לנועות: היינו חוטאים שאלו מעלימים עין מן העכיים שנל
עכשיו הרמאים גורמים לנו:

הצדקה כאלו עובד ע"ז כתיב הכא *השמר לך דניי' טו
פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' וכתיב התם
*יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז: סס יג
ת"ר המסמא את עינו והמצבה את בטנו והמקפח את כו
שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך: סס
שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין כח
שלם כי אתיא הא אתתא לקמך אגבייה סט
עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה א"ל
זיל אימא ליה ובשמתא יהא מאן דלא א"ל.
ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי
מרזחא ברישא אזל רב ששת לקמיה דרב ענן
א"ל מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמותי שמית

המסמא את עינו מרחה עלמו כחלו עינו סמויה: מקפח שוקו
כחלו שוקו ככוולת כדי ליטול לדקה:
הוה יתיב רב ששת קמיה כשבא השליך לפניו ולקפיל רב
הונא על דקרייה הונא קנדרין: א"ל רב הונא לרב שבת: זיל
אימא ליה בלשון גכאי כאשר אומר לך: ובשמתא תהיה חס
לא תאמר בלשון זה: ענן ענן מהיכן אתה אומר להגזותה
ממקרקעי או אפי' ממטלטלי. ועוד שאלה אקרית השיבני מאן
יתיב בי מרזחא ברישא מי מיסב בבית האבל בראש הקרואים
כשהיו מסובין בסעודה היה כיכר במסיבתם מי הוה הראש
שהגדול מיסב במטה אחת בראש השלחן ומכי לו במטה אחרת
למטה הימנו: א"ל מר רבה אתה ורב הונא רבך ולפייסו אמר
לו כן שלח יבעום עליו על שבעשה שליח בדבר ומראהו פנים שעל

מאן דלא א"ל ואי לאו דשמית לא הוה קא אמינא ליה למר ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרוחא בראש אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר היכי שלח לי רב הונא ענן ענן ועוד מרוחא דשלח לי [לא ידענא] מאי ניהו
סס א"ל אימא לי איזי *גופא דעובדא היכי הוה א"ל
ע"נ הכי והכי הוה מעשה א"ל וגברא דלא ידע מאי ניהו מרוחא שלח לי' לרב הונא הונא חברין.
ירמיה יו מאי מרוחא אבל דכתיב *כה אמר ה' אל חבא בית מרזח וגו'. אמ' רבי אבהו מנין לאבל שמיסב
מיוב כט בראש שנא' *אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם. ינחם אחרים משמע אמר רב נחמן בר רב יצחק ינחם כתיב
עמוס ו וו"ק פ' נתרק מר זוטרא אמר מהכא *וסר מרזח סרוחים. מר וזח נעשה שר לסרוחים:

כרקו כעזה עליך לכך: גופא דעובדא תקלת הדברים מה לעון עלקת לו: ינחם כתיב אין לך לומר פת"ק בעוס לות עלח חס כן ל' לו ה' ממוכים לו לו על פי הקודה עתקתי' והיל נלה נמקוס לות כלנו לעור יכלקס וכיון עלח כתב כלן לל"ף על כרקך על פי מסורת הכתב לתה קורל יכקס וזהו המכוקס עלמו כלומר כלנל המתכקס: מר וזח מי שכפטו מרה ודעתו זקה וכעתקת מעליו: נעשה שר לסרוחים לגדולים (לעון וסרק העוקף) הנלים לכקמו:

המדיר

פרק שביעי

כט עא

*אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום א"ר (יונתן) [יוחנן] כלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה *והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי א"ר יוחנן כלה בבית חמיה ולא כלה בבית אביה: תניא היה ר' מאיר אומר מ"ד *טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל אדם והחי יתן אל לבו מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספרוניה דיקבר יקברוניה דידל ידלוניה דילוי ילווניה דמטען ימטענוניה:

עא ע"ב
ז"ח פסחים פ' הקמה הושע ב
עב קהלת ז מ"ק פ"ד ופ' מלו נדרים סה

תנ"ה המדיר את אשתו שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה ריחיים ותנור יוצא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחיים

אישי לשון חיבות וכשולין: ככלה בבית חמיה שכבר כשלת וגם לבה נבעלה ולכך נושה היקרו:
דיספד יתן כל לבו שלף הוא יספדהו וכל ירע לו כל כהג כן:
דידל מריס קולו בבכי ובמספד: דילוי מלוה את המת מבית החבל לקבר:
רחים ותנור המטלטלין:

ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא
בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו:
[בעוון נדרי' בנים מתים שנ' *אל תתן את פיך לחטיא
את בשרך וגו' ואיזו הן מעשה ידיו של אדם הוי
אומר בניו ובנותיו וכו'. *פיסקא אלו יוצאות שלא
בכתובה וכו' המקללת יולדיו בפניו. אמר רב יהודה
אמר שמואל במקללת יולדיו בפני מולידיו וסימניך
*אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי:]
*ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה
עליון א"ר מישא בר בריה דר' יהושע ב"ל
אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה אמ' אבוי

[במקללת יולדיו בפני מולידיו כלו' בפניו דמתניתין לא תימא
לפניו ממש אלא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו
של בעל: וסימניך אפרים ומנשה וגו' ופסוק זה יהא לך סימן
על משנתינו לזכור על ידו דבפניו דמתניתין לא תימא בפניו
ממש אלא בפני בנו קאמר והוי כאלו בפניו: אפרים ומנשה
בני בניו כבניו:]
ולציון יאמר איש וגו' לעתיד לבא כשיתקיים מקרא שכתוב
והניחו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' וגו' כל מקום
שיגלגו שם ישראל יאמרו הגוים זהו מבני ציון זה יולד בה כשיבאו
שם. ולציון כמו וישאלו מבני המקום לאשתו על אשתו: אחד
הנולד בה כו' חיים חיים יתורץ קא דריש: אחד הנולד בה
ואחד המצפה לראותה יקרא מביאה ויניקתו אלא: והוא
יכוננה עליון הקב"ה יכוננה להיות עליון למעלה על כל

קהלת ה
ע"ב
רמז' מח
עה
תלים פז

וחד מנייהו עדיף כתרי מינן. אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מנייהו דהא ר' ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי לן בבלאי טפשאי:

מכרין ר' יוחנן הוהרו מזבובים של בעלי ראתן לב ר' זירא לא הוה יתיב בזיקיה ר' אלעזר לא עז עייל באהליה. ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלי מביעי ע"נ דההיא מבואה ר' יהושע ב"ל מיכרך בהו ועסיק [בהו ועסיק] בתורה אמר *אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אנוני לא מגנא כי הוה שכיב אמרו לי' למלאך המות ויל עביד לי' רעותיה אול אתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמ' ליה לחיי [א"ל] הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה שוור נפל להחוא גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא דלא אחינא אמר הקב"ה

העולם: וחד מינייהו מזבי מרן ישראל: עדיף פקחים וחריפים: וחד מינן מת"ק שבגבל:

בעלי ראתן ארץ ים לו במוקו: הוהרו מזבובי בעלי ראתן זבובים המוכנים עליו קטנים להביא לחוטו חולי על חים לחקר: בזיקיה במקום שמצוד רוב לחך על סביהם: מיכרך בהו כדבק לחלם בשעה שעסק בתורה הוסיפן חלנו ומונעך היה שתגין התורה עליו ולא יזוק: כי הוה שכיב כשהגיע זמנו ליפטר: אחוי לי דוכתאי הוליכני לגן עדן והרחקי מקומי: שוור קפץ:

אי איתשיל אשבועתיה ניהדר אי לא לא ניהדר
א"ל הב לי סכינאי לא יהב ליה נפקת בת קלא
ואמרה ליה יהביה ניהליה דמחבעי לברייתא מברייז
אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר
ליואי אול אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהודה
יתיב על תלת עשר תכטקי פיוא א"ל את הוא
בר ליואי א"ל הן א"ל נראתה הקשת בימיך א"ל
הן א"כ אי אתה בר ליואי ולא חיא דלא הואי
מדי אלא סבר לא אחויק טיבותא לנפשאי רבי
חנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניחא
נפשיה אמרו ליה למלאך המות ויל עביד ליה
רעותיה אול לגביה ואתחזי ליה א"ל שבקי תלתין
יום עד דניהדר תלמודאי דאמרי אשרי מי שבא
לכאן ותלמודו ביהו שבקיה לבתר תלתין יומין אול
אתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי א"ל
הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא א"ל כחברך
בעית למעבד לי א"ל אייתי ספר תורה וחזי מי
איכא מידי דכתי' בה דלא קיימתיה א"ל מי איכרכת
בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפ"ה כי נח נפשיה
איתשיל אשבועתיה לס כסבע בסבועה מעולס וכשלל עליה
להתירה: תכטקי פס"טיל: א"כ ליח את בר ליואי לין לתה
רלוי לכרוז זה שלכי שומע שהקשת לינו שלח לות ברית שלח יקרב
העולס ולס ים לדיק גמור נדור לין לריך לות: דלא הואי
מידי לח כרלה הקשת ניסיו: שושביניה לוהבו ורגיל שלנו
מלאך המות: מי איכרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה

אפסיק ליה עמודא דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה ר' אלכסנדרי אמ' עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך אסתלק אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים אפילו אורח אחת א"ל רב אדא בר מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא מיהוי הוה והיא שעתא הוא דשדייה ויקא א"ר חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של הומי. א"ר יוחנן מפני מה אין מצורעים בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת:

הכותב

פרק תשיעי

ההוא דא"ל נכסי לטוביה שביב וכו' אתו ב' טוביה שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם פה ע"ב

כלהוה עניך חיהו שהיה מסכן נכפתו לכנך חת התורה: בשביל מזלי כו כבוד עצמך שיקרנו חליך ויספוך ויתעסקו בך: ואמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים עמוד זה נח להוליח מעליו מי שלח קיים חת כל התורה כמו שקיים הוח: של הומי שמטילין בה כגוזת שגדל בהומי:

ת"ח קודם למסתמא חדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה

אבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש *טוב שכן קרוב
מאח רחוק שניהם קרובים שניהם שכנים שניהם
ת"ח שודא דדיוני:

אלמנה ניזונת

פרק אחד עשר

לג א"ר [חייא בר אבא א"ר] יוחנן כל המונע תלמידו
צו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד שנא' *למם
מיני מרעהו חסד רב נחמן בר יצחק אומר אף פורק
סס ממנו יראת שמים שנא' *ויראת שדי יעזוב:

הנושא

פרק שנים עשר

לד ת"ר בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך
קג נכנסו בניו אצלו אמר להם הוהרו בכבוד

דאמר מר כל הכניסים לח כתכנתו חלח למהכה ת"ק
מכאסיו: שודא דדיוני הטלת הדיוים לפי מה שירחו דייים
שהיה דרכו של מת לקרב לח זה יותר מזה לו מי שבשביהם טוב
וכוהג בדרך ישרה ש"ל בו כתכוון המת לזכות: שודא כמו שדי
דימח דמתרגמי' ירה דים הטיל דים:

למם מרעהו חסד הממים עלמו מרעהו ממים ממכו קסדים
וחית דמפקין לה מדכתיב לעיל מיכיה ותוזיה כדקה ממכי
וסמיך ליה למם מרעהו קסד:

אמכם נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. הזהרו בכבוד אמכם דאורייתא הוא דכתי׳ *כבד את אביך ואת אמך אשר את אב הואי שמות כ אשת אב נמי דאורייתא הוא דתניא *כבד את דנדים ה אביך ואת אמך את אביך ו׳ו אשת אביך ואת אמך וה בעל אמך וא״ו יתירה לרבות אחיך הגדול הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא. נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה מ״ט כל בי שמשי הוה אתא לביתיה ההוא בי שמשא אתאי שיבבתא קא קרי אבבא אמרה אמתיה שתיקי דרבי יתיב כיון דשמע (תוב) [שוב] לא אתא שלא להוציא לעז על צדיקי׳ הראשוני׳. יוסף חפני ושמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי סבר מיניה בהדין עלמא הוא

נר יהא דלוק במקומו אלל הנלקן כמו נקייו דכל ע״ם היה נח לביתו מנכפטר כלקמן: יוסף חפני למן קיפח: את אביך כל לתין רנוין: וא״ו יתירה דואת לאמך: הני מילי דקייב בכבוד אחת לחיו נקיי לחיו: בי שמשי ע״ם וכרחה נעיכי לפי שנין השמנות שלו שגור נפי כל והפל קרדים לחיו לגמור מלאכתם עד שלא תתחך לזה קרי בי שמשי: שלא להוציא לעז כו׳ לומר לא לדיקים היו שלא היה להם רשות לנח לביתם כמו רבי: סבור מיניה בהדין עלמא שהיה מלוה שיתעסקו בקבורתו:

דקאמר כיון דחזו דקדים ערסייהו לערסיה אמרי
ש"מ לההוא עלמא הוא דקאמר והאי דאמר הכי
דלא ליזמרו מלתא הואי להו ועד האידנא נמי
וכותא דרבי הוא דאהניא להו. אמר להם לחכמי
ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל אמר
סס להם אל תספדוני בעירות *והושיבו ישיבה לאחר
ע"נ שלשים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא
חנינא בר חמא ישב בראש. אל תספדוני בעירו'
סבור מיניה משום טרח' הוא דקאמר כיון דחזו
דקספדי בכרכים וקאתו כ"ע [אמרו] ש"מ משום
יקרא הוא דקאמר. הושיבו ישיבה לאחר שלשי'
דנ"י לד יום דלא עדיפנא ממשה רבינו דכתיב *ויבכו בני
ישראל את משה בערבו' מואב שלשים יום תלתין
יומין ספדי ביממא ולילייא מכאן ואילך ספדי ביממא

דקדי' ערסייהו לערסיה הס כקנרו תקלה: והאי דקאמר הכי
סנזקק להודיע חיבותו ויסרתוהו: דלא ליזמרו מיכמי עלייהו
כחיבותו מלתא דמיסור' הוו נהו סלק זכו להתעסק בו ומגלגי מלתא
דהאי דלא סביבו בחכי דרבי זכותיה דרבי תגכא עלייהו: עיירות
גדולות מן הכפרי' וכרכי' גדולי' מהם: והושיבו ישיבה לעסוק
בתורה: לאחר שלשים יום של פטירתו מיד ולא תהיו עסוקים
בהספד: שמעון בני חכם הוא לקמן פרק מי קדמו: חנינא
בר חמא ישב בראש הישיבה: סבור מיניה משום טורח דנכי
כפריס דסמיכו לעיירות ואתו למספדי: כיון דחזו דקא אספדוהו
בכרכים וקא אתו כולי עלמא מעיירות ומכפריס לחמרו מחוס

וגרסי בליליא או ספדי בליליא וגרסי ביממ' עד דספדי תריסר ירחי שתא. ההו' יומא דאשכבתיה דר' נפק בת קול ואמרה כל דהוה באשכבתיה דר' מזומן הוא לחיי העולם הבא. ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה ההוא יומא לא אתא כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית יצתה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן לחיי העולם הבא:

שמעון בני חכם מאי קאמר ה"ק אע"פ ששמעון לה בני חכם גמליאל בני נשיא אמ' לוי צריכא סס למימר אמר ר"ש בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא ליה הא קרא קאמר *ואת הממלכה נתן ד"ה נ כא ליהורם כי הוא הבכור ההוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי טעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה. חנינא בר חמא ישב בראש לא קבל רבי חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב ר' אפס ברישא ויתיב ר' חנינ' אבראי ואתא לוי

יקרא הוא דקאמר: יומא דאשכבתיה יום פטירתו: צריכא למימר דתמיה דרבן גמליאל דבכור הוה דלהוי כשיחה: לך ולמטלעתך פיסק הוה כדאמרינן בעלמא לוי חקוי קידה ומטלע: מאי קשיא ליה לר"ש ב"ר דאמר לריכא למימר לאמאי לריכא הא קרא כתיב: ההוא ממלא מקום אבותיו הוה כלו' אין בנקיו קשוב ממנו אבל כאן הרי נקיו יכס ממנו: ויתיב ר' חנינא אבראי קוץ לבית המדרש שלא היה נכפף לר' אפס:

ויתיב גביה נח נפשיה דר' אפס ויתיב ר' חנינא
ברישא ולא הוה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא
לבבל והיינו דאמרי ליה לרב גברא רבה אקלע
לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא שרי אמר ש"מ
נח נפשיה דר' אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא
הוה ליה ללוי אינש למיתב גביה וקאתי ואימא
ר' חנינא נח נפשיה ורבי אפס כדיתיב יתיב ולא
הוה ליה ללוי אינש למיתיב גביה וקאתי אבע"א
לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה. ואבע"א כיון
דא"ר חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא
מלך דכתיב בהו בצדיקים *ותגזור אומר ויקם לך מיוב כב
והא הוה ר' חייא נח נפשיה. והא"ר חייא אני
ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו ו' מעות איפוך
והא"ר חייא אותו היום שמת רבי בטלה קדושה
איפוך והתניא כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו
ומצאו שהוא בוכה א"ל רבי מפני מה אתה בוכה
והתניא מת מתוך שחוק סימן יפה לו מתוך הבכי
סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה
סימן רע לו. פניו כלפי הכותל סימן רע לו. פניו

וקאתא לוי לנגלי: כלילא שרי לנפשת נה נעמת. מ"ט מקן דרכה
למיפק נכלילא מאה תשובה ומאה תשובה לא אלפא ומקויה נפ'
נמה מאה יולפה: מיכף הוה כייף ליה קודם גלה ממקומו
אגל לר' תכיכא לא כייף: והא הוה ר' חייא ולמכייה רבי לרפא
ישינה: קברו של רבי מרומו של רבי (הוריל) [הורדתי] עליו

כלפי העם סימן יפה לו. פניו ירוקין סימן רע לו פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בערב שבת סימן יפה לו במוצאי שבת סימן רע לו מת בערב יום הכפורים סימן רע לו במוצאי יום הכפורים סימן יפה לו מת בחולי מעים סימן יפה לו מפני שרובן של צדיקים מיתתן בחולי מעים א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא אבע"א איפוך ואבע"א [לעולם לא תיפוך] רבי חייא עסוק במצוה הוה ור' סבר לא אפגריה:

והיינו דכי הוו מנצי ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' לו חנינא לר' חייא בהדי דידי מנצית דאם ס"ס ח"ו נשתכחה תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי א"ל ר' חייא אנא עבדי דלא לשתכח תורה מישראל דאיתינא כיתנא ושדיינא ומגדלנא נשבי וציידנא נכא טביא ומאכילנא בישרא ליתמי ואריכנא מגלתא ינ"ע ממשכי דטביי וסליקנא למתא דלית בה מקרי פ"ק דרדקי וכתיבנא חמשה חומשי לחמשה ינוקי הפועלים

למעות: בע"ש סימן יפה ס"א למכוסה מיל: במוצאי יום הכפורים כמקלו עונותיו וס' יפה לו: לא אפגריה לא חנטליה ממלות:

שדיינא זרעכא: ומגדלנא נשבי מקלע לכי מכמורות ודומה לו לין פורסין כסדין ליוכיס: וציידנא טביא לנייס: ואריכנא מגלתא ומתקן לכי קלפיס לתריככא לגון תקון כדלמרי' בפסכת סוכה לריך לו לא לריך כלומר מתוקן לו לינו מתוקן ובספר

ומתנינא שתא סדרי לשתא ינוקי לכל חד וחד אמרי
ליה ארגי סדרך לחברך. והיינו דאמר רבי כמה
גדולים מעשה חייא א"ל ר"ש בר רבי אפי' ממך
א"ל אין א"ל ר' ישמעאל בר' יוסי אפילו מאבא
א"ל ח"ו לא תהא כואת בישראל אמר להם לבני
קטן אני צריך נכנס ר"ש אצלו מסר לו סדרי
חכמה אמר להם לבני גדול אני צריך נכנס ר"ג
אצלו ומסר לו סדרי נשיאות א"ל נהוג נשיאותך
תלים טו ברמים ורוק מרה בתלמידים. איני והכתיב *ואת
יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה
כשהיה רואה ת"ח היה עומד מכסאו ומחבקו
ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא
הא בצנעא הא בפרהסיא תני רבי מוטל בצפורי
דנדי' מו ומקום מוכן לו בבית שערים והתניא *צדק צדק
תרדוף הלך אחר רבי לבית שערים רבי בבית
שערים הוי אלא כיון דחלש אמטיוהו לצפורי
קד *דמדליא ובסים אוירא:

עזרת כמי כתיב וערית מלכת לת תריך לכת למקזי: לא תהא
כדבר הזה בישראל כלו' אלת תומר כדבר זה לעולם: נהוג
נשיאותך ברמים אתהת יושב בין הגדולים: ורוק מרה לימה
אתהת לימתך עליהם: בצנעא מכבד כל תקד ותקד: בפרהסיא
מטיל עליהם לימה להודיע כזילותו: רבי מוטל בקליו בצפורי
ומקום קברו מוכן לו בבית אערים: דמדליא לתמרינן במגילה
למה נקרת אמה בפורי אושבת בראת ההר כלפור:

ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גורו רבנן תעניתא לו
ובעי רחמי אמרי כל מאן דאמר נח נפשיה סס
דרבי ידקר בחרב סליקא אמתיה דרבי לאיגרא
אמרה עליונים מבקשי' את רבי ותחתונים מבקשי'
את רבי יהי רצון שיכופו תחתונים את העליוני'
כיון דחזאי כמה וימני דעייל לבית הכסא וחלץ
תפילין ומנח להו וקמצטער אמרה יהי רצון שיכופו
עליונים את התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמבעי
רחמי שקלה בוא שריא מאיגרא אש זיקו [מרחמי]
ונח נפשיה דרבי אמרו לי' רבנן לבר קפרא ויל עיין
אול אשבחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה
לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלים ומצוקים
אחזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצוק ם
ונשבה ארון הקדש אמרו ליה נח נפשיה אמר
להו אתון קאמריתון ואנא לא קאמינא בשעת פטירתו
של רבי וקף י' אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע
גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה
ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה יר"מ שיהא שלום
במנוחתי יצתה בת קול ואמרה *יבא שלום ינוחו על ישעיה נז
משכבותם על משכבך מיבעי ליה מכויע לר' חייא

דעייל כמה וימנין לביתיה הכסא דקולי מעיס הוה ליה: וחלץ
תפילין ומנח להו וקמצער לחלון ולחניק: פתח ואמר
הספד: אראלים ומצוקים מלחכים וגדיקים מלוקי חרן: ולא
נהנתי נעולם הזה תפילו לפי טורח יגיעתי בחנכע קטנה שלי:

בר גמדא דא"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בן שאול
בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי
עקדים השרת לפני הקב"ה רבש"ע צדיק [פלוני] בא אומר
מ"ד פ"ק [להם] יבואו צדיקים ויצאו לקראתו [ואומרים לו]
כ"ם מ"ו יבא בש ום ינוחו על משכבותם א"ר אלעזר בשעה
שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות של מלאכי
חשרת יוצאות לקראתו אחת אומרת לו בא בשלום
ואחת אומרת הולך נכוחו ואחת אומרת לו יבא
שלום וינוחו על משכבותם ובשעה שהרשע נאבד
מן העולם ג' כתות של מלאכי חבלה יוצאות לקראתו
שם מח אחת אומרת *אין שלום אמר ה' לרשעים ואחת
שם נ אומרת לו *למעצבה תשכבון. ואחת אומרת לו
ישעיה נז *רדה והשכבה את ערלים:

שני דיני גזירות

פרק שלשה עשר

לח [א"ר אושעיא שצ"ד בתי דינין היו בירושלים בנגדן
קה בתי כנסיות ובנגדן בתי מדרשות ובנגדן בתי
סופרים] אמר רב יהודה אמר רב אסי גזרי גזירות
שבירושלים היו נוטלים שכרם צ"ט מנה מתרומת

יבאו צדיקים ויצאו לקראתו ויבא בשלום ומקר כך יכוכ
נדיקים על מזכנותם: הולך נכוחו נדרך ישרה:
[בתי דינין של כ"ג: בתי כנסיות להתפלל: בתי מדרשו' למזכ
ולתלמוד: בתי סופרים ללמוד תכוקות]: נוטלים שכרם

הלשכה וכו'. קרנא הוה שקיל איסתרא מוכאי
ואיסתרא מחייב ודאין להו דינא והיכי עביד הכי
והא כתי' *ושחד לא תקח [וכ"ת כיון דישקיל מתרוויהו פמוא כג
לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי דינא
מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מה ת"ל אם ללמד
שלא לוכות את החייב ולא לחייב את הזכאי הרי
כבר נא' *לא תטה משפט אלא אפי' לוכות את דנזי' סו
הזכאי ולחייב את החייב אמרה הורה ושחד לא
תקח] וכו' ואסיקה דהוה שכר בטלה דמוכח כי
הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה אמר להו
הבו לי גברא דדלי לי בחריקאי ואדן לכו דינא.
א"ר אבהו בא וראה כמה סמויות עיניהם של
מקבלי שחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא
ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והם נוטלים שוחד
פרוטה ומסמין עיניהם שנא' *כי השחד יעור עיני פס
חכמים. ת"ר כי השחד יעור עיני חכמים ק"ו
לטפשים *ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעי' מידי פס
טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא ה"ק כי
השחד יעור עיני חכמים אפי' חכם גדול ולוקח
שחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב. ויסלף

ומתפרכס' הימנו לפי שלח היו עוסקין בהלכתם: איסתר' סלע:
הבו לי גברא דדלי ליה מסקה שלותי: בחריקאי נמקומי.
חריקאי לומר לכי שהוא לשון פגם כמו קרנים חדוקות דמקיטת
חולין כלו' שחכי מסתלק וכפגם מקומי: אינו נפטר מן העולם

דברי צדיקים *אפי' צדיק גמור ולוקח שחד אינו
נפטר מן העולם בלא טירוף הדעת. כי אתא רב
ששת דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מ"ד *מלך
במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם
רומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ
קואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה אמר
רבה בר רב שילא האי דיינא דשאיל שאלתא
פסול למירן דינא ולא אמרן אלא דלית ליה לאושולי
אבל איכא ליה לאושולי ליכא לן בה. אמר רבא
מ"ט דשוחדא כיון דמשקל שחד מיניה אקרבת
דעתיה לגבי והוי כגופיה ואין אדם רואה חובת
לעצמו מאי שחד שהוא חד אמר רב פפא לא
ליתן איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן
דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני
ליה לא חזי ליה וכות אמר אביי האי צורבא מרבנן
דמרחמין ליה בני מאתיה לאו משום דמעלי טפי
אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא [אמר
רבא מרישא הוה אמינא הני בני מחווא כולהו

והק"ק ושמח את עיניו (כסהיה) [כסיהח] טפח נסופו
ויבא לדין: שאינו צריך לכלום שהוא עשיר ואין נריך
להקניף: דשאיל שאלתא דרגיל לשאול מבני עירו נהמות
וכלים: מ"ט דשוחדא למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי: אין
אדם רואה חובה לעצמו אין דעתו מתקרבת בלב הקובה
לקייב את עלמו ואפי' מתכוין לדין אמת: שהוא חד הכותן
והמקבל נעשים בב אחד:

רחמין לי כיון דהוואי דיינא אמינא מינייהו סנו לי
ומינייהו רחמו לי כיון דחואי דמאן דמיחייב לי'
האידנא קא זבי למחר אמינא אי מרחם כולהו רחמו
לי אי מסנו כולהו סנו לי]:

ת"ר *ושחד לא תקח אין צריך לומר שחד ממון לט
אלא אפי' שחד דברים נמי אסור מדלא os
כתיב בצע לא תקח היכי דמי שחד דברים כי הא שמות כג
דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהיב
ליה ידיה א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית לי א"ל
פסילנא לך לדינא אמימר הוה יחיב וקא דאין
דינא פרח נדפא ארישיה אתא ההוא גברא שקלית
א"ל מאי עבידתיך וכו' מר עוקבא הוה שדי רוקא
קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך
וכו' ר' ישמעאל בר' יוסי הוה רגיל אריסיה דהוה
מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד
אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא
א"ל דינא אית לי ואמינא אגב ארחאי אייתי ליה
למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב
ווזא דרבנן וקא דיינין ליה בהדי דקא אזיל ואתי
אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר
חפח נפשים של מקבלי שחד ומה אני שלא נטלתי

במברא גמר: יהב ליה ידא לסמכו: כנתא דפירי של פירות
מפרקים של ר' ישמעאל: ווזא זוג: בהדי דאזיל ואתי
נבל תמר הולך ונח היה לנו לזכותו של חותו חרים ונתן לו פתקי

ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שחד עאכ"ו:
ר' ישמעאל בן אלישע איתי ליה ההוא גברא
ראשית הגז א"ל מהיכא את א"ל מדוך פלן
ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל
דינא אית לי וכו' כדלעיל:
מ רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי
סה גילי א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית לי לא
קביל מניה א"ל פסילנא לך לדינא א"ל דיניה דמר
לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר
מ"כ ד מאקרובי בכורים דתניא *ואיש בא מבעל שלישה
ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם
[שעורים] וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים
הוה אלא לומר לך כל המביא דורון לת"ח כאלו
מקריב בכורים א"ל קבולי לא בעינא דאקביל
השתא דאמרת לי טעמא מקבלינן שדריה לקמיה
דרב נחמן שלח ליה נדויניה מר להאי גברא דאנא
ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש"מ
קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר

זכיות ומר נלנו הלוחי ויטעון כך וכך ויזכה נדין: ראשית הגז
נכל שנה שגוזז אותן מייב ליתן לכהן אחד משלשה:
גילדני דבי גילי לגיס קטני: וכי אלישע אוכל בכורים הוה
והלא לא היה כהן שהרי מליכו נלה"י שנתייקש אחזיו
על שנט גד דכתיב ויעבי ושפט בשכן ומליכו נמס' פסחים נאלו
לנריס דשפט להאי קרא אחזיו של אלישע: ש"מ קריביה הוא

*האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף קו
סלקיניה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא
בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתם טענתיה:
רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני מא
ליה סדרא דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק סה
אותיב בתעניתא ובעי רחמי ואתא כי אתא הוה
מיבעית ליה בעותיה ועביד תיבוחא (ואנחיה) ויתיב
קמיה עד דאפיק ליה סדריה והיינו דאמרי' סדר
אליהו רבה סדר אליהו זוטא:
בשני דרב יוסף הוה ריתחא א"ל רבנן לרב יוסף מב
ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה סה
אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי
תרי אלפין ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי
רחמי אנא אבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב
*ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי מ"נ ד

להכי פסיל ליה לדינא: האי עשה והאי עשה מלות הלייכ"ס
עשה ומפטתס לקך: עשה דכבוד תורה דיכא להאי גברא
דהוא עשה דלייכא כנוד תורה דרב ענן נהלי' עדיף:
סדר אליהו רבה אלמא קאן לתינה: סדר אליהו זוטא אלמא
נתוך התינה:
הוה ריתחא כעם אל מקום ונא רעב לעולם: דכי מפטרי
תלמידיו מסנו לעמוד מנהמ"ד: הוו פיישי גביה אוכלי
אולקנו: תרי אלפי ומאתן דכתיב עשרים לקס ולקס נכוריס
הרי כ"ת וכרמל הרי כ"ג וכל אחד לאבי ק' אים הרי תרין אלפין

לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא לאו דכל חד וחד קמי כמאה איש. כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הוו פיושי אלפא ומאתן רבנן. מבי רב הונא הוו פיושי תמני מאה רבנן. רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא ובסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה. כי מפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיושי ארבע מאות רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיושי מאתן רבנן וקרו לנפשייהו יתמי דיתמי:

מג **אמר** שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים. כתוב בספר בן סירא *כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובי כדשמואל דאמ' שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים בן סירא אומר אף לילות. בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים:

ע"נ מגלי מו

ומתני: בתליסר אמוראי הזומעים מפיו ומזמינים לרגיס זה מכאן וזה מכאן ומלפניס ומלאחור ומתקלקי למקומות הרגה שהיה העם רב: וכסי ליה ליומא מלפיל את הקמה והיה ניכר נח"י:

שנוי וסת [תפילו] לטובה: במרום הרים כרמו שאין נילו

ת"ר לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפי' בעיר מד
שרובה נכרים ואל ידור בח"ל ואפי' בעיר סס
שרובה ישראל שכל הדר בא"י דומה כמי שיש ליד
לו אלוה וכל הדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה ל"ויק' כ"ה נ"ג
שנא' *לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים ויקיש כ"ה
וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר
לך כל הדר בח"ל כאלו עובד ע"ז וכן בדוד הוא
אומר *כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמ' ש"א כ"ו י"ט
לך עבוד אלהים אחרים וכי מי א"ל לדוד לך
עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוץ
לארץ כאלו עובד ע"ז:

רבי זירא הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה מת
דבעי למיסק לא"י דאמ' רב יהודה כל העולה סס
מבבל לא"י עובר בעשה שנא' **בבלה יובאו ושמה קיא
יהיו עד יום פקדי אותם נאום ה'. ור' זירא ההוא ירמי' כ"ז
בבלי שרת כתיב ורב יהודה כתיב קרא אחרינא סנה' פ"ק
*השבעתי אתכם בנות ירושלי' בצבאו' או באילו' כיל"ש
השדה וגו' ור' זירא ההוא שלא יעלו ישראל בחומה. שה"ש ב'

ממון לקנות במקום טוב וקוכה בראש ההר וכל זבלים שהוא
מוליך לו כופל וזב לכרמים שתקחיו:

וכי מי אמר לו לדוד כן חלש מפני שהיה צריך לנרוח לנחת
מקרן ישראל חל מלך מוחב וחל חכים:

דבעא ר' זירא למיסק ורב יהודה מוקה נילו להכי הוה מישתמיט
מיניה: בבלי שרת כתיב קרא דלעיל מיניה כתיב כי

ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב ור' וירא התוא
מיבעי ליה לכדרבי יוסי בר חנינא דאמר רבי
יוסי בר חנינא שלא שבועות הללו למה אחד שלא
יעלו ישראל בחומה וא' שהשביע הקב"ה את ישראל
שלא ימרדו באומות ואחד שהשביע הקב"ה את
האומות שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי.
ס"ג נ ורב יהודה (אמר) *אם תעירו ואם תעוררו כתיב
ור' וירא מיבעי ליה לכדר' לוי דאמר ו' שבועו'
הללו למה תלתא הני דאמרן ואינך שלא יגלו
את הקץ ושלא ירחקו את הקץ ושלא יגלו הסוד
ס לאוה"ע. *בצבאות או באילו' השדה א"ר אלעזר
אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימו' את
השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם
כצבאות או כאילות השדה:
מו א"ר אלעזר כל הדר בא"י שרוי בלא עון שנא'
ס *בל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא
ישעיה לג כה אמר ה' נבחות כל העמודים ועל היס וגו': שלא יעלו
בחומה יקד ניל קוקה: אם תעירו ואם תעוררו נ' שבועות
נכל מקת: שלא יגלו את הקץ כנגיליס שניכיהס: שלא ירחקו
את הקץ נעוכס. ל"א שלא ידקקו גרסינן לשון דוקק שלא ירבו
נתקוניס על כך יותר מדאי: ושלא יגלו את הסוד אמרי לה
סוד העיבור. ואמרי לה סוד טעמי התורה: מתיר את בשרכם
לשון הפקר:
ובל יאמר שכן (הזוכן) חליתי כלו' לא ימרעס לומר לו כי

עון. א"ל (רבינא) [רבא] לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה אמר רב ענן כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המובח כתוב הכא *מובח אדמה שמות כ תעשה לי וכתיב התם *וכפר אדמתו עמו. עולא דניאל נ הוה רגיל דהוה סליק לא"י נח נפשיה בח"ל אתו אמרו ליה לר' אלעזר אמר אנת עולא *על אדמה עמוס ז טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוואה אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת ליבמה א"ל אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפי' מפומבדיתא לבי כובי ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף ההוא דנפק מפומבדיתא לאיסתוניא שכיב אמר אביי אי בעי האי צורבא מרבנן הות חיי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן למאי

כלס כשוחי עון: אתה על אדמה טמאה תמות מקרא הוא בנבואת עמוס: ארונו בא לקברו נח"י: כך אסור לצאת מבבל לפי שים שם ישיבות המרגילו תורה תמיד: דנפק מפומבדיתא לבי כובי לגור שם: א"י קולטתן וכדמפרש:

אילימא ליוחסין והאמר מר כל הארצות עיסת
לארץ ישראל וא"י עיסה לבבל אלא לענין קבורה:
מז אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאלו דר באי"י
סנ שנאמ' *הוי ציון המלטי וושבת בת בבל
וגדיה נ אמר אביי נקטינן בבל לא חויא חבליה דמשיח
תרגומא אהוצל דבנימין וקרו ליה קרנא דשיובת'.
ירושלמי נו א"ר אלעזר מתים שבח"ל אינם חיים שנא' *ונתתי
צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים
שאין צביוני בה אין מתיה חיים מתיב רבי
ישעיה נו אבא בר ממל *יחיו מתיך נבלתי יקומון מאי
לאו יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקומון מתים
שבח"ל ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכדנצר
הוא דכתיב דאמר רחמנא מיתינא עליהו מלכא
דקליל כי טביא א"ל ר' מקרא אחר אני דורש
סנ מנ *נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה ואלא
הא כתיב נבלתי יקומון ההוא בנפלים הוא דכתי'
ור' אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עלידה

אילימא ליוחסין שנושאים כזית מח"י והח נגל מיקסי טפי:
דאמר מר נפ' עזרה יוקסין כל החרלות הרי הן חגל נגל
בעיסה המעורבת שחין ניכר נה מה נתוכה כך כל המצפקות
סמק: אלא לענין קבורה של נגל מוליכי' חרוכותיהס לקנר
נח"י ושל שחר חרנו' הרקוקים מח"י וקרונים לנגל קונריס
נגל שים שס זכות תורה:
וקרו לי' לימות המשיח: לעם עליה על ח"י: ההוא בנפלי' כתיב

מאי עביד ליה מבעי ליה לכדר' אבהו דא"ר אבהו
אפי' שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת
העה"ב כתיב הבא לעם עליה וכתיב התם *שבו וגמ' פג
לכם פה עם החמור עם הרומה לחמיר. ורות
להולכים בה א"ר ירמיה (א"ר) [בר] אבא א"ר
יוחנן כל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן
העה"ב. ולר"א צריקי' שבח"ל אינם חיים א"ר אלעאי
ע"י גלגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול צריקי'
צער הוא אמר אביי מחילו' נעשות להם בקרקע:
*ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. אמר מח
קרנא דברים בגו יודע היה יעקב סס
אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבח"ל חיים כרמ' מז
למה הטריח את בניו *שלא קבל עליו צער מחילות כ"מ שמ
ביוצא בדבר אתה אומר *וישבע יוסף את בני לח יוכס
ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו יודע היה יוסף למחילות
בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבח"ל חיים סס נ
למה הטריח את אחיו ד' מאות פרסה *שלא קבל כ"מ
עליו צער מחילות שלחו ליה אחוהי לרבה יודע שמ וכו'
ולעול' נח"י: שבו לכם פה עם. עם מלזון עם: אינם חיים כדלעיל
נתמיה: ע"י גלגול מתגלגלים העלמות עד ח"י וקיים
סס: מחילות נעשות להם בקרקע ועומדים על רגליהם
והולכים נמחילות עד ח"י וסס מנלנלין ויולחין:
דברים בגו יש כאן דברים מסותרים נדבר זה וצריך לתת להם
לב: שצדיק גמור היה ולא היה צריך לזכות ח"י: שלחו
ליה אחוהי לרבה בר נקמני בפומבדיתא הוה והיו לו מקים

יעקב שצדיק גמור היה וכו'. אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת ובקש לירד כיון ששמע כואת גלגל בעצמו עד יום מותו אע"פ שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו ואם תאמר אין לך רב יש לך רב ומנו ר' יוחנן ואם אין אתה עולה הוהר בג' דברי' אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות. ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב. ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים אלא שליש בעמידה שליש בישיבה. שליש בהלוך. כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה. עמידה ס"ד
ס והאמרת עמידת קשה ללב אלא ישיבה *שאין
ע"כ בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה:
מט א"ר אלעזר עמי ארצות אינם חיים שנא' *מתים
ס בל יחיו רפאים בל יקומו תנ"ה מתים בל יחיו
ישעיה כו יכול לכל ת"ל רפאים בל יקומו במרפה עצמו מדברי

נק"י ומלקו מגרת זו כדי שיעלה חלמס: אילפא מוסיף בה דברים עוד מלקו לו כן: מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת שכתן נה עיכיו והיא היתה נק"ל: ואע"פ שחכם אתה יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי הרב שאין דומה הלמד מעלמו וכו': ואם תאמר אין לך רב כאן שיוכל ללמדך: שאין בה סמיכה כמו בשטות שהו נקתדרות יש סמיכה נספסלין
וכספות שין סמיכה:
רפאים בל יקומו במרפה עלמו מד"ת:

תורה הכתוב מדבר א"ל ר' יוחנן לא ניחא למריהו
דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לע"ז הוא
דכתיב א"ל מקרא אחר אני דורש דכתיב *כי ישעיה כו
טל אורות טלך וארץ רפאים וגומר כל המשתמש
באור תורה אור תורה מחייתו. וכל שאין משתמש
באור תורה אין אור תורה מחייתו כיון דרחוייה
דקא מצטער א"ל ר' מצאתי להם (רפואה) [תקנה]
מן התורה *ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים דברים ד
כלכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב
*כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל המשיא בס
בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח
מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה
כיוצא בדבר אתה אומר *לאהבה את ה' אלהיך בס ל
ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה אלא
כל המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח
והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו
מדבק בשכינה. א"ר חייא בר' יוסף עתידין צדיקי'
שמבצבצים ועולי' בירושלים שנא' *ויציצו מעיר תלים עב
כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלים שנ' *ונגנותי מ"ב יט
(על) [אל] העיר הזאת. וא"ר חייא בר יוסף עתידין ויעזיה לז

וארץ רפאים תפיל ולארץ רפאים תפיל: מצאתי להם תקנה
יהכו לת"ח ומכסיהם: העושה פרקמטיא מתעסק בממון ת"ח
כדי להגיע לידם שכר והם פנויים לעסוק בתורה ע"י חלו וכתיב
חיים כלכם היום ע"י דבוקו של ת"ח יזכה לחיות:

צדיקים שיעמדו בלבושיהם ק"ו מחטה מה חטה
שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים צדיקים
שנקברו בלבושיהם עאכ"ו:

נ א"ר חייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלומקאו'
סס וכלי מילת שנאמ' *יהי פיסת בר בארץ.
תלים יענ ת"ר יהי פיסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה
שנת פ"ק חטא שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמא
סס האמר יש צער לקוצרה ת"ל *ירעש כלבנון פריו
הקב"ה מביא רוח מבית גנוזיו ומנשבת עליה ומשרה
את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פסת
דניי' לנ ידן וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו *עם חלב
כליות חטה אמרו עתידה חטה שתהא בשתי כליות
של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן בלפת
ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרא של צפורי.
הניא א"ר יוסי מעשה בשיחין באחד שהניח לו
אביו שלשה בדי חרדל ונפשח אחד מהם ונמצאו
בו ט' קבין חרדל ומעציו סיככו בו סוכת יוצרין.
אר"ש בן תחליפא קלח של כרוב הניח לנו אבא
סס והיינו עולים ויורדים בו בסולם. *ודם ענב תשתה

גלומקאות וכלי מילת דריס פסת בר לשון פסת היל שהיה רקנה
וקטה רקנה לה מזכרת חלה פת לפויה: וכלי מלת
דריס פסת לשון כתובת פסיס: שתתמר לשון תומר דקל: קינן
בלפת נקב נו עד שעשה לידתו בתוכו ואעפ"כ שקלו את המותר
ס' ליטרין: נפשח נבדל אחד מהן מן הקלח: והיינו עולים
בסולם ללקט עלים העליונים: ודם ענב תשתה מתוך הענבה

חמר אמרו לא כעה"ז עה"ב העה"ז יש בו צער
לבצור ולדרוך העה"ב מביא ענבה אחת בקרון או
בספינה ומניחה בזוית ביתו ומספק היכנה כפטם
גדול ועציה מסיקין תחת התבשיל ואין לך כל
ענבה וענבה שאין בה ל' גרבי יין שנא' ודם ענב
תשתה חמר א"ת חמר אלא חומר. כי אתא רב
דימי אמר מ"ד *אוסרי לגפן עירה אין לך כל נ"ל מש
גפן וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחת לבצור *ולשורקה ס
בני אחונו אין לך כל אילן סרק שבא"י שאינו
מוצ"א משוי שתי אתונות ושמא תאמר אין בו יין
ת"ל *ככם ביין לבושו ושמא תאמר אינו אדום ס
ת"ל ובדם ענבים וש"ת אינו מרוה ת"ל *סוחה ס
וש"ת אין בו טעם ת"ל *חכלילי עינים מיין כל ס
חיך שטועמו אומר לי לי וש"ת לנערי' יפה ולוקני'
א'נו יפה ת"ל *ולבן שנים מחלב אל תקרי לבן ס
שינים אלא לבן שנים פשטי' דקרא במאי כתיב
כי אתא רב דימי אמר אמרה כנ"י לפני הקב"ח
רבש"ע רמוז בעיניך דבסים מחמרא ואחוי לי שיניך

תשתהו ולא תנטרך לדורכו: חומר כור והוא ל' סאין: גרבי
סאה: אין לך כל אילן סרק שלא יעשה פרי: אין בו יין יין
נו לחלוק נפרי: סוחה לשון הפתה שהיין מסית את השכור:
רמוז לי בעיניך (ומתרגם) [ותתרגם] לשון שוק ומשוך חוך
לי נעימים שלך וטוב לי מיין כשתרחני פני' להונות ושוקות:
ואחוי לי שיניך [לף זו] לשון שוק שהשוקק שיניו כגלים:

דבסי' מחלבא מסיועא לי' לר' יוחנן דא"ר יוחנן טוב
המלבין שיני' לחברו יותר ממשקהו חלב שנא' ולבן
שנים מחלב אל תקרי לבן שינים אלא ליבון שינים:
נא רב חייא בר אדא מקרי דרדקי דר"ל הוה איפגר
ס תלת' יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי
איפגרת א"ל דלית אחת הניח לי אבא ובצרתי
ממנו יום ראשון ג' מאות אשכולות אשכול לגרב
יום ב' בצרתי ג' מאות אשכולות ב' אשכול לגרב.
יום ג' בצרתי ממנה ג' מאות אשכולו' ג' אשכול לגרב
והפקרתי יותר מחציה א"ל אי לאו דאיפגרת הוה
עבדא טפי. רמי בר יחוקאל איקלע לבי ברק חזינהו
לחנהו עוי דקאכלן תותי תאיני וקא נטיף דובשא
מתאיני וחלבא טייף מנייהו ומערב בהדי הדדי
נגמ' לית אמר היינו זבת חלב ודבש. א"ר יעקב בן *דוסאי
דוסתאי מלוד לאונו ג' מילין פעם אחרת קדמתי בנשף
והלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים אמר ר"ל
לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי והוי
שיתסר מילין אשיתסר מילין אמר רבה בר בר
מגיל"ס קחנה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל א"י
קיב *והויא במבי מיבסי עד אקרא דחולבנקי עשרין

אפגר לשון ניטול: דלית כרס המולל על גבי כלוכסתות
טרי"ליאה בלע"ז: הוה עבדא טפי שהרי רחית שנכל
יום היין מתמעט מן החשכולות וזה עוכס הנטול: קדמתי בנשף
קודם עמוד השחר: והוה במבי מכסי עד אקרא דחולבנקי

ותרתי פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי ר' חלבו ור' עוירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו לההוא אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה באילפס כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה הוה חמש סאין. אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני בהמתן שליש. לשנה איקלע ר' אלעזר להתם ואייתו לקמיה נקטן בידיה ואמר *ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה ר' יהושע תניס קי ב"ל איקלע לגבלא חזינהו להנהו קטופי דהוו קיימי כי עגלי אמ' עגלי' בין הגפני' אמרו לי' קטופי נינהו אמ' ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פירותיך לערביי' חללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא להתם חזינהו דהוו קיימי כעוי אמ' עוים בין הגפנים א"ל ויל לא תעביד לן כחברך:

ת"ר בברכותיה של א"י בית סאה עושה ה' רבוא נב כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה ע' כורין סס דתני' א"ר מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה ע' כורין. ואין לך מעול' בכל ארצו' יותר מארץ

כשתלרף כל המקומות ישתער לכך: נקטן בידיה מלמן קטנות כלקזות בידו לחת: קטופי חזכולות כדמתרגמינן לח תבלור לח תקטוף: לשנה לסוף שנה:

בברכותיה כשהשנה מבורכת: בישיבתה של צוען וכו' [כלומר] כדמפרש וחזיל ומלוען לחה למד לח"י כדמפרש וחזיל: אני ראיתי בבקעת בית שאן שהיה משחר לרלות: בית סאה עושה ע' כורין וכיון דנשחר לרלות יש ע'

בראשית י"ג מצרי' שנ' *כגן ה' כארץ מצרי' ואין לך מעול' בכל ארץ
ישעיה ל' מצרים יותר מצוען דהוה מרבו בה מלכי דכתי' *כי היו
בצוען שריו ואין לך טרשי' בכל א"י יותר מחברון דהוי
קברי בה שבטי ואפ"ה חברון מבונה על א' מ' שבעה
במדבר י"ג בצוען דכתי' *וחברון שבע שני' נבנתה לפני צוען מצרי'
פרק קמא מאי נבנתה אולימ' נבנתה ממש אשר אדם בונה בית
כלמרין לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנא' *ובני חם כוש
בראשית י' ומצרים פוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבע
בצוען והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים
ה' מאה וה"מ שלא בברכותיה אבל בברכותיה
בראשית כ"ו כתיב *ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה
ההיא מאה שערים:

נג תניא אמ' ר' יוסי סאה ביהודה היתה עושה ה'
סה כורין כ"ש בארץ מלריס שתין לך מעולה בכל התרנות כמלריס
שהרי כמשלה לגן ה' וחין במלריס מליכה מעולה כלוען: דמרבו
בה מלכי מלריס שכת' כי היו בלוען שריו על (מלך) [מלכי]
ישראל הכתוב מדבר לגבאי שמרדו בהקב"ה וסמכו על מלכי
מלריס ותמיד היו שריהס ושלוחיהס מלויין בלוען שלוחים של
מלך מלריס מביאים תשורה: מבונה בכויה בכל טוב מבונה
לשון פ"י כדכתיב ותבנה גס חכמי ממנה: לבנו הקטן לכנען:
לבנו הגדול למלריס: על אחת ז' הרי ז' פעמים ע' הרי ת"ן
ובמקום שחיכו טרשים כבדרון יש להוסיף עד ת"ק ובברכותיה
כתיב מאה שערים על לקת שבשאר שכים כתבך למאה מאה
פעמים ת"ק הרי ה' רבוא:

סאים סאה קמח סאה סולת סאה סובין סאה מורסן וסאה קיבוריית א"ל תהוא צדוקי לר' חנינא ואי משבחיתו בה בארעכון בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר מִמְנה עיבור ממנה קטניות ממנה רועות מקניתי א"ל ההוא בר אמוראה לבר ארעא דישראל האי (תלתא) [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גוריתו מינה א"ל שיתין כורי א"ל אכתי לא מעיליתו בה אחריבתוה אנן ק"כ כורי הוה גורינן מינה א"ל אנא נמי מחד גיסא קאמינא לך. אמר רב חסדא מ"ד *ואתן לך ירמיה ג
ארץ חמדה נחלת צבי למה נמשלה א"י לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו אף א"י

סאה קמח הוא חנק דק היולח מן הנפה והקטים עקונים נריקים על גריסין וחינן עקונים דקים והנפה מוליכה הקמח וקולט' הסולת ומקזיר מה שנשפה לריקים: סובין שהמכתשת מוליכה כשלותתין קטין לסולת כותשין חותן נמכתשת: מורסן הן סונין היולחים נחקרונה: קיבוריית קמח שחינו יפה שעושים ממנו פת קנור וקורין שהכורי"ש: יאה משבחיתו בה בארעכון יפה לחם משנקין חותה: בית סאה הניח לי אבא נח"י: א"ל ההוא בר אמוראה לח' מנכי הלמורי לחמר ליהודי תקלת ניחתו לחרץ: הך תלתא דקיימא אגודא דירדנא דקל פלוכי העומד על שפת הירדן: כמה גוריתו מינה כמה תמרים לחם גודרים היתנו לקיטת תמרים קרויה גדירה נלטון משנה וגזרת נלטון לחרמי: אין עוהו מחזיק בשרו שהעור כוון וגומד

אינה מחזקת פירותיה. ד"א מה צבי זה קל מכל
החיות אף א"י קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף א"י קלה
שמות ג לבשל ואין פירותיה שמנים ת"ל *ארץ זבת חלב
ודבש שמנים מחלב ומחזקים מדבש:
(ובב"ב פ' מי שמת הניחו מחמר דומה לזה):

נד אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם א' ששגר
ע' כ"ב לבית חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן
דף קמ"ו חדש בעצרת מאי קמ"ל חשיבותא דא"י קמ"ל:
נה רבי אלעזר בי הוה סליק לא"י אמר פלטי לי
סס מחדא בי סמכוהו אמר פלטי לי מתרתי כי
אותבוהו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלתא שנ'
יחזקאל יג *והיתה ידי על הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד
עמי לא יהיו וה סוד העיבור ובכתב בני ישראל
לא יכתבו וו סמיכה ואל אדמת בני ישראל לא
יבאו כמשמעו רבי וירא כי הוה סליק לא"י לא
אשכח מברא למיעבר נקט במצרא וקעבר א"ל

לקמן הסמנו: אינה מחזקת פירותיה עומה פירותיה מרובין
עד שיו מקום להכניסן:
כלי פשתן כלי מפשתן קדם: חשיבותא דא"י שמהרת לעשל
פירותיה בעלרת:
פלטי לי מחדא כללתי מחקת מן הקללות המאורות במקרא:
נקט במצרא ים מקום שאין גשר ומעליכים עץ על רוחב
הנהר מעפה לעפה ומינו רקב לילך עליו כי אם לזוקו בידיו בקבל

ההוא צדוקי עמא פויזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו
אכתי בפויזותייכו קיימיתו א"ל דוכתא דמשה ואהרן
לא זכו לה אנא מי ימר דזכינא לה ר' אבא מנשק
ביפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי
אסי *קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' שם ע"ג
חייא בר גמדא מיגנדר בעפרא שנא' *כי רצו תלי' קג
עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו א"ר וירא
אמר (רבה בר ירמיה) [ר' ירמיה בר אבא] דור
שבן דור בא קטיגוריא בתלמידי חכמי' כי אמריתה
קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנא' *ועוד ישעי' ו
בה עשיריה ושבה והיתה לבער. תני רב יוסף

המתוק למעלה ממנו קשור שכן רחציו נשתי ידידות לקד מכתן
ולקד מכתן נשכי עברי הנהר: עמא פויזא עם נהול: דקדמיתו
פומייכו לאודנייכו מתקלתכם הייתם נהולים שהקדמתם
נעשה לנשמע ועולכם בנהלתכם כשתקלה למהר לעשות רצר
נלך עתו: ביפי דעכו חלמוגים ל"ח כיפי דעכו סלעים: מתקן
מתקליה משוה ומתקן מכשולי העיר מקמת קנת החרן שהיתה
קנינה עליו ומקזר שלא ילך שם רע על הדרכים: קיימי משמשא
לטולא כשהשמש הגיע למקום שהם יושבים וגורסים ומקמה
מקדרת עליהם עומדים משם ליושב בגל ובימי הלכה עומדים מן
הגל ויושבים בקומה כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ח"י*: ע' חלק
קטיגוריא הרגה מסטיכים ומלמדים חובה יעמדו עליהם: על פסוק
צירוף אחר צירוף גזירות על גזירות: ועוד בה עשיריה ליונה
כשתשעה הקלקי' יהיו לחנודי' ולא כותר כי אם העשירית לקף היא ולנקף מין
שלום

בזוזי ובזווי דבזווי. אמר רב חייא בר אשי אמר
נפ' חלק רב עתידין כל אילני כרק שבא"י שיטענו פירות
יומל נ שנא' *כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם:

מסכת נדרים

כל כנויי נדרים

פרק ראשון

א א"ר חנין אמר (רבי) [רב] השומע הזכרת השם
ז מפי חברו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא
ע"נ עצמו יהא בנדוי שכל מקום שהזכרת השם מצוי

שמות ד חנינה פ"ק פיט' פ' נמיל

תזוג והית' לנער: בזוזי ובזוזי דבזוזי סוללים לאר שוללים: כי עץ נשא פריו מדכתיב תאנה וגפן כתכו חילם הרי עץ פרי חמור מה ת"ל כי עץ נשא פריו לף לילכי סרק ישאו פריס:

*)השומע הזכרת וכו' נרים תמורה מפקינן לזהרה למזכיר שם שמים לנטלה מדכתיב לת ה' ללהיך תירת: ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי לף שיהת נכדוי מלליו חלף רלוי להתכלות קלמר שהרי ליכו קמור השומע ושותק מהמזכיר עלמו: שבכל מקום טעמל קף יהיב למלי דקלמר ולם לף נדהו הוף עלמו יהת נכדוי שהרי עכשו קמור דשם עכיות מלויה דכתיב נכל המקום לשר לזכיר לת שמי וגו' ונרכתיך ומדהזכר' השם למלוה מניחה נרכה ועושר הזכרה לשוף גורם' עכיות ף"כ מדכתיב גבי שנועת שקר וכלתו לת עליו וגו' ונתמורה מדמה הזכרת השם

*) כפי' על שם' נדרים הוא מלוקט מפירש"י ושפי' ר"ג ומהרל"ם ומהר"ן.

שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנא' *כי מתו כל האנשים וגו' ותניא (רשב"ג אומר) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם (בו) או מיתה או עוני א"ר אבא הוה קא'מנא קמיה דרב הונא שמעיה להההוא אתתא דאפקה הוכרת השם מפומה לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באנפה ש"מ תלת ש"מ השומע הוכרת השם מפי חברו צריך לנדותו. וש"מ נדהו

לנטלה לשבועת שקר: שנא' כי מתו כל האנשים וגו' דלא מתו ממש כדאמרינן לקמן פ' ר' אלעזר דמיהוה הוה דכ"מ שבח' גליס וגלגיס חיכס אלא דתן ואבירם וחיכהו הוו במחלקותו של קרח אלא מפני שהעבו אמר כי מתו דאע"ג דאמרינן התם ל' מצוינים במת עכי וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעכיות קאמר דאין לומר שכשתמו דהא כתיב במחלקותו של קרח העיבי האבני' ההם תבקר וליכא למימר כמי שהיו מצורעים דהא כתיב בקרב (המקנה) [כל ישראל] וליכא למימר שנתרפאו במ"ת דהא אמרינן שחזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר דמשום שלא היה להם בנים דא"כ היכא א"ל מפני זה שוב מלרימה וכי מפני שלא היה להם בנים לא היו בניהם נשמעים למלכות להלבינו של פרעה אלא ודאי מפני שירדו מכבסיהם ולא היו בניהם נשמעים: או מיתה או עוני אלמא שוו להדדי והקשו בתוס' אמאי לריך השומע הוכרת השם מפי קבלו דלריך לנדותו הא אמרי' בירו' דכל שאין עוב' כשור' לריך לנדותו וכו' ותירלו דאה"כ אלא מיהו בהוכרת השם בלקול הוא דמקמירי' הכי שהוא בעלמו יהא בבדוי מפני (שמעב') [שעבה]

בפניו אין מתיר לו אלא בפניו וש"מ אין בין נדוי
ח להפרה ולא כלום. אמר רב גידל אמר רב *מנין
תלי' קיט שנשבעי' לקיים את המצוה שנא' *נשבעתי ואקיימה
וגו' והלא כושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא
קמ"ל דשרי ליה [לאינש] לורוזי נפשיה. ואמר
רב גידל אמר רב האומ' [אשבים] אשנה פרק
זה או מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל
ואמר רב גידל אמר רב האומר לחברו נשבים
ימוקמל ג ונשנה פרק זה עליו להשבים שנא' *ויאמר אלי
(בן אדם) קום צא אל הבקעה וגו' ואצא אל הבקעה
והנה שם כבוד ה' עומד:
סם אמר רב יוסף נדוהו בחלום צריך י' בני אדם
להתיר לו והוא דתנו הילכתא אבל מתנו
ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הילכתא אפי' מתנו
ולא תנו ואי ליכא ליזל וליתיב אפרשת דרכים
ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמקלעי ליה עשרה
דגמרי הילכתא:

תמור וכלכתינכו: והלא מושבע ועומד מהר סיני לכתיב
ושנכתם לנריך לחם לשכת נתורה: עליו להשכים
מסתברא דה"ק כיון שאמר נשכים הרי קנל עליו שיהא הוא
מעורר נדבר כשם שהוא מעורר עכשיו ותרתי קמ"ל חדא דקנלה
בעלמא לדבר מלוה מהכיא דומיא דלדקה וקמ"ל כמי שעליו
להשכים כשעבר קנ"ה:

מתנו מצוה: תנו גמרא: יהיב שלמא לבי עשרה וכל שכן
ליה הוי מתירין לו כדויו:

[א"ר זירא א"ר אלעזר] א"ר חנינא א"ר מיאשא ב
משמיה דר' יהודה בר אלעאי מ"ד *וורחה סס
לכם יראי שמי וגומ' אלו בני אדם שהם יראים ע"נ
להזכיר את שמי לבטלה *שמש צדקה ומרפא מלאכי ג
בכנפיה אמר אביי ש"מ הדין חירגא דיומא מסי סס
ופליגא דר"ש בן לקיש דאר"ש בן לקיש אין גיהנם
לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה
צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה צדיקי'
מתרפאין בה דכתיב וורחה לכם יראי שמי שמש
צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא שמתעדנין
בה שנא' *ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק רשעים סס
נדונין בה שנא' *כי הנה היום בא בוער כתנור סס
והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם
היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא ישאיר לכם
שורש וענף:

הדין חירגא דיומא מסי לנקי הכרלה נקמה כשהיא נכנסה
לרך קלון קרוי קירגא ו"ל זיהרא דשמשא: ופליגא דר"ל
הא לקמרן דנקמה דנזמן הזה קיירי קרא דליהו מוקי לה נקמה
לעתיד: מתרפאין בה בלומו שמש לעתיד לבא: ולהט אותם
היום הבא שמש של קומו יום: אין גיהנם לעתיד לבא לקו
לקקר מיתה קאמר דולקי קיבא גיהנם לרשעים קלא לעתיד לבא
לקקר תקיית המתים קאמר שלומן רשעים שיהיו לקרפות לרקון
עולם כדכתיב ונדקיתם לא יהיו כלומים נגיהנם קלא נהא קיבא
שהקב"ה יוליא חמה מנרתקה כדי שיהיו קלו מלטערין ושיתרפאו

ג תניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם
ט נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא אדם
ע"ג אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עיניים
כמ"ד פ"ק וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי
לו בני מה ראית להשחית שערך וה נאה אמר
לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאו' מים
מן המעין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז יצרי עלי
ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה
אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד
להיות רמה ותולעה העבורה שאגלחך לשמים
מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני
כמותך ירבו נזורי נזירות בישראל עליך הכתוב
נמדנ"י ו אומר *איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'
מתקיף לה ר' מני מאי שנא אשם נזיר טמא
דלא אכל משום ראתי על חטא כל אשמות נמי

נה לדיקים והכי כמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז דלמקר תקיית
המתים קלמר:

אשם נזיר טמא שהתקיל למכות וכטמא במת שמותר מביכו
ומביא קרבן ומוכה כשתקילה: בא לפני אדם אחד שבא
להקריב קרבן כזירתו ולגלח שערו: פתח יצרי עלי מיהר מלמון
פקז כמיס: ובקש לטורדני מן העולם לילך אחרי מרחה עיני:
אמרתי לו כך למר בעלמו: נזיר להזיר לה' שכזירתו לשם
שמיס: משום ראתי על חטא שכטמא וגבאי הוא לחדס קצוב
לחכול דבר שקרב על קטא: כל אשמות נמי וכ"ש קטאת חלא

לא ליכול דעל חטא באין א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהם תוהי' נוזרי' וכשהם מטמאי' ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטין בהם ונמצאו מביאי' חולין לעזרה:

תניא ר' יהודה אומר חסידי' הראשוני' היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייבו קרבן חטאת למקום ר"ש אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודת

משום דלייתי בחשם נקט לחשמות: תוהין מתפקדין כמו ופקדת לילה ויומם ומתרגמינן ותהית: כשהם תוהין נוזרים כשהם מתקרטין על מעזיהם הרעים: ורבין עליהם ימי נזירות שמתקלה לא כתכוונו אלא לשלשים יום: מביאין חולין לעזרה לאו דוקא שכל זמן שלא התירן אכם כזירותן קיימת וקרבנותיהם קודה עליהם אלא כעין קולין קאמר שמתוך שאין כוונתן רלויה אף קרבנותיהם אינם רלויים אבל נהך גברא שנא מן הדרום ליכא למיקם להכי שכיון שהיתה כוונתו כל כך רלויה נתקלה אבן סהדי אלא כתקרט:

לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן [כלומר שהן מתייראים שלא יעשו שום חטא ורולין להניח קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מניח תקלה על ידיהן]: מה היו עושין כדי שיתקיימו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש ענין אחר לפי שאין הקב"ה מניח קרבן על ידיהן שאין נאין לידי שום תקלה ושום חטא שיתקיימו קרבן חטאת: אלא הרוצה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו' אבל חטאת לא אתי

וד' מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא
ורבי י התנדבו כדי שלא יקראו חוטאים שנא' *וכפר עליו
מאשר חטא על הנפש:
סס חניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו
מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש
חטא וה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברי
ק"ו ומה וה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא
חוטא המצער עצמו מכל דבר עאכ"ו מכאן כל
היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא
כתיב משום דשנה בחטא הוא:

ואלו מותרין

פרק שני

ד חניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול
כ בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ
ני' נמו' בכלנה ובנזירות כמי לא היו מתכדנין שלא יקראו חוטאים ומתני'
דקתני כדר בנזיר דמשמע לכתרי' כולהים בנזירות לאו ר"ת היא:
והדין קרא בנזיר טמא כתיב על סס שטמא את עלמו בזמת
קלמר קרא אזר קטן על הכפן: משום דשנה בחטא
הוא דעל סס דאכה עלמו בקטן שליער עלמו ועוד שטימא
נזירותיו להכי כתיב ביה אזר קטן על הכפן וה"ה כמי לאחר
נזירי' דליקרו חוטאי' וגלי רקמ' בהאי וה"ה לכולהו ולהכי גילה
בהאי מנוס דזה אכה בקטן ב' פעמי' דתולין הקלקלה במקולקל:
אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות דחמירי טפי

שסופו להאכילך טבלים ואל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופו להאכילך תרומה [טמאה]. אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף ר' אחי בר יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה כל המסתכל בעקבה של אשה חוין ליה בנים שאינם מהוגנים אמר רב יוסף ובאשתו נדה. א"ר שמעון בן לקיש עקבה דקתני מקום התורף שהוא מכוון כנגד העקב ותניא *ובעבור תהיה יראתו על פניכם זה בושה *לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו *סימן יפה לאדם שיהא ביישן אחרי' אומרי' כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני:

סמוך כ סם

לף שלש הכרכות מינולס מתוך שהוא בייתן סי' שהוא ירא חטא

ארבעה נדרים

פרק שלישי

כב בר ברתיה דר' ינאי סבא אתא לקמיה דר' ינאי

לכתיב נו כי לא יקום: להאכילך תרומה טמאה להזהיר לפי' כהן שלא יהא רגיל אצל כהן עם הארץ: ובאשתו נדה לפילו אשתו כלה אים לו נה שעת היתר: מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא דעל פניכם מזמע נשת פניס וכתיב נתריה לבלתי תקטלו: לא עמדו אבותיו על הר סיני שהרי כתן טעס למעמד הר סיני לנעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב את אשר יאנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו ומי שאין לו נשת פניס איגו מזרעם:

סבא א"ל אילו הות ידעת דפתחין פנקסך וממשמשין בעיבדך מי נדרת א"ל לא ושרייה א"ר אבא מאי קראה *ואחר נדרים לבקר:

משלי כ ה

*יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא. כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא של לשון חכמים מרפא. תניא ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן: אמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא

משלי יג נג נס"ו ופ"ק גיטין פ"ד

יבמות פ' נ"ב ו

מאי קראה שמפני כדרים תוקרים במעשיו של חדש: ואחר נדרים לבקר שאם נודר מנקרין מעשיו:

כל הבוטה כלהנודר כמו מנגחו שפתים: ולשון חכמים מרפא שמתירין לו: הנודר כאלו בנה במה נשעת חיסור הבמות ונראה נעיני דלהכי מדמה ליה לבונה במה משום דסליק לדעתיה דנודר דמלוה קא עביד דרחמנא חסריה במילי דחיסורא ולית נמי חסר מכפני וקאמר דטעה דלדרכה לבונה במה דמי דכהי דרחמנא חזהרי' לאקרובי קרבנות נפנים הא חזהריה דלא ליסיף עלה לבנות במה ולהקריב בחוץ ה"כ כיהי דרחמנא חסר עליה דנדרים החסורי' כי מוסיף חיהו (במה) [לחש] דחסר רחמנא פשע כענין שחמרו בירושלמי נפ' פותקין לא דייך במה שחסרה תורה אלא שאתה חוסר עליך דנדרים אקרים ומיך ניה כמי הא' ליאסר משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי כמלא בבונה במה ומקריב בחוץ: והמקיימו כלו' שאינו נחשל עליו: כאילו הקריב (בבמה) [על חותו במה קרבן] ומייב משום שחושי חוץ:

רשע א"ר (אבא) [אבהו] מאי קרא *וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ויליף חדלה חדלה כתיב הכא תחדל וכתי' התם *שם רשעי' חדלו רוגז: א"ר שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] כל אדם שכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנא' *והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך (כי הילדות והשחרות הבל). ואין רעה אלא גיהנם *שנא' כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה. ולא עוד אלא שתחתוניות שולטות בו שנא' *ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומ' אלו תחתוניות עולא במסקיה לארעא דישראל אתלוון בהדיה תרין בני חוואי קם חד שחטיה לחבריה א"ל לעולא לאו יאי עבדי אמר ליה אין

דנדי' כג

מיוב ג

דנדי' כס

קהלת יא

משלי טו

דנדי' כח

יליף חדלה חדלה דה"ק וכי תקדל לכדור לא יהיה נך קטא הא
לא לא תקדל יהיה נך קטא:

כל אדם שכועס כל מיני גיהנם שולטין בו לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפר' ר' אלעזר לחורג המצר כליו בקומתו יהא בעיניך כעובד ע"ז: [כל מיני גיהנם שולטין בו קשה לגופו כאילו היה כלון בכל מיני פורעניות בגיהנם ק"כ מתוך כעסו בא לידי עבירה ומסליט עליו גיהנם:] לב רגז הייני כעס דמדיל לב רגז יהיה כליון עינים: שמכלה העינים שהוא מאריך באליו ומלפה תמיד להתרפאות: במסקיה כמעלה לח"י: אתלוון עמו לו ליה: בני חוואי יהודים היו: א"ל אין וכתירא

ופרע ליה בית השחיט' כי אתא לקמי' דר' יוחנן א"ל
דילמא ח"ו אחוקית ידי עוברי עבירה א"ל נפשך
הצלת קא תמה ר' יוחנן ונתן ה' לך שם לב רגו
ס"ס בבבל כתיב א"ל עולא ההיא שעתא *לא הוה עבר
ע"ב לן ירדנא:
ח אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא כל אדם שכועס
ס"ס אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו שנ' *רשע
תלים י כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזימותיו.
רב ירמיה מדפתי אמר (אף) משבח תלמודו ומוסיף
קהלת ו טפשו' שנא' *כי בעם בחיק כסילים ינוח וכתיב
משלי יג *וכסיל יפרוש אולת. רב נחמן [בר יצחק] אמר
ס"ס בט בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנא' *(איש אף
יגרה מדון) ובעל חמה רב פשע:

לומר שלא עשה יפה שמת יהרגנו: ופרע ליה בית השחיטה
שימות מהרה: כי אתא עולא לקמיה דר' יוחנן: אמר דלמא
אחזקית ידי עוברי עבירה שאמרתי לו זיל ופרע בית השחיטה:
נפשך הצלת שלמלך כך היה הרגך: קא תמה ר' יוחנן ונתן
לך שם לב רגו בבבל כתיב והלוך גדר כעסו של קותו בן
מקוזח כ"כ להרוג את קבירו הוליל להוה נמ"י: ההיא שעתא
לא הוה עבר לן ירדנא ולא הויכח נתקוס מ"י ועבר הירקן לא
כתקדם להנחת עומר ולמקנת קדושות:
כגובה אפו נתגבורת כעסו: אין אלהים כל מזימותיו שאכיכה
מיכה תשובה כנגדו: שנא' כי כעם בחיק כסילים
ינוח שלמלך דכועס הוי כסיל וכתיב וכסיל יפרוש קולת שלמלך
מוסיף טפשות:

א"ר (אחא) [אדא] בר חנינא אלמלא (לא) חטאו ט
ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי ס
תורה וספר יהושע בלבד מפני שערכה של א"י הוא
שנא' *כי ברב חכמה רב כעס (ויוסיף דעת יוסיף קהלת א
מכאוב):

ההוא גברא דהוה מסיק בחבריה ווי אתא לקמיה כה
דרבא א"ל ללוה ויל פרע לי א"ל פרעתיך
א"ל רבא א"כ ויל אישתבע ליה דפרעתיה אול
ואייתי קניא ויהב ווי בגויה [והוה] מיסתמיך ואויל
ואתי עליה לב"ד א"ל למלוה נקוט האי קניא בידך
נסב ס"ת ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה
בידיה ההוא מלוה רגו ותבריה להההוא קניא
ואישתפוך הנהו ווי בארעא ואישתכח דקושטא
אישתבע וכו' קודס מלמר זה מוכיק הנמ' מכמה רלוי'
דלא עביד לייכס דמסתבע מדעתא דכפסיה וע"ז מקסה ואכתי
לא עביד דמשתבע אדעתא דנפשיה והתניא וכן
מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבו'

לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וספר יהושע שעקרן של
שאר כבישים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם
וחלחלה (לא) קטלו לא הולרכו לתוכקות: מפני שערכה של
א"י הוא שנספר יהושע מפורס עיירות שבא"י וערך קלקן של כל
שבט ושבט והכללות אשר כתלו ולפיכך אפילו לא קטלו היו לריכין
ספר יהושע: שנאמ' כי ברב חכמה רב כעס ברוב דברי
חכמות הכבישים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקב"ה:

מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני
משביע אתכם אלא על דעתי וע"ד המקום שנא'
דנרי' כט *ולא אתכם לבדכם וגו' מאי א"ל משה רבינו
לישראל לאו הכי קאמר להו דלמא עבידתון מילי
ואמריתון על דעתנו משום הכי אמר להו על דעתי
לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיקו שמא לע"ז אלוה
מכלל דעביד אינש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא
שמות יג ע"ז איקרי אלוה דכתיב *וככל אלהי מצרים אעשה
שפטים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון מצות משמע
מצות מלך ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות
משמע מצות ציצית דאמ' מר שקולה מצות ציצית
כנגד כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון
תורה משמע תורה אחת ולשבע יתהון דמקיימיתון
תורות משמע תורת מנחה תורת חטאת
תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתון תורות

שנאמר ולא אתכם לבדכם הכי פירושו חיכי מצניע
חתכס על דעתכס לבדכס: לאפוקי מאי קחמר להו
הכי: לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמא לעבודה זרה
אלוה ופלחי לה ונעו למיפטר כפצייהו דחמרי דפלחין
לחלוה: לא לחו לחפוקי מצוס החי קחמר הכי דחיכהו לח
מלו לחסוקי לע"ז שמח דחלוה ולמיפטר כפצייהו דהח ע"ז
חיקרי חלוה מעלמה: ח"כ חמחי מצנע יתהון הכי ע"ד המקוס
ועל דעתי לשבע יתהון דמקיימיתו תורה הוה משמע תורה
אחת שנכתב לנך: משמע מצות מלך שנפרשת עוס תציס עליך

ומצות תורות משמע תורת המנחה ומצות משמע
מצות מלך ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה כולה
משמע ע"ז דתניא חמורה ע"ז שכל הכופר בה
כאלו מודה בתורה כולה ולשבע יתהון דמקיימיתון
ע"ז ותורה כולה אי נמי תרי"ג מצות אלא משה
רבינו מילתא דלא טריחא נקט:

ההוא חויא דהוה בשני שבור מלכא רמו עליה סס
תליסר אורויתא דתיבנא ובלע יתהון:

שאיני נהנה לורע אברהם אסור בישראל ומותר לא
באה"ע: גמ' והאיכא וישמעאל *כי ביצחק נילף כל
יקרא לך ורע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא
כל יצחק:

משנה [קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי י
ישראל ואסור במולי אה"ע וכו' שאין סס
הערלה קרוי' אלא לשמם שנא' *כי כל הגוים ע"נ
ערלים וגו' ואומ' *והי' הפלשתי הערל הזה ואומ' ירמיה ט
ס"ק יז

מלך וגו' סים סס מלות: ולשבע להו הכי דמקיימיתו עבוד'
זרה ותורה כולה אי נמי דמקיימיתו תרי"ג מצות ולא
מלו למיטען מידי: אלא נושה רבינו ע"ה מילתא דלא
טריח' נקט כשאמר ע"ז המקום ועל דעתי סס כללו הכל:
אורוותא לכלבלות מלחות תבן:
הא איכא ישמעאל דזרע לאברהם הוא והוא מן החומות: יקרא
לך זרע בחותו זרע קלן כדר: ולא כל יצחק ועשו לאו
בקרא זרע יקרא להכי מותר בכל החומות:

ש"נ ח *פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנ
הערלים] ר' אלעזר בן עוריה אומר מאוסה ה
הערלה שנתגנו בה הרשעים שנא' *כי כל ה
ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ר' ישמעא
אומר גדולה היא מילה שי"ג ברייתות נכרתו עלי
ר' יוסי (הגלילי) אומר גדולה היא מילה שה
דוחה את השבת החמורה רבי יהושע בן קר
אומר גדולה היא מילה שלא נתלה למשה הצד
עליה אפילו מלא שעה ר' נחמיה אומר גדול
היא מילה שהיא דוחה את הנגעים. רבי (מאיר)
אומר גדולה היא מילה שכל המצות שעשה אברה
נדה' יז אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנא' *התהלך
לפני והיה תמים דבר אחר גדולה היא מילה
שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנא'
ירמיה לג *אם לא בריתי יום ולילה חקות שמים וארץ
כן הוא לא שמתי [גמ'] (רבי אומר) [*ד"א] גדולה
נגמ' לקמן מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה
דף ל"ב
ומנימו שי"ג ברייתות וכו' י"ג ברייתות כתיבו בפרשת מילה: שהיא
הינ"י דוחה את השבת החמורה דכתיב וביום השמיני ימול
לקמן ביום ולפילו בשבת: מלא שעה חלח מיד שכתיב בקם מלכי
סי' י"ב להרגו: דוחה את הנגעים דכתיב ימול בשר ערלתו ולפילו
שם בהרת לבנה יקום: לא נקרא שלם עד שמל דכשלוהו
המילה ח"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים:

שנאמר *הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם שמות כד
על כל הדברים:

תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה יא
שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו סס
לו בשעה שנתרשל מן המילה שנא' *ויהי בדרך שמות ד
במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. אמר רבי (יוסי)
ח"ו שמשה נתרשל מן המילה אלא כך אמ' משה
אמול ואצא סכנה היא דכתיב *ויהי ביום השלישי נדרים לב
בהיותם כואבים. אמול ואשהה ג' ימים הקב"ה
אמר לי *לך שוב מצרים אלא מפני מה נענש שמות ד
*מפני שנתעסק במלון תחלה שנא' ויהי בדרך לב
במלון ר"ש בן גמליאל אומר לא למשה רבינו
בקש שטן להרוג אלא לאותו תנוק שנא' *כי חתן סס

שנאמ' הנה דם הברית וגו' להלן דס לגו דס מילה, הוס
חלק קרנן מ"מ כיון דנתורה כולה כתיב ברית ובמילה כתי
כתיב ברית מלותה שקולה ככנד כל המלות:

אמול ואצא סכנה מס חלק בדרך תוך ג' ימים לכל ג' ימים
כתיב ליה: דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים
ולגו למימר לכיוס הג' כתיב ליה טפי מיומא קמא חלא לכך
הזהיר שמעון ולוי על יום הג' כדי שיהו חלושים ביותר שכאבו
ג' ימים והכי מוכח בפ' ר' אליעזר דמילה: שנתעסק במלון
תחלה שנא' ויהי בדרך במלון דמשמע שמיד שנח מן הדרך
נתעסק במלון והיה לו למול מתקלה וכ"ת היאך ימול כיון שהיה
לו עדין לנחת בדרך י"ל דאותו מלון סמוך למצרים היה ובאורקא

דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן משה או אותו תנוק הוי אומר זה התנוק. דרש ר' יהודה בר (זבינא) [ביונא] בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחמה ובלעיהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו וגומ' וירף ממנו באותה שעה

תליס לג בקש משה להרגם שנא' *הרף מאף ועזוב חמה
ישעי' כז וי"א לחמה הרג שנא' *חמה אין לי והכתיב *כי
דניס ט יגורתי מפני האף והחמה תרי חמה הוו ואבע"א גונדא דחמה:

יב **תניא** רבי אומר גדולה מילה שאין לך (צדיק
סס גמור בעולם) [מי שנתעסק במצות] כאברהם
עקידה אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם המילה שנ'
ס' יח ולח *התהלך לפני והיה תמים וכתיב ואתנה בריתי
בראל' יז ביני וביניך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל
שמות לד המצות שבתורה שנא' *כי על פי הדברי' האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. ד"א גדולה מילה

פורתא ליכא סכנתא: הוי אומר זה התינוק שנעשה קטן ע"י ברית שמקטנין אותו נמלה רשעוכה: ולא שיירו ממנו אלא רגליו מקום המילה כדכתיב ולא עשה רגליו [שמואל ב' יט]: להרגם לאותם שבי מלאכים: שנא' הרף מאף ועזוב חמה כלו' הקב"ה אמר לו שיעמדם שלמא רוגזה היה להרגם: שנא חמה אין לי שלמא כהרג: גונדא דחמה קיל [שב] יותר שנל קיהו גופיה כהרג:

[illegible]

שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ *שנא' ירמיה לג
אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתי ופליגא דרבי אלעזר דא"ר אלעזר גדולה
תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ
שנאמ' אם לא בריתי יומם ולילה וגו' אמר רב
יהודה אמר רב בשעה שאמר הקב"ה לאברהם
אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזה רעדה את
עצמותיו אמר שמא דבר מגונה יש בי כיון שאמ'
ליה ואתנה בריתי ביני ובינך מיד נתקררה דעתו
*ויוצא אותו החוצה אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי נדה' מו
במזל שלי *ואין לי בן אחר אלא ישמעאל א"ל ע' נגמ'
הקב"ה אברהם צא מאצטגנינו' שלך אין מזל לישראל: מיומ
א"ר יצחק כל המתמים את עצמו הקב"ה מתמם כומחאות
עמו שנא' *עם חסיד תתחסד וגו' ר' אושעיא יג
אומר כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו סס
(עולה לגדולה) שנא' *התהלך לפני והיה תמים וכתיב ס"נ כנ
*והיית לאב המון גוים: ותלי' יח
*א"ר לוי כל המנחש לו נחש שנא' *כי לא נחש נדה' יו
בסקולה ככל הדברים דהייכו כל המלות: ופליגא דר' אלעזר סס
דרבי מוקי ליה להאי קרא בחולה והוא מוקי האי קרא בתורה: יד
שמא נמצא בי דבר מגונה עד עכשיו שלא אמר לי והיה תמים סס
עד עכשיו: צא מאצטגנינותך שלך ממעט קכמת מזלות שלך נמוד' כג
והייכו דכתיב ויולך אותו הקולה:
כל המנחש לו נחש בהקסמים והכשפים רודפים אחריו בעזוק

ביעקב והא בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משוב
מדה כנגד מדה. תני אהבה בריה דר' זירא כ
אדם שאינו מנחש מכניסים אותו למחיצה שאפי
בראשית רבה כג מלאבי השרת אינם יכולין ליכנס לה שנא' *[כ
לא נחש ביעקב וגו'] (בעת יאמר ליעקב ולישראל
מה פעל אל):

טו א"ר אבהו א"ר אלעזר מפני מה נענש אברהם
סס אבינו ונשתעבדו בניו [למצרים] מאתים ועשר
בראשית יד שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח שנא' *וירק את
חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף

נכל דבר וכלשמיכן בפרק ע"פ מכן דקפיד קפדין בהדיה
שכח' כי לח כקם וכו': בלמ"ד אל"ף דמשמע לשון רודפין
לחקריו: מדה כנגד מדה מכן דקפיד קפדין בהדיה דבמדה שלחם
מודד בה מודדין לו ולח כפיק מקרח: בעת יאמר ליעקב
ולישראל מה פעל אל שמלחכי השרת יחלו לישרחל מה פעל
חל לפי שמתוך שחיכם מכקשים מכניסים חותם למחילה שלין
מלחכי השרת יכולים ליכנס לה ונרחה בעיני דהייכו כמי שזה
ככנד מדה שמתוך שחיכו הולך לקרחת כקשים לידע העתידות
חלח בוטח בהקב"ה משום הכי מגלה לו הקב"ה רזי עולם שחינם
גלויים למלחכי השרת:

מפני מה נענש אברהם חע"פ שעכ"ו העוכש מפורשת על
חומרו במה חדע מ"מ עבירה זו העכישתו להיות כופל
בנמה חדע: שעשה אנגריא בת"ח שהוליכם למלחמה כדכתי
וירק את חניכיו ילידי ביתו דהייכו בני חלם שמכנן לתורת

עד דן. (ר') שמואל (בר נחמני) אמר מפני שהפרין על מדותיו של הקב"ה שנא' *במה אדע כי אירשנה. נדרים טו
ר' יוחנן אמר מפני שהפריש את בני אדם מלבא תחת כנפי השכינה שנא' *תן לי הנפש והרכוש קח לך. *וירק את חניכיו רב ושמואל *חד אמר שהריקן בתורה וחד אמר שהריקן בוהב. שמנה עשר ושלש מאות א"ר אמי בר אבא ואליעזר כנגד כלן וא"ד וה הוא אליעזר אליעזר בחושבנא הכי הוי. וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא' *עקב אשר שמע אברהם בקולי (שנותיו של אברהם חוץ משלשה עק"ב ב)חושבנ' מאה ושבעים ותרתין. וא"ר אמי בר אבא *השטן בחושבנא תלת מאה ושחין וארבע חוה. וא"ר אמי בר אבא כתיב *אברם וכתיב

שם יד
שם
גי' גמרא
דנ למר
שהריקן
בתורה
ושמואל
למר וכו'
שם כו
שם ע"ב
פסוק הוא
בד"ה וזוק
דבדי
המגיה

שהפריז על מדותיו שהרגה והגדיל להרהר על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע. הפריז ויתר והפקיר: שנא' תן לי הנפש ואחרים אניכו כתבן לו ואלו עכשו לעלמו היה מכניסן תחת כנפי השכינה: שהריקן בתורה זרזן בתורה ונתגדלה בלקוי המלכות ל"ת הריקן מן התורה מלשון והנור רק שעשה בהם אנגריא: הריקן בוהב כלכתיב בירקרק קרוץ להייכו והב כלו' שבתן להם והב הרגה כדי שילכו: שנא' עקב אשר שמע בקולי עק"ב שמע ואחרים היה קע"ה כמלא שנן ג' הכיר את בוראו: השטן בחושבנא תלת מאה ושחין וארבע הוו וימות הקמה שם"ה רמז שכל השנה יש לו רשות לקטרג חוץ מיום אחד דהייכו

הוא אברהם בתחילה המליכו הקב"ה לאברהם
על מאתים וארבעים ושלשה איברים ולבסוף על
רמ"ח ואלו הן שתי עיני' ושתי אונים וראש הגויה:
טן **א"ר** אמי בר אבא מ"ד *עיר קטנה ואנשים בה
סס ע"ג מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה
קהלת ט עליה מצודים גדולים עיר קטנה זה הגוף ואנשי'
בה מעט אלו האברים ובא אליה מלך גדול וסבב
אותה זה יצה"ר ובנה עליה מצודים גדולים אלו
עונות ומצא בה איש מסכן חכם זה יצ"ט ומלט
הוא את העיר בחכמתו זה תשובה ומעשי' טובי'
ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת
סס ויצה"ר ליח דמדכר ליה ליצה"ט *החכמה תעוז
לחכם זו תשובה ומעשי' טובים. מעשרה שליטי'
אשר היו בעיר אלו ב' ידים וב' רגלי'. וב' עיני'.
וב' אונים. וראש הגויה. ופה:
יו **א"ר** וכריה משום ר' ישמעאל בקש הקב"ה להוציא
סס כהונה משם שנא' *ומלכי צדק מלך שלם
נדה יד יוסי הכפורים: המליכו השליטו: שתי עינים ושתי אזנים
שנתקלה המליכו הקב"ה על תנריו שהם נרשותו ליזהר מעבירה
תנל עיניו ותזכיו של תדם תיכס נרשותו שהרי על כרתו ירתה
נעיניו ונתזכיו ישמע ולנסוף כשכימול המליכו הקב"ה תפילו על שן
שלח יסתכל ולח ישמע כי תס דנר תלוה: וראש הגויה שכימול:
מעשרה שליטים שולטים נתדם שרוב מעשה התדם כעזים
על יליהם:
ומלכי צדק הוח שם נן כח:

וגומ' והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנא' *ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון גו' וברוך נ"מ' יד אל עליון וגו' א"ל אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת רבו (לפיכך הוציאה מאברהם) [מיד נתנה לאברהם] שנא' *לדוד מזמור נאם ה' לאדני תנ"ס קי וגו' וכתיב בתריה נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורן של מלכי צדק והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

אין בין המודר

פרק רביעי

איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי לה ע"ב לפיכך הוציא' מאברה' וקע"פ שחברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונ' מקמת שם אלא מקמת עלמו והייבו לאחרי' והוא כהן ואין זרעו כהן כלו' אלא זכ' זרעו בכהונ' מקמתו משום הכי בעלה מכל שאר זרעו של שם וכתבה לאברה': נאם ה' לאדני דוד הוא דקאמ' דכאש ה' היה לאדכי דהייבו חברהם שב לימיבי שהבטיחו במלאמת ל' מלכים שיצב לימין ה' כלומר שיהי' בעזרו לצית לויביו הדום רגליו וכתיב בההוא מזמור אתה כהן לעולם ואברהם נקרא אדון כדאיתא בנדרים למען אדכי למען אברהם שקרא אדון: על דבורו של מלכי צדק בעלה ממבו הכהונה: הני כהני שמקרינן קרבנות: שלוחי דידן דבעלי קרבנות:

דשמיא למנ"מ למודר הנאה אי אמרת שלוחי דידן
הוו הא מהנו ליה ואכור ואי אמרת שלוחי דשמיא
שרי מאי ת"ש דתנן וכו':

לו פיסקא *מלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו
ע"ב מקרא. מקרא מ"ט לא ילמדנו משום
סי' המודיד דקמהני ליה מדרש נמי קא מהני ליה אמ' שמואל
הגלה במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר
מחנרו על המדרש מאי פסקא *הא קמ"ל דאפי' במקום
לז שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש
דניי' ד לא שרי למשקל מ"ש מדרש דלא דכתי' *ואותי צוה
סס ה' בעת ההיא (לאמ' לכם) [ללמד אתכם] וכתי' *ראה
למדתי אתכם חוקי' ומשפטי' כאשר צוני ה' מה אני
בחנם אף אתם נמי בחנם מקרא נמי בחנם רב אמ'

הא קמהני לי' עליך לכפר כפרתו ויהיו הדינרו עלך יהנה ממכו:
שנוטלין שכר על למוד המקרא ולהכי לא ילמדנו מקרא
נקנס לזה דקמהני ליה השכר שהיה לו ליתן לחבל
מלמדו הלכות נקנס לא קמהני ליה כלל: מאי פסקא
דמכהגא תלית מילתא ולאו חיסורי חיכא חפי' למשקל שכר על
המקרא תרין לא וודאי לאו שפיר עבד דשקל כלל: והא קמ"ל
מתכי': דאפי' במקום שנוטלים שכר וכו' ולהכי לא ילמדנו
מקרא דהוא"ל ושרי למשקל שכר חס מלמדו נקנס מהכי ליה מן
השכר שהיה לו ליתן: רב אמר מ"ט התירו למשקל שכר מן
המקרא מפני שהין כוטלים שכר חלא על שכר שימור שמשמרין
התיבוקות שהין מביאין חותן לבית ולעסוק בדברי' נטלים ולא

שכר שימור ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים:
[אמר רב איקא בר אבין א"ר חננאל] אמר רב יח
מ"ד *ויקראו בספר תורת האלהים מפורש זס ע"ב
ושום שכל ויבינו במקרא בספר תורת האלהים כמוי' מ
וה מקרא. מפורש זה תרגום. ושום שכל אלו מגיל"פ"ק
הפסוקים. ויבינו במקרא אלו פסקי טעמים ואמרי
לה אלו המסורות. א"ר יצחק מקרא סופרי' ועטור
סופרים וקריין ולא כתבין וכתבין ולא קריין

זכר לימוד המקרא וקטנים דלריכין שימור למדים מקרא ולא
גדולים ולהכי לא ילמדנו מקרא לקטנים בקנס דהוחיל ושרי
למיזקל זכר קמהכי הזכר שהיה לו ליתן לכל מלמדו מדרש
דקטנים אין לומדין מדרש אלא לגדולים וגדולים ליח להו זכר
שימור ולא קמהכי להו כלל ולהכי שרי: ור' יוחנן אמר שכר
פיסוק טעמים שקיל מכייהו שמלמדו נקודות וטעמים וההוא
זכר שרי למיזקל ופיסוק טעמים היכו אלא במקרא ולהכי
לא ילמדנו מקרא משום דקא מהכי לי' שמכיר לו את הזכר:
מפורש זה תרגום דמפרש ליה למקרא: ושום שכל אלו
הפסוקים נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי ליה
שום שכל שעל ידיה' אדם מבין המקר' כפי תכונת הטעמי' כדאמרי'
נפ"ק דקנינ' כ"מ לפסוקי טעמי: המסורת מה שכותב במסורה:
א"ר יצחק מקרא סופרים הקריאה שמסרו לנו הרחמנו'
שנקראו סופרים: ועטור סופרים תיבות יתירות שנכתבו ליפות
הלשון ונקרא עטור לפי שהן מעטרות את הלשון: קריין ולא
כתיבין תיבות הנקראות ואינם נכתבות: כתיבין ולא קריין

הלכה למשה מסיני. מקרא סופרי' ארץ אֶרֶץ שמים
מצרי' עטור סופרי' *אחר תעבורו *אחר (תלכו)[תלך]
*אחר תאסף *קדמו שרי' אחר נוגני' *צדקתך כהררי
אל משפטיך תהום רבה. קריין ולא כתיבין *פרת

ולמזי' יח
שם כד
נמדב'לא
תלים סח
שם לו
ש"נ ח

שכתבות וליכס נקרלות: הלכה למשה מסיני כך קנל
מזה מסיכי ומסרן ליסרלל: מקרא סופרים ארץ ארץ
כפיס נו לתכתת נקרל נקמן: שמים מצרים לע"פ שלין
נהס לל"ף נקרלים כלילו היתה נהס: עטור סופרים
אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר
נוגנים כל הכי לקר מיותרין הס וליכס לללן לתפלרת הלטון
דהוה ליה למכתב סעדו לנכס ותענרו תסגר שנעת ימים ותאסף
קדמו שרים וכוגכים לללן שכתבו לתפלרת הלטון: צדקתך
כהררי אל הוה ליה למכתב לדקתך הררי לל כדכתיב משפטיך
תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים לריכין
לנדקת ה' ללן שכתב כהררי לל לתפלרת הלטון. ונדנרי מורי
רליתי דעטור סופרים הייכו שכותבין טעם מפסיק בלקר כי
היכי דליתמע לקר כך (תלכו) [תלך] לקר כך תענורו לקר
כך תאסף קדמו שרים ולקר כך כוגכים לדקתך כהררי נפסק
בטעם כהררי ממלת לל לומר שמלת לל הפוכה כלילו היתה
בתלת הפסוק ופורושו לל לדקתך כגלית כהרים שהס גלויס
ולמלת ההפסק היה במתע לקר שתלכו לקר שתענורו לקר
שתאסף קדמו שרים לקר הכוגכים שהכוגכים קדמו להס לדקתך
כהרים של לל וקרי לה עיטור סופרים מטוס דמעטרי
לה למלת בטעם הקריאה: קריין ולא כתיבין פרת

דבלכתו. *איש דכאשר וישאל *באים דונבנתה ס"נ יו
*לה דפליטה. *את דהגד הוגד. *אלי דהגורן. ירמיה לח
*אלי דהשעורים הלין קריין ולא כתיבין. כתיבין סם כ
ולא קריין. *נא דיסלח **ואת דהמצוה. *ידרוך רות ב
דהדורך *חמש דפאת נגב. *אם דכי גואל הלין סם ג
סם
דבלכתו נשמוטל הוח להזיב ילו נכהר פרת פרת קרי ולח כתיב: מ"נ ה
איש דכאשר ישאל נשמוטל כמי הוח גבי לקיתופל כלחר ישחל לח
לים נדנר חלהים לים קרי ולח כתיב: באים דונבנתה נירמיהו דנריס ו
[הוח] הכה ימים נחים כלם ה' וכנכתה העיר וגו' נחים קרי ירמיה כח
ולח כתיב: לה דפליטה נסוף ירמיה נכנוחת נבל חל יהי לה יחוקל' מח
פליטה לה קרי ולח כתיב: את דהגד הוגד נרות ויען נועז רות ג
ויחמר לה הגד הוגד לי לת לחר עשית לת קמותך החי לת קרי
ולח כתיב מיהו נספרים שלנו קרי וכתיב ולף נמסרה לח מדכר
ליה נהכך דקריין ולח כתיבין: אלי דהגורן נרות כמי הוח
ותחמר חליה כל לחר תחמרי חלי לעשה והפסוק שלקריו ותרד
הגורן ותעש ככל לחר לותה קמותה וקרי ליה חלי דהגורן לע"ג
דנהלי קרח ליכח הגורן כיון לסמיך ליה נפסוק דלקריו: אלי
דהשעורים נרות כמי הוח ותחמר שם השעורים החלה כתן לי
כי חמר חלי [חלי] קרי ולח כתיב: כתיבין ולא קריין נא
דיסלח נמלכים נהשתקויתי בית רמון יסלח כח ה' לעבדך כתיב
כח ולה קרי: ואת דהמצוה נסדר ולתקנן כך מלחתי כתוב ולח
כמלח נספרים שלנו: ידרוך דהדורך נסוף ירמיה ידרוך הדורך
לת קשתו ידרוך שכי כתיב ולח קרי: חמש דפאת נגב נסוף
יחזקחל וחלה מדותיה וגו' קמץ קמץ מלות ולרנעה חלפים קמץ
שכי כתיב ולח קרי: אם דכי גואל נרות ועתה כי לחכם כי לח

כתיבין ולא קריין אמ' רב אחא בר אדא במערבא
שמות יט פסקי ליה להאי קרא לתלת פסוקי *ויאמר ה'
אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן:
יט א"ר חמא בר חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן
שם של לוחות שנא' *פסל לך פסולתן יהא שלך
שם לד א"ר יוסי בר חנינא בתחלה לא נתנה תורה אלא
שם למשה ולורעו שנא' *כתב לך פסל לך מה פסולתן
שלך יהא אף כתיבתן שלך יהא ומשה נהג בה
משלי כג טובת עין ונתנה לישראל ועליון הכתוב אומר *טוב
עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב חסדא
דניי' ד *ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חוקים
שם ומשפטים אותי צוה ואני לכם. *ראה למדתי
אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי.
שם לא אותי צוה ואני לכם. *ועתה כתבו לכם את השירה

גוחל מכאי הא' חס כתיב ולא קרי ובוסרה מצינו כל הכי וטפי
עלייהו מקריבי מיהו לא מצינו (לא) [זאת] דהמלוה מלא (לא)
[זאת] דהכפס דכתיב בירמיה גבי לדקיהו כי ה' מצר עשה לכו
את הכסף הזאת:

פסל לך שלך יהא ושל סכסירין היו: טוב עין הוא יבורך זה
מצה דכתיב ביה כי טוב הוא: כי נתן מלחמו לדל מין
לקס מלא תורה דכתיב לכו לקחו בלקחי ומין דל מלא ישראל
שכא' וידל ישראל עד מאד: מתיב רב חסדא ואותי צוה ה'
בעת ההיא ללמד אתכם מלמא דהצס לוהו ללמד את ישראל
ומפרקינן ואני לכם וקרא ה"ק ואותי לוה ה' ואני כתתי את

הואת השירה לחודה *למען תהיה לי השירה דכתי' לא
הואת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא:
א"ר יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על כ
גבור ועשיר וחכם ועניו וכלם ממשה. גבור ס"ם
דכתיב *ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב ענת פ"י
משה רבינו פרשו וכתיב *עשר אמות ארך הקרש שמות ו
וגו' אימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתי' ס"ם כו
*ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי דכתי' ט
ואשברם (לעיניכם) ותניא הלוחות ארכן ששה
ורחבן ששה ועביין (ששה) [שלשה]. עשיר דכתי'
*פסל לך פסולתן שלך יהא. חכם רב ושמואל שמות לד
דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם ענת
וכולם נתנו למשה חוץ מאחד דכתיב *ותחסרהו פר"ג
מעט מאלהים (וכבוד והדר תעטרהו). עניו דכתי' וע"ס
*והאיש משה ענו מאד (מכל האדם אשר על תלים ח
פני האדמה): נמדב' יב

לכי ללמד תתכס קקיס ומזפטי': למען תהיה לי השירה
הואת לעד ולכי זיר' לבדה קלמר מלי סהלותת ליכת: פלפולא
בעלמא כתן לו למשה והוא כהג בו טובת עין ליסרחל:
אין הקב"ה משרה שכינתו בקניעות: עשר אמות ארך
הקרש ללמד מצה גבוה עשר למות היה וכיון שהיה גדול
כל כך מסתמת גבור היה: אריך וקטין לריך בקומה וקטן
בכך: חוץ מאחד ידיעת הסס יתעלה על לומתו כדכתיב
ותקסרהו מעט מלהים:

כא א"ר יוחנן כל הנביאים כלם עשירים היו מנ"ל
סס ממשה ומשמואל ומעמום ומיונה. ממשה
נמדב' טו דכתיב *לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא
אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפי'
באגרא ודלמא משום דעני הוה אלא מפסל לך
ש"מ יג פסולתן שלך יהא. משמואל דכתיב *הנני ענו בי
נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור
מי לקחתי וגומר אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל
בלא אגרא. אלא דאפילו בשכר ודלמא
סס ו משום דעני הוה אלא מהכא *ותשובתו הרמתה
כי שם ביתו (ושם שפט את ישראל ויבן שם
מובח לה') ואמר רבא כל מקום שהלך שם ביתו
עמו. אמר רבא גדול האמור בשמואל ממה שנאמ'
במשה דאלו במשה כתיב לא חמור אחד מהם
נשאתי דאפי' בשכר ואלו גבי שמואל אפי' ברצון

לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא וכי מסתפק היה ליה. כתל נלה
שכר לה הוה גזלן כולי עלמא כמי לקו גזלנין כיכהו: אלא
אפי' באגרא ליה היה כהכה מסל חקריס: דלמא הני לה
שקיל חפילו בחגרה לקו מכו' עושר לעמא מכו' דעני הוה ולה
הוה ליה מסחות ולהכי לה הוה לריך: אלא מהכא שמעינן
דעשיר הוה מפסל לך: ביתו עמו כלי תשמישו וזה היה מרוב
עושר: לא חמור אחד מהם נשאתי נעל כרקו חפילו בשכר
[הה נרלון נעליס היה שוכר וחלה גבי שמואל וכו']: אפי' ברצון
דזימנין מתרלי מסוס כסופה ולה כיקה להו:

לא (שכר) [שכרו] דכתיב *ויאמרו לא עשקתנו ט"ס יב
ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. עמום
דכתיב *ויען עמום ויאמר אל אמציה לא נביא עמוס ז
אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס
שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא
ושקמין איתי לי בשפילתא. יונה דכתיב *ויתן שכרה יונה ב
וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמ' ר'
יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה. וא"ר רומנום
שכרה של ספינה היה ארבעת אלפי' דינרי זהב:
וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה כב
עד שניתנה לו במתנה שנא' *ויתן אל משה סס
ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לחות העדות שמות לא
כתובים באצבע אלהים: *א"ר שמעון בן לקיש לט
רמז לבקור חולים מן התורה מנין דכתיב *אם ע"כ
כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם נומ' ט
יפקד עליהם לא ה' שלחני מאי משמע אמ' רבא
אם כמות כל האדם ימותון אלה שהם חולים
ומוטלים על מטותם ובני אדם מבקרים אותם מה
הבריות אומרים לא ה' (שלחו) [שלחני]. לזה דרש
רבא מ"ד *ואם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם סס

[לא עשקתנו ולא רצותנו סלק הי' סוכ' לק נחוכס ולק נרלון]:
ובני אדם מבקרים אותם והייכו לכתיב ופקודת כל האדם יפקד
עליהם: לא ה' שלחני לזה לפי שהיו עדת קרח מלעיגים
עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום:

מוטב תהיה אם לאו יברא ה' איני והתניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם. ואלו הן תורה ותשובה. גן עדן. וגיהנם וכסא הכבוד. ובית המקדש ושמו של משיח. תורה דכתיב *ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז. תשובה דכתיב *בטרם הרים ילדו וגו' תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן דכתיב *ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. גיהנם דכתי' *כי ערוך מאתמול תפתה. כסא הכבוד דכתיב *נכון כסאך מאז. בית המקדש דכתיב *כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו שמו של משיח דכתיב *יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. אלא ה"ק אי אברי לה פומא (הבא) מוטב ואי לא יברא ה' והא כתיב *אין כל חדש תחת השמש ה"ק אי לא מקרב פומא להכא. לקרב להכא:

דרש רבא ואמרי לה א"ר יצחק מ"ד *שמש ירח עמד ובולה. שמש ירח בזבול מאי בעו והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח

מזמור פ' חדש תחת השמש ה"ק אי לא מקרב פומא להכא.
מזמור פ' בטרם הרים ילדו וגו' תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם.
מזמור פ' נכון כסאך מאז.
מזמור פ' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו
מזמור פ' יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו.
מזמור פ' ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז.
מזמור פ' כי ערוך מאתמול תפתה.
מזמור פ' ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם.
מזמור פ' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז.
מזמור פ' בטרם הרים ילדו וגו' תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם.
מזמור פ' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו
מזמור פ' יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו.
מזמור פ' נכון כסאך מאז.
מזמור פ' ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם.
מזמור פ' כי ערוך מאתמול תפתה

מרקיע לובול ואמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה
דין לבן עמרם אנו מאירין ואם לאו אין אנו מאירין
באותה שעה ורק בהן חצים וחניתות אמר להם
בכל יום ויום משתחוים לכם ואתם מאירי' בכבודי
לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום
ויום יורה בהם חצים וחניתות ומאירים שנאמר
*לאור חציך יהלכו לנגה ברק חניתך: מנקוק נ
תניא בקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור כך
סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן שכרו
שכרו אמרו. א"ל אביי וכל המצות מי יש שיעור
למתן שכרן והא תנן חוי והיר במצוה קלה כבמצוה
חמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא
אמר אביי אפילו גדול אצל קטן רבא אמר אפי'
מאה פעמים ביום *תנ"ה בקור חולים אין לו ובגמ' לימ
שיעור אפילו גדול אצל קטן ואפילו מאה פעמי'
ביום. א"ר אחא בר (חיננא) [חנינא] כל המבקר
את החולה נוטל אחד מששים ממצערו א"ל אביי

וגדול מלמעלה מן הרקיע הוא כדאיתא גפ' אין דורשין: אם
אתה עושה דין לבן עמרם ממקלוקתו של קרק ומזמע להו
דהאי קרא במקלוקתו של קרק מדרים מזוס דגילויא מלרים
ונקריעת יס סוף מזתעי גספ' קנקוק וכתיב ביה מוקלת רחם מבית
רשע ומזמע להו דהייכו קרק וכתיב בתריה זמם ירק עמד זגולה:
ואפילו גדול אצל קטן שלא יאמר לא אנקר אלא גדול כמוני:
אין לו שיעור למלוה בקטן כמו בגדול:

לרבא אם כן לעיילו שתין גברי ולוקמוהו א"ל כעישורייתא דרבי (ובבני) [ובבן] גילו דתניא רבי אומר הבת הנזונת מנכסי אחים נוטלת עשור נכסי' אמרו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עשור נכסים שנייה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוורות כולן וחולקות בשוה ר' חלבו חלש אכריז רב כהנא
מ (רבי חלבו באיש) *ר' חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה ולא נכנסו חכמי' לבקרו ונכנם ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכבד ורבץ לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאלו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו

ליעיילו שתין ולוקמוהו יכנסו ס' זכי לחד כח' לבקרו ויטול כחו"ח ס' מלערו ומיד יתרפא: כעישורייתא' דרבי שכל לחת נוטלת עשור מנכסי' שכותרו לחר שנטלה לותה שלפניה עשור שלה וכן כמי כל לחד מן המנקריס נוטל לחד מס' מן הקולי שנשחר לקולה לחר שנקרו לותו שלפניו: ובבן גילו שכולל המנקר נמולו של קולה: וחוורות כולן וחולקות בשוה שכיון שנטל לחת נחו ליטול לינו נדין שיהיה חלק של רחשונות יותר מן החחרונות: באיש חלה: [כאלו שופך דמים מפני שנכי לחד שנכנסין לבקרו

שימות מאי גורם אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה ושאינו מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שלקא דעתך אלא כל שאינו מבקר את החולה אין מבקש עליו [רחמים] לא שיחיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דחלש אמר להו לא תגלו לאינש דלא ליתרע מולי מכאן ואילך אמר להו פוקו אבריוו בשוקא רבא חלש דסני לי ליחדי וכתיב *בנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ודרחי' לי לבעי עלי רחמי: (אמר רב יהודה אמר שמואל) [אמר רב] כל כה המבקר את החולה נצול מדינה של גיהנם שנא' *אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' ואין דל אלא חולה שנא' *מדלה יבצעני אי נמי עושין לו לקולה כל צרכיו:] אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות כרלה נעיכי דה"ק פעמים צריך לנקט רחמים על החולה שימות כגון שמלטע' הקולה בקוליו הרבה ולי לפסר לו שיקיה כדלמרי' נפ' הכוסל דכיון דקזל לחתיה דרבי דעל כמה זימכין לבית הכסל ולכך תפילין וקל מלטער לחרה יהי רלון שיכופו העליונים לת התקתונים כלו' לילות רבי ומשום הכי קלחר דהמבקר קולה מועילו בתפלתו לפי' (למות וכקט) לקיות לחיכו נר"ן מפני שהיל תפלה יותר מעולה ומי שלחיכו מבקרו לין לריך לומר שלחיכו מועילו לקיות ללל לפי' היכל דלחיכל ליה הכלה בחיתה לפילו לותה הכלה זוטרתי לחיכו מהכהו:

מזלי כד

סס

תליס ומ

יעיני לח

ס"ב יג מהדין קרא *מדוע אתה ככה דל בן המלך ואין
משלי טו רעה אלא גיהנם שנא' *כל פעל ה' למענהו וגם
רשע ליום רעה. ואם בקרו מה שכרו
כראמרינן נצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו
תלים ומ בעולם הזה *ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל
תתנהו בנפש אויביו. ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו
מן היסורים ואושר בארץ שיהו הכל מבבדים
אותו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו רעים
כנעמן שרפאוהו מצרעתו ואל יודמנו לו רעים
כרחבעם שחלקו מלכותו תניא ר"ש בן אלעזר
אומר אם יאמרו לך וקנים סתור וילדים בנה
סתור ואל תבנה מפני שסתירת וקנים בנין ובנין
ילדים סתירה וראיה לדבר *רחבעם בן שלמה.
ז"ח יג
יג' נגמ' אמ'רב (ששת) [שישא] בריה דרב אידי לא לסעור*
במפרש"י ונרש"ם אינש קצירא לא בתלת שעי קמייתי דיומא ולא בתלת
שעי בתריתי דיומ' כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי
בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה בתריתא תקיף

[רעים כנעמן שריפאהו מצרעתו כגון שליטע לתוה כניח וזקן
והזיקו עלה לכעמן: אם יאמרו לך נערים בנה בית
המקדש וכו': ומימן לדבר רחבעם לכתיב ויעזוב את עצת
הזקנים וגו' וכתיב בית המקדש על אותה עלה והמורה לא פירש
בגמ"ק ואיכא נרייתא דקתני בהדיא בגמ"ק]: לא לסעור
אינש לא יבקר ופקודת כל הלשון מתרגמינן וסערת: קצירא
קולה: בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה וכשנו' המבקר
שנתרפא ואין לריך לנקש רקשים עליו: בתריתא תקיף

חולשיה. א"ר אבין אמ' רב מנין שהקב"ה נון את החולה שנא' *ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. וא"ר אבין אמר רב מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי. תנ"ה הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי:

(אמר רבין) [א"ר אמי אמר רב] מ"ד *ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וה נר וקערה *ושטיח. *ובחסר כל (אמר רבין בר אבא) [א"ר אמי אמר רב] בלא נר ובלא שלחן. רב חסדא אמר בלא אשה. רב ששת אמר בלא שמש. רב נחמן אמר בלא דעה. תנא בלא מלח ובלא רבב. אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא

חולשיה וכסנור שהוא נחפס תקוה ומתיחם מן הרקמוס: יסעדנו כמו ולחם לבב חכוס יסעד: [מנין שהשכינה וכו' שכח' ה' יסעדנו קרינהו יסעדנו מ"כ יסעדנו מחם שמסעד שכינה על רחשו כלומרן נהליח שכינה שרויה למעלה ממטתו]: לא ישב על גבי מטה ולא על גבי ספסל ליכח מ"ד דדוקח בחולה שוכב ע"ג קרקע שכשלח מנכר גבוה ממקום שכוכ: ושטיח עור לאכול עליו: בלא רבב שומן:

זבחים פ"ק מהלי' מ"ל

כו ס"ס ע"ב יחוקאל י"ג מ"א דנדרי' כח כל' דלביי פליג ממיכן וסבר כל כחסר כל כמי' ענייות ואין ענני מלא בדעה מ"כ סנה כל"כ הרי"ף

אמרי דרא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה
דרא קני מה חסר דרא לא קני מה קני:

כו א"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה
סס עומד מחליו עד שמוחלין לו כל עונותיו שנא'
תלים קג *הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי. רב
מיוכ לג המנונא אומר חוזר לימי עלומיו שנא' *רוטפ"ש
תלים מפ בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו [*כל משכבו הפכת
בחליו] אמר רב יוסף לומר שמשכח תלמודו:

כח רב יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה אהדריה אביי
סס קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר רב
יוסף לא שמיע לי הא מלתא וא"ל אביי את אמרת
לן ומהא מתנית' אמרת לן. רבי הוה גמיר תלת
עשרה אפי הלכה אגמריה לרבי חייא ו' מנהון
לסוף חלש רבי אהדריה ר' חייא קמיה הנהו ו'
אפי דאגמריה ושתא אודו להו הוה ההוא קצרא

דרא ביה כולא ביה מי סים נו דעת כמי סים נו הכל סחיכו
כקסר כלוס: [דרא קני מה חסר מי סקכה דעת ס'כו קסר
כלוס]: דלא קני דעה מה קני מה יועיל כל מה סיקנה:
חוזר לימי עלומיו לאחר סקלה וכתרפח מתקזק טנעו להיות
יותר נריח ממה סהיה קודם קליו סכאמר רטפס כוטריקון
רטוב ופס וי"ח קוזר לימי עלומיו דכעסה כתכוק סלח טעס
טעס קטח: לומר שמשכח תלמודו ימי עלומיו קדרים
מעכין העלמה:

אייקר ליה תלמודי' הכניד עליו תלמודו סשכחו: תלת עשרה
אפי נ"ג פנים: קצרא בודם:

רהוה שמיע לי' לר' כד הוה גרים להון אול ר' חייא
נמר יתהון קמיה קצרא ואתא אהדרינהו קמיה
רבי כד הוה חוי ליה רבי להההוא קצרא א"ל רבי
אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי א"ל אתה
עשית את חייא וחייא עשה אותי:
אמר ר' אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נם כט
שנעשה לחולה יותר מנם שנעשה לחנניה סס
מישאל ועוריה דאלו חנניה מישאל ועוריה אש
של הריוט והבל יכולין לכבותה אבל של חולה אש
של שמים הוא מי יוכל לכבותה וא"ר אלכסנדרי
א"ר חייא בר אבא ואמרי לה א"ר יהושע בן לוי
ניון שהגיע קצו של אדם הכל מושלין בו שנא'
*והיה כל מוצאי יהרגני (רבא) [רב] אמר מהכא נילי' ד
*למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך אמרו לי' תליס קיט
לרבה בר שילא שביב ההוא גברא גובהא [הוה]
רכיב גידרונא זוטרא מטא תיתורא *איסתטט שדויה נגמ' לימ'
לימתויט
אתה עשית אותי ואת חייא דגמר להו לכל המלמד את בן
קנרו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו שכח' ואת הכפם
לשר עשו נקרן:
הכל מושלין בו להמיתו לפילו זנוב לפילו יתום: למשפטיך
עמדו היום כי הכל עבדיך כיון שלמשפטיך עמדו נתינה
של מעלה שהגיע קלס למות הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט:
שביב ההוא גברא גובהא לשם שהיה גבוה כלו' לרוך: רכיב
גידרונא זוטרא רוכב פרדה קטנה: תיתורא גשר: אסתטט

במיא וקא שכיב קרא אנפשיה למשפטיך עמדו היום וגו' שמואל חוייה לההוא עקרבא דיתיב על אקרוקתא ועברא נהרא טרקא גברא ומית קרי עליה למשפטיך עמדו היום וגו':

ל אמר שמואל אין מבקרין אלא למי שחלצתו חמה

סס לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר [משום ר' אליעזר] אין מבקרין לא חולי מעים ולא חולי העין ולא מחושי הראש. בשלמא חולי מעים משום כסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמ' רב יהודה דבורא קשי לעינא ומעלי לאשתא אמר רבא האי אשתא אי לאו דפרונק' דמלאכא דמיתת'

סס היא מעלי *כחורא לדקלא חד לתלתין יומין כי

ע"נ תריוקא לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא הוא

מלמוסטיק רוק של גיגון וכלחמריכן בעלמא שטוה הוא לכקטיה לחזותה רוק שטות לחותה פרדה והשליכתו בנהר: אקרוקתא לפרדע. ועקרב היכו יכול לשוט בנהר וכשלו הלפרדע עליו להעבירו בנהר ולכשוך את החיים:

שחלצתו שלבשתו קמה כחדס המזדין שעל [ידי] כלי זיין שעליו בקרסן חלון: לאפוקי הא דתניא דס"ל לשמואל כי הך גרייתא דאין מבקרין להכך דקאי מכי ולשמואל כמי לאפוקי הכי: משום כסופא דזמנין שלריך לבקדיו ומכסיף: [דבורא קשה לעינא וכן כמי למיכוס הרחם שטנע אחד להם:] דפרונקא שליף שעל ידיה מתיס: כחורא לדקלא הולין שסניד הדקל שמורין אותו מנהמות וקיות: תריוקא מרקחת מועיל וקורין

ולא תרייקה אמר (רבא) [רבה] בר יונתן [אמר רב יחיאל] ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן א"ר (יוחנן) [יונתן] חושלא דשערי עתיקתא [דריש נפיא אמר אביי ובעין בשולא כבשרא דתורא] רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא. אמר אביי ובעין בשולא כבשרא דתורא א"ר יוחנן בורדם אין מבקרין אותו ואין מוכירין שמו מ"ט א"ר אלעזר מפני שהוא כמעין הנובע וא"ר אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעין הנובע:

הנודר מן המבושל

פרק ששי

א"ל רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא לרמדי לא בריה כל מידעם לא תפלוט קמיה רבך מט ע"ב

לו תרייקת: חושלא דשערי שעורים קלופים: דריש נפיא נתקלת הרקדת הכפה: בורדם תינה חזק (נב') [כזתי] תינות נור דס והוח קולי שמקלק דס מלמטה: אין מבקרין אותו מפני דזמכין נריך לכקביו ומלערי לי': ואין מוכירין שמו לומר פלוני קולה קולי בורדס דלקו לשון כקייה הוח וח"כ שלח יתניים הקולה (ח"כ) [מפני שהוא כמעין הנובע] שקופן מזה לזה ויש נו סכנה להזכירו:

כל מדעם לא תפלוט כל מחכל שחכלת חס חתה יושב לפני רבך ויש לך רוק בתוך פיך תבלענו ולח תפלוט חותו לפני

לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילה של אבר
ואפי' קמיה שבור מלכא פלוט ר' יהודה ור' יוסי
חד אכיל דייסא באצבעתיה וחד אכל בהוצא א"ל
דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד מתי אתה
מאכילני רוקק א"ל דאכיל בהוצא לדאכיל באצבעתי'
עד מתי אתה מאכילני צאתך:

סס רבי יהודה ור"ש אויתי לקמייהו בלוספיין ר"י
אכל ור"ש לא אכל א"ל ר"י מ"ט לא אכיל
מר א"ל ר"ש אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר
א"ל ר"י כ"ש שנסמוך עליהן למחר:

לב רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון א"ל רבי
סס טרפון היום פניך צהובין א"ל אמש יצאו
עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא
מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו
צהובים אמרה ליה ההיא מטרוניתא לר' יהודה

ינך: [לבר] מקרא ודייסא שדומה וכו' הנולע רוקו אסור
באכל': לפתילה של אבר שאינו מתעכל. מ"כ שהם קטים
לגופו של אדם כפתילה של מנר: ואפילו לפני שבור מלכא
פלוט ואל תתניים: בהוצא נקליפת עץ: מאכילני רוקך שאין
דרך לקנק ההולך לאסור שכתכה לתוך פיו כשמקזירה נקערה:
מאכילני צאתך לוקה שתקת הלפרכים:
בלוספיין תאכים שכתנאלו יותר מדאי: כיון שאין יוצאים מבני
מעים כ"ש דמעלו שנסמוך עליהן שאין אנו לריכין לאכול
מאכל אסור לאסור:

מורה ורוי אמר לה הימנותא בידה דההיא אתתא
אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי
דפסחא וחונרני צדעאי מן הפסח ועד עצרת אלא
*חכמת אדם תאיר פניו. א"ל ההוא מינא לרבי קהלת ח
יהודה פניך דומין או כמלוי ברבית או כמגדלי
חזירים א"ל ביהודאי תרוייהו אסירין אלא כ"ד
בתי כסאות איתי לי מביתי ועד בי מדרשא וכל
שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס. ר' יהודה
כד אול לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיד
אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה ר"ש
שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת
את בעליה דביתהו דר' יהודה נפקת נקטת עמרא
עברת גלימ' דהוטבי כד נפקא לשוקא מכסיא (ליה)
[בי'] וכד נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי וכד
מכסי (ליה) [ביה] הוה מברך ברוך שעטני מעיל ומנא

מורה ורוי נעל הורקה ומסתכר שמתוך ארקתה פניו להונים כל
שעה היתה סנורה מסתכר: הימנותא בידה דההיא
אתתא חמוכתי ניכך שחיכי שותה כל השנה יין חלא קדושת
וחבדלת': וחונרני צדעאי וקושר לכי לדעי פדקתי מסוס מיקוס
ריקני מפני ד' כוסות שסתיתי שחכי קושם מהן מפסח עד עלרת:
כמגדלי חזירין שמתוך שמרויקים הרבה פניהם להונים:
גולפא קנקן והיה מניחו לנהמ"ל כדי ליטב עליו: שמכבדת
את בעליה שלח היה יושב על גבי קרקע: דהוטבי גלימת
קטונה: שעטני מעיל שהיה קטוע נעיניו כמעיל:

חדא גוך רשב"ג תעניתי ר' יהוד' לא אתא לבי תעניתי
אמרו ליה לא אית ליה כסויה שדר ליה גלימא ולא
נ קביל *דלי ציפתא א"ל לשליחא חזי מאי איכא
מיהו לא ניחא לי דאיתהני בהאי עלמא:
לג רבי עקיבא איקדשת ליה ברתיה (דבר
סס כלבא) [דכלבא] שבוע שמע (בר) כלבא
ע'נכתובות' שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אולה ואתנסיבת
פ' מע"פ ליה בסיתוא הוו גנו בי תבנא הות קא מנקיט
מגדה כ' ליה תבנא מן מוייה אמר לה אי הואי לי רמינא
לך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון
כאינשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא
דתבנא דאולידת אתתאי וליתי לי מדעם לאגנוייה
אמר לה ר"ע לאנתתיה חזאי האי גברא דאפילו
תבנא לא אית ליה אמרה ליה ויל הוי בבי רב
אויל הוה תרתי סרי שנין קמיה ר"א ור' יהושע
למשלם תרתי סרי שנין קם ואתא לביתיה שמע
מאחורי ביתיה דקא אמר לה חד רשע לדביתהו
שפיר עביד לך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד
דלי ציפת' הגדיה מקלת: חזי מאי איכא רמה כמה עופר
יש נו ומעשה כסיס היה שכתוכלח כל לוחו מקוס זהוניס:
הות מנקיט תבנא מן מוייה הות מלקט התבן מצערו: רמינא
לך ירושלים דדהבא תכשיט של זהב שירושלים מלוייר בה
והכי עביד לה כדאיתא גם' בפרה: אליהו אדמי לון
כאינשא כדי לנקוס לותס ולהרחו' להס שיש עכיים יותר מהס:
דלא דמי ליך שאינו דומה לך מפסקה קטנה כמותך:

שבקך ארמלות חיות כולהון שנין א"ל אי מינאי
דילי ציית ליהוי תרתי סרי שנין אחרינא אמר
הואיל ויהבית לי רשותא אהדר לאחורי הדר אול
הוה תרתי סרי שנין אחרינת' אתא בעשרי' וארבעת
אלפין זוגין תלמידים נפק כולי עלמא לאפיה ואף
היא קדמה למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיעא
ואת להיכן אזלת אמרה ליה *יודע צדיק (דין (מזלי יג
דלים) [נפש בהמתו] אתת לאתחואה ליה קא
מדחי לה רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם
שלה הוא שמע אבוה אתא ואיתשל על נדריה
ואשתרי מן נכסיה:

מן שית מילי איתעתר ר' עקיבא מן (בר) כלבא לד
שבוע ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עברא סס
ליה (חד מן ענא) [מין עינא] ומנא חדא

ואת להיכן אזלת היו לה נגדים רבון: יודע צדיק (דין דלים)
[נפש בהמתו] יודע הוא זה דמה שכלטערתי בשבילו לית לחמרי
לחיהי הוה ידעה ר"ע הוא וחמרה ליה דלא מתגיין בעיכיו
ולית לחמרי דלא הוה ידעה אלא הכי קא חמרה דלדיק לא מבזי
לחיכוי: שלי ושלכם שלה הוא תורתי ותורתכם בשבילה הוא
שכתוב לי עלה למיזל לבי רב:

אתעתר ר' עקיבא מן (בר) כלבא שבוע דפליג ליה בנכסיה:
אילא דספינתא בכל ספיכה היו עושין דמות חיל מעץ
לכתב ולסימן שתהא הספינה קלה בהליכתה כחיל והיו ממלאים
לותו דיכרי זהב. [ר"כ] חד מן ענא עושין חיל של זהב לו עז

אנשיוה על כיף ימא אתא הוא אשכחיה. ומן גווא
דומנא חדא יהיב ארבעה זוזי לספונאי אמר להון
אייתי לי מדעם ולא אשכחו אלא גווא על כיף
ימא אייתוהו ליה אמרו ליה עביד מרנא עליה
אשתכח דהוה מלי דינרי דומנא חדא טבעה
ספינת' וכולי עסקא הוה מחית בהדיא גווא ואשתכח
ההוא ומנא [*ומן דסרוקיתא] ומן מטרוניתא

ע' פני' נגמ' והמפרש לק פרשתו וכו' דלק גרסו לה דלמ"ז גרסו לה הרי"ו מילי וע' רמ"ח

ממין הלחן: אנשיוה על כיף ימא שכחוהו לחותו חיל על שפת
הים ומלחו רע"ק: מן גווא תיבה עשויה להלכיע בתוכה ממון
הספיכה כלחמרי' בי גוחא דרחמכח [לשון] חוכר: זוזי לספונאי
ליורדי הים לריוק: אייתו לי מדעם הביאו לי שוס דבר: מרנא
עליה ימתין לחוכחו עליו עד שכניח לך יותר: ומן מטרוניתא
פעם חחת הולרכו ר"ע ותלמידיו מעות והלכו חלל מטרוכיתח
חמרה לו לר"ע הריכי מלוה לחותך ותהיה לחה לוה והקב"ה
והים ערבים בדבר קבע לה זמן לפרעון כשהגיע הזמן חלה ר"ע
הלכה לחותה מטרוכיתח על שפת הים חמרה רשמ"ע גלוי וידוע
לפניך שר"ע חולה ולח היה בידו לפרוע חוכו רחה שחת' ערב
בדבר מיד כשחטית נתו של קיסר וכטלה חרגז חלח חנכים
טובות וזכרי זהב וזרקם לתוך הים והים הביחתו במקום
שהיתה לחותה מטרוכיתח יושבת על שפת הים מיד כטלה לחותו
חרגז והלכה לה לימים כתרפח ר"ע ובח לוחלל ההיח מטרוכיתח
ומעותיו בידו לפרעון חוכו חמרה לו חזרתי חלל הערב והוח
פרע כל החוב והח לך מה שכתן לי יותר ומחותו ממון שהחזירה
לו נתעשר ר"ע:

*ומן אשתו של טורנוסרופס ומן קטיעה בר שלום: סס ע"ב
רב גמדא יהב ד' ווא לסבונאי לאתויי בהן מדעם לה
לא אשכחו אייתו ליה בהון קופא אשתמיט סס
עייל לחורתא חפרו בתריה אשכחיה דרביע על
מרגליתא אייתינון ליה כולהון:
אמרה ליה בת קיסר לר' יהושע בן חנניה (חכמה) לו
[תורה] מפוארה בכלי מכוער א"ל לא למדת סס
מבית אביך במה מחזין יין אמרה ליה במאני

ומן אשתו של טורנוסרופוס שהיה רבי עקיבא מקפקו
בקרקי בפני קיסר ומקנתרו בנדרים פעם אחת בא לביתו
סר ושף אמר' ליה אשתו מפני מה פניך זועפים אמר לה
מפני ר"ע שמקנתר אותי בכל יום בנדרים אמרה לו אלהיהם
של אלו שוכח שמה הוא תן לי רשות ואכעיל אותו בנדר שעירה
לפי שהיתה יפת תואר כתן לה רשות ונתקשטה והלכה לה אצל
ר"ע וגלתה שוקה כשראה ר"ע אותה רק ושחק ובכה אמרה
לו מה איכון הכך תלת מילין אמר לה שתים אפרש שליחת לא
אפרש רקקתי על שבאת מטפה סרוקה. נכיתי על הארי שופרא
דבלי בארעא. והוא שחק שלפה דרה"ק שעתידה להתגייר ולהכעיס
לו ולא רצה להודיעה. אמרה לו כלום יש תשובה אמר לה אין
הלכה וכתגיירה וכשאת לו לר"ע והכניסה לו תחת הרגה: ומן
קטיעא בר שלום נפ"ק דע"ז שכתן כל אמוכו לר"ע ותלמידיו:
קופא קוף: אשתמיט נרד וכנס תוך קור אחד: אייתינון
[ליה] כולהון אמרת קסידות ולא מן הדין:
מבוער שהיה שקור:

דפחרא. אמר לה כ"ע במאני דפחרא ואתון במאני דפחרא אתון אחיתו במאני דכספא ודהבא אולת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי. אמר לה אף אוריתא כן אמרה ליה והאיכא שפירי וגמירי אמר לה אי הוו סנין הוו גמירי טפי:

לו **ההיא** דאתת לקמיה דרב יהודה [מנהרדעא]
סס לדינא ואתחייבת [מן] דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין גוצא ורבה כריסיה אוכם ורבה שיניה אמר לה לבזוייה קא אתית תהוי ההיא אנתא בשמתא פקעת ומיתה:

סס **ההוא** גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמורא אלפא מיני לפדי אגמריה תמני מאה אומניה לדינא לקמיה דרבי אמר רבי אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו:

לח **רבי** עבד ליה הלולא לר"ש בריה ולא אומניה
סס לבר קפרא כתב על בית גננא כ"ד אלפין

וסרי כתקלקל היין: אי הוו סנין טלח היו כחים: לפדי מיכי מחכל: לאגמורי אלפא מיני לפדי טילמדכו לעזות חלף מיכי מחכל: אומניה לדינא על ר' מיכים טלח לימדו: אבותינו אמרו נשינו טובה דכתיב כמיתי טובה טרקו כנר חלח טעכשיו טכקוה וגדל חכו לח רחיכו טובה מעולם טחין חכו יודעים כמה מיכי טעם יין נפירות כלו' דבר מופלח הוח טכל כך לימדו:

רבואין דנרין נפקי על בית גננא דין ולא אומניה
לבר קפרא אמר (להון) [ליה] אם לעוברי רצונו
כך לעושי רצונו עאכ"ו אומניה אמר לעושי רצונו
בעה"ז כך לעולם הבא עאכ"ו. יומא דמחיך ביה
ר' אתיא פורענותא בעלמא א"ל לבר קפרא לא
תבדחן ויהיבנא לך ארבעין גריוי חיטי א"ל ליחוי
מר *בכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא נא
רבה טחייה בכופרא וסחפיה על רישיה ואול וא"ל
ליכיל לי מר ארבעין גריוי חיטי דרשינן בך אחיך
ר' א"ל לאו אוחרתך דלא תבדחן א"ל חיטי דרשינן
קא נסיבנא אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי
למחר שתינא חמרא ברקידא דאבוך ובקורקני דאמך:
בן אלעשה חתניה דרבי הוה ועשיר גדול היה (ומטא) לט

נפקי על בית גננא דין להולכת הכסותין: ולא אזמניה לבר סס
קפרא לפי שהיה איש נדכן ומתירא שמא יעשה סוס לבר
שיסוק: [אמר בר קפרא לרבי אם לעוברי רצונו משפיע לו טובה
כל כך לעושי רצונו וכו' שהיה מגיהו על כל זימנו: לעושי
רצונו משפיע לו בעוה"ז טובה כל כך שהתקיל לספר בשבחו
בשביל שזימנו]: דכל גריוא דבעינא נחיזה מדה שחרלה לקק:
דיקולא רבה של גדול: טחייה בכופרא טיט לותו בזפת כדי
שלא יכלו הקטין מתוך כקני הסל: וסחפיה על רישיה הפכו
על ראשו: ליכיל לי מר ימדוד: חיטי דרשינא שהלויתיך כלו'
שאתה קייב לי ולבדיוותא קאמר: ברקודא דאבוך שירקד אניך
לפני כשאשתה: ובקורקני דאמך שתהא אמך מקרקרת ומזמרת:

[אומניה] לבי הלולא דר"ש בר רבי א"ל בר קפרא
ויקרא כ לרבי מאי *תועבה כל דא"ל רבי דהכי הוא תועבה
אקשיה בר קפרא. א"ל (רבי) פרשי' את א"ל תיתי
דביתהו תרמי לי נטלא [אחת] אתיא רמיא ליה א"ל
לרבי קום רקוד לי ואומ' לך הכי אמ' רחמנא תועבה
שם יח תועה אתה בה. לכסא אחרינא א"ל מאי *תבל
א"ל כעניגא קדמאה א"ל עבד לי דאימר לך עביד
א"ל תבל תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מכלהון
ויקרא יט ביאות. ומאי *זמה א"ל עביד וכו' א"ל זו מה היא
לא יכול בן אלעשה למסבל [קם] ונפק הוא
ואנתחיה מתמן:

שם **מאי** בן אלעשה דתניא לא לחנם פיזר בן אלעשה
את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של
יחזקאל מד כ"ג דכתיב *כסום יכסמו את ראשיהם תנא כעין

מאי תועבה דכתיב גבי משכב זכור: תרמי לי נטלא תמזוג לי
הכוס: נטלא כלי קטן: תועה אתה בה שמיק משכני
חמה והולך לגל זכר: מאי תבל דכתיב גבי חמה הכרגעת
לנהמה: תבלין יש בה בתמיה: מי שניא הדא ביאה מכלהו
ביאות כלו' היאך מכנת בן מיכה לילך לגל הנהמה (וכרגעת):
זו מה היא לשון ספק שאינו יודע ממי מתעברת: לא יכול בן
אלעשה למסבל כל חותן זילותא של רבי לפי שהיה עשיר גדול
ולא היה יכול לרחות זילותא דקמיו:
מאי בן אלעש' כלו' מכין להוה עשיר: פיזר מעותיו שהיה
כותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו בתגלגת של כ"ג:

לוליות מאי לוליות א"ר יהודה תספרתא יחידתא
ה"ד אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה
והיינו תספורת של כהן גדול. [*כתי' *ויומן ה' דג ס ע"ב
גדול לבלוע את יונה והכתי' *ויתפלל יונה ויו' ממעי יונה ב
הדגה הא לא קשיא הילמא פלטי' דג גדול ובלעי' ס
דג קטן]:

הנודר מן הירק

פ"ק שביעי

[אמר שמואל נו"ן סמ"ך עי"ן נונא סמא לעיני'] מ
*מאי דכתיב *וממדבר מתנה וממתנה נד
נחליאל ומנחליאל במות כיון שעושה אדם את ע"ב
עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה נתנה לו נה
במתנה שנאמ' [וממדבר מתנה וכיון שנתנה לו מדנר כט
במתנה נחלו אל שנאמר] וממתנה נחליאל וכיון
שנחלו אל עולה לגדולה שנא' ומנחליאל במות
ואם הגביה את עצמו הקב"ה משפילו שנ' *ומבמו' ס
הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנא'
*ונשקפ' על פני הישימון ואם חוור בו הקב"ה ס
מגביהו *שנא' *כל גיא ינשא: ס ע"ב

תספור' יחידתא אחין כמותה: ישעי' מ

שהוא מופקר לכל ללמד תורתו לכל: [נחליאל כעצית לו
התורה כמו נחלה: ששוקעין אותו בארץ כמו המזקוף]:
כל גיא ינשא אם על גב כלים כמו שהוא

נו מנ"ל דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דא
ע"ג קרא *ויהי בהיות יהושע ביריחו גו' מ
יהושע ה ביריחו אילימא ביריחו ממש והא כתיב *וירי
סה סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה אימא א
מדני לה בתחומה הא כתיב בתחומה *ומדותם מחוץ לעי

קונם יין

פרק שמיני

מא רבי טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שחוקפל
סב (רוב) המקצועות דקא אכיל אחתיה בשקא

נמות דהא ליכו כתיב בתורה והא בנביאים לפי' הכי כי
דכתיב דהקב"ה מצפילו כגיא מיתי רחיה שהמצפיל עלמו סוף
לעלות מדכתיב כל גיא יכצה:
אלא ש"מ בעיבורה הוי קאי וקרי ליה ביריחו: אימא ואפילו
בתחומה הוי בתוך העיר והא דכתיב ויהי בהיות יהושע
ביריחו בתקומה הוי קאי: דכתיב ומדותם מחוץ לעיר לצפ
תקום העיר קון לעיר מקרי ואיכו מן העיר:
[אשכחיה לר' טרפון גופי' דקא אכיל מן התאכים דקא סגי
דהפקרא כיכהו:] שהוקפלו שהלכיעו הסכיכים כלו
שכגר כלה קיץ התאכים: המקצועות הסכיכים שהם מיוחדים
לקתוך התאכים כשעושין מהם עגולים כקראים מקלועות והכי
אזכיכן דקרי קרא לסכיכי' מקלועות. דכתיב יעשהו במקלועות
ואפי' העגולים עלמם כקראים כן על שמם: [אחתיה לר' טרפון

ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר אוי לו לטרפון שוה הרגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק א"ר אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה דאמ' רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם ק"ו ומה בלשאצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו [כלי] חול שנא' *ובאו בה פריצים וחללוה כיון שפרצוהו נעשה חול נעקר מן העולם דכתיב *ביה בליליא קטיל בלשאצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכ"ו. ור' טרפון כיון דכי אכיל הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא [משום דההוא] הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דר' טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפיוסו בדמים:

ירוקפלו ו

דכיתיב ה

נשקל ההוא גברא שהיה מזמרן:] שמע ההוא גברא הכיר שר' טרפון היה: שנשתמשתי בכתרה של תורה שהכיקו כשהודיעו שהוא ר' טרפון ולא הכיקו אלא לכבוד תורתו: [פריצים שהוליכו מנית המקדש וכעזה קול ועעפ"כ כהרג עליהם בלשלר:] אי הכי ר' טרפון אמאי ציער נפשיה אי אמרת בשלמא דלא הוה קפיד ההוא גברא אלא מהיה שעתא משום הכי הוה מלטער היאך לא הודיעו דבשעה שהוקפלו רוב

מב תניא *לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה
סס בו שלא יאמ' אדם אקרא שיקראוני חכם
דנדי' ל אשנה שיקראוני רבי אשנה שאהיה זקן ואשב
בישיבה אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנא'
מזלי ו *קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך (ואומר
סס ו *קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך) ואומר
סס ג *דרכיה דרכי נועם וגו' ואומ' *עץ חיים היא
סס למחזיקי' בה ותומכי' מאושר ר"א בן צדוק אומר עשה
דברים (לפועלם) [לשם פעלם] ודבר בהם לשמם

המקלועות הפקרת כיכהו וח"כ לא ניית ליה לשלם ליה ההוא
פורתא אלא אי אמרת לכולה שתא הוו גכנין ליה עכדי מאי הוה
ליה למעבד לר' טרפון וכי הוה ליה לשלומי דמי טובא אלא מקייב
נהו. ומסקינן דאה"כ כיון דעשיר גדול הוה מיהו דוקא כי האי
גוונא הוא דאסור משו' דההוא גברא עדיין קשלו ולכנוד תורתו הוא
שהכיקו אבל ולאי לפטור עלמו בכנוד התורה נמה שאיכו קייב
נו שרי כדאמרי' לקמן שרי ליה לגורסא מרנכן למימר לא יהיבנא
כרגא ושרי ליה כמי למימר שרו לי תיגראי ברישא שכיולא בדברים
הללו זכתה תורה לתלמידי חכמים כשם שזכתה לכהנים ולויים
תרומות ומעשרות:

קשרם על אצבעותיך כלו' לא תכוין להכאתך אלא כדי שיהו
שגורין בפיך והוסיף על זה ואמר ענדם על גרגרותיך
ואע"כ הניח דאיה שסוף הכנוד לבא שנא' דרכיה דרכי נועם
ואומר ותומכיה מאושר: לפועלם לשם הקב"ה שפעלם ולוה
עליהם: ודבר בהן לשם שמים שתהא כל כוונתך לשם שמים:

אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קרדום
להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשאצר שלא
נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו [כלי] חול נעקר
מן העולם המשתמש בכתרה של תורה עאכ"ו.
אמר רבא שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה
באתרא דלא ידעין ליה דכתיב *ועבדך ירא את ה' מנעורי אלא קשיא דרבי טרפון משום דעשיר
גדול הוה והוה ליה לפייסיה בדמים. רבא רמי
כתיב ועבדך ירא את ה' מנעורי וכתיב *יהללך זר
ולא פיך הא באתרא דידעין ליה הא באתרא
דלא ידעין ליה ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן
למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא
דכתיב *ובני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא
מה כהן נוטל חלק בראש אף ת"ח נוטל חלק
בראש וכהן מנא לן דכתיב *וקדשתו כי את לחם
אלהיך הוא מקריב וגו'. ותנא דבי ר' ישמעאל
וקדשתו וגו' לכל דבר שבקדושה *לפתוח ראשון
ולא תעשם עטרה להתגדל בהם אתלמוד כדי להתעטר
ולהתגדל: להיות עודר בו להסתכר ממנו כדי לאכול: שנאמר
ועבדך ירא את ה' לאפוקי דאיהו לא הוה ידע לי': אלא קשיא
דר' טרפון דאס שרי לאינש לאודועי נפשיה אהוא מקום
אחין מכירין אותו אחאי ליער בפניה נמצינן אהודיע לזה אהוא
מקום: שרו לי תגראי בהישא התירו תגר אלי כלו' פסקו לי
ליבי תקלה: ובני דוד כהנים היו אהיו מכמים והיה ליבס

ם"פ יח
ויקרא כא
פ' אמור
ומ"ק פ"ד
והוליות
פ' נתרם
סס ע"ב

נ"ב ס"ק ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אכרגא דכתיב *מנדה בלו והלך וגו'. ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זה כסף גולגלתא והלך זה ארנונא ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עברא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לברוחי אריא מיניה קאמר. רב אשי הוה ליה אבא ובניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי שוע"ר ד יקו"פ יש הא איכא *ולפני עור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה ניתנו:

ולברך ראשון נרכת המזון שהוא קודם לכל אדם: וליטול מנה יפה ראשון אם נתנו לחלוק דבר עם ישראל עומד ישראל ממנו שכי חלקים שויס וכהן נזיר חייב מהן שירלה: והלך זה ארנונא שעודת המלך כשהולך ממקום למקום: ארנונא נלעז יון שעודה. ל"ח שותפות שים לו למלך בנהמות לחרכוך לשון שותפו' מלכתיב כי חרכון גדול מוחב בין מוחב ובין החמורי: עברא דנורא אנא עבד לאיש שהוא כומר לעובדי האש שעבדיו פטורים מכרגא ולא הוי כמודה בע"ז דמוכחא מלתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא. והא דקאמר לורבא מרבנן רבותא קאמר דאפילו לורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי דהן סבורין לע"ז והוא לנו לשמים כדכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא: אבא יעד: ובניה לבי נורא מכרו לעובדי האש שאלתין החור בנית ע"ז שלהן: רוב עצי' להסקה ניתנו ואינו כמוכרו לעבוד ע"ז דהא איכא למאלי בהתירא וכל היכא דאיכא למאלי תלינן:

רבי אליעזר

פרק תשיעי

מג סד ע"ב שמות ד

א"ר יוחנן מ'שום ר' שמעון בן יוחאי כל מקום (שאתה מוצא) [שנאמר] נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם אלא מאי *מתו כל האנשים גו' אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. תניא ר' חשובים כמתים עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים. מצורע דכתיב *אל נא תהי כמת. סומא דכתיב *במחשכי' הושיבני כמתי עולם. מי שאין לו בנים דכתיב *הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי:

מדנ' יב מיכ ג נדמ' ל

תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא מד בפניו מנה"מ אמר רב נחמן (ואי תימא ר' סה יוחנן) דכתיב *ויאמר ה' אל משה במדין וגו'. שמות ד

כל מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם זכן מליכו נהס לעזר הלו וכתיב ילקו כלנים הלכך זכי לכתיס עבריס כלים היו דתן ולנירס וכן ויפגעו לת משה ולת להרן כלנים כלומר הכלנים פגעו במשה ולהרן והס היו דתן ולנירס ללמל לת מתו: במחשבים הושיבני במתי עולם כשלדס נתון במקלך ולינו רוחה קשוב כמת: ארבעה חשובים כמתים כנר פירשתי נפ"ק מכל לן לירלו מנכסיה' טפי מקד מהכן לרנע:

[אין מתירין לו לנודר אלא בפניו שלמדיר: במדין וגו' מלי

א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב
שמות ג *ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא
יחזקאל יז שבועה דכתיב *ויבא אתו באלה וכתיב *וגם במלך
ד"ה ג לו נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים מאי
מרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנאצר דקא אכל
ארנבתא חיה א"ל נבוכדנאצר לצדקיהו אשתבע
לי דלא מגלית עלי דלא תתויל לי מלתא. אשתבע
ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל
אשבועתא וגלי ליה שמע נבוכדנאצר דקא מבזין
ליה רברבנוהי שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמ'
ג'הגמ' להו חזיתון מאי עביד צדקיהו לאו הכי *הוה
מצטנע דאשתבעית בשמא דשמיא דלא מגלית. אמר
בשמא דשמי' אתשילית אשבועתאי אמ' להון מתשילין על שבוע'
דלא אמרי ליה אין. אמר להו בפניו או אפילו שלא
מגליל' בפניו אמרו ליה בפניו. אמר להון ואתון מאי
מ"ל עבדיתון מאי טעמא לא אמריתון לצדקיהו מיד
מיתצל
משבועתא במדין לך חלח הכי קחמר ליה במדין כדרת לפכי יתרו לו
והתר לפכי יתרו שחין מתירין לו לחדס חלח בפכיו ויתרו הדיר
למשה שלח לשוב מלרים מפכי חותן שכשים המבקשים להרגו וחמ'
רבי ת"ק מפר לעלמו: ארנבתא חיה שחיכה מבוחלת ח"כ היה
ממ] שחכל חותה כשהיח היה: הוה קא מצטער צדקיהו
בגופיה שהיה רולה לגלות הדבר שיהיו מבזין חותו בכי העול':
איתשיל אשבועתי' כשם על שבועתו: מאי עבדיתון לשריתון לי':
מ"ט לא אמריתון לי' לצדקיהו חלח מליתו למצרי' שלח בפכיו]:

*ישבו לארץ ידמו וקני בת ציון א"ר יצחק מלמד מיכה ג
ששמטו כרים מתחתיהם:

מתני' ועוד א"ר [מאיר] פותחין לו מן הכתוב שם ע"ב
שבתורה וא"ל אילו היית יודע שאתה עובר
על *לא תקום ועל לא תטור ועל *לא תשנא את ויקיח ט
אחיך בלבבך *ואהבת לרעך כמוך *וחי אחיך שם
עמך *שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו אמ' אלו שם כה
היית יודע שהוא כן לא היית נודר ה"ז מותר: ג"ל שמח
מעשה באחד שנדר מבת אחותו הניה והכניסוה ישנו
לבית ר' ישמעאל וייפוה א"ל ו"י בני מזו סו
נדרת א"ל לאו והתירה ר"י באותה שעה בכה ר"י
ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן
וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאו' קינה
ואומרות בנות ישראל על ר"י בכינה וכן הוא אומ'
*בנות ישראל על שאול בכינה: ש"נ ח

ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי אתה נהנית שם ע"ב
לי עד שתטעימי תבשילך לר' יהודה ולר'
שמעון ר"י טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין

על לא תקום ולא תטור שחס נקמת ממכו כלי ולח השחילך
והדירתו הכחתך חו שעשה לך דבר שלח כהוגן ומתוך שכחה
הדרתו והתורה חמרה לח תשכח חת חחיך בלבבך התורה
הזקיקתך לפרנסו ולאוהבו ולהקיותו: שמא יעני ואי אתה
יכול לפרנסו מקמת כדרך: ואם אמר אילו הייתי יודע בשעת
הכדר כל מזהרות הללו לח הייתי כודר הרי זה מותר:

איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה
ימחה על המים המאררים בספק ואני עאכ"ו ור"ש
לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון
ממקומו ועוד כי היכי דלא לתרגלי למידר:
סס ההוא דאמר לה לרביתהו קונם שאי את נהנית
לי עד שתראי מום יפה שביך (לר"ש)
[לר' ישמעאל] בר' יוסי אמ' להם שמא ראשה
נאה אמרו ליה סגלגל שמא שערה נאה דומה
לאניצי פשתן שמא זיניה נאות מרוטות שמא
אוניה נאות כפולות שמא חוטמה נאה בלום הוא
שמא שפתותיה נאות עבות שמא צווארה נאה שקוט
שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות
רחבות כשל אוון שמא שמה נאה לכלוכית [שמה]
אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת
במומין ושריה:

ימותו כל בני אלמנה כלו' ימות הבעל והיק תהא אלמנה
וקק"כ ימותו נכיה: לא יזוז שמעון ממקומו שיטעום
תבשילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לרגלי למכדר שלא
יהו קלים בנדרים:

מום יפה שביך מצוס שהיו נה כ"כ מומין קאמר לה אם יש נה
צוס בגר יפה: שמא ראשה נאה ולכך הדירה שתראהו לו:
סגלגל דומה לאכילי פשתן שראשיהן סגלגלים עגולים: מרוטות
רכות: בלום שתוס: צווארה שקוט שראשה מוכן בין כתיפותיה:
א"ל יפה אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין

זהוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב מה
אתתא אמר לה בשילי [לי] תרין *טלופחין סס
ישילת ליה תרין רתח עלה למחר אמר לה בשיל ע' נגמ'
י גריוא בשילת גריוא. אמר לה אויתי לי תרין וכרש"י
וציונין אייתיאת ליה תרין שרגין. אמר לה תבר גי' מחרת
תהון על בבא. הוה יתיב בבא בן בוטי על בבא
קא דאין דינא תברת יתהון על רישיה. אמר לה
מה הדין דעבדית אמרה ליה כך צוני בעלי. אמ'
את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך. שני
בנים כבבא בן בוטא:

נערה המאורסה

פרק עשירי

א"ל רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא עז
זה הסס יפה לה והייכו ולקי מוס יפה סנה ועל דעת כן הדירה ע"כ
סתודיעכו קומו דבר יפה דסמה יפה לה סממה לכלוכית וחיהי
כמי מלוכלכת:

תרין טלופחין כלומר דבר מועט סכן דרך לסון נכי חדס לומר
על דבר מועט חיזד לו סכי' והיח היתה סוטה והביכה הדבר
כפסוטו: גריוא כלו' הרבה: בוצינין תרגוס של חנטיקים:
שרגי כרות דמתרגמינן נולכיח: תברינהו אבבא מתוך סהיה
כעוס על מעשיה אמר לה דלתברינהו חדסח על רחס הפתח והיח
חסנה סתסברס נרחס נבח בן בוטח סהיה גדול הדור: שני בנים
כבבא כנגד תרין שרגי ולייתי [הכח] האי עובדא לחסמועינן
קסילותח דנבח בן בוטח:

ממערבא ואמר אודקיקו ג'ד רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה וא"ל זיל ובעי רחמי על נפשך דחטאת דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא אמר רב וביד מאי קראה *וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא לא חדלת איכא חטא: דנדרי כג

ואלו נדרים

פרק אחד עשר

מו פא אמר שמואל ערבוביתא דרישא מחיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מחיא לידי שעמימותא ערבוביתא דגופא מחיא לידי שחני וכיבי. שלחו מתם הוהרו בערבוביתא הוהרו בחבורה

זיל בעי רחמי על נפשך כך פתקו לו בקרטה: הא לא חדלת אלא כדרת לית בך קטא:

ערבוביתא דרישא כשאינו מסרק ראשו תמיד ומתוך כך שיכח ערבוביתא בריסיה: מחיא לידי עוירא מניקו לידי סמוי עיכים שזוהמת הראש מכהה מאור עיניו: דמאני מחיא לידי שעמומיתא כשים בבגדיו ערבוביתא של זוהמא שאינו מכבסן תמיד ולבסן כשהם מזוהמים מניקו לידי שעמום ותמהון לב: ערבוביתא דגופא כשגופו מזוהם שאינו רוחץ תמיד מניקו לידי שקיא וביני אבעבועות המכאיבות (ולאלו ים רפואה אבל שעמום קשה מהם אלמא כניסה אלימא מריקלה): הוהרו בערבוביתא כלומר הוהרו בתכבוסת ובקילה: הוהרו בחבורה ללמוד תורה דייקלגמ' ומעלה

הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שנא' *יוצל מים מדלין כד
מדליו (מדלים) שמהם תצא תורה ומפני מה אין
מצויין תלמידי חכמים יוצאין מבניהם תלמידי
חכמים אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה
היא להם. רב שישא בריה דרב אידי אמ' כדי שלא
יתגדרו על הצבור. מר זוטר' אמ' מפני שהן מתגברין
על הצבור. רב אשי אמר משום דקרו לאינשי
חמרי. רבינא אמר שאין מברכין בתורה תחלה
דאמר רב יהודה אמר רב מ"ד *מי האיש החכם ירמיה ט
ויבן את ואת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים
ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה
בעצמו שנא' *ויאמר ה' על עובם את תורתי וגו' שם

נקנורה שהתלמידים מקדלים זה לת זה ולת הרב: הזהרו בבני
עניים להשתדל ללמדם תורה שמהם תלת תורה שלין להם עסק
לקר ועוד שדעתם שפלה עליהם: לצאת מבניהם ת"ח שעל
הרוב לינם נכי תורה: ירושה היא להם ולא ילמדו תורה מלקר
שהן סומכים שירושה היא להם: כדי שלא יתגדרו על הצבור
שלם לא היתה תורה פוסקת מהם יגיסו דעתם: דקרו לאינשי
חמרי שלין כוהגים בהם כבוד ומכזים לותם מפני תורה שבהם.
שאין מברכין בתורה תחלה תקלת עסקם בכל יום להייבו
לעסוק בדברי תורה והערב לא ולחר בקר: דבר זה נשאל
לחכמים וכו' ולא פירשוהו מדכתי' ויאמר ה' על עזבם לת תורתי
מכלל דליכא דידע לאהדורי טעמא ללא קב"ה בלבוד: ומלאכי
במגלת סתרים של הרב ר' יוכה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא

היינו לא שמעו בקולי והיינו לא הלכו בה א"ר יהודה א"ר שלא ברכו בתורה תחלה:

סס איסי בר יהודה לא אתא למחיבתא דר' יוסי ג' יומי אשכחיה ורדימום בר' יוסי א"ל מ"ט לא אתי מר לבי מדרשא דאבא הא תלתא יומין א"ל כי טעמיה דאבוך לא ידענא היכא איתא א"ל לימא מר מאי קאמר (ליה) [לך] דלמא ידענא טעמיה א"ל הא דתניא ר' יוסי אומר כביסתן קודם מדנר לה לחיי אחרים קרא מ"ל א"ל דכתיב *ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' מאי חייתם אילימא חיה והלא חיה בכלל בהמה הוא אלא מאי חייתם חיותם

ברכו בתורה תקלה לנדה לרץ לאס לייתי לעל עזנס לת תורתי כפשטיה משמע שעזבו לת התורה ולא היו עוסקין בה כשהלך לקבעים ולכניסי' למה לא פירשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ולאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו קבעים וכניסים תמהים על מה לנדה הארץ עד שפירשו הקב"ה בעלמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תקלה כלו' שלא היתה התור' קשוב' בעיניהם כל כך שיהא רצוי לברך עליה שלא היו עוסקין בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלים בברכתם והייכו לא הלכו בה כלו' בכוונה ולשמה. אלו דברי הרב הקשיל ז"ל [והס כתיב רצוין למי שמרם]:

ורדימום בר' יוסי הייכו ר' מנחם בר' יוסי דמתקרי כן על קדושים: טעמא לא ידענא דאמר למילתיה שאיני יכול לעמוד על סוף דעתו: א"ל דכתיב גבי לוים ולכל קייתם: אילימא חיה ממש שמתפרנסת ממש: והלא חיה בכלל בהמה

ממש פשיטא אלא לאו כביסה (והאיכא) [דהא איבא] צערא דערבוביתא:

ההוא גברא דאיתסר הנייה דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תניינא הילכתא רהיט בגפא (וחובליא) [ותובלי'] ולא מצי למיתנא אתא רב אחא בר הונא ושבשיה ואינסיב איתתא *ושרקיה טינדא ואתיא לקמיה דרב חסדא אמר רבא

כדכתיב זאת התיה לזר תאכלו מכל הבהמה והוציל לכתיב לבהמתם למה לי קייתס: [אלא לאו כביסה הוי] קיותס מזוז דכניסת בגדיהן הייכו קיותס דאי לא מכבסי בגדיהן חיכף לערוה דקיותא הייכו כמי ערבוביתא דאמרן לעיל:

ההוא גברא דאמר איתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב אתתא כי לא תניינא הילכתא כלו' תאסר הכאת עולם עלי אם אקח אשה עד שאזכה הלכות: רהיט בגפא (וחובלי') [ותובלי'] גפא קרי סולם שעולין בו בחילן. (קובלי') [תובלי'] שכל שתולין בדקל ומוכרין להם למטה העכפים שבהם התמרים ומשל של בני אדם הוא רץ למעל' ולמטה לעסוק ולמכות הלכות ולא אסתייע' מלתא. ואית דאמרי דהייכו (בגפא) [בכפא] ארץ יהודי למעלה ולמטה כאדם שעולה בכבל בחילן. (קובלי) [תובלי'] כבל כלאמרי' בב"ב מאן דכקיט מגליא ותובליא ואמר לזיל ואגזור דיקלא דפלניא: ושבשיה ואינסביה איתתא. [הטעהו לומר שלא יהא כאסר לאקר מכן ואכסניה אתתא כדי שיקול הכדר]: ושרקיה טינא טיט פכיו בטיט כדי שלא יכירהו רב חסדא כאלו היה אדם אקר מהם שכדר שלא יצא אשה כדי שיתיר לו לאפזר אילו היה מכירו

מאן חכים למעבד כי האי מלתא אי לאו דרב אחא
בר רב הונא דגברא רבה הוא:

צא ההוא נואף העל לגבי דההאי אינתחא אתא גברא
ע"נ סליק נואף איתיב (בכלי) [בכלאי] בבא
הוה מחתו תחלי תמן וטעמינון חוא בעי מריה
דביתא למיכל מן ההוא תחלי בלא דעתא דאינתחא
א"ל ההוא נואף לא תיכול מנהון דטעמינון חויא
אמר רבא אינתחיה שריא אם איתא דעבד איסורא
יחוקאל כג ניחא ליה דליכול ולימות דכתיב *(אנשי דמים)
[כי] נאפו ודם בידיהן פשיטא מהו דתימא איסורא
עביד והאי דא"ל דניחא ליה דלא לימות בעל דתהוי
משלי ט אינתחא עילויה *מים גנובים ימתקו ולחם סתרי'
ינעם קמ"ל:

לח היה מתיר לו: מאן חכים למעבד כי האי מלתא שקקק
נכך שהזיקו מצה קודם שיטחל על כדרו כדי שיקול הכדר עליו
קודם שחלה דקסבר כר' נתן דאמור לח יפר הוחיל ולח קל הכדר
דר' נתן דייכח הוח וכיון לעומקח דליכח:
[בכלאי בבא נמסך שלפני הלת]: בלא דעתא דאיתתא
שחלו היתה יודעת לח היתה מכיחתו לאכול: [ניחא
ליה דליכול ולימו' כדי שתהח מלויה ליה נכל עת]: כי נאפו
ודם בידיהן דכוחפין הורגין הנעלים: מהו דתימא איסורא
עביד הלי נהדה: והאי דא"ל הכי משום דלח לימות דתהוי
חיתתח עילויה מים גנודים ימיקו: קמ"ל דלח חמרי' הכי ושרית:

מסכת נזיר

כל כנויי נזירות

פרק ראשון

תניא *זה אלי ואנוהו אנאה לפניו במצות אעשה ב
לפניו סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה ע"נ
אכתוב לפניו ס"ת נאה ואכרכנו בשירים נאים: שמות טו
פיסקא הרי עלי לשלח פרע ה"ז נזיר. ממאי ג
דהדין שילוח ריבויא הוא דכתיב *שלחיך ג"ה ד
פרדס רמונים אימא מידי (דעבר) [דעבורי] כדכתי'
*ושולח מים על פני חוצות. תנא פרע פרע יליף מיוב ה
כתיב הכא *קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ומדנ' ו
וכתיב התם גבי כהן הדיוט *ופרע לא ישלחו ויחוקא' מד

[ממאי דהדין שילוח ריבויא הוא כדקאמרת לגדל פרע
מסמע: דכתיב שלחיך פרדס רמונים גדולין
יהיו כפרדס רמונים שלמין ומתגדל:] אימא דשלוח מידי
(דעבר) [דעבורי] הוא דמסמע שיגוז שערו כמפכה מים ומעבירם
ממקום למקום כדכתיב ושולח מים וגו' [והאי כמי דאמר הרי
עלי לגלח פרע מסמע דאמר הרי עלי להעביר פרע]: תנא פרע
פרע יליף כתיב הכא נזיר גדל פרע: כתיב גבי כהן הדיוט
ופרע לא ישלחו מה פרע דכתיב גבי כהן הדיוט ליכא דריבוי
הוא כדאמרי' בפרק כ"ג חף פרע האמור גבי כזיר גידול שער הוי
והכי מסמע שיכיקנו לגדל עד שיגיע לכלל פרע שהן שלשים יום:

ואבע"א האי שולח מים נמי רבוי הוא כדמתרגם
רב יוסף כדמשקין ליה מיא לפירא ורבי:
[קודם לזיתא נגמרא שהקזה מי לזיכא למ"ד לא מתפיס לזיכא
בזילתא דסמוך ליה והתניא]:

סס ע"ב דכיתל יב האומר ימין ה"ז שבועה מ"ט לאו משום דכתי' *וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחיי העולם אמרי לאו משום דימין גופה איקרי שבועה דתניא מנין לאומר ימין שהוא שבועה שנא' *נשבע ה' בימינו ומנין לאומר שמאל שוו שבועה שנא' *ובורוע עוו:

ישני' סס

סס

ד ע"ב [תניא ר' יהודה אומר נזיר שמשון מותר ליטמא למתים שכן מצינו בשמשון שנטמא ר"ש אומר האומר נזיר שמשון לא אמר כלום שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מפיו וכו'] ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב *כי נזיר אלהים יהיה הנער

סופטי"ג

האומר ימין שלא לוכל ככר זו ה"ז שבועה: מ"ט לאו משום דכתיב וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחיי העולם דקמתפיס ימיכו לוישבע דסמוך ליה: [לא ימין שלוכל ככר זה כלומר שבועה שלוכל ככר זה דמי: שנא' נשבע ה' בימינו דימיכו לאמר וכקשב כשבועה]: שנא' ובורוע עוו מדכתיב ימיכו וכתיב ובזרוע עוו שלמא דזרוע הייכו שמאלו [והכי כמי לאמריכן בפ"ק דברכות מכין שהקב"ה מכיף תפילין לכתיב ובזרוע עוו ואין עוו שלא תפילין וכו' ותפילין בשמאל קיימא]:
ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער

התם מלאך הוא דקאמר ומנ"ל דאיטמי למתים
אילימא מדכתיב *בלחי החמור הכתי אלף איש סופטי'ט
דילמא *נדדויי גדי' בהו ולא נגע בהו אלא מהכא גי' גמ'
*ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצותם דילמא גרוי גרי
אשלחינן ברישא והדר קטלינהו ויך ויקח כתיב סס יד
ודילמא גוססין שוינן אלא גמרא גמירא לה:

[נזיר עולם היכא כתיב דתניא] רבי אומר אבשלו' א
נזיר עולם היה שנא' *ויהי מקץ ארבעים סס
שנה ויאמר אבשלום (אל אביו כי נדר נדר עבדך ענקידה
בשבתו בגשור בארם) וגו' ואשלמה את נדרי ומגלח סיגל ענג
אחד לי"ב חדש שנא' *ויהי מקץ ימים לימים ס"ב טו
אשר יגלח וגומר *ויליף ימים ימים מבתי ערי סס יד
חומה מה התם י"ב חדש אף כאן י"ב חדש: ה

וקס"ד דמנוח קאמר להו מילתא דה"ל לדבר הכתוב שלדם
מדיר את בנו בנזיר: מלאך הוא דקאמר כי כזיר אלהים
יהיה הנער: דילמא גדדויי גדי' בהו מקתך נהן אבל הוא גופיה
לא נגע בהו: ויך ויקח דמשמע ויך והדר ויקח: [גוססין שוינן
ובהדי דהוו גוססין אשלקיהו ולא איטמי בהו]:

[ונזיר עולם היכא כתיב שמיקל בתער וכו']: ואשלמה את
נדרי הייכו קרבנות נזירות: [ויליף מבתי ערי חומה
דכתיב בהו ימים תהיה גאולתו]: מה להלן י"ב חדש דכתיב
עד מלאת לו שנה תמימה:

מי שאמר

פרק שלישי

ב תניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר מה ת"ל *וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא וה אלא מפני שציער עצמו מן היין (נקרא חוטא) וק"ו ומה וה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר ק"ו והא האי קרא בנזיר טמא כתיב ואנן אפילו נזיר טהור קא אמרינן קא סבר ר' אלעזר הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא:

יט נזיר ו מיניה ועיין סס רס"ג

חריני נזיר ושמע

פרק רביעי

כג ח"ר *אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא

מדנר ל

ואנן אפילו בנזיר טהור קאמרינן מדמפרש ר' אלעזר הקפר טעמא דקרא בשציל שציער עלמו מן היין והייכו כזיר טהור: הואיל ושנה בחטא שכבר הזיר עלמו מן היין ועכשיו חוכה בקרא שהיה לו להזהר מן הטומאה וכטמא:

אישה הפרם וה' יסלח לה נמה הכתוב מדבר אם בחזה

צריכה כפרה וסליחה וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק וה היה בובה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חויר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוין לעלות בידו בשר חויר ועלה בידו בשר חויר עאכ"ו וכיוצא בדבר אתה אומר *ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוין לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חויר [כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב] אמר קרא ונשא עונו מי שנתכוין לעלות בידו בשר חויר ועלה בידו בשר חויר עאכ"ו איסי בן יהודה אומ' ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוין לעלו' בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חויר כגון ב' חתיכות אחד של חלב ואחד של שומן ונשא עונו המתכוין לעלו' בידו בשר חויר ועלה בידו בשר חויר עאכ"ו על דבר זה ידוו הדווים:

ויקרא ה

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מ"ד *כי ישרי' דרכי ה' וצדיקי' ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בם וזה

ג

סס

הושע יד

הוליות וע"ז רמ"ח

שכירה והפר לה נעלה סליקה ז' למה לך וכו': מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה נ': המתכוין לאכול בשר חזיר ג' דמעיקרא לאיסורא מיכוון דהא לא ידעה דהפר לה נעלה משום הכי לריכה כפרה וסליקה:

שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים וכשלו בם א"ל
ר"ל האי רשע קרית לי' נהי דלא קא עביד מצוה
מן המובחר פסח מיהת הוא דקא עביד אלא
משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו (עמה בבית)
[עמו] וזה אשתו ואחותו (עמה בבית) [עמו]
לאחד נודמנה לו אשתו ולאחד נודמנה לו
אחותו זה שנודמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם
וזה שנודמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם מי
דמי אנן חדא דרך קאמרינן הכא שתי דרכים
אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם
מצוה (ישרים דרכי ה') צדיקים ילכו בם הוא
שנתכוין לשם עבירה ופושעים יכשלו בם ודלמא
הוא נמי לשם מצוה איכוון (לא ס"ד ד)א"ר יוחנן
נדה' יג כל הפסוק כולו על שם עבירה נאמר *ויישא לוט
שם לט *ותשא אשת אדוניו את עיניה. את עיניו *ויאמר
שופט' יד שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני.
נדה' לד וירא *וירא אותה שכם בן חמור. את כל ככר
משלי י הירדן *כי בעד אשה זונה עד ככר לחם.
הושע ג כי כלה משקה *אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי
ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי והא מינים אנים
תנא משום ר' יוסי בן [רב] חוני למה נקוד על
ויקצי' יט וא"ו *שובקומה של בכירה לומר שבשכבה לא

[כל הפסוק חוה] לשם עבירה [נאמר ולכך אי אתה יכול
לדונו לכף זכות]:

ידע הא בקומה ידע ומאי הוה ליה למעבד מאי
דהוה הוה נפקא מינה דלפניא אחרינא לא אבעי
ליה למשתי חמרא:

דרש רבא מ"ד *אח נפשע מקריית עוו *ומדינים ד
כבריח ארמון אח נפשע מקריית עוו זה לוט שם
שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מזלי יח
מדינים *בינו ובין ישראל כבריח ארמון שנאמר שם ע"ב
*לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'. דרש רבא ואיתימ' יג' הגי'
ר' יצחק מ"ד *לתאוה יבקש נפרד ובבל תושיה נגמ' הכל
ותגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט ובכל תושיה וכהוליות
יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשו' דכתי' כג
דתנן עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם. מזלי יח
אמ' עולא תמר ונת' ומרי ונה תמר ונתה יצאו ממנ'
מלכי' ונביאי' ומרי ונה נפלו כמה רבבו' מישראל:

אח נפשע וגו' זה לוט שפירש מאברהם שנא' כי לקטים ע'נרם"י
לקיים לכתכו: מקריית עוו זה אברהם דכתיב ביה הביטו נגמ' על
אל צור חלבתם שע"י המריבה שפירש מאברהם גרם לו להיות כלהמלמ'
שכן לחכמי סדום וע"י כך נח לידי מעשה בנותיו וכולדו עמון גירסות
ומואב האסורין לבא בקהל: כבריח שכוללין בו האומון שלא מחדות
יכנס בו לדם: לתאוה יבקש נפרד הלך לקוד תחות לבי
דלחמריכן לעיל כל הפסוקים לשם עבירה כאמרו: בכל תושיה
יתגלע בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה דתכן עמוני ומואבי
אסורין ואיסורן לעולם: תמר ונתה ויצאו ממנה מלכים
ונביאים מלכים זה כדכתיב ואלה תולדות פרץ וגומר ונביאים

ה סס ענקידה ס"ע ענקיס מ"ג פ' כ"ט פ' מקוס שכהגו סופט' ה הובא מלמד זה ניכחות פ' מלות חלינה סי' כא

אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה איני והא אמר רב יהודה [אמר רב] לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצו' אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה אלא אימא כמצוה שלא לשמה דכתיב *תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך מאן אינון נשים באהל שרה רבקה רחל ולאה א"ר יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנא' *וכו'. גופא אמ' רב יהודה אמ' רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצו' אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות

דלמריכן למוך ולמכיה לקי הוו ולסס שמים כווכה ולהנכות מזרעו של יעקב כדכתיב כי רחתה כי גדל שלה:

[גדולה עבירה לשמה כלו' לסס מלוה]: איני מדקאמרת גדולה עבירה לשמה ממלוה שלא לשמה מכלל דמלוה שלא לשמה גריעא ומדקאמר שמתוך שלא לשמה בא לשמה חלמת דמעלית שמתוך כך בא לעשות מלוה לשמה ומשכי לימא עבירה לשמה כמלוה שלא לשמה דתרוייהו מעלו: מנשים באהל מברכת כשים שבאהל תבורך גם היא ומאן כיכהו כשים באהל שרה רבקה רחל ולאה שרה דכתיב ליה שרה אחתך היא בהלורבקה ויניאה יעקב האהלה רחל ולאה דכתיב ויהי בראה ויבא בהאל רחל: [תבורך על שעשתה עבירה לשמה כדי להתים כוחו של אותו רשע כדי שתהא יכולה להורגו: מ"ב קרבנות מזבחות שערך בג' מקומות על כל אחד ואחד העלה פר ואיל

שהקריב בלק וכה ויצתה ממנו רוח דאמר רבי יוסי בר חנינא רות ברת בנו של עגלון (בן בנו של בלק) מלך מואב [היתה] אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה מהכא דאלן בכירה דקרייתיה מואב א"ל רחמנא למשה *אל תצר את מואב ואל דניים ג תתגר בם מלחמה מלחמה הוא דלא הא צעורי צערינהו ואלו צעירה דקרייתיה בן עמי א"ל *אל שם תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא. אמ' רב חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדי' אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה *זכתה וקדמתה ארבעה דורות כד [בישראל] למלכות:

זהס י"ד לכל מעמד ומעמד ושלשה פעמים י"ד עולין מ"ב וקרנכותיו של בלק הוו שלש לשם מלוה]: ויצאה ממנו רות שילה ממכה דוד שריוה להקב"ה נשירות ותושבחות: דקרייתיה מואב משמע מיחני: בן עמי בלשון נקיה היא דלא רצתה להודיע דמחניה כתעברה: אמר אל תצורם ואל תתגר בם ומלא כתיב נהו מלחמה ס"מ דאפילו לערוך לא ליעבד להו ולא עוד דאפי' בכירה דקרייתיה אף הכתוב פרסמה דכתיב ותשכב את אביה ובלעירה כתיב ותשכב עמו: ארבעה דורות בישראל עובד יפי דוד ושלמה. ואלו בעירה [לא אתת בישראל] עד דקבעס בן שלמה שבא מכעמה העמונית:

בית שמאי

פרק חמישי

ו פותחין בתנאי נולד ה"ד אמרי להון אלו אתא
לב איש ואמר לכון דיחרוב בית המקדש
ע"ב מי חות נדרתון אמר רב יוסף אי הואי התם הוה
ירמיה ו אמינא להו הא כתיב *היכל ה' היכל ה' היכל ה'
המה זה מקדש ראשון ומקדש שני נהי דידעי
(דליחרובה) [דיחרב] מי ידעי לאימת אמר אביי
דברים ו ולא ידעי לאימת והכתיב *שבועי שבעים נחתך

פותחין בתנאי נולד וכו'. להכהו כדרכו על שלש קרבנות ב"ה:
ה"ד כגון דאמרי להו דאלו אחי אינש נהוינן שעתא
עי' רש"י דכדריתון ואמר לכון דקרבנו וכו': אי הואי התם *כשחזרו חכמים
נזיר ג' לנקום המלי דקרבנן בית המקדש הוי נולד הוה חמיכא דלמו נולד
לחרת היה לפי שיודעין היו שעתיד ליקרב דכתיב היכל ה' היכל ה'
על כל היכל ה' המה מקרא הוא בירמיה אל תבטחו אל דברי השקר
כתובות לאמר היכל ה' וגו' ולא תבא עליכו רעה ומפרש להו רב יוסף
הכא שהיה ירמיה מוכיח את הרשעים שהיו מתיחסים מן
הפורענות ואומרים יקרב היכל זה עוד יבנה לנו היכל בית שני
וחס יקרב בית שני עוד יבנה שליש לימות המשיח אלמא יודעים
היו שיקרב. ומשני נהי דידעי שיחרב לא ידעי אימת הלכך
הוי נולד שלש היו כמכעי' דמניל זה מלידור כיון דלא ידעי אימתי
יקרב. ופריך תנוי וכי לא ידעו אימת יקרב והכתיב ונספר
דניאל: שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך סי'

על עמך ועל עיר קדשך ואכתי מי ידעי בהי יומא:

שלשה מינין

פרק ששי

איבעיא להו האי מויא מלתחת רבי או מלעיל לט
למאי נ"מ לנזיר שנלחוהו לסטי' ושיירו
בו כדי לכוף ראשו לעיקרו [אי אמרת מלתחת
רבי נזירות הא שקליה אלא אי אמרת מלעיל
רבי מאי דאקדיש הא קאים]. תא שמע
מהא אינבא חיה דקאים בעוקבא דבינתא

זמינת זנעים להייכו ת"ל זכה נגזר זיהח כין קרנן נית רחזון
לקרנן נית זכי להייכו זנעים זל גלות נגל ות"ק זעמל נית זכי
ומזכי דאכתי לא ידעי באיזה יום נתקלת זכה לו נסופה:
איבעיא להו האי מויא מלתחת רבי הלי זער מלתקת רבי
נסמוך לנזר היולח מן הרחם וגדל ורחזו כדקלי קלי:
[או מלעיל רבי זרחם הזער מתגדל ויולח מחליו ומתגדל
ועיקרו כדקלי קלי: למנ"מ לנזיר שגלחוהו לסטים ושיירו
בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אי אמרת דהאי בינתא מלתחת
רבי הילכך למלי דלקדים זקליה וסותר נזירתו: ואי אמרת
מלעיל רבי הוחיל ושיירו בו כדי לכוף בו רחזו לעיקרו דחיכח
למימר דמלי דלקדים קלי מכתי חית ליה למיעבד תגלקת ונמה
וחינו סותר]: ת"ש מהאי אינבא חיה לינטרי"ם נלע"ז דהוח
מנילי ככים: דקיימא בעקבא דבינתא נעקר הזער הסמוך

[ואי ס"ד מלתחת רבי ברישא דבינתא בעי למיקם
ס"ס ע"ג וכו'] ותו כד צבעין סביא דיקנהון חוורין *עקבי
נימהון ש"מ מלתחת רבי ש"מ:

כהן גדול

פרק שביעי

ו ת"ר לאחר פטירתו של ר"מ אמר להם ר' יהודה
מט לתלמידיו אל יכנסו תלמידי ר' מאיר לכאן
ע"ג מפני שקנתרנין הם ולא ללמוד תורה באים אלא
קדושין לקפחני בהלכות הן באים דחק סומכוס ונכנס וכו'
פ"ג ועי' כעס ר' יהודה אמר להו לא כך אמרתי לכם אל
סה ד"ס יכנסו וכו' *א"ר יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה
נ כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה:
נו אמרו ש"מ כל שמעתא דמתאמר' בבי תלתא
ע"ג קדמאי ובתראי אמרינן מיצעאי לא אמרינן

לנזר: [ואי ס"ד דהאי בינתא מתחת רבי משתכח דכי כפיק
שערא כפיק ליכנח לנזר: ברישא דבינת' בעי למיקם ליכנח
חלח להו ש"מ מדקיימח ליכנח נהדי ניסרא למעיל רבי וליכנח
נניכתא כדקאי קאי]: ותו מדצבעין סביא דיקנהון כי היכי
דלחזי דרדקי ונתר הכי קווריי דיקניהון מתלבנין שערי עקרי
זקנם ש"מ דמלתחת רבי:

לקפחני לנלחני:
ש"מ כל שמעתא וכו' דשליש שמע מצחי ושני שמע מרחמנן
דהאי מאן דנעי למימר להאי מילתא לא מלערכא למימר

אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אמ' נחום הלבלר כך מקובלני מר' מיאשה שקבל מאבא שקבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאי' הלכה למשה מסיני בורע שבת וחרדל בב' ושלשה מקומות נותן פאה מכל אחד ואחד ואילו יהושע וכלב לא קחשיב ש"מ:

שני נזירים

פרק שמיני

אמר רב הונא המקיף את הקטן הרי הוא חויב נז

ע"ב חלח קמחי ובתרחי ומליעחי לח כדחכן במתכי' ר"ח וכ"י ולח קחזיב רבי יהושע בן ממל בהדייהו: שקבל מן הזוגות יוסי בנע' נמזנה יועזר ויוסי בן יוקכן יהושע בן פרקיה ונתחי החרנלי יהודה בן וכגמ' טבחי ושמעון בן שטח שמעיה ומבטליון הלל ושמחי וזוגות קבלו מן קגי זכריה ומלחכי וכביחים קבלו הלכה למשה מסיכי: ה"ג הזורע לח שדהו שבי מיכי קטין לח עשתן גורן לחת בותן פחה ח' דהוחיל ובשדה ח' זרעין חע"פ שהן שבי מיכין הוחיל ושביהן מין חיטים ליכו חייב חלח פחה חחת חח"כ שם דעתו לחלקן ולעשות מהן שתי גרנות וחית ספרים דחית בהו הזורע שבת וחרדל חכי"ט בלע"ז ותו לח וחכן ל"ג לה: ואילו יהושע וכלב דהוו מציעאי לא חשיב חלמח דקמחי ובתרחי חמריכן ומליעחי לח חמריכן ומן הכביחים וחילך קחזיב כולהו כקדח מפכי שהיו מבית שבי וחילך:

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא ודידך מאן מגלח להין א"ל חובה תקברינון חובה לבניה כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אתקיים לי' ורעא לרב הונא:

נט רבי אלעזר [אליעזר] בן יעקב אומר מנין שלא תצא אשה בכלי ויין למלחמה ת"ל *לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה אמרו ליה רבנן לר' שמעון בר אבא חוינא ליה לר' יוחנן דלית ליה אמר להין מחמת וקנה נשרו. ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי איגלאי ביה השחי

דנזי' כג

א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא לדידך לחמרת דהמקיף את הקטן מייב קטניס לחיתכהו מגולחין כל הרחב כדאורחייהו לחיכשי דקא מגלחי להו כדי להנרותן לחד הקולי: מאן קמגלח להו א"ל חובה כך שמה לחתו דרב הונא דקסנר רב הונא לחשה לא מפקדה חלחו להקפת הרחב לחתרי' כלל: א"ל רב אדא תקברינהו לבני' לדידך לחמרת המקיף את הקטן מייב כי מקפת ליה לחשה כמי מייבת לחבל לדידי לחפי' גדול המקיף את הקטן פטור וה"ה כמי לחשה וכן בגדול המקיף את הגדול מייב וה"ה לחשה:

בכלי זיין למלחמה כדמתרגמינן לא יהא תיקון זין דגבר: שלא יתקן איש בתקוני אשה דהכי מתרגמינן ליה שלא יכזול ושלא יפרכס בנגדי בנעוכין של אשה: חוינא ליה לר' יוחנן דלית ליה שער בנית השחי: איגלאי ביה השחי כי הוו מגלחי בהפשט מחניה לבגדיה:

אחוייה דלא מגלח א"ל רבי אמי שבקוה רמן חבריא הוא:

הכותים אין להם נזירות

פרק תשיעי

משנה נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנא' ח
*ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמואל סו
ומורה ונאמר בשמשון *ומורה מה מורה האמורה ג"פ ס
בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר ספ"ק א
א"ל ר' יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם
(דמתרגמינן ומרות אינש לא תהי עלוהי) א"ל ר'
נהוראי והלא כבר נאמר *ויאמר שמואל איך אלך ג"פ מ
ושמע שאול והרגני שכבר היתה עליו מורא ב"ו:
א"ל רב לחייא בריה *חטוף ובריך וכן א"ל רב ט
הונא לרבה בריה חטוף ובריך למימר דמברך ס
עדיף והתניא ר' יוסי אומ' גדול העונה אמן יותר ס
מן המברך אמר ליה ר' נהוראי השמים כך הוא ע"ג

מה מורה האמורה בשמשון נזיר לכתיב כי נזיר אלהים יהיה
הנער מן הבטן: (אין מורה אלא של בשר ודם שלא תהא
מרות ומימת בשר ודם עליו):
חטוף כום של ברכה וכן כל הברכות שלא יקדמך אחר: [השמים
כך הוא בענוה ועל ס וירס ימיכו אל השמים ויצנע
נקיי העולם כך הוא שהעונה אמן גדול מן המברך: ותדע

שהרי גולירין מתגרי' במלחמה וגבורי' נוצחי' אלא תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך תחלה א"ר אלעזר א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם
ישעי' כד שנא' *וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. (אל תקרי בניך אלא בוניך):

מסכת גיטין

הכניא גט

פרק ראשון

א [שלח ליה ר' אביתר לרב חסדא גיטין הבאין
ו משם לכאן אינו צריך לומר בפני נכתב
ע"ב ובפני נחתם וכו']: אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא (דהא שלח ליה רבי אביתר) [ועוד הא איהו דשלח לי'] לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הם קיימו בעצמן

שהרי גוליירין קלטין מתגרין במלחמה תקלה וקל"כ גבורים בחין וכוכחין לף כחן העוכה בח לחקר המברך ומכלך לומר שהעוכה לחין מצוכך מן המברך: תנאי היא דחיכח למ"ד העוכה לחין מצוכך מן המברך וחית דלחמר שהמברך מצוכך: אחד העונה ואחד המברך במשמע דקרח שכחמר גדלו לה' חתי נרכה וכרוממה שמו יקדיו חמן: אלא שממהרין למברך תחלה ליתן שכר]:

משם לכאן מדקל לחכז ישרחל: בר סמכא הוא כקוי לסמוך

*ויתנו היולד בוונה וחילדה מברו ביין ויישתו וכתב יומל ד
ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתים כותבין שלש
אין כותבין במתניתא תנא שלשה כותבין ארבעה
אין כותבין א"ל אביי אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק
לאו גברא רבה הוא בשלמא מלתא דתליא בסברא
לחיי הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה ועוד
הא ר' אביתר הוא דאסכי' מריה על ידיה דכתי'
*ותזנה עליו פלגשו ר' אביתר אמר זבוב מצא זופטי'ם
לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה רבי
אביתר לאליהו א"ל מאי קעביד קב"ה א"ל עסיק
בפלגש בגבעה ומאי קאמר [א"ל] אביתר בני כך
הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר א"ל ח"ו ומי
איכא ספיקא קמי שמיא א"ל אלו ואלו דברי אלהים
חיים הן זבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא והקפיד

עליו: ויתנו היולד וגו' שהיו משתהים בארץ ישראל ומכירי'
כתותיהן עגונות ומבטלים מפריה ורביה שכקל בעיניהם ילדים
וילדות: שתים שתי תינות כותבים מן המקרא בלא שרטוט
(ול"ב ר' אביתר לאו בל סמכא הוא ניין דבעבד שלא כדבדי ר' יצחק
דלהא מייתי ליה בגמרא): בשלמא מלתא דתליא בסברא אי
לא הוה סבר לה מדעתיה. לחיי כלו' שפיר אני למימר דלאו
בגדרא רבה הוא: וגמרא לא שמיע ליה הא גמרא דר' יצחק:
דאסכים מריה על ידיה לגלות לו סוד לכוון דברים הסתומים
על אמיתם: ותזנה עליו פלגשו בפלגש בגבעה כתיב ותזכה
סרקה עליו: זבוב מצא לה בקערה: נימא מצא לה לקמן
מפרש. וחזקיה גרסינן: נימא מצא לה והקפיד כדמפרש

אמר רב יהודה ובוב בקערה ונימא באותו מקום
ובוב מאיסותא ונימא סכנתא א"ד אידי ואידי
בקערה ובוב אונסא ונימא פשיעותא:

ב אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה
סס בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה
בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבו' מישראל
אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה
בתוך ביתו סוף הוא בא לידי ג' עבירות גלוי עריות
ע' תו' ושפיכות דמים. וחלול שבת. אמר רבה בר בר
מ"ש חנה הא דאמרי רבנן ג' דברים צריך אדם לומ'
דחזיב בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם
הני הדליקו את הנרות צריך *לממרינהו בניחותא כי
היכי דליקבלו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע
לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא א"ר
אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך
ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך

טעמא ומזיל: נימא באותו מקום ודרכן היה להזיר את הטער
ולא ליסכן נועלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוא
הקפיד עליה ונרקה מפני לימתו:
גלוי עריות כשמניע זמן טנילתה נעת נכה והיא ירלה לומר לא
טנלתי ומשמשתו כלה: שפיכות דמים כי הכא אי פעמים
שנורקת מפניו ונופלת נחקת הפקתים אי מגזר: וחלול שבתות
פעמים שמדלקת כר אי מנשלת משקשיכה מפני לימתו והוא אינו
יודע: עשרתם פירות שנאכל למקר: ערבתם עירובי קלירות:

ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו ר' חנניא בן גמליאל
האכילוהו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים אין
הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא
כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר
מן החי:

ג שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדי
סס עלי ובידי למוסרם למלכות מהו שרטט
תלים לט וכתב ליה *אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני
אשמר' לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שהרשע
לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי
סס לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה *דום
לה' והתחולל לו דום לו לה' והוא יפילם לפניך
חללים חללים השכם והערב עליהם לבית המדרש
והם כלים מאליהם הדבר יצא מפי רבי אלעזר
ונתנוהו לגניבא בקולר:

ד שלחו ליה למר עוקבא ומרא מנא לן דאסור
סס שרטט וכתב להו *אל תשמח ישראל אל

הפסח ס כהמתן של צדיקים בהכל עוקטין: אבר מן החי אסנד מהן
אנר המקוטה ומפני חימתו קתכו ענדיו אנר מן המי והניחו
תחתיו אלח ידין:

העומדים עלי לקרף ולגדף: ובידי למוסרם כך נידי להלטין
עליהם: לנגדי מרינכי ומקכיטכי: גניב' היה קולק עליו:
קולר אלסלת אל נרזל אנותכין סס המוכתנין למלכות להריגה:
ומרא לשורי נדית המשתלות:

ישעי' כד גיל בעמים ולישלח להו מהכא *בשיר לא ישתו
יין ויומר שכר לשותיו אי מהתם הוה אמינא הני
מילי ומרא דמנא אבל דפומא שרי קמ"ל. א"ל
יהושע טו רב הונא בר נתן לרב אשי מ"ד *קינה ודימונה
וערערה א"ל מתוותא דא"י קחשיב א"ל אטו אנא
לא ידענא דמתיותא דארץ ישראל קחשיב אלא
רב גביהה מארגיוא אמר בה טעמא כל שיש לו
קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו
סס דין א"ל אלא מעתה *צקלג ומדמנה וסנסנה הכי
נמי א"ל אי הוה רב גביהה מבי ארגיוא הכא הוה
אמר בה טעמא רב אחא מבי חוואי אמר בה
הכי כל מי שיש לו צעקת לגימה על חברו ודומם
שוכן בסנה עושה לו דין א"ל ריש גלותא לרב
הונא כלילא מנ"ל דאסור א"ל מדרבנן דתנן בפולמוס
של אספסיינוס גזרו על עטרות חתני' ועל האירוס
אדהכי קם רב הונא לאפנויי א"ל רב חסדא קרא

ויומר שכר יהא מר: דמנא כנוי: מארגיוא סס מקום: קנאה
כעס מקנת לער שלערו קכלה הוא לשון שלדס מתעבר על ריבו
לו על ריב לקרים. כמו קכח קכלתי וכמו בקנלו לת קנלתי:
צעקת לגימא שגוזל ממנו ויורד לקייו לשערי מזוכותיו: כלילא
היו עושין עטרות לקתכים ים של זהב וכסף לנויות ומלויירות
בגפרית ומלק שקורין כיי"ל וים של ורד ושל הדס: בפולמום ויל
שהעלה לספסייכוס קודס שבא טיטוס עליהס: ועל האירוס
מפ' בפ' נתרת דסוט' שבלת דקד פומא והוא זוג המקשקש': רב
חסדא תלמידו של רב הוכא הי' ולא הי' מציע לפניו וכי קס רב

כתיב *כה אמר ה' אלהי' הסיר המצנפת והרים ירוקם כ"ל
העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל
וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך
בזמן שהמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם
נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש
כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוו
יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך ירקים
וחסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי נעטר' על
דהוה גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר לה מר מלך מיירי
הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג ריוקם
בגברי אבל בנשי לא מאי ואת לא זאת דרש רב דיקן
עוירא ומנין א"ל משמיה דרב אמי ומנין א"ל מסלק
משמיה דרב אסי בשעה שאמ' הקב"ה לישראל הסר ים"ל
המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השר' לפני
הקב"ה רבש"ע ואת להם לישראל שהקדימו לפניך
בסיני נעשה לנשמע א"ל לא זאת להם לישראל
שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו
צלם בהיכל:

הוכח ח"ל רב קסדק לריש גלותא קרא כתיב: מה ענין כוי והלא
מלכפת מגדלי כהוכה הוא: האלהים מדרבנן מינו מסור חלא
מדרבנן וקרא בעטרה על מלך מיירי שהיה מתכנא שתתנטל
הכהוכה ויגלה לדקיה בגולה: וחסדאין מילך קסודין
וכחיס דנריך:

ה דרש רב עוירא ומנין אמ' לה משמיה דרב אמי
ס"ס וומנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכתי'
מ"ם פ *כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוו ועבר
וגו' אם רואה אדם שמוונותיו מצומצמים יעשה
מהם צדקה וכל שכן כשהם מרובים מאי וכן נגוו
ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגוו נכסיו ועושה
מהם צדקה ניצול מדינה של גיהנם משל לשתי
רחלו' שהיו עוברות במים אחת גווה ואחת שאינה
ס"ס ע"נ גווה גווה עברה שאינה גווה לא עברה **ועניתיך
ס"ס אמר מר ווטרא אפי' עני המתפרנס מן הצדקה
ס"ס ועשה צדקה. *לא אענך עוד תני רב יוסף שוב
אין מראין לו סימני עניות:
ח [רב נחמן בר יצחק אמר בנהרות דארץ ישראל
דכולי עלמא לא פליגי] כי פליגי בים הגדול

שלמים מצומצמים וה"ק קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם
רבים: וכן נגוו ועבר הרי הם משולים לעוברים בנהר
על ידי גזיזה שהגזזה עוברת כך גזו מהם לצדקה וירגו:
ועניתיך לא אענך עוד סיפיה דההוא קרא הוא:
[רב נחמן בר יצחק אמר הכי מתניתא דהמניח גט בי
בנהרות דארץ ישראל: דכולי עלמא לא פליגי דכארץ
ישראל כיכהו]: כי פליגי בים הגדול שהוא תקוס מערבי של
א"י ופליגי תכאי חיכא למ"ד שפת הים הוא גבול ויש גוסיה לאו
א"י הוא וחיכא למ"ד יש גוסיה מא"י:

דתניא איזהו ארץ ואיזהו ח"ל כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים א"י מטורי אמנון ולחוץ ח"ל והנסין שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ ח"ל ר' יהודה אומר כל שכנגד א"י הרי הוא כא"י שנא' *וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים וכו':

מדרש פל

תניא כשנאמרו דברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקר' הזה *שפתים ישק משיב דברים נכוחים:

מסלי כד

רבי אחאי בר' יאשיה הוה לי' איספקא דכספא בנהרדעא *א"ל לר' דוסתאי בר' ינאי ולר' יוסי בר כיפר בהדי דאתיתו אתיוה ניהלי אזיל יהבי ניהלייהו אמרי להו נקני מיניכו (אמר) [אמרי] להו לא אמרי להו אהדדיה ניהלן רבי דוסתאי בר' ינאי א"ל אין רבי יוסי בר כיפר אמ' (לי) [להו] לא הוו קא מצערו ליה אמרו ליה

סס ע"ג

איזהו ארץ מקלוט לפוכית מערבית של ח"י הר ההר ונתרגום ירושל' מתרגם הר ההר טורי לבנון וכתיב זה יהי' לכם גבול וגו'*: כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים לכל ח"י דהייכו לכל נגמרא דרום הוי ח"י וכו': והנסין שבים ח"י היס שנזערנ: נחל מצרי' הוא תקום ח"י נמקלוט מערבית דרומית ומקונר ליס הגדול וכו': שפתים ישק רקוי הוא ליכתק:

ע' נוסף"י נקל יכוש

איספקא כלי: א"ל אין עהדרכת: אמר להו לא כדתמרינן לעיל חס נח לקזור מיכו קוזר: אמרו ליה לרבי

חזי מר היכי קא עביד א"ל טב רמו לי' כי אתו לגבי' א"ל חזי מר לא מסתיי' דלא סיען אלא א"ל נמי טב רמו ליה א"ל אמאי תעביד הכי א"ל אוחם בני אדם הם אמת וכובען אמה ומדברי' מחצייתן ושמותיהם מבוהלים ארדא וארטא ופילי בריש אומרים כפותו כופתין אומרים הרוגו הורגין אילו הרגו לדוסתאי מי נתן לינאי אבא בר כמותי אמר ליה בני אדם הללו קרובים למלכות הן א"ל חן יש להם סוסים ופרדים שרצים אחריה א"ל הן א"ל אי הכי שפיר עבדת:

המביא

פרק שני

ו רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה
טז ורבא לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט
ע"ב וכו'. ארתכי אתא *חברא שקלה לשרגא

יז דוסתאי: חזי מר מאי קעביד ללח קמהדר לן: טב רמו ליה הרנה הכוהו לעון מורי ל"ח טב רמו ליה יפה רקויות המכות הללו: אמאי תעביד הכי שכתרלית להחזיר מיד: הן אמה מכשי מדות גנוהים נקומה: וכובען אמה חף מלבושיהן מלויימות משחר בני מלם: ומדברין מחצייתן כלומר קולן ענה וכרקה הדבור יולח מעיבורן:

חברו פרסאי: שקלא לשרגא שים לפרסיים יום לוד שחן

מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימר׳ דארומאי מעלו מפרסאי והתני רב חייא מ״ד *אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב״ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיו׳ עמד והגלה אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דניותו חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל:

*פיוט כה פסחים פ׳ הלשה וע׳ רש״י

תניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל״ת מעבר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר׳ יהודה וחכמי׳ אומרים אין השם מן המובחר: כ

כל הגט

פרק שלישי

מתני׳ ג׳ דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני כח

מדליקין חור בחותו יום חלח בנית ע״ז שלהם: אמר רבה ע״ב
בר בר חנה: רחמנא או בטולך חו התניחני בלבך. או
הגלני בגל בני עזו שהם מכבדים חותנו: הבין דרכה של תורה
ולומדיה היכן היח רחויה להתיצב: גזירות שגוזרים גזירה חלח
יעסקו בתורה ולח יקיימו מלות: והגלה אותם לבבל בקורבן
הבית: הא מקמי דניותו חברי לבבל בימי כשדים בנוכדנלר
וחויל מרודך ובלשלר: לבתר דאתו חברי משכבם כורש חת
המלכות ומלך בבבל:

עליו קולמוס על כל חות וחות: ונתכוין לכתוב יהודה שהיה טועה וכסבור שהוח צריך לכתוב יהודה: וטעה ולא הטיל בו דל״ת והרי השם כתוב חלח שהוח חלח לשמה:

חכמי׳ וקיימו את דבריו על עיר שהקיפוה כרקום
ועל הספינה המטרפת בים ועל היוצא לידון שחן
בחוקת קיימין אבל עיר שכבשוה וכו׳:

ז *ויהי כורוח השמ״ש וימן אלהים רוח קדים חרישית
מאי חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשב
עושה תלמים תלמים בים א״ל (רבא) [רבה] אי
הכי היינו דכתיב *ותך השמש על ראש יונה ויתעלף
אלא אמר (רבא) [רבה] בשע׳ שמנשב׳ משתק׳
כל הרוחות מפניה והיינו דכתי׳ *אשר בגדיך חמים
בהשקיט ארץ מדרום אמר רב תחליפא בר רב
חסד׳ אמר רב חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה
שמשקיט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת
כל הרוחות מפניה. רב הונא ורב חסדא הוו יתבי
חליף ואויל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום

לא ע״ב
יונה ד
שם
מיוב לו
פרק הניזקין

כרקום מלוי מתרגמינן כרקומין: המטרפת ועדין לא טבעה:
לידון נדיכי כפטות:

קמו׳ בשעה שמנשבת עושה תלמים בים כתלם של מעכית המקרשה
מקמי׳ דלמו דהייכו קריסי׳ לשון קריסה לפי שמקוה היא: היינו
שרשמייהו דכתיב בתמיה: ותך השמש הכתוב בא להעיד שבתקמס
דעסקי העולם ואתה אומר שספר הכתוב בכך גבורת סערותיה ולכך
בעיון שבה נלעזו: משתקת כל הרוחות מפניה כשהיא מכוונת
נגעת הקוס היא קמה מאד ומבטלת בכת כל הרוחות ולכך
שבה הכתוב לקרותה קריסית: שמשקיט ארץ כשלכת רוח
דרומית שוקטת ומי הוא המשקיט רוח מזרחית משתקת׳ שבשעה

מקמי' דבר אוריין הוא א"ל איזך מקמי פלגאה
ניקום אדהכי אתא איהו לגביהו אמר להו במאי
עסקיתו אמרו ליה ברוחות (אמרו) [אמר] להו
חכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב ארבע רוחו' פ'
מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולם לק יחפ:
שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפי' שעה אחת וע' רש"פ
ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה
נחרב כל העולם כולו מפניה שנאמ' *המבינהך ליוב נט
יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן רבא ורב נחמן [בר
יצחק] הוו יתבי הוה חליף ואויל רב נחמן בר
יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופרים עליה סרבלא
דכרתי רבא אול לגביה רב נחמן בר יצחק לא
אול לגביה אמ' דלמא מאנשי דבי ריש גלות' נינהו
רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו כדחזא דרב
נחמן בר יעקב חזה אויל לגביה גלי לדרעיה אמ'

שמצפת רוח מזרחית מצתקת כל הרוקות: פלגאה נעל מרינה
שהיתה: לו מרינה עם מר עוקבא שהיה לק ד"ל כדלמרינן נפ"ק
נני לדם העומדין עלי ונידי למוסרן למלכות והוא היה גניבא
כדמפרש התם: רוח צפוניות נוקה היא לץ חמה ולץ נוכנת
וממתקת לת שאר הרוקות: בן נץ מלאך העשוי ככן: מעמידה
נכנפיו: יאבר לשון לחנרתו יגדיל כנף: גוהרקא עגלה העשויה
כמידה ומכהיגים נה ערים: סרבלא דכרתי לנע תכלת לומה
לכרתי: אנא לא צריכנא להו דרנ נחמן קתניה דכשיאה הוה
נהעור והרוטב: גליוה רנ כחמן נר יעקב לדרעיה שהיתה רוק

שדיא נשיב אמר (רבא) [רבה הכי] אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר אפי' מרגליו' שבים מרקבת בו ר' יוחנן אמר אפילו שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו אמר רב נחמן [בר יצחק] ושלשתן מקרא אחד דרשו *כי הוא בין אחים יפריא יבא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו וגומר יבוש מקורו זה מקורה של אשה ויחרב מעיינו וה ש"ן שבמעי אשה *הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגליות שבים. אמר (רבא) [רב] עדי סוראה הוא דדייקי קראי מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו *שופתא בקופינא דמרא רפיא רב יוסף אמר אפי' סיכתא בדפנא רפיא רב אחא בר יעקב אמ' אפי' קניא בכופתא רפיא:

הוסע יג

סה

לב

ח ש ו ל ח

פרק רביעי

ח **אמר** רב יהודה אמר רב מעשה בארם אחד

לה

מזרקית מכשנת והוקס לו: שדיא נשיב הטידה מכשנת: שכבת זרע תוך ג' ימים: מקורה של אשה עובר שנמעיה: עדי סוראה הוא [הדבר הזה] מכוי סורח הוא דדייקי קראי: שופתא בית יד: קופינא קוב שנרחם המרה שהוא פוטי"ר וע"ש שדקוק בין ב' לבי הקוב קרי ליה בין לחים שמוכקין: סיכתא בדפנא יתד שנכוכן: רפיא שמתיבש מקמת הקוס ורפה: קניא בכופתא קנה הלרוג נכפיפה: רפיא כמו יפריא:

כבי תרי עבדו לי הפכוה לכורסיה ותרצוה ואפ"ה
לא איפרק מחולשא:

טז אמר (שמואל) [עולא] עלובה כלה שונתה בחוך
לן חופתה [אמר רב מרי ברה דבת שמואל
ע"נ מאי קרא *עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו אמ'
שנת פ' רבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב
ר"ג הסריח] ת"ר הנעלבים ואינן עולבים שומעי' חרפתם
ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורי'
שופטי' ה עליהם הכתוב אומר *ואוהביו כצאת השמש
בגבורתו. [מאי פרוסבול אמר רב חסדא פרוסבולי
לן ובוטי *בולי אלו עשירים דכתיב *ושברתי את
איקיל כו גאון עוזכם ותני רב יוסף אלו בולאות שביהודה
דנדי' טו בוטי אלו העניים דכתיב *העבט תעביטנו]:

הפכוה לכורסיה והרצוה הפכו כסאו וקפוה כדי שתתקיים הקללה בכך [ס"ת הפכוה לכורסי' תשפל גדולתו]: לא איפרוק מחולשא לא כילול מלבח לידי קולי:

[עלובה קלופה: בקרב חופתה בעוד שכיכה וישראל נסיני עשו את העגל וכו': נרדי נתן ריחו נושמי עזב את ריקו הטוב כמו ולא כתן סיחון וגו': עדיין חביבותא אע"פ שהזכיר קלקוליהן לא הזכיר אלא במרחית קנה לא כתיב הסריח]: הנעלבים גרסינן אותם שנעלבים מיד אחרים: ואין עולבים את אחרים: עושה מלות מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מירחת פורענות: [פרוז תקנה: בולי ובוטי עשירים אלא יפסידו ועניים אלא יבעלו דלת בפניהן: בולאות עשירים: העבט ומי הן הלווים עניים]:

אמר (רבא) [רבה] בהני תלת מילי נחתי בעלי לח
בתים מנכסיהם דמפקי עבדייהו לחירות ע"ג
ודסיירי נכסייהו בשבת ודקבעי סעודתייהו בשבתא
בעידן בי מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן
ב' משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה
בשבת ואחת קבעה סעודת' בע"ש ושתיהן נעקרו:
דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי יא
אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה מג
בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא
מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו
הדר אוקי רבה בר ר"ה אמורא עילויה ודרש
*והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם עומד על יומיה ג
דברי תורה אלא א"כ נכשל בהם אע"פ שאמרו פרק כל
המקדש חצי אשה וכו' (והודה לדברי רב חסדא): כתבי
וע"ש
דמפקי עבדייהו לחירות ועבדי נעשה שכח' לעולם נהס רש"י
תעבדו: ודסיירי נכסייהו שדותיהס מסתכלים בשעת
לידע מה הס לריכים: בעידן בי מדרשא שהקכס דורש דרשה
לרבים בשבת והס יושבים בסעודה והיה להס להקדים לו לאחר:
בערב שבת בלילה שבת ואין כאן כנוד שבת דקיימא לן כנוד יום
קודס לכנוד לילה והס היו מתכוונין בשבילו בית המדרש.
ואית דמפרשים בערב שבת עומד וכן בכל יום מרוב עושר לבבל
נהר מיהו ליכא לאסורא שיככם לשבת כשהוא שבע בלא תאוה:
אוקי אמורא עליה העמיד מתורגמן [לפניו] לקשור ולדרוש:
והמכשלה הזאת כלומר כך התחיל בדרשה מקרא כתוב
והמכשלה הזאת תחת ידיך בחכמי ירושלים שפסקה תורה מהם

יב בנתיה דרב נחמן בחשן קידרא בידייהו קשיא
מה ליה לרב עיליש כתיב *אדם אחד מאלף
קהלת ז מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא
בנתיה דרב נחמן גרמא (ליה) [להו] מלחא ואשתביין
ואשתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב
גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דצפורי אתא
עורבא וקא קרי א"ל מאי קאמר א"ל עיליש ברח
עיליש ברח אמר עורבא שקרא הוא ולא סמיכנא
עליה אדהכי אתא יונה וקא קריא א"ל מאי קאמר
א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמ' כנסת ישראל ביונ'
מחילא ש"מ מיתרחש לי ניסא אמר איזל אחזי
בנתיה דר"נ אי קיימין בהימנותייהו אהדרינהו
אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית

והיו שואלין לקנריהס שמלה לכה קלין תהיה לנו והמכשלה
הזאת תקת ידיך כלו' דברים שמכושלין כשמלה שלך הס שאתה
נקי נהס לשור לנו ותהיה קלין והמכשלה הזאת לדברי תורה
שאין אדס עומד על אמיתתה עד שיכשל נהס להורות טעות
ויכלימוהו והוא כותן לב ומבין תקת ידיך הס לף אלי כשלתי
נהורתי ועוורני ני:

בחשן קידרא בידייהו מגיסות הקדירה בידיהן כשהיא רותקת
והרוחה סביב שאין האור שולטת בהן שלדקניות הס:
אחד מאלף מצאתי שהוא כדיק: א"ל רב עילים לההוא גברא:
מאי קאמר הלי עורבא: ביונה מחילא ניוכה כמשלת דכתיב
יונתי תמתי: סדרן להדדי כועלות יחד בבית הכסא:

הכסא שמעינהו דקאמרין עדי גוברין ונהרדעי גוברין נימא להו לשבוייהו דלרחקינהו מהכא דלא ליחי אינשין ולשמעי ולפרקינן קא ערק איהו וההוא גברא לדידיה איתרחיש ליה ניסא עבר במברא וההוא גברא אשכחוהו וקטלוהו כי הדרן ואתאין אמר הוו קא בחשן קידרא בכשפים:

מן א"ר אלעזר בר' יוסי מפני מה אמרו המוציא את אשתו משו' שם רע ומשום נדר לא יחזיר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לפיכך אומרים לו אמור לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך:

סס פיסקא ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר.

יהושע ט אריב"ל מ"ט דרבי יהודה דכתיב *ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן

עדי גוברין חלו השבחי' בעלינו הס: ונהרדעי גוברין שרחלים לכשיבו שבהרדעי בעלינו היו כלו' כשם שהם היו בעלינו כך חלו בעלינו חין לכו נריכו' עוד להם: עדי חלו כמו עדך חמרת זאת חומרת: לירחיקנו מהכא שירחיקנו מכאן: איהו וההוא גברא רב עילים וחותו החים המדין בלשון העופות: עבר מברא מענר המים ולח יכלו להשיגו עוד:

מ"ט דר' יהודה דאמר כדר שהודר נדרים חין לו הפרה: ולא הכום בגבעוניים כתיב: נשבעו להם והוה להו לאתשולי שבועתיהו מי לחו משום שהודר נדרים: ורבנן דאמרי ים לו

התם מי חלה עליהו שבועה כלל כיון דאמרו להו
מארץ רחוק באנו ולא באו לא חייל עליהו שבועה
כלל והאי דלא קטלינהו משום קדושת השם:
יג ריש לקיש *וביון נפשיה ללודאי שקל בהדיה
מז חייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא
קודם כל דבעי מינייהו עבדו ליה כי היכי דליחול אדמיה
שחור יומא בתרא אמרו ליה מאי ניחא לך אמר להו
לתוטב בעינא אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מנייכו אמחייה
תוס' *חייתא ופלגא קמטינהו ואותבינהו וכל חד מינייהו כד
הוא שק מחייה חדא חייתא נפק נשמתיה חרקינהו לשיניה
ד"ל ומכת שק א"ל אחוכי קא מחייכת בי אבתי פש לך גבי
נעלם שק פלגא דחייתא קטלינהו כולהו נפק ואתא [יתיב]
ומכה קלה רש"י קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא בעית מידי
למוגא עליה א"ל בתי כריסי כרי כי נח נפשיה

הפרה: התם לאו משום שחין הפרה הוא לחפי' הפרה לא נריך
דמי חילה שבועה עליהו כלל הלא נטעות היתה: משום
קדושת השם שלא יאמרו הנכרים עברו על שבועתן:
ללודאי לומה שחוכלים בני חדם: חייתא וגלגלתא שק קטור
ופקיע ועגול (לו) של חנן לו של עופרת בתוכו: דיומא
בתרא כשהורגים לותו: דליחול אדמיה שיעמול על דמו:
אקמטינכו ואותבינכו לקטור לתכם ולהושיבכם: חייתא
ופלגא כלומר מכה וקלי מכה: יתיב קאכיל ושתי כל ימיו כל
מה שהיה משתבר לו הוה מלמלם להכניע ליום מקר: למוגא
עליה כר לו כסת ליתן עליו: כריסי כרי נטוי ושיתן שנמצי הוא

שבק קבא דמוריק קרא אנפשיה *ועזבו לאחרי חילם: תלים מט

הניזקין

פרק חמישי

תניא א"ר שמעון מפני מה אמרו הניזקין שמין להם בעידית מפני הגולנים ומפני תחמסני כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למהר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה *מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: מט ע"ב שמות כב

ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר"מ דהוה יד קא מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקית רבי מאיר אחוו ליה בחלמא אני להרום ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאגרי בהו שמן דכל בי שמשי הוו קא מנצו בהדי הדדי איקלע ר"מ להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר וי דאפקיה ר"מ להההוא גברא מביתיה: נב

לי כר וכסת: מוריקא כרכום:
גולן לח יהיב דמי ממסן יהיב דמי:
דכל בי שמשא אל ערב שבת: שמעיה לשטן דקאמר וי דאפקיה מביתיה:

נה ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומר מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומ' אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין:

משנה לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה:

טו

גס ע"ג טז גס

מזלי כח סיפר נוח שהמורכן היה נזכיל שכחת

א"ר יוחנן מאי דכתיב *אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו וגו' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ואתרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא דרספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלי' דההוא גברא דרחמי' קמצא ובעל דכבי' בר קמצא עבד סעודתא א"ל לשמעי' זיל אייתי לי קמצא

סקריקון כגרי רומי שכתן לו ישראל קרקע בפדיון נפשו וחומר כדמי ביומא רס"ח

לו את הקרקע זו ואל תמיתני (וכונת המשנה בכלל כי טיטוס הימיד ליסראל גור נפולמוס שלו שלשה גזירות כנגד יסראל היושבים בארץ יהודה. גזירתא קמייתא כל דלא קטיל ליקטליה. מציעתא כל דקטיל לייתי מרגע ווי. בתרייתא כל דקטיל ליקטלוהו. הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטליה לגב לוכסיה גמר ומקני: ופירוש לא היה סקריקון שלא נא לתת יהודי ולקח מן הרומאי שדה שכתן לו יהודי לחד בשביל שלא יהרגנו ומקחו קיים ולתן ביגל השדה יכול להוליאו וידו מעיגנת לוכס ולומר שגזולה היתה ביד הרומאי דלגב לוכסיה גמר ומקני דכיון שלמר ליה את קרקע זו והכיתני מקנייה נהליה נלב שלם:

מכל נמי שהוא יך לבב ומתפחד נחכם לא שייך לומ' לפני הרי"ף

מפחד דומג לרחות הכולל שלא תחרע תקלה בכך לס לעשה זאת: שקא דריספק דופן של מרכבת כשים שקורין רי"ט וג"ח בלעז מסככו והיא כעין עגלה כדאמריכן בחותו ואת נבו כי מעיילת לי כודכיית' בריספק: קמצא ובר קמצא כך את שני יהודים: דרחמיה קמצא לוהבו היה שמו קמלא:

אול אייתי לי' בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב
א"ל מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא
הוא מאי בעית הכא קום פוק א"ל הואיל ואתאי
שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא *א"ל נו
לא [א"ל] יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך א"ל
לא [א"ל] יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא
נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה אמר הואיל והוו
יתבי רבנן ולא מיחו ביה ש"מ קא ניחא להו
איזיל אוכול [בהו] קורצא בי מלכא:

אזל א"ל לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר יו
א"ל שדר להו קורבנא חויית אי מקרבין סס
ליה. אול שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי
שדי ביה מומא בניב שפתי' ואמרי' לה בדוקין
שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו
מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות
אמר להו ר' זכריה בן אבקילוס יאמרו בעלי מומין
קריבין לגבי מזבח סבור למקטליה דלא ליזול ולימא
אמר להו ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשי' יהרג

א"ל לא סנקיטח לך: א"ל מיהו יהניטח לך דמי פלגח סעודתך:
איכול קורצא מלכיות (לקמ' דנריהס מוכלין מכפי' לינגי מיעוג וק"ל):
קורבנא קרבן להקריב על גבי המזבח דקיימח לן מים מים לרבות
מת הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: בניב
שפתים שפה העליונה: לדידהו לא הוי מומא להקריב לגבוה
נמה דידהו מלח מקומר מנר: בדוקין טי"לח כמו הכושה
כדוק: יאמרו המטיל מום בקדשים יהרג שיהיו סנורים

אמר רבי יוחנן ענותנותו של ר' זכריה בן אבקילום
החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו
מארצנו שדד עלוייהו נירון קיסר כי קאתי שדא
גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא
נפל בירושלים לארבע רוחות העולם אתא נפל
בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך א"ל *ונתתי
את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמ' קודשא
בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה
בההוא גברא ערק ואזיל ואגייר ונפק מיניה ר' מאיר:
שדריה עילוייהו לאספסיינוס קיסר אתא צר
עלה תלת שני הוו בה הנהו תלת' עתירי
נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע. ובן ציצית הכסת.
נקדימין בן גוריון. שנקדה לו חמה בעבורו בן כלבא
שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא
כשהוא שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגררת
על גבי *כסתות. א"ד שהיתה כסתו מוטל' בין גדולי

יחזקל' כה

יחסין שכו

נ' נספי כתלמ נספר

חיי חלכי'

דניין

קיסר נרח

כו' עכ"ל ע"ז

רש"י

יח

סס

נ' הפליג כרים וכסתות

נשמעינן שהטיל מום נקדשים ועבר על מום לא יהיה בו כהרג:
ענותנותו שבלבויו שסבל את זה ולא הרגו: שדא גירא למזרח
לקסוס קסס כשהיה סמוך לירושלים: ההוא ינוקא הוה מגמגם
בלשונו ל"ג: ביד עמי ישראל על ידי עמי ישראל: לכפורי
ידיה לקנח ידיו:
נקדה נקנה לשון מקדרים נהרים: נקדה לו חמה זרחה בשבילו
בשפכת תבנית: ציצתו ציצית של טליתו: נגררת על גבי
כרים וכסתות שלא היה מהלך אלא על גבי מילת: וא"ד בן

רומי חד אמר להו אנא וייני להו בחטי ושערי. וחד אמר להו בדחמרא ומלחא ומשחא. וחד אמ' להו בדציבי. ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא אכלבא דחיטי בעי שתין אכלבי דציבי. הות להו למיזן עשרים וחד שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרי להו רבנן ניפוק וניעבד שלמא בהדייהו לא שבקינהו אמרי להו ניפוק ונעביד קרבא בהדייהו אמרי להו רבנן לא מסחייע מלתא קמו קלינהו להנהו אמברי דחטי ושערי והוה כפנא:

מרתא בת בייתוס עתירת' דירושלי' הויא שדרתיה יט לשלוחה אמרה ליה זיל אייתי לי סמידא ee אדאול איודבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיורת' איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזיל איודבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא גושקרא איכא אמרה

לילית שמו ולמה נקרא שמו הכסת שהיה כסתו כסת שלו מוטלת בין גדולי רומי כשהיה הולך ברומי להקניל פני קיסר: הוו להו להכך תלתא עתירי קטי ושערי וקמח' ומלחא ומיני למיזן כל בני העיר עשרים וחד שתא: (אקלידי פי' מפתחות: פיה אכלבא פי' חומר): בריוני מכעסים רקים ופוחזים למלחמה: שם"י אמרו להו רבנן להכך בריוני: לא מסתייעא מלתא לכאן: קמו בריוני: קלנהו להנך אמברי לחומרות התבואה והעלים כדי שילקחו:

סמידא סלת: חיורתא פת נקייה: גושקרא פת קיבור

ליה ויל אויתי לי אראול איורבן אתא ואמר לה
גושקרא ליכא קמחא דשערא איכא אמרה ליה
ויל אויתי לי אדאול איורבן הוה שליפא מסאנא
אמרה איפוק ואחוי אי משכחנא מידי למיכל איתיב
לה פרתא בכרעה ומתה קרי עלה ר' יוחנן בן
דכתי' כח וכאי *הרכה בך והענוגה וגו' איכא דאמרי גרוגרת
דר' צדוק אכלה ואיסטניתא ומתה דר' צדוק יתיב
ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרוב ירושלים כי
הוה אכיל מידי הוה מתחוי מאבראי וכי הוה בארי
מיתי ליה גרוגרת מייץ מיהו ושדי להו כי הוה
[קא] ניחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא
שדיתיה בשוקא אמרת האי למאי מיבעי לי היינו
דכתיב *כספם בחוצות ישליכו: יחוקאל ז
כ **אבא** סיקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה
כח דר' יוחנן בן זכאי הוה שלח לי' תא בציניעא

פקוכדיי"ר: פרתא פרס של גלגי נהמה: ומתה מקמת
סיסטניסותא: גרוגרת מקותס שכשלקו לר' לדוק שמלן לת
מימיה ומלאתה היא ואכלתה לרעבונה ומריק הקולי של ר' לדוק
שכבכם בגרוגרת טעמה ומתה בסיסטניסות: הוה מתחוי בגרוגו:
מאבראי מקמת שהיה כקום: כי הוה בארי כשגמר תעניותיו
ורלה להנרות עלמו: הוו מייתי ליה גרוגרת תאניס יבשים
מפני שלא היה יכול לבלוע דבר ענה והיה מוכן לת מימיהם
ומשליך הגרוגרת:
אבא סיקרא כך שמו: שלח ליה ריב"ז תא לגבאי בלכעא:

לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו והכי וקטליתו
לי' לעלמא בבפנא א"ל מאי איעבד דאי אמינא
להו מידי קטלו לי א"ל חוי לי תקינתא לדידי
דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך
בקצירי וליתו כ"ע ולישיילו בך ואיתי מידי סרי'
ואגני גבך ולימרו דנח נפשיה ולעיילו בך תלמידך
ולא ליעול בך אינש אחרינא דלא לרגשון בך
דקליל את דאינהו ידעי דחייא קליל ממית' עביד
הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ור' יהושע
מצד אחר כי מטו לפתחא בעו למדקריה אמר
להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו
יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא
להתם אמ' שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא
א"ל מיחייבת תרי קטלי חדא דלאו מלכא אנא

וכיון דלא ליעול גבך ילפינן מדרך הנדיקים להקפיד על כך כו"ע כיעקב אלוה דוקא נכון ישמעאל בני בניו רש"י

אמר ליה ריב"ז: עד אימת עבדיתו הכי דלא שבקתון
לחבלומי: חזי לי תקנתא לדידי שיכיקני לגחת מן העיר:
נקוט נפשך בקצירי החזק עלמך כחולה הוליך קול שחתה
חולה: לישיילו בך כמו שחתה גוסס: ואיתי מידי סריא דגר
מסריך כגון כגלה: ואגני גבך והשכב במטתך עמך שיחמרו מת
הוא ומסריך כגר: ולעיילו בך תלמידך יכנסו תחת רגלי מטתך
לגחת ולא יכיקו חקריס לגחת דחיכון ידעין דקייא קליל ממיתא:
בעו הכך נריוכי: למדקרי' נרמקים שמא מעריס הוא: אמר
להו חנא סיקרא: יאמרו הרומיים עליכם שחפילו רבן דקרו:
למדחפיה חולי יגעק: דלאו מלכא אנא והתעללת

וקא קרית לי מלכא ותן אי מלכא אנא עד
האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו
שם ע"נ מלכא אנא *איברא מלכא את דאי לאו מלכא
ישעיה י את לא ממסרא ירושלים בידך דכתיב *והלבנון
ירמיה ל באדיר יפול. ואין אדיר אלא מלך דכתיב *והיה
אדירו ממנו וגומ' ואין לבנון אלא בית המקדש
דניאל ג שנא' *ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא
אנא אמאי לא קא אתית לגבאי עד האידנא בריוני
דאית בן לא שבקינן א"ל אילו חבית של דבש
ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית
בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא
ישעי' מד ר' עקיבא *משיב חכמים אחור ורעתם יסכל איבעי
למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון
וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתא
פריסתקא עליה מרומי א"ל קום דמית ליה קיסר
ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה

וגו' לפרשני*: איברא מלכא את מלך אתה עתיד להיות: והיה אדירו
שולחן ממנו ומושלו מקרבו יצא אלמלא אדיר הוא מושל: לבנון זה
ערוך בית המקדש שמלבין עוונותיהם של ישראל: כרוך עליה דנוק
קיסר ולהוט אחריה: אין שוברין את החבית כדי שילך לו הדרקון
שהיה נאותה כך היה לכם להזקית קומת העיר ולצרפה באש כדי להצליך
שעה אותם בריוני מתוכה: וחביתא שבקינן לה כך היינו מלפיס
רש"י אולי נוכל להם ולהוליאם ממנה ותהיה העיר קיימת וכשלים
עמך: פריסתקא שליח:

מסיים חד מסאנא בעי למסיימא לאחרינא לא
עייל בעא למשלפיה לאידך לא נפק אמר מאי
האי א"ל לא תצטער שמועה טובה אתי' לך דכתי'
*ושמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיד' משלי טו
ליתי אינש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך
דכתיב *ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל א"ל משלי יז
ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא
אחיתו לגבאי א"ל ולא אמרי לך א"ל אנא נמי
אמרי לך א"ל מיול אולינא ואינש אחרינא משדרנא
אלא בעי מינאי [מידי] ואתן לך א"ל תן לי יבנה
וחכמיה ושושילת' דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין
ליה לר' צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא ר'
עקיבא *משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ישעי' מד
למימר ליה לשבקינהו הדא וימנא והוא סבר דלמא
כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי:
אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי הוא יומא כא

לא נפיק אכתדכו מבריו מסמיכת השמועה: ורוח נכאה תיבש
גרם כחסר תכלה רוקך מקמת הסוכח תיבש העלם שלך: תן לי
יבנה שלח תקריבנה ולח תהרוג חכמיה: ושושילתא דר"נ
מספיקת הכשיח שלח תהרגם שלח תכלה סולטנות בית לוד:
ואסוותא רופאי תן לי מחכשיך שירפאו את ר' לדוק שלח הי' יכול
לבלוע חוכל לפי שכתקלקלו מעיו בתעניותיו: והוא סבר ר' יוחנן:
כולי האי דליבעך לירושלים לח עניל לי וחתכך לחפילו הללה
פורתח לח עבד הלכך בעינח מיניה הקי דתיהוי הללה פורתח:

קמא אשקוהו מיא דפארי למחר מיא דסיפוק
למחר מיא דקמחא עד דרווח מעיה פורתא:
כב **אזל** שדריה לטיטום הרשע ואמר *אי אלהימו
ס"ס צור חסיו בו וה טיטום הרשע שחירף וגידף
דניאל נג כלפי מעלה מה עשה חפש וונה בידו ונכנס לבית
קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה
עבי' ונטל סיף וגידר את הפרוכת ונעשה נס
והיה דם מבצבץ ויוצא וקסבר הרג את עצמו שנ'
תלים עד *שאגו צוריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות
ס"ס פט אבא חנן אומר *מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין
וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע
פמות טו ושותק דבי ר' וישמעאל תנא *מי כמוך באלים ה'
מי כמוך באלמים מה עשה נטל את הפרוכת
ועשאו כמין גרגותני והביא כל הכלים שבמקדש
והניחן בהן והושיבן בספינה לילך ולהשתבח בעירו
קהלת ח שנא' *ובבן ראיתי רשעי' קבורים ובאו וממקום
קדוש יהלכו וישתבחו בעי' אשר כן עשו אל תקרי

מיא דפארי מים שניטורו נהס סונין: מיא דסיפוקא סונין
גסין וקמץ מעורב נהן:

שאגו צורריך בקרב מועדיך נדית שלחה מתוועד נו: שמו
אותותם אותות לקוטו סמיכיהן סימן דס זה של מי פוז
חס לא שהרגנו את עלמו: [עצמו] כיצד כלפי מעלה: הסין
מתלפק: כמין גרגותני של גדול שמוקנין נו יין מגת לנור וקורין
קולדוי"ר: וישתכחו בעיר אשר כן עשו הגבורה הזאת שלחה

קבורי' אלא קבוצים אל תקרי וישתבחו אלא וישתבחו
א"ד קבורים ממש דאפילו מילי דמיטמרן אגליין
ליה. עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמ' במדומה
אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים
בא פרעה טבעו במים בא חיסרא טבעו במים
אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא
יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה ב"ק ואמרה
[לו] רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה
קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה
בריה קלה דמעיילנא איתי לה ומפקנא ליתי לה עלה
ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא
יתוש ונכנם בחוטמו ונקר במוחו ז' שנים. יומא
חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קול
ארזפת' אישתיק אמר איכא תקנת' בכל יומא מייתו
נפחא ומחו קמי' לנכרי יהיב ליה ד' זוזי לישראל
א"ל מסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין
עביד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא א"ר
פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת
פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל ב'

רוחים: מילי דמיטמרן מטמון ממונם של ישראל: נחשול רוח
סערה: סיסרא נקל קישון גרפס: מעיילנא פה להכנים מאכל:
מפקנא מולח דרך נית הרעי: ארזפתא קורנס: אשתיק לותו
יתוש מלנקר מפני קול הקורנס: כיון דדש דש משהרגיל
היתוש ולמד נקול הקורנס הכיר בה ולא הניח ניקורו: צפור
דרור סרוגלי"ש:

סלעים. במתנית' תנא כנוול בן שנה משקל ב'
לטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחשת וצפרניו
של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו לקליוה
לההוא גברא ולבדרו לקטמיה אשב ימי דלא
לשכחי' אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא:

כג **אונקלוס** בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטום הוה
סס בעי לאגיורי אול אסקיה לטיטום בנגידא
אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל
מהו לאדבוקי בהו א"ל מיליהו נפישין ולא מציית
לקיומינהו ויל איגרי בהו בהאי עלמא והוית רישא
מיכה מ דכתיב *היו צריה לראש אויביה שלו וגו' כל המיצר
לישראל נעשה ראש א"ל דיניה דההוא גברא
נז במאי א"ל *במאי דפסק אנפשיה כל יומא מכנשי
ליה לקטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדר אשב
ימי אול אסקיה לבלעם בנגיד' אמר ליה מאן
חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאדבוקי
דניאל יג בהו א"ל *לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים
ע"ש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל בשכבת
שבת עם אתונו זרע רותחת אול אסקיה לפושע ישראל בנגידא
ויש"מ א"ל מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו
לאדבוקי בהו א"ל טובתם דרוש רעתם אל תדרוש
כל הנוגע בהם כאלו נוגע בבת עינו. א"ל דיני'

בנגידא מוכ: במאי דפסיק אנפשיה מיקלי ונלוי קיטמא:
בשכבת זרע רותחת מלה כנגד מלה שנעלמו התקילו

והוא גברא במאי א"ל בצואה רותחת דאמר
מר כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה
רותחת תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי
אומות העולם תניא א"ר אלעזר בוא וראה כמה
גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את
בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו:
אחרנגולא ותרנגולתא חרב טור מלכא דהוו כד
נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא סס
מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומ' פרו ורבו
כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי
שקלינהו מנייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו
ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עליהו הוה
בהו ההוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל
בהו שקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא אמ'
רבוניה דעלמא כולה אי ניחא לך לא תמטרי'
להההוא גברא לדידי' ולמלכותיה בידיה דחד גברא
אכשליה פומיה לבר דרומא ואמר *הלא אתה תלים ס

[העס] לזכות חל נכות מוקנ: דאמר מר נעירובין ויליף לה
מולהג הרבה יגיעת נשר (המלהיג) [המלעיג] הרבה כידון
ניגיעת נשר וקרח בדברי כופרים כתיב ויותר מהמה נכי הזהר
נל"ס יותר מדברי תורה: נביאי אה"ע בלעס שהסכיכה כגלית
עליו והרגיע לדבר:
טור מלכא מדיכה שמה הר המלך: נפלו נכי המדיכה היהודי'
עלייהו דרומאי: מחונהו הכוס: גונדא גדוד: הוה בהן

אלהים ונחתנו ולא תצא בצבאותינו דוד נמי אמ' הכי דוד אחמוהי קא מתמה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטא לכרכשיה ונח נפשיה אמר הואיל ואתרחיש לי ניסא הא זמנא אשבקינהו שבקינהו ואזל אודקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאתחזי בליוני דגושפנקא ברחוק מיל אמר מיחדא קא חדו בי יהודאי הדר אתא עליהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סיפא עלו למור מלבא וקטלו בה תלתא יומא ותלתא לילותא ובהך גיסא הלולי וחנגי ולא הוו ידעי הני בהני:

היה להם להודות על הנס ולא אכלו ושתו ולנו הרבה

*בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין א"ר יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיות לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ס' רבוא עיירות היה לו לינאי המלך בהר חמלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ מג' שהיו בהם כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שחליו' כפר דכריא כפר ביש דלא יהבי ביתא לאושפיוא. כפר שחליו' שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא א"ר יוחנן שהיו נשותיהם יולדות וכרים תחלה ויולדו' נקבו' באחרונ' ופוסקו' אמ' עולא לדידי הויא לי דהוא אתרא דיהודים: איזדקור לממוך: עד דאתחזי לבני הקיל: בליונא דגושפנקא מי שהיתה לו לורה בטבעתו היה מכירה רקוק מיל מן העיר למרחה הכרות:

נגעורתם שלא יכול להסמלך וי"ש מיחד' כו' שאני לא יכול להם ר"ת כה סם מיכה נ נלע כל לומו מקו' כדמסיק דאפי' ס' רבוא קני לא מחוק ר"ת

ואפי' שתין רבוותא קני לא מחויק אמר ליה ההוא צדוקי לר' חנינא שקורי משקריתו א"ל *ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחויק את בשרו אף א"י בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא:

דכיתל יש נסוף כתובות דרשו כן לענין פירות דלין מחויק פירותיהן כו סס

רב מניומי בר חלקיה ורב חלקי' בר טובי' ורב הונא בר חויא חיו יתבי גבי הדדי אמרי איכא דשמיע ליה מלתא מכפר סכניא של מצרי' לימא פתח חד מיניהו ואמר מעשה בארום וארוסתו שנשבו לבין הנכרים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להם כפרו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף דאלו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואלו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואלו יוסף לאו אשתו והאי אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער

משקריתו דאמריתו סגים רנוח עיירות היו נהר המלך והוא חיבו מחזיק אפילו ס' רנוח קכים: גמרא דלוריי"ת נלע"ז כיו גמוד מסאכי: אין עורו מחזיק את בשרו מסהופסט הוא כיוון וחין יכול לקחזר ולכסותו נה:

דשמיע ליה מה מעסיהס אס נליקים אס רשעים: בארום וארוסתו מאותה העיר: שפטפט זלזל ביצרו ולא חשבו אלא כתגבר עליו: נחסר השער כתיקרה התנוחה:

מודיא אח' ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה
מאורסה ביה"כ והביאום לב"ד וסקלו וחור השער
למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן
עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובת' מרובה מה
עשה הלך ווימן את שושביניו והאכילם והשקם
שיכרם והשכיבם על מטה אחת והביא לובן ביצה
והטיל ביניהם והעמיד להם עדים ובא לב"ד היה
שם וקן אח' מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא
שמו אמ' להם כך מקובלני משמאי הזקן לובן
ביצה סולד מן האור ושכבת זרע רוחה מן האור
ברקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבו
כתובתה ממנו. א"ל [אביי] לרב יוסף ומאחר דהוו
צדיקים כולי האי מ"ט איענש א"ל משום דלא
יחזקאל סו איאבול על ירושלים דכתיב *שמחו את ירושלי'
וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל
המתאבלים עליה:

כו **אשקא** דריספק חרוב ביתך דהוו נהיגי כי הוה
סה מתילד ינוקא שתלי ארוא ינוקתא שתלי
תורניתא וכי הוה מנסבי קייצו להו ועבדי להו
גננא יומא חדא הוה קא חלפא ברתיה דקיסר

לובן ביצה שהוא דומה לשכבת זרע להוליד קול שנא על חמתו:
סולד דערי"ם מתיינם [ומגליד]: שכבת זרע רוחה מן האור
ככסם וכבלע בנגד ולזיכו מגליד:
תורניתא פי"ן: גננא קופה:

אחבר שקא דריספק קצו ארוא ועיילו לה אתו
נפול עליהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו
בך יהודאי אתא עליהו *גדע בחרי אף כל קרן
ישראל א"ר וירא א"ר אבא א"ר יוחנן אלו פ' אלף
קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה
והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמם ונפל
לים הגדול ושמא תאמר קרובה היתה רחוקה
היתה מיל תניא ר' אליעזר הגדול אומר שני נחלי'
יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך
ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא
תנא ז' שנים בצרו אומות העולם את כרמיהם
מדמם של ישראל בלא ובל:

א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה סח לי כח
וקן אחד מאנשי ירושלים בבקעה זה הרג
נבוזראדן רב טבחים מאתים וי"א רבוא ובירושלי'
הרג צ"ד רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע
בדמיו של זכריה לקיים מה שנא' *ודמים בדמי'
נגעו אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח
וסליק ואמר להו מאי האי אמרו לו דם ובחים
דאשתפוך אייתי דמא ולא אידמי אמר להו אי
אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו

קרני מלחמה רמזי גייסות תוקעי קרן ומתאספים עליהם
נכי נגחס: ושמא תאמר קרובה היתה ליס: בקעת ידים.
סס מקום: ואחד דם מהרוגי ביתר:
של זכריה בן יהוידע הכהן שהרגוהו סרי יהודה בעזרת יוחס

מיכה ג
קרן לשון מלכות על סס מלך בן כוזיבא ירס"ק

במסרקי דפרזלא אמרי ליה מאי ניעבד לך נבייא
חוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמיין
עלויה וקטלינן ליה והא כמה שנים דלא קא נייח
דמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה איתי סנהדרי
גדולה וסנהדרי קטנה קטיל עילויה ולא נח בחורים
ובתולות קטל עילויה ולא נח איתי תינוקות של
בית רבן קטל עילויה ולא נח. א"ל וכריה וכריה
טובים שבהם אבדתי ניחא לך (ואבדינהו)
[דאבדינהו] לכולהו בדאמר ליה הכי נח בהדיא
שעתא הדהר תשובה בדעתיה אמר ומה (הם)
[אם] על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל מ' הני
נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אול שדר [שטר]
פירטתא בביתיה ואגיור תנא נעמן גר תושב הי'
נבווראדן גר צדק היה מבני בניו של המן למדו
תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו
תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב למדו
תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון והיינו
דכתי' *ונתתי את דמם על צחיח סלע לבלתי הכסות:

יחוקאל כד

ריש"י דקדק לנקוט נקם כדי שיהיה נקם על זכריה נתתי דמה וכו' רש"ל

כשהתקוו לו ליוקם ועשוהו תלוה והרגוהו נעזרה: שטר פירטתא שטר לוואה ספרט מה תהא על נכסיו: גר תושב היה שלח קנל עליו שחר מלות שלח ע"ז שכח' כי לא יעשה עוד עמכן וגו': והיינו דכתיב לדמיה דזכריה: על צחיח סלע על קלקת חנן קלקה שלח יגלע בחרן כך היה דמו של זכריה על הרלפה ולא נגלע: צחיח שעיעות כתרגומו:

*הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול וה כט
אדריינום קיסר שהרג באלכסנדריא של סז
מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי יפת' פ
מצרים קול יעקב וה אסבסיינוס קיסר שהרג בכרך
ביתר ת' רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא.
והידים ידי עשו וה המלכות שהחריבה את בתינו
ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו. ד"א הקול
קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מורעו
של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת
שאין בה מורעו של עשו והיינו דא"ר אלעזר *בשוט מיונ פ
לשון תחבא בחרחורי לשון תחבא:
אמ' רב יהודה אמר רב מ"ד *על נהרות בבל ל
שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד סז
שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן תני' קלו
בית שני חורבן בית ראשון שנא' על נה"ות בבל
שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב *וכור ה' סז
לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו
עד היסוד בה. אמר רב יהודה אמר שמואל ואי
תימא ר' אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה
בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו
הקול קול ליחה ובני עולה מיעקב רמה יקוק בנכוחה מפלה זו
של ביתר: והיינו דא"ר אלעזר הח לחמרינן לעיל סנ"י
למה"ר חרב הבית ונהרגו כמה רבבות: בחרחורי לשון במרינת
לעזן כמו חל תתקר: שוט לשון סבט מכה:
לקלון ילדים למכבב זכור וילדות לפלגסים:

בעצמם למה הם מתבקשים אמרו אם אנו טובעי
בים אנו באים לחיי העוה"ב דרש להם הגדול
תלים סח שבהם *אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים
מבשן אשיב מבין שיני אריות אשיב ממצולות
ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו
כלם ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמם
ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו
לכך עאכ"ו אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב
שם מד אומר *כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן
טבחה ורב יהודה אמר זו אשה וז' בניה אתיוהו
לקמא קמיה דקיסר אמרו ליה פלח לע"ז אמר
שמות כ להו כתוב בתורה *אנכי ה' אלהיך אפקוהו וקטלוהו
אתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לע"ז
שם אמר להו כתוב בתורה *לא יהיה לך אלהים אחרים
על פני אפקוהו קטלוהו אתיוהו לאידך ואמרו ליה
שם נד פלח לע"ז א"ל כתוב בתורה *לא תשתחוה לאל
אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה
שם כב פלח לע"ז א"ל כתוב בתורה זובח לאלהים יחרם.
אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו לי' פלח לע"ז
דברים ו א"ל כתוב בתורה *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד
אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח
שם ד לע"ז א"ל כתוב בתורה *וידעת היום והשבות אל

בשן נין שן [כוטריקון: שדרכן לכך לתשמים וחין קלוכן מרובה
ת' נדרים כקלון שלכו: זו אשה הורגנו כל היום*:

לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך
אמרו ליה פלח לע"ז א"ל כתוב בתורה *את ה' (דברים כו
האמרת היום וגו' וה' האמירך היום כבר נשבענו
להקב"ה שאין אנו מעבירים אותו באל אחר ואף
הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת
א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי
היכי דלימרו קבל עליה הורמנא דמלכא א"ל חבל
עליך קיסר חבל עליך קיסר על כבוד עצמך כך
על כבוד הקב"ה עאכ"ו אפקוהו למקטליה אמרה
להו אימיה יהבוהו ניהלי ואנשקיה פורתא אמרה
להו בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת
מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא
עלתה לגג ונפלה ומתה יצאת בת קול ואמרה *אם (תהלים קיג
הבנים שמחה. רבי יהושע ב"ל אמר זו מילה
שניתנה בשמיני ר' שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח
שמראין הלכות שחיטה בעצמם דאמר רבא כל
מילי ליחזי אינש בנפשיה בר משחיטה וד"א. רב
נחמן בר יצחק אמר אלו ת"ח שממיתין עצמן על

האמרת ייקדת: גוש־פנקא חותמי אלורתי מנוע נו כדי שתהא
כרסה מסתקוה לה: הורמנא דמלכא שולטנות המלך קבל
עליו לעשות מלותו: זו מילה הורגנו כל היום לזמנין דמייתי:
בר משחיטה שמא יתקנכו בגרונו: וד"א לרעת ומרחות
נגעים מפני שמסוכן לקפוץ עליו:

לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים
יסיניה ויאמר *מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים.
סס ענה אותו תינוק ואמר *הלא ה' זו חטאנו לו ולא
אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני
בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זו מכאן
יג' נתוס' עד שאפרנו בכל ממון שפוסקין עליו (ו)אמרו לא
נכה"ג זו משם עד שפראו בממון הרבה ולא היו ימים
ווותר מועטים עד שהורו הוראה בישראל ומנו ר' ישמעאל
לפדות בן אלישע אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו
יומל על ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני
כדי אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אמר
דויין יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אמר יש
לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיפיה אמרו בא
ונשיאם זה לזה ונחלק בולדות הכנסם לחדר
זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה וזה
אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת
אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד
ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו
זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה
מיכה מ נשמתם ועליהן קונן ירמיה *על אלה אני בוכיה
עיני עיני יורדה מים:

לג א"ר שמעון בן לקיש מעשה באשה אחת ושפנת
סס בת פניאל שמה צפנת שהכל צופים ביופיה
בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים
שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה ו'

חלוקים והוציאה למכרה בא אדם אחר שהיה
מבוער ביותר א"ל הראני את יפיה א"ל ריקה אם
אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם
כולו א"ל אעפ"כ הפשיטה ו' חלוקין וז' קרעתו
ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבש"ע אם עלינו
לא חסת על קדושת שמך הגבור למה לא תחום
ועליה קונן ירמי' *בת עמי חגרי שק התפלשי ירמיה ו
באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי
פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא
עלינו כביכול עלי ועליך [בא שודד]:
אמר רב יהודה אמר רב מ"ד *ועשקו גבר וביתו לד
איש ונחלתו מעשה באדם אחד שנתן עיניו סס
באשת רבו ושוליא דנגרי הוה פעם אחת הוצרך מיכה ב
רבו ללות א"ל שגר אשתך אצלי ואלונה לך שיגר
אשתו אצלו שהה עמה ג' ימים קודם ובא אצלו
א"ל אשתי ששגרתי לך היכן היא א"ל אני פטרתיה
לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך א"ל
מה אעשה א"ל אם אתה שומע לעצתי גרשה א"ל
כתובת' מרובה א"ל אני אלוך ותן לה כתובתה
עמד זה וגרשה הלך הוא ונשא' כיון שהגיע ומנו

על כבוד שמך הגבור והיכן גבורתיך: עלי ועליך סמי
כתקלל נכך:
שוליא דנגרי הוה לח היה רבו לתורה חלח רבו לחומכות סל
נגרין: שוליא הכלרי"ן: הוצרך ללות הרב: קודם הזכיס:

ולא הוה לו לפורעו א"ל בא ועשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהם והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהם ועל אותה שעה נתחתם גזר דין ואמרי לה על שתי פתילות בנר אחד:

לה נט אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הילל בריה דר' וולם מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה יהושע הוה אלעזר והא הוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים והא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשי' כולהו שני קאמרי' והא הוה דוד הוה עיר' היאירי והא נח נפשי' כלהו שני קאמרי' והא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא. והא קטליה

שתי פתילות בנר אחד חסת לים:

במקום אחד שתתח תורתם וגדולתם של ישראל במקום אחד שלין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו: והא הוה אלעזר יקיר לאחר שכפטר יהושע: והא הוה פנחס לאחר שלעזר תורה וגדולה שהיה כה"ג אחר אחריו: הוו זקנים שקבלו מיהושע והאריכו ימים לאחריו כדכתיב לאחר האריכו ימים לאחרי יהושע: שאול גדול בתורה היה אלא שלא למד לאחרים כדאמרינן בעירובין שאול לא גלי מסכתא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ישכיל: והא נח נפשיה דשמואל קודם שאול: כולהו שני משעמד בגדולה שתתח תורה וגדולה במקום אחד וזה בשקלת גדולתו לא היה יקיר בתורה: עירא היאירי גדול בתורה היה

בולהו שני קאמרינן והא הוה חזקיה הוה שבנא. הא איקטיל בולהו שני קאמרינן. והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה. א"ר אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי:

*ויאמר לאשר על המלחמה וגו' מאי מלתחרה לו א"ר אבא בר יעקב [א"ר יוחנן] דבר הנמלל ונמתח: גס ע"כ

משנה אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן לו קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל גס מפני דרכי שלום: גמ' *מה"מ אמר רב מתנה גס ע"כ דאמר קרא "ויכתוב משה את התורה הזאת דניי' לק

כדחמרינן גמ"ק דהוה עתכי להו לרבנן על גבי כריס וכסתות: חזקיה מלך יהודה גדול בתורה היה כדחמרי' בפלק: שבנא גדול בתורה היה כדחמרי' בסנהדרין שבנק הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה בקד סרי רבוותא: והא איקטיל שנקרא הרגו כדחמרי' (בדיבי מעוכות) [בזה בורר]:

ויאמר לאשר על המלחמה ניהוח כתיב: דבר הנמלל ונמתח בגדי כתבן הם שקורין בחתק ע"י מלילה שמולל בחלבנעותיו כשהוח טוה: סי' בעדך כמלל הוח קטן כמתח גדול

כהן קורא ראשון וכו' כי היכי דלח ליתו לחיכנויי תקיכו להו רבנן הלי סידרח דכיון דתקנתח דרבנן הוח לח מליקן

ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהני בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. (ועוד האריכו בראיות מפסוקים):

סם חנא דבי ר' ישמעאל *וקדשתו לכל דבר שבקדושה ויקרא כא לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלו' היא דכתי' *דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אלא אמ' אביי לכדמר דתניא ב' ממתינין וה לוה בקערה משלי ג שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה וכו':

לח [רבי יוחנן ור"ל מעייני בספרי דאגדתא בשבתא

ס לסכוייה ולמימר לכו קריבו בריסא: ויתנה זיקרלו נה כהנים והדר נכי לוי:

וקדשתו כי לת לקס וגו': לפתוח ראשון לכל דבר כגון בין נתורה בין נישיבה הוס ידבר נריסא: ולברך ראשון נסעודה: וליטול מנה יפה ראשון לס נס לקלוק עס ישרלל נכל דבר לאקר זיקלקו נזוה לומר לו נרור וטול לתה מה זתרלה: א"ל דאורייתא הוא ותורה לאמרה כן מצוס דרכי זלוס: אלא אמר אביי דרכי זלוס דקתני מתכי': לכדמר [לתת] רנה נר כקמכי זהיה רנו: אין ממתינין לין לריכים להמתין: הבוצע כגון נעל הנית זהוס מנרך המוליך ולפי' הוס קטן: הוא פושט ידו נקערה תקלה ללפת נו לת פרוסת המוליך:

והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר
*עת לעשות לה' הפרו תורתך וכו'. אין כותבין תלים קיט
איתיבי' אף היא עשתה טבלא של והב שפרשת
סוטה כתובה עלי' אר"ל משום ר' ינאי באל"ף
בי"ת] א"ר יוחנן משום ר' בנאה התורה מגלה
מגלה ניתנה שנא' *או אמרתי הנה באתי במגלת עס ו
ספר כתוב עלי ר שב"ל אומר תורה חתומה ניתנה
שנאמ' *לקוח את ספר התורה הזאת ואידך נמי דנדים לא
הכתיב לקוח החוא לבתר דאדבק ואידך נמי הכתי'

[והא לא ניתן ליכתב סוס דבר גמרא והלכה ואגדה כדאמרי'
לקמן אלה אתה כותב וכו': כיון דלא אפשר מלכתב
שכתמעט הלב והתורה מצתכתת: עת לעשות לה' אס בא את
לעצות תקנה לסס שמים הפרו דברי תורה לשעה הצריכה: אף
היא הילכי המלכה נמס' יומא: פרשת סוטה לכתוב מסס
פרשיות לסוטות הבאות: באלף בית כלו' ראשי תיבות]: אז
אמרתי כך אמר דוד אז אמרתי כשערערו עלי שאול וגוחג
לפוסלני מלבא בקהל והועד בבהמ"ד עמוכי ולא עמוכית
כדאמרי' ביבמות: הנה באתי עכשיו באתי לכלל: כתוב עלי
אלו ניתן התורה הוכרתי בה ולא אתי בכותיך הכמלאות בזכות
דוד שעתיד לבאת מרות המואביה וכעמה העמוכית אמו של
רבבעס כתיב הכא הכמלאות וכתיב התס מלאתי דוד עבדי
אלמא מגלה אקראי מצוס דמתאלה בכתבה מגלת בראשית
והדר מגלת כה והדר מגלת אבראס והייבו דקאמר במגלת
אבראס כתוב עלי: אחתומה גמורה מסויימת ושלמה:

במגלת ספר כתיב עלי והוא דכל התורה כולה
אקרי מגלה דכתיב *ויאמר אלי מה אתה רואה זכריה ה
ואומר אני רואה מגלה עפה אי נמי לכדר' לוי
דאר"ל ח' פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן
אלו הן. פרשת כהנים ופרשת לוים. ופרשת טמאי'

א"נ לכדר' לוי מיקרמי מגלה לותן ק' פרשיות שהולרכו ליום
נאמרו ונכתבו וכמסרו בו ביום וכתובה כל אחת במגלה לבדה
למי שמובללו' ורקוקות זו מזו הלכך קרי למחרת כמי מגלה מצוס
דכתקזר והשלים' הולרך לכתוב מברהשית עד פרשת כהנים לבד
ודילג פרשת כהנים הכתוב'כבר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת
שילוק טמאים וכן כולם: פרשת כהנים אמור אל הכהנים
שהלכות כהנים כתובות בה לא ישמא. לא יקח. מוס בו לא
יגע. ומפני שבו ביום הוקקו לעבודה הולרכו קדושתם להודיעם:
פרשת לוים קח את הלוים מתוך בני ישראל והזית עליהם מי חטאת
ועל הלוים תדבר ואיכו כן כי מה עכשי' אצל הקמת המשכן
דמעבר רשות לא כהג עד סוף כ"ל שכה ועוד פרשת מעבר
מיקרי: פרשת לוים הולרכו לבו ביום שהוקקו לעבוד: פרשת הקשה
טמאים ויהי אחרים אשר היו טמאים לנפש אדם מצוס הלכות רש"י
הפסק והמשכן הוקס בחקד בניסן והוזהר להם פרשת שלוק תמהי לא
טמאים וישלחו מן המחכה שבו ביום הוקבע ג' מחכות מחכה נקט
שכיכה מחכה לויה ומחכה ישראל והוקקו להשתלח ומתוך כך פרשת
שהקדימו הוקקו טמאים לישתלח הוחיל ובריכין שלוק ולא יוכלו ליככס מתמיד
בו ביום למשכן היתה יעשו פסחיהם ולר' לוי יכולים היו ליטהר עד ט"ו
ולא הוקקו לפסח שכי חלה אם כן לא יטהרו:

ופרשת שלוח טמאים. ופרשת אחרי מות. *ופרשת סס ע"כ
שתויי יין. ופרשת נרות ופרשת פרה אדומה. א"ר
אלעזר תורה רובה בכתב ומיעוטה על פה שנא'
*אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ור' יוחנן הושע ח
אמר רובה על פה ומיעוטה בכתב שנ' *כי על פי זחות לד
הדברי' האלה ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי
תורתי והוא אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי
תורתי והלא כמו זר נחשבו ואידך נמי הכתיב כי

ופרשת שלוח טמאים ויצאו מן המקום שנאותו היום הוקנעו המקוות וכשנגללין תפרוכת נכל סלוק מסעות הותרו זבין ומלורעי' ליכנס לנס: ופרשת אחרי מות לע"ם שהיה על יה"כ נו ניום כאמרה כדכתיב לקרי מות ומפני שמתו בני אהרן נשניל ניהה שלח לנורך כאמרה אותה הזהר' לאהרן ואל יבא נכל עת אל הקדש: ופרשת שתויי יין לפי שאותו היום וחילך כאסרו להא נניאת אהל מועד תלה רקמכא: ופרשת נרות נהעלותך לפי שנו ניום התחילו להדליק: ופרשת פרה אדומה לפי שניום המקרש כשרפה הפרה להיות כטהרים לפסקיהם וקודש לכן לא יכלו לעשותה דנעיכן והזה אל כבא פני אהל מועד דהכי אמרי' נמסכת מגלה ירושלמית נאקד נכיסן הוקם המשכן ושני לו כשרפה הפרה. רובה בכתב רוב התורה תלויה נמדרש הכתוב ללמד' נכלל ופרט וגזרה שוה ושאר מדות שהתורה נדרשת נהם: ומיעוטה על פה שאין רמז תלמוד לה נתורה אלא למשה נאמרה על פה: כי על פי וגו' על שנעל פה נכרת נרית אלמא אית הוא רובה: אתמוהי קמתמה וכי רובי תורתי היה לי

ע"פ הדברי' האלה ההיא משום דתקיפי למגמרינהו.
דרש ר' יהודה בר נחמני מתורגמני' דרשב"ל
כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכתיב כי על
פי הדברי' האלה הא כיצד דברי' שבכתב' אי אתה
רשאי לאומרם על פה ודברים שבעל פה אי
אתה רשאי לאומרם בכתב [דבי] רבי ישמעאל
תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכו'
א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא
בשביל דברים שבע"פ שנאמ' כי ע"פ הדברים
האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל:

לט **פיסקא** מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום.
ס מ"ט אילימ' משום כבוד והא האי שיפורא
דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה

לכתוב להס והלא נאמרו שכתבתי להס כמו שר נקבנו: כתיב
כתוב לך את הדברים האלה שלמד ככתבה: וכתיב על פי
הדברים האלה שלמד לא ככתב': דברים שאמרתי לך בכתב
אי אתה רשאי למוסרם ליסראל ע"פ: ודברים שבע"פ אי
אתה רשאי לכותבן מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן ליכתב
אלא מפני שהתורה משתכחת:

מערבין בביה ישן בני קלר שרגילין ליתן עירוב הקלר בבית
שקד. אין משכין את מקומם ליתנו בבית שקר מפני דרכי
שלום: אילימא משום כבוד של בעל בית: והא ההוא שיפורא
של תקיעת ע"ש דמעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה רגיל יפיה
בפומבדיתא: ולבסוף כשכפטר ומלך רבה כתנהו בניתו ונתר

ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא:

[פיסקא עני המנקף בראש הוית מה שתחתיו סא גול מפני דרכי שלום] תנא אם ליקט ונתן ביד ה"ו גול גמור רב כהנא הוה קאזיל להוצל חוייה להחוא גברא דהוה שדי אופיי ונתרן תמרי אויל קמנקיט ואכיל א"ל חוי מר דבידאי שדיתינהו א"ל מאתריה דר' יאשיה את קרי עליה *וצדיק מזלי יסוד עולם:

ת"ר מפרנסי' עניי נכרים עם עניי ישראל ומבקרי' מ חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברים מתי סז נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

רבה מלך רב יוסף והדר מלך מניי והדר מלך רבח. ורב זרירח גלון פי' נכתב תשובתו זיפורח זופר זל כדבה זהיו כותבין לתוכו כדבה השלוחה לבני הישיבה כמו י"ג זופרות היו בירקלם: משום חשדא הוחיל והורגל העירוב בתוך חותו הבית חס בחת לזכות חת מקומו הכוכבין לחותו הבית ולח ירחו זס חת העירוב יקזדו חת בני הקלר זמטלטלין בלח עירוב:

[מנקף קומך]: אם ליקט ונתן ע"ג קרקע ביד הוחיל ומטי לידיה גזל גמור הוח: אופיי מקלות: ר' יאשיה מהולל הוה: מאתרי' דר' יאשיה את לפיכך חתה בקי בדיבין לפי זהוח לורס נרנים ומודיעין:

עם מתי ישראל לח בהבדי ישראל חלח מתעסקין בהם חס מלחוס הרוגים עס ישראל:

מא רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואויל גניבא
סב א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא
פ' כל א"ל מקמי פלגא' ניקום אדהכי אתא איהו לגביהו
הגט ת"ש אמר להו שלמא עליכו מלכי שלמא עליכו מלכי
אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרי מלכים אמר להו
ושלי ח דכתיב *בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך
דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה
ד"ח ט יג אמר רב מנין שכופלים שלום למלך שנאמר *ורוח
לבשה את עמשי ראש השלישים לך דוד ועמך בן
ישי שלום שלום לך וגו' אמרו ליה לטעים מר
מידי אמ' להו הכי אמ' רב יהודה אמ' רב אסור לו
לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנא'
דניים יח *ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:
פ' כיצד מברכין

ה א ו מ ר

פרק ששי

מב תניא איסי בן יהודה היה נותן שבחן של חכמים
סז ר' מאיר חכם וסופר. ר' יהודה חכם לכשירצה.
רבי טרפון גל של אגוזים. רבי ישמעאל
בר אוריין נן תורה: פלגאה קולק על החכמים שהיה מלעיג
למר עוקבא שהיה לבו בית דין כלחמריכן בפ"ק:
חכם וסופר כלחמריכן בסוטה אמרתי לו לבלר לכי: חכם
לכשירצה כשהיה רוצה להיות מתון ומתישב בדבריו היה
חכם: גל של אגוזים עפרש בחגיגה דר' בתן מה גל של אגוזים

חנות מיוונת. ר"ע אוצר בלום. ר' יוחנן בן נורי קופת הרוכלים ר"א בן עוריה קופה של בשמים משנת ר' נשרין גרס מזויכ'ופי' כאה

אדם כוטל אחד מהן והן נקנלות וכופלות זו על זו כולם כך ר' טרפון נח תלמיד ומוחלו דבר היה מניח לו רחיה מקרא מדרש משנה הלכה ואגדה הכל ניקד: חנות מיוונת ייכה מוכן נה תמיד שחין הקנוכי נריך לומר לנוקחין המתינו ואניח לכם כן נריך אדם ללמוד מפיו מזומן לו ותלמודו ערוך נפיו: אוצר בלום כך מפורשת בחנות דר' כתן למה היה ר' עקינח דומה לעני שנטל קופתו וילח לשדה מלח שעורים קלר וכתן נה מלח חטים כתן נה וכן פולין וכן עדשים וכשנח לביתו נורר כל מין ומין לעלמו כך ר"ע כשלמד מרנותיו שמע דבר מקרח מרנותיו ואקריו הלכה ואקריו מדרש ואקריו אגדה כתן לנו לחזור עליהם ולגורסן עד שהיו סדורים נפיו ולח אמר אלמוד מקרח לעלמה מדרש לעלמו אבל כשנעש' חכם גדול עשה כל התור' מטנעו' מטנעו' סדר מדרש ספרח וספרי לנדס ושכחס לעלמס לתלמידיו והלכות לעלמס ואגדות לעלמס: וכרחה נעיני חולר נלוס סגור מסגירות לנדן מחילות [מחילות] (מפס'קות) כמו שעושים נתיבות גדולות ליתן חטים מכאן שעורים מכאן עדשים מכאן כמו פיו נלוס ורגליו שבולמות נשבורות קלושי"ח נלע"ז: קופת הרוכלים מפרש התס מה רוכל זה שבח לעיר שולים ממכו לפרסמון עמך אומר הן פלייטון עמך אומר הן קנמון עמך אומר הן כך נריך לשחול דבר במקרח משינו וכן בתלמוד וכן במדרש וכן באגד' ואין שבח זה דומה לשל ר"ע שנתן לנו תחלה ולמד הכל מבולבל ואח"כ סדרן: קופה של בשמים דומה לקופות הרוכלים אלא

אליעזר בן יעקב קב ונקי. ר' יוסי נימוקו עמו. ר' שמעון טוחן הרבה ומוציא קמעא. תנא משכח קמעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין. וכן אמר ר"ש לתלמידיו בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע:

מי שאחזו

פרק שביעי

מג ע"ב ס"ל כולה לילף

רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא הוו מגנו ליה *אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דליותו ליה אמר הני כל

ו"ק"נ הלכות נס"ם מזמי'

שהרוכל מתוך שלומיתו נכך מרבה מיכיס יותר וקוטר כל לקח נכרור לנדו להיות מזומן לטולנו: קב ונקי לא הרבה תלמוד כשאר קנריו אלא מה שאמר נבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם: טוחן החבה שכה הרבה: ומוציא קמעא מפרש ליה: תנא משכח קמעא מתלמודו: ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין ומה שזכה מתלמודו לא זכה אלא לדנרים שלא כראוי שהלכה כמותן: שנו מדותי למדו תורתי: שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע נקרתים ותרמתים מתוך עקרי מזכיותיו של ר"ע והייכו נרירה לקר נרירה:

הוו מצערי ליה העבדים מפני שהיו קסיל ופרוש ומקמיר עליהם נאיסורים: (אתלגא דרך לקוות לו קולה מקמת לכה כמפורש שם נגמרא ורפואתו נשרש שמיכת לגומרא וקמרא ריים

דאמינא להו מיפך הפכי אמ' להו בישרא סומקא
אגומרי וחמרא מרקא אייתי ליה אינהו בישרא
שמינא אגומרי וחמרא חייא שמעה ילתא ומעיילא
לי' לבי מסותא ומוקמה לי' במיא דבי מסותא עד
דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישריה
פשיטי פשיטי רב יוסף איעסק ברחים רב ששת
מיתעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת
את בעליה א"ל ריש גלותא לרב ששת מ"ט לא
סעיד מר גבן א"ל דלא מעלי עבדי דחשידי אאבר
מן החי א"ל מי יימר א"ל השתא מחוינא לך א"ל
לשמעיה ויל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא
אייתי ליה אמר להו אהדמו לי הדמי דחיותא
אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה א"ל הא בעלת ג'
רגלים הואי פסיק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה
א"ל לשמעיה אותבי נמי להך דידך אותבה אמר
להו האי בת חמש רגלים הואי א"ל אי הכי ליעבדו

פי' נלע מוגת מיס כמדוקר עס נגמ'): סומקא כקום: מרקא
מזוג במיס הרבה: ילתא לעגת רב כקמן והיתה בת הכגיל ולעגת
לעב ג"ל וקעוכה כלקמרי' בהעור והרוטב דרב כקמן קתניה דבי
כגיהה הוה: מסותא מרקן: מהפכים מקמת זיעה לדומה
היולל מקבו ע"י בגרל בעיכל וקמרל קייל: פשיטי בהרות
עגולות: רב יוסף מתעסק לתלגל: ברחיא כלי בייקמס ויגיע:
בכשורי לעגת קורות ומעגלות: אהדמו לי הדמי דחיותא
סדרו לפני כתבי הנהמה לכתבים להדמי הכתיבו כלו' ערכו
הכתבים: א"ל ריש גלותל: אי הכי מעוס דקעיל ' הול: ליעבדו

קמיה דמר וליכול אמר ליה לחיי קריבו תכא
קמייתו אייתו קמיה בישרא אותיבו קמיה דיסתנא
דחנקא חמתה גששיה ושקלא כרכה בסודריה
סח לבתר דאכיל אמרי ליה *איגניב לן כסא דכספא
בהדי דקא מעיינינ ואתו אשכחוה דכריכה בסודריה
(אמר) [אמרי] ליה חוי מר דלא מיכל קא בעי
אלא לצערן אמר להם אנא מיכל אכלי וטעמי מיה
טעמא דחיורא אמרי ליה חיורא לא עביד לן
האידנא אמ' לתו ברקו ברוכתיה דאמ' רב חסדא
אוכמא בחיורא וחיורא באוכמתא לקותא היא
בדוק אשכחוה כי קא נפיק כרו ליה ביראי

קמיה דמר כלומר קמיה שמעיה דמר יסדרו המלכל נהיתר:
תכא שלקן: דיסתנא דחנקא חמתא לחנטטריי"ש עלס קטן
שעל כף הירך שחלס נולעו ונקנק מצוס דרך שצת סגי נהור
הוה ולא ירקנו ויאכל ויקנק: גששה משמה והרגיש בלוחו עלס
שקל כל המתיכה וכרכה בסודריה: ובתוס' פירשו מצוס דחנטה
ניה טעמא דחיורא הוא דיגבד הכי והתלמוד לא פירשו עד לבסוף ע"כ:
איגניב לן כסא דכספא שהיו רואים לותו כורך בסודרים
ורולים לגנוב מהו: אמרי ליה לריש גלותא: דחיורא
בשר בעלת שקין: מיכלי אכלי וטעמו טעמתי: חיורא לא
עביד לן האידנא לא שקטנו היום בהמה בעלת שקין: בדוכתא
בעור (היה בודקין) [היו בודקין] במקום דיסתכל זו בכף הירך
ותמלאנו בעור שהוא לבן: דאמר רב חסדא חיורא באוכמתא
לקותא מלאי לבן בעוי שקור לקותא היה שם בשר וכהפך העור
ללבן: כרו ליה ביראי קפדו גומץ שיסול בו:

ושדו ליה ציפתא עילויה ואמרי ליה ליתי מר לינח
נחר ליה רב חסדא מאחוריה אמר ליה לינוקא פסוק
לי פסוקיך א"ל *נטה לך על ימינך או על שמאלך ס"נ נ
א"ל לשמעיה מאי קא חזית א"ל ציפתא דשדיא
א"ל הדר מינה לבתר דנפק א"ל רב חסדא מנא
הוה ידע מר א"ל הדא דנחר לי מר ועוד דפסוק
לי ינוקא פסוקא ועוד דחשידי עבדי דלא מעלי:
*עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם מר
שדה ושדות. שרים ושרות אלו מיני סס
ומר ותענוגות בני האדם אלו בריכות ומרחצאות קהל ת נ
שדה ושדות הבא תרגימו שדה ושדתין במערבא
אמרי שדתא א"ר יוחנן ש' מיני שדים היו בשיחין
ושדה עצמה איני יודע מה הוא אמר מר הבא
תרגימו שדה ושדתין שדה ושדתין למאי איבעי
ליה דכתיב *והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה מ"ק ו

שדו [ליה] ציפתא השליכו מקלת ע"פ הגוי כדי שלא יניח
מוסנו: ליתי מר לינח לשכך נמשכנו: נחר לי' רב חסדא עשה
לו סימן כמו נקרת סוסיו: א"ל רב שמת לינוקא פסוק לי
פסוקיך: נטה לך פסוק הוא נעשהלך: הדר מינה חזור
מעליה לימין או לשמאל:
בריכות לרחוץ נהן נלוכן: הבא תרגימו נגנל: שדה ושדתין
סך זכר ונקבה: שדתא שידה עגלה למרכב נשים
ומריס: בשיחין נחותו מקוס: מה היא מה דמותה ומה טיבה
וי"ו שדה עלמה רשם כלן וחמן מיכי יודע מה הוא:

וגו' אמר להו לרבנן היכי איעביד אמרו ליה איפא
שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכי
אשתכח אמרי ליה אייתי שדה ושדתין כבשינהו
אהדדי אפשר דידעי ומגלו לך אייתי שדה ושדתין
כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא
אשמדאי מלבא דשידי ידע אמר להו היכא איתא
אמרי ליה איתיה בטורא פלן כריא ליה בירא ומליא
לי' מיא ומכסיה בטינרא וחתים' בגושפנקי וכל יומא
סליק לרקיעא וגמר מתיבתא דרקיע ונחית לארעא
וגמר מתיבתא דארעא ואתי סייר לי' לגושפנקיה
ומגלי לי' ושתיה ומכסי ליה וחתי' ליה ואזיל:
מה שדריה ליה לבניהו בן יהוידע יהיב לי' שולשילתא
סם דחקיק עלה שם ועוקתא דחקיק עלה
שם וגבבי דעמרא וויקי דחמר' אול כרא בירא

היכי אעביד נלי כלי נרזל: שמירא נריה מסת ימי נרחצת
ואין כל דנר קטה יכול לעמוד מפניו: לאבני אפוד דאחרי' נמס'
סוטה מנגיס הללו אין כותבין עליהס נדיו שכח' פתוקי קותס
ואין מסרטין עליהס נאיזמל שכח' נמלוחותס שלח יהיו קסרים
כלוס אלא כותב עליהס נדיו ומוחה להס שמיר מנקוז והס
נקעות מאליהן: כבשינהו כפתס ניסורין לומר לו היכן הוא:
כבשינהו לקנן לתון מכנס של נגדים: היכא איתיה אמאחי
שאוכל לכנסו: בטורא פלן נהר פלוני: כריא ליה בירא כרה
לו סס נור: טינרא אנן: וחתמיה בגושפנקא נקותמו: סייר
לגושפנקיה נודקו שלא נגע אדס נו לגלות נוזו:
וגבבי דעמרא גיזות למר: וויקי דחמרא נודות יין: בירא

מתחאי ושפינהו למיא וסתמינהו בגבבא דעמר׳ כרא
בירא מעילאי ושפכינהו לחמרא וסתמינהו סליק יתיב
באילנא כי אתא סיירי לגושפנקא גליה אשכחיה
חמרא אמר כתיב *לץ היין הומה שכר וכל שוגה משלי כ
בו לא יחכם וכתיב *זנות ויין ותירוש יקח לב לא הושע ד
אישתי כי צחי לא סגיא ליה. אישתי רוא וגנא
נחית אתא שדא ביה שולשילתא סתמיה כי איתער
הוה קא מפרזל א״ל שמא דמרך עלך כי נקיט
ליה ואתא מטא דקלא חף ביה שדייה מטא לביתא
שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקת

מתחאי נמורך ההר למטה מנורו של חזמדלי: ושפינהו
למיא כגון הזופה יין לקמרי׳ הריק מי נור העליון לתוך התקתון
דרך נקב שנקב נשפה שנין שתי הנורות ומתוך שהרחמון קרקעיתו
גנוה מקרקעית התקתון כרוקו המים לתוכו מאליהן:
וסתמינהו לנקבים שנין זה לזה כדי שכשיזים יין נעליון לא יזוב
ממנו לתקתון: וכרא בירא אחרינא מעילאי לנורו של
חזמדלי: וטמינהו מילא לותן שתי ארות עפר כדי שלא יניח
חזמדלי: טמינהו סתמם כדמתרגמינן סתמוס פלוחים טמונין
פלוחתי: כי אתא חזמדלי: סיריה לגושפנקיה ומלא שלם:
לא סגי ליה לא יכול להתאפק: רוא וגנא כשתכר ונרדם:
נחות אתא נכיהו מן החילן: סתמיה סגר השלשלת מניד לוחרו
שלא יוכל ריחו לנחת: הוה קא מפרזל מתגע ומתעסק לנחקה
הימנו: דמרך הקב״ה: חף ביה כתוכך נו: כובא לריף קטן
כמו כונח לציידי: דארמלתא חלמנה היתה דרה נו:

תס ע"ג איהי *חננא ליה כפה לקומתיה מיניה איתבר
משלי כה ביה גרמא אמר היינו דכתיב *ולשון רכה תשבר
גרם חוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה
לאורחיה חוא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה
לאורחא חוא חדוותא דהוו קא מהדי לה בכרה
שמעיה לההוא גברא דהוה קאמר ליה לאושכפא
עביד לי מסאני לשב שני אחיך חוא ההוא קסמא
דהוה קסים אחיך כי מטא להתם לא עיילוה
לגביה דשלמה עד תלתא יומי יומא קמא אמר
להו אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו לי'
אנסיה משתיה שקל לבינתא אותיב אחברתה אתו
אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו הדר
אשקיוהו. למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי
מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינת'
מחברתה אותבה אארעא אתו אמרו לי' לשלמה
אמר להו הכי אמר לכו נגודו מיניה מיכליה לסוף
תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה

איתחננא ליה למשוך מעליו שלח יקוף נו: כפה לקומתיה לגל
מקד ומסתלקן עוני כתיפיו מן הגית: ולשון רכה תשבר גרם
ע"י לשון רכה שקנכה מענה רך כשברה עלמי: אסקיה העלהו
להטותו מלד הדרך: רויא שכור: אסקיה מלד הדרך: חוא
חדוותא דהוה מחדון לה רלה הכנסת כלה שהיו מרגיס
בשמקה מקד: אנסיה משתיא שתה הרבה: נגידו מיכלא
מיניה משכו ידכם מלהאכילו כי לחם מעטף קניא קנה:

נרמידי ושדא קמיה א"ל מכדי כי מיית ההוא
גברא ליית ליה בהדין עלמא אלא ארבעה גרמידי
השתא כבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשתן
נמי לדידי א"ל לא קא בעינא מינך מידי בעינא
ראבנייה לבית המקדש וקא מבעי לי שמירא א"ל
לדידי לא מסר לי לשרא דימא מסירא ליה ולא
יהיב לי' אלא לתרנגולא ברא דמהימן לי' אשבועתיה
ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב
ומנח להו אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט ומייתי
ביורני דאילנא ושדי התם והוי ישוב והיינו דמתרגמינן
נגר טורא ברקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה
בני וחפיוה לקיניה ווגית' חיורתי כי אתא בעי
למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא ואותביה עילויה
רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל חנק נפשיה
אשבועתיה:

א"ל בניהו מ"ט כי חזיתיה להההוא סמיא דהוה מו

דמהימן ליה אשבועתיה מחמיכו בשבועתו כשכשנע לו להחזירו סס
לו: דלית בהו ישוב אל זרעים וחילכות להתפרכס סס: ופקע
טורא מתנקע מעט כמין קרין עד שמשליך סס זרע החילכות
וגדלים חילכות סס ומתפרכס מהם: ברקו קינא נקרו עד שהיו
נקיקין היכן ים קן אל דוכיפת להוא תרנגולא נרא: וווגיתא
דוכיפת כדי שירא' את בניו ולא יוכל להכנס אלא ויהא נריך
לשמיר לנקע הזכוכית: רמא ביה שלוקו אל שלמה קלא: חנק
נפשיה התרנגול:

קא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה אמר ליה מכרוי עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעביד ליה ניח נפשיה וכי לעלמא דאתי ומ"ט כי חויתיה להההוא רויא דקא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרוי עליה ברקיע דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניח נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא. מ"ט כי חויתיה להההוא חדוותא בבית א"ל בעי מימת גברא בגו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסר שנין. מ"ט כי שמעתיה להההוא גברא דא"ל לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת א"ל ההוא ו' יומא ליתי ליה מסאני לשבע שנין בעי מ"ט כי חויתיה להההוא קסמא דהוה קסים אחיכת א"ל דהוה יתיב אבי גוא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה. תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה א"ל כתיב *כתועפות ראם לו ואמרי כתועפות אלו מלאח"ש

מדנו כו

אסיקתיה מה קמצת לו: ובעיא מינטר ליבם קטן עד שיגיע
שתי שערות ויהא רחוי לקלילה ויודע היה זה שעתידה
להמתין י"ג שכים: ו' יומי ליתי ליה חיכו נטוק לקיות ז' ימים
שמח למקר ימות: אבי גוא תקתיו היה חוכר גדול זהב וכסף
טמון: תרחיה גביה חקרו חכלו שלמה לחשמלאי תרק כל' חרמי
חיקור כדחמריכן נב"ק מחן לתרק כיתרק שמוחל: הוה קאי
לחודיה שלמה חכל חשמלאי: כתועפות ראם לו להקב"ה יש
לו תיעפות רחמים למשלחתו וליסרע פורעכות נשליחותו:

ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן א"ל שקול
שולשילתא מינאי והב לי עוקתך ואחוי לך רבותאי
שקליה לשולשילתא מיניה ויהב לי' עוקתא בלעיה
אותביה לחד גפיה ברקיע' ולחד גפיה בארע' פתקיה
ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה
*מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש קהלת פ
(כי וה) [וכתיב *ווה היה] חלקי מכל עמלי מאי סס נ
(כי) [ו]וה רב ושמואל חד אמ' מקלו וח"א גונדו היה
מחור על הפתחים כל היכי דמטי אמר *אני סס פ
קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים כי מטא
גבי סנהדרין אמרו רבנן מכדי שוטה ביחרא מלתא
לא סריך מאי האי אמרו ליה לבניהו קא בעי לך
מלכא לגביה אמר להו לא שלחו להו למלכוותא
קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו
להו ברקן בכרעיה שלחו להו במוקי קאתיוקא תבע
להו בנדותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אמיה
אתיוהו לשלמה והבו ליה עוקתא דחקיק עליה שם
ושולשילתא דחקיק עליה שם כי עייל חוויה פרח

מאי רבותייכו שכשתנק הקנ"ה נכס: עיוקתך טנעתו היה סס
חקוק עליה: פתקיה לקהו: גונדו לנוטו: [ונניחורי טהרות דרב
הלי רליתי קודו מקידה של קרס לשתות מים]: לא סריך מיכו
נדנק לומר דבר חקד של שטות כל הימים שזה לומר הייתי מלך
ומיכו לומר דבר שטות לקרת: ברקו בכרעיה שרגליו של ד
דוסות לשל תרנגולים: במוקי קאתי מיכו נח לשכב יקף חלח

ואפ"ה הוה ליה ביעתותא מיניה והיינו דכתיב
שה"ש ג *הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה
מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה
סנה' פ"נ איש חרבו על יריכו מפחד בלילות. רב ושמואל
וע"ש רש"י חד אמ' מלך והדיוט וחד אמ' מלך והדיוט ומלך:
(נכתן הקריכו בגמרא בעכייכי רפוקות ולא רקיתי לכתבן):
ע אריב"ל אכל בשר שור בלפת ולן בלבנה בליל
י"ד או ט"ו בחקופת תמוז אחותו אחילו
תנא והממלא ברסו מכל דבר אחותו אחילו אמ'
רב פפא אפי' מתמרי פשיטא ס"ד אמינא הואיל
ואמר מר תמרי משבען ומשחנן ומשלשלן ומאשרן
ולא מפנקן אימא לא קמ"ל מאי אחילו א"ר אלעזר
אש של עצמות מאי אש של עצמות [אמר אביי]
אשא דגרמי:
שם א"ל אליהו לר' נתן אכול שליש ושתה שליש
והנח שליש לכשתבעום תעמוד על מלואך

בתכפליחות קלקוכי"ם בלע"ז: מלך והדיוט היה שלמה לא קזר שוב למלכותו:

מכל דבר שהוא טוב לו ומתוק לקבו ולוכל ממכו כל תאוותו מביאו לידי קולי שמו לקילו: הואיל ואמר מר שהתמרים יפים כ"כ לגוף: משחנן מקימות: משלשלן מסלסלות: מאשרן כותבות כך: ולא מפנקן לאכן מעכבות את הלב להיות לסטכים ולא"פ שהן מתוקות:

אכול שליש מלא מעיך שלים ושתה שלים והנח שלים בשבך ריקם: ולכשתבעום וימלא בשבך כעס תעמוד על מלואך לבגל

תני ר' חייא הרוצה שלא יבא לידי חולי מעים יהא רגיל בטיבול קיץ וחורף סעודתך שהנאתך הימנה משוך ידך הימנה ואל תשהא עצמך בשעה שאתה צריך לנקביך:

שלשה דברי מכחישין כחו של אדם ואלו הן פחד מן דרך ועון. פחד דכתיב *לבי סחרחר זס עובני כחי. דרך דכתיב *ענה בדרך כחי קצר תלים לח ימי. עון דכתיב *כשל בעוני כחי. שלשה דברים זס קנ מתישין גופו של אדם ואלו הן אכל מעומד ושתה זס לח מעומד ושימש מטתו מעומד. חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד הקיו דם ועמד ישן ועמד שימש מטתו ועמד. ו' העושה אותן מיד מת ואלו הן הבא בדרך ונתייגע הקיו דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר וישן ע"ג קרקע ושימש מטתו א"ר יוחנן והוא שעשאן כסדרן אמר אביי כסדרן מת שלא בסדרן חלש איני והא מעורת עבדה ליה לעבד' תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה. ח' רובן קשה ומיעוטן יפה

לס תמלח מעיך לכילה וסתייה לכתכעוס תנקע: בטבול לטבול נקומץ לו פת בין: שהנאתך סערנה לך: משוך ידך הימנה סלח תמלח כריסך:

פחד לחגה סדוחק על לבר העתיל כגון טירוד מזוכות לו פקד לויב וקורין לייכט"ח: סחרחר מוקף לחגה: אכל ועמד מיד קודס סזהה מעט: העושה אותן כולן כחת: מעורת זס לחזה: ומיעוטן יפה כזיע לחדס מעט מהס יפה לגופו לרפוחה

ואלו הן דרך ודרך ארץ עושר ומלאכה יין ושינה חמין והקות דם. ח' ממעטין את הזרע ואלו הן המלח הרעב והנחק בכייה ושינה ע"ג קרקע וגרגדניו' וכשות שלא בזמנה והקות דם למטה כפלי'. תנא כשם שקשה למטה כפלים כך יפה למעלה כפלי' ס"ע ב א"ר פפא *למטה למטה מן הבצים למעלה למעלה מן הבצים. וכשות שלא בזמנה תנא כשם שקשה שלא בזמנ' כך יפה בזמנה א"ר פפא ומנה תמוו שלא בזמנ' טבח יומי ניסן ויומי תשרי לא מעליא ולא קשיא:

תוספתא

פרק שמיני

פא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר' אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים

וטוב שיהא לו קלת משלח יהא לו כלוס אצל רובן קשה כשים לו הרבה: דרך להלך בדרכים: ודרך ארץ תשמים: עושר מיעוטו יפה ורובו קשה שמצטלו מת"ת ומגביה לבבו: חמין לרקות ולשתות: ונחק לרעת: וגרגדניות קוילנדר"ח כמו זרע גד: שלא בזמנה לקמיה מפרש: והקות דם למטה היא ממעט' כפלים נכולן: למטה מן הבצים כמו נרגליו ונשוקיו: למעלה נכתפיס ונלוחר ונקילנוסת:

מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעש׳ דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות ודרך קרפיפות כדי לפוטרן מן המעשר:

ח מ ג ר ש

פרק תשיעי

אתקין רב יהודה בשטר וביני דעבדא עבדא דנן פו מוצדק לעבדו ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאיניש לא אית עלוהי ומנוקה מכל מום ומן שחין דנפיק

דרך טרקסמון דרך הכנוסה מקום ליכנס לפניס ודומה לי שהוא ל׳ יוכי כמו טרקסין: כדי לחייבו במעשר דקי״ל אין הטבל מתקיים במעשר עד שירקה פני הבית ודעיל לה דרך שער לאפוקי דרך קלירות ודרך גגות דלא יליף מוכלו בשערין בב״מ בהשוכר:

מוצדק לעבדו דיכו פסיק לעבדות שאין שום ערעור במכיר׳: ופטיר ועטיר מן חרורי ופרום ומופלג מכל קירות כמו הנפטר מרנו: ועטיר כמו עיטרת שטר קלוקה רק הנמות לא סרו מתרגמינן לא עיטרת: ומן ערורי מלכא ומלכתא ומערעור המלך והמלכה שלא קטח להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות מקמו בטל כדאמרי׳ בב״מ בהשוכ׳: ורשום דאיניש רושם סימן שעושים על העבדים כדאמרי׳ במסכת שבת: לא אית עלויה מאדם אחר קום מן המוכר הזה: ומנוקה מכל מום כמו לסטים מזויין דמקמו בטל: ומן שחין דנפיק

עד טצהר חדת ועתיק מאי אסותיה אמר אביי
גינבר' ומרתכא וכבריתא וחלא דחמרא ומשחא
דויתא ונטפיק חיורא ושפוי ליה בגדפא דאווזא:
מח אריב"ל לא חרבה ארץ ישראל עד שעברו בה
פח שבעה בתי דינין ע"ז ואלו הן ירבעם
בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא

עד טצהר ומכל סקין זילח נפכיו עד סתי סכיס דמלים למיקס
קמיה: עד טצהר נלעון פרסי סתי סכיס והתי דקלמרין
נעבדים ליכח הייכו היכי דעבון סתמח לכל הכח כיון דלתני
מקקו בטל וזה עכשיו לין לו סקין ודרך סיין יין סרולך לו קוזר
עד סתי סכיס לפיכך עד ג' סכיס מתכה עליו שלש לין בו לוחו
סקין עד סתי סכיס שיהח מקקו בטל לפי שכבר היה בו המוס הזה
ולח רחוהו: גינברא כמשמעו זכגדיל: מרתכא פסולת סיגי
כסף שיולח ממכו במקוס שמתיכין לוחו בשעת קפירתו מן ההריס
וקורין לו קוכיי"לון: וכבריתא' גפרית: ושייף ליה בגדפא
דאווזא וסך לוחו בכולה של לוז:

שבעה בתי דינין ז' משפקות של מלכים ממלכי ישרחל והכך
למלכי יהודה לח קח קסיב שהיו בימיהם של חלו והוי
כב"ל לקח המלך ובכו ובן בכו וכל מלכים שקמו מזרעו לקריו
קרי קד ב"ל שלוש בן יבם וזכריה לח קח קסיב לפי שלח מלכו
שכה שלימה וכן זמרי לכל עמרי לחניו של לקחב על שם בית דינו
של לקחב נקרח ומפני שלקחב הרשיע לעשות יותר נקרח
הקלקול על שמו בימי הושע בן חלה גלו עשרת השבטים ומההוח
שעתח קרי ליה מרנה [להייכו חומללה] יולדת השבעה שילדה

בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע
בן אלה שנא' *אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה ירמיה טו
באה שמשה בעוד יומם וגו'. אמר רב אמי מאי
קרא *כי תוליד בנים ובני בנים *א"ל רב כהנא דניאל ד
ורב אסי לרב כתיב ביה *בהושע בן אלה ויעש ע' נתוספ'
הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב *עליו מ"ב י"ז
עלה שלמנאסר וגו' אמר להו אותן פרדסיאות
שהושיב ירבעם על הדרכי' כדי שלא יעלו ישראל
לרגל בא הושע ובטלן ואע"פ כן לא עלו ישראל
לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל
לרגל ילכו בשביה אמר רב חסדא אמ' מר עוקבא
ואמרי לה אמ' רב חסדא [א"ר ירמי'] דריש מרימר
מ"ד *וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק דניאל ט
ה' אלהינו משום דצריק ה' אלהינו וישקוד ה' על
הרעה ויביא' עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם
ישראל שהגלה גלות צדקיהו וערין גלות יכניה

ענעה מספקות לע"ז: עליו עלה מפני שלא הרשיע כאחר המלכים
בא הפורענות בימיו בתמיה: פרדסיאות אומרים: אותן שנים
שלא עלו הוחיל ואין מוקה בידם והם לא עלו יגלו וילכו בשבי:
וישקוד וימהר כמו כי אוקד אכי על דברי ומתרגמינן לוקי אכא:
גלות צדקיהו קרנות ירושלים שגלו כולם: גלות יכניה הוא
יהויכין קדמה לגלות לדקיהו י"א שכה וזו היא לדקה שמיהר
והקריב בימיו [כדי] להגלות דורו של לדקיהו לבבל בעוד שאכמי
גלות יכניה קיימים שילמדו תורה לאלו הגולים אקריהם לפי

מ"ג נד קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה *החרש והמסגה אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף. דגויס ד עולא אמר שהקדים שתי שנים *לנושנתם *אמ' סס ע"ג רב אחא בר יעקב ש"מ מהרה דמרי עלמא תמניא מאה וחמשין ותרתי הוא:

מט תניא היה ר' טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא סס אגוריאות של נכרים אע"פ שדיניהם כדיני שחות כא ישראל אי אתה רשאי להוקק להם שנא' *ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם ולא לפני נכרים ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות:

ערוך קמי התור.ז גלו עם יכניה דכתיב נהו החרש והמסגר חלף: כיון שסוגרין הלכה סהם סגורים נה סחיכן יודעים להזיק לסוחליהם סוב חין לה פותחים חזרים: עולא אמר הייכו לדקה סמיהר להניח הרעה לסוף ק' מחות וקמחים דהייכו ג' סנים קודם וכוסכתם דהוח בגמטריח תתכ"ג וחס סהו עד וכוסכתם היה מתקיים נהם כי חנך תחנדון: ש"מ מהרה דמרי עלמא כמכין וכוסכתם דהח כתיב כי חנך תחנדון מהר: אגוריאות חסיפות כמו חוגר נקין: לפניהם קחי חזנעים זקנים סעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב וחל משה לחמר עלה וגו' וחע"פ סכתבה פרשה זו לחקר מתן תור.ז קודם מ"ת כחמרה וכבכה המזבח והעלו העולה והשלמים ובחותו דם נכבסו לבריח: (ובתוס' כתוב בשם ר"י דשלהים טובא דכתיב בפרשה קמי דשלהים בפקא בן חוחיים):

אבלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק בכלן פט
ר' מאיר אומר תצא ר"ע אומר עד שישאו
ויתנו בה מוורות בלבנה א"ל ר' יוחנן בן נורי א"כ
לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה
והתורה אמרה *כי מצא בה ערות דבר ולהלן דניים כד
הוא אומר *על פי שני עדים או על פי שלשה עדים סס יט
יקום דבר מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור:
[משנה ב"ש אומר לא יגרש אדם את אשתו אלא צ
א"כ מצא בה דבר ערוה שנא' *כי מצא דניים כד
בה ערות דבר וב"ה אומר אפילו הקדיחה תבשילו
שנא' כי מצא בה ערות דבר] ר"ע אומר אפילו
מצא אחרת נאה הימנה [שנ' *והי' אם לא תמצא חן סס
בעיניו]: [גמ'] במאי קמיפלגי בדר"ל דאר"ל
כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא דהא ב"ש

גירגרה בשוק הלכה נטויית גרון: מוורות בלבנה כגיס הטוות
בשוק לאור הלבנה ודרכן לגיק צייות בטלות ולדבר
בקצודות צבעיר: לא הנחת וכו' צים לויבים מוליאים קול
בקנס בדמז מועט:
[הקריחה צרפה לו ע"י לאור לו בחלק כמו כי לא קדקה בלפי:
ערות דבר לב"ה משמע להו לו ערוה לו צאר דבר
סרקון: ר"ע אומר אפילו לא מלא בה ערוה ולא דבר]: כי
משמש בד' לשונות בתקוס ד' לצונות הללו כתב כי בתורה
בתקוס לא בתקוס פן בתקוס חלא בתקוס חצר. בתקוס לא
כמו כי ימלא בקרבך כי יקרא כי תראה חמור וכו' בתקוס חלא

סברי [והי' אם לא תמצא חן בעיניו] כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר אי נמי מצא בה ערות דבר:

נ תניא היה ר' מאיר אומר כשם שיש דעות במאכל

סס כך יש דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת

לסתור דבר החמור למעלה לומר מיכו כן תלה כן כמו ויאמר לה כי ליקח וכן ולא תקפון לה ידך כי פתוח תפתח וכו' במקום פן כמו כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם גו' וכו'. וכן כל כי הסמוכים לחף לחף כי תאמר לא תאורכו לחף כי תכבי תעבנו כלן כדרכין בלשון תימה וכו' ועוד משמע בלשון דהא דהייבו לשנר לו מפני כלו' ליתן טעם כמו לא ליקחתי כי ירחה כלו' מפני שירחה וכן כי יבא חלי העם לדרוש אלהים מפני שבא חלי העם וכולהו מתרגמינן חרי בלשון חרי בחרמי משמע כל לשונות כי

ע' נדה"י נעברי ואם בחת וכו'*: דהא מצא בה מפני שמלא בה [הא לאו הכי לא יגרשנה וד"ה כמי הכי משמע להו לשון מפני מפני שמלא בה] או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרש הילכך לא תמלא קן דקאמר קרא הייבו מפני שמלא בה כדמפרש ביה ולא משום קן של נוי: ור"ע מפרש ליה להאי כי בלשון אם הילכך תרי מילי כיבהו אם לא תמלא קן של נוי בעיבו ואם מלא בה ערות דבר: יש דעות במאכל דעות בני אדם קלוקות בתאבנים של מאכל ומשת' ים שהוא חיסטנים וקן במאכל מקמת מיחום מיעוט וים שחיבו חיסטנים כ"כ וים שחיבו חיסטנים כלל כך דעות בני אדם חלוקים בפרילות ים מקפיד על פרילות מועט וים שחיבו

נגמ' נלריכות

פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש
לך אדם שובבו נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו
וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה
ומניחה ויש לך אדם שובבו נופל לתוך תמחוי
מוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את
אשתו יוצאה וראשה פרוע וטוה בשוק *ופרומה סס ע"ב
משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם
ס"ד אלא במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן
התורה לגרשה שנא' *כי מצא בה ערות דבר וגו' דנ' כד
ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב
קראו אחר לומר שאין זה בן זוגו של ראשון וה
הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו
וכה שני ושלחה שנא' *ושנאה האיש האחרון וגו' סס
ואם לאו קוברתו שנאמר *או כי ימות האיש סס
האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשע' מביתו
וזה הכנים רשעה לתוך ביתו *כי שנא שלח ר' מלאכי ב

מקפיד כל כך ויש אחיכו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה נעלה
על אשה לאחת היה וכשיולא מביתו לשוק כעל דלת בפני' שלא
תדבר עם כל אדם ומדה אחיכה הוגנת היא זו שמתוך כך אינה
נכנסת בייחוס ומזכה תקתיו: ופרומה משני צדדיה אלל אלילי
ידיה כדרך אלוהיות שנלרפת שנשרן כרחה מלדיהן: עם בני
אדם ס"ד א"כ רגלים לדבר שזוכה היא ואסורה לו: במקום
שבני אדם רוחצים והיא נכנסת לבייחוס אחר יליאתם כשהם
לונשים בגדיהם: כי שנא שלח פסוק הוא בנבואת מלאכי:

יהודה אומר אם שנאתה שלח רבי ווחנן אומר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בווג ראשון הא בווג שני דא"ר אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מובח מוריד עליו דמעות שנא' *וואת שניה תעשו כסות דמעה את מובח ה' בבי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר [אתה] בגדת בה והוא חברתך ואשת בריתך:

מלאכי ב
פס"ג
וע"ש
רש"י
ובחידושי
הלכות

מסכת סוטה

המקנא

פרק ראשון

ב **תניא** רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין:

אם שנאת שלח כר"ע: אם שנואה היא לפני המקום שלח כנ"ג: ואית דגרסי שנוי המשלח וזו שמעתי שנוי המשלח לפני המקום ואפילו לנ"ה נהי דלא כייפינן שלח להוליא מיהו שנוי הוא: ווג ראשון אשת נעורים ונה משתעי קרא כדכתיב נתריה אשת נעוריך וכתיב וכשמרתם נרוקכם ונאשת נעוריך אל ינגוד: בקילקולה נכוולה ונגנאתה שמכוולים אותה כדקתני מתניתין קוצר חגל למעלה מדליה: יזיר עצמו מן היין שהיין מביא לידי קלות רוח והוא גרס לה:

אמר רב שמואל בר יצחק כי הוה פתח ריש לקיש א
בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה סס
אלא לפי מעשיו שנא' *כי לא ינוח שבט הרשע על תלי' קכה
גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
וקשה לזווגן בקריעת ים סוף שנא' *אלהים מושיב סס סס
יחידי' ביתה מוציא אסירי' בכושרו' (אל תקרי מוציא
אלא כמוציא) איני והא אמר רב יהודה אמר רב
ארבעי' יום קודם יצירת הולד ב"ק יוצאה ואומר' בת
פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני
לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני:

כי פתח כסהיה נח לדרוש בפרשת סוטה: אין מזווגין אשה
אלא לפי מעשיו לכועה לכליק ופרולה לפרון: כי
לא ינוח שבט וגו' לח יזדווג ממזל' הרשע בגורל לדיק: וקשה
לפני הקב"ה: לזווגם הכך דלפי מעשיו: בקריעת ים סוף שכשהכו
בו מעשה (סדרי) נרחבית: מושיב יחידים ביתה לדם יקיל
וחמה יקידה והוח מזווגם יקד (ומוציב) [ומייבב] מהם בית
לקד: מוציא אסירים בכושרות הוליח ישרחל ממלריס נקדם
כשר לח קמה ולח לכה מקים זווג יקידים למוליח לחסירים: איני
מי היו זווג לפי רשע וזכות והוח מקודם יצירתו שחין כודע רשעו
וזכותו מכריזין בת זוגו וח"ת הכל גלוי לפניו והוח הכל בידי שמים
קון מירחת שמים כדחמרינן בפסכת כלה מלחך הממוכה על
ההריון נוטל טפה ומביחה לפני הקב"ה ואומר לפניו טפה זו
מה תהח עליה גבור חו קלם חכם חו טפש עכי חו עשיר חבל
לדיק ורשע לח קחמר [ליה] דחין זו בידי שמים: זווג ראשון
לפי המזל: זווג שני לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שחיכה בת זוגו:

ג מהו לשון קינוי אר"נ בר יצחק אין קינוי אלא
יומא נ לשון התראה וכה"א *ויקנא ה' לארצו:
ב תניא היה רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה
סנ בסתר הקב"ה מבריז עליו בגלוי שנאמר
נמדבר ה *ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואין עברה
סוטה לו אלא לשון הכרוה שנאמ' *ויצו משה ויעבירו קול
במחנה אמר ריש לקיש אין אדם עובר עבירה
נמדבר ה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות שנא' *איש איש
כי תשטה אשתו תשטה כתיב:
סנ תנא דבי ר' ישמעאל אין אדם מקנא לאשתו
נמדבר ה אא"כ נכנס בו רוח שנא' *ועבר עליו רוח
קנאה וקנא את אשתו מאי רוח רבנן אמרי רוח
טומאה רב אשי אמר רוח טהרה ומסתברא כמ"ד

ויקנא ה' לארצו התירה נילק וקסיל וגזס שלח ישקיתו עוד לת
לרלו דבזילוק גובלי משתעי פרשתת לעיל: לארצו על
לרלו כמו וישחלו לכני המקוס לקשתו על לשתו הלתס
תריגון לנעל:
אדם עובר עבירה בסתר כגון לשה פרולה עוברת בסתר:
והקב"ה מכריז בגלוי שכותן בלב נעלה לקנח לה והדבר
מתפרסס בגלוי: ואין עברה גרסינן: אלא לשון הכרזה הקב"ה
מתכוין להעביר קול:
[רוח ממרום ולקמן מפרש רוח טהרה לו רוח טומלה ע"י שטן
הבא להקטילו להקכיב לת לשתו] רבנן דבי רב לשי לומרי
רוח טומלה: רוח טהרה שמוכח לת הפרילו': מסתברא כמ"ד

רוח טהרה דתניא וקנא את אשתו רשות דברי
ר' וישמעאל ר"ע אומר חובה אי אמרת בשלמא
רוח טהרה שפיר אלא אי אמרת רוח טומאה
רשות וחובה לעיולי לאינש רוח טומאה בנפשיה:
ג אמר רב חסדא ונותא בביתא כקריא לשומשמי
סס ע"נ ואי"ר (פפא) [חסדא] חוקפי בבית' כקריא
לשומשמי אידי ואידי באתתא אבל בגברא ליתי
לן בה:
ד ואמר רב חסדא בתחלה קודם שחטאו ישראל
סס היתה שכינה שרויה עם כל אחד ואחד
דניאל כג שנא' *כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך וכיון
שחטאו (היתה שכינה מסתלקת) [נסתלקה שכינה]
סס מהם שנא' *ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך:

דרוק דקאמר רבי ישמעאל טהרה היא: דתניא דקאמר רבי
ישמעאל רשות פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע לקמן מפרש טעמייהו:
שפיר אי רשות אי חובה:
כי קריא תולעת אל תומתמין החובלתן כך הזכות מקריב הבית:
חוקפא כעס: אידי ואידי תוקפת וכות דאמרי' לקמן
ניתק: באתתא כשהאשה מזכה לו כעסכית לפי שהיא מתעסקת
בזכויה ואינה עומה מלאכה ולא מזמרת ביתה ומפקרת את אל
בעלה למחלפים:
קודם שחטאו ישראל בעגיות: עם כל אחד ואחד בניתו:
נסתלקה שכינה מהם מלבוא לבתיהם דאינה יכולה לרחות
בעגירות שבבתיהם:

ה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה
סס מצוה אחת בעה"ז מקדימתו (ומוליכתו)
ישע' נח [והולכת] לפניו לעה"ב שנא' והלך לפניך צדקך
כבוד ה' ואספך וכל העובר עבירה אחת בעה"ז
מלפפתו (ומוליכתו) [והולכת לפניו] ליום הדין
מיכ ו שנא' *ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו ר'
נרק' לט אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנא' *ולא שמע
אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעה"ז
להיות עמה (ליום הדין) בעולם הבא:

ו דרש רב עוירא ומנין אמר לה משמיה דר' אמי
ד וזמנין אמר לה משמיה דר' אסי כל האוכל
ע"נ לחם בלא נטילת ידים כאלו בא על אשה זונה
משלי ג שנא' *כי בעד אשה זונה עד ככר לחם (ואשת
איש נפש יקרה תצוד): אמר רבא האי בעד אשה
זונה עד ככר לחם [בעד ככר לחם] עד אשה זונה
מבעי ליה. אלא אמר רבא כל הבא על אשה

מקדימתו לפני (מטתו) [מיתתו] מכרזת לפניו: מלפפתו
כורכתו:

כי בעד אשה זונה וגו' הסתם דרים לה מסיפיה לריסיה נמצינ
ככר *לחם נח לחדם לעוכם של זוכה: נמילתיה דרנח גרסינן
בעד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי ליה דמשמע נמצינ ככר
לקס רוב העוכם עד כדי עוכם מצה זוכה וה"ה כמי לי הוה כתיב
עד מצה זוכה נעד ככר לקס ל"ק לי' לרנח מידי דודקי מסיפיה
לריסח כמי מדרים קרח מלח עד ונעד קח קטיח ליה דגני ככר

וונה לסוף מבקש ככר לחם (ואינו מוצא) אמ' ר'
וריקא א"ר אלעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר
מן העולם. אמר רב חייא בר אשי אמ' רב מים
ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה מים אחרוני'
צריך שישפיל ידיו למטה: תנ"ה הנוטל ידיו צריך
שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק
ויחזרו ויטמאו את הידים א"ר אבהו כל האוכל
פת בלא ניגוב ידים כאלו אוכל לחם טמא שנא'
*ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים ימזקמל ד
אשר אדיחם שם מאי *ואשת איש נפש יקרה מזלי ו

לחם הוה ליה למכתב נעך וגדי לחזה זוכה הוה ליה למכתב עך:
המזלזל לחוכל תמיד נלח כטילת ידים: נעקר העובר על דברי
חכמים חייב מיתה בכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש: [מים
ראשונים שלפני המזון: שיגביה ידיו רחזי לשבעותיו שיהו
המים מזפעין לכל זרועותיו וכו': שמא יצאו מים וכו' כלתכן
נמסכת ידים פ"נ וכו' *: אחרונים שלחזר הסעודה שחייבו ע' דש"י
חכמים מפני שחלק סדומית יש שמסמא את העינים: צריך נמדיכות
להשפיל ידיו למטה כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידו שהרי נגמ'
להעביר הזוהמא הן]: כל האוכל בלא נגוב ידים דבר מחוס
הוא וכחזב כטומחה: שנ' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם
טמא בגוים (ומפני שבוה ליזקקל לעשותו במחוס ולחפותו מיכו
בלפיעי הנקר ובגללי החלם כדכתיב בגללי לוחת החלם תעוגכה מדש"י
לעיניהם וכתיב בתריה ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא
בגוים) חלמא דבר מחוס קרי טומחה: מאי ואשת איש וגו'

תצוד א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל באשת איש שנ' ואשת איש נפש יקרה תצוד. אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוה מיבעי ליה ועוד היא תצוד מיבעי לי' אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו
מזלי ג למד תורה דכתיב בה *יקרה היא מפניני' יקרה היא מכ"ג שנכנס לפני ולפנים אפ"ה היא צדחו לדינה של גיהנם:

ו א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל אדם
סס שיש בו גסות הרוח כעובד ע"ז כתיב הבא
סס מו *תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם *ולא תביא
דנ"ס י תועבה אל ביתך ור' יוחנן דידיה אמר כאלו כופר
סס מ בעיקר שנא' *ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך ר' חמא בר חנינא אמר כאלו בא על העריות כולם כתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב

סיפיה דקרא לעיל [הוא] כי נעד תצה זוכה עד כבר לקס: לסוף נכ של בא"א וה"ק נעד תצה זוכה עד כבר לקס ותצת חים זוכה כפס יקרה הגבוה היא תלוד' רודף לקריה ולד לותה ומגיעה: היא תצוד מיבעי ליה כיון דמסיפיה לריסיה קא דרשת ליה הכי לינעי ליה למכתב ותצת חים כפס יקרה היא תלוד לותה לגל הסתם מסמע דתצת חים כלה את הנפס יקרה: מכהן גדול דלפי' ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה לפתוח ראשון ולנדך ראשון ומהאי קרא דרשינן ליה בגהוריות:

ורם לבבך ושכחת מעלה אני עליך כאלו שכחת:

ויקרא יח
יחזקאל כ
מצלי יח
ושו ע"ס
ברכ' יד
דנריס לג

תם *כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ
עולא אמר כאלו בנה במה שנא' *חדלו לכם מן
האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל
תקרי במה אלא במה מאי *יד ליד לא ינקה
אמר רב כל הבא על אשת איש אפילו הקנהו
להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה
*הרמותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ
לא ינקה מדינה של גיהנם קשיא להו לדבי ר'
שילא האי יד ליד ידי מיבעי ליה אלא אמרי
דבי ר' שילא אפילו קבל תורה כמשה דכתיב ביה
*מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של גיהנם
קשיא ליה לר' יוחנן האי יד ליד יד מיד מיבעי ליה

את כל התועבו' האל גבי עריות בתיב: במה ע"ז: אשר נשמה
באפו שמקזיק את עלמו כנעל כפס והייכו גלוה שקשוה כפסו
נעיכיו: מאי יד ליד לא ינקה סיפיה דקרא דאייתי לעיל הוא
תועב' ה' כל גבה לב יד ליד לא יכקה: ה"ג כל שים בו גסות
הרוח אפי' הקנהו וכו' ול"ג כל הבא על אשת איש דלא משתעי
קרא אלא בגסות הרוח: הקנהו להקב"ה וכו' השליטו בשנקו
על הכל כאברהם שקראו קונה שמים וארץ דהייכו יד ליד אפי'
דומה לאברהם שאמר הרימותי ידי וכו': קשיא להו לדבי ר'
שילא אהך דרשה דרב: ה"ג האי יד ליד ידי [לא יכקה] מבעי
ליה: אפילו הוא כמשה רבינו שקבל תורה מיד הקב"ה לידו:
יד מיד מבעי ליה דהא קרא בשקבל תורה מוקמת ליה ולא
בשותן והוה ליה למכתב יד מיד לא יכקה יד שקבלה מיד אף הוא

ה אלא א"ר יוחנן *אפילו עשה צרקה בסתר דכתיב
מזבלי כה *מתן בסתר יכפה אף ושחד בחיק חמה עזה לא
ינקה מדינה של גיהנם:

ח אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירא
סס מהכא *שמעו והאזינו אל תגבהו רב
ירמיה יג נחמן בר יצחק אמר מהכא *ורם לבבך ושכחת
דניים ח ובחיב *השמר לך פן תשכח וכתי' אבין א"ר
סס אלעאי דא"ר אבין א"ר אלעאי כל מקום שנא'
השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה דרש רב
עוירא ומנין אמר לה משמיה דר' אמי ומנין
אמר לה משמיה דר' אסי כל אדם שיש בו
קיוב כד גסות הרוח לסוף מתמעט שנא' *רומו מעט יכול
סס ישנו בעולם ת"ל *ואיננו ואם חזור בו נאסף מן
סס העולם בומנו שנא' *והומכו ככל יקפצון כאברהם

לא ינקה: אפילו עושה צרקה בסתר זכותן מילו ליד העני
והכי משמע יד הכותבת ליד לא הוא לא ינקה: דכתיב ביה
מתן בסתר יכפה אף לאו דמייך האי קרא נקרא לעיל אלא
רגותא הוא שלא"פ שכופה לף וקימה ליכו מכפר על גסות הרוח:
אזהרה שלא יהא גס רוח שכן' ורם לבבך ושכחת אלמא מגודה
הלב בא לידי שכחה שזוכך את נורלו ונשכך' הוא
מוזהר השמר לך פן תשכח: מתמעט מקטינותו: רומו מעט
כיון שרומו מתמעטין: וישנו בעולם מתקיים: והומכו והם חזר
וכעשה מך עניו שמיך את עלמו: בכל כאלו שנאמר נהם כל:
יקפצון מן העולם ימותו מות יפרים. לאברהם כתיב ביה וה' נרך

יצחק ויעקב דכתיב בהו *בכל *מכל *כל ואש בראש' כד
לאו *וכראש שבלת ימלו מאי וכראש שבלת ס"ס כו
ימלו רב הונא ורב חסדא חד אמר כסאסאה ס"ס לג
דשבלתא וחר אמר כשבלתא עצמה בשלמא למ"ד מיוב כד
כסאסאה דשבלתא היינו דכתיב וכראש שבלת
ימלו אלא למ"ד כשבלתא עצמה מאי וכראש
שבלי ימלו אם רב (אשי) [אסי] כן תנא דבי
ר' ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוה
גבוה הוא מלקט *ואת דכא ושפל רוח רב הונא ישעיה נו
ורב חסדא חד אמר אתי דכא וח"א אני את דכא
ומסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה [הניח
כל הרים וגבעות ו]השרה שכינתו על הר סיני
ולא גבה הר סיני למעלה. אמר רב יוסף לעולם
ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל
הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני:

את לנרהס נכל. יצחק כתיב ביה ולובל מכל. יעקב כתיב ביה
ס מכני אלהים וכי יש לי כל: כסאסאה דשבלתא גבהו של
שבולת שקורין זקן השבולת והוא כשדר וכופל מחליו: גבוה גבוה
הוא מלקט והייכו ובדקא שבולת יעלו כשבולת שכרקה רחשה
למעלה מחברתה: אתי דכא אלי מגביה את הלבן על שלחן
אבלי והייכו לחשבון את לבן: אני את דכא אלי אריכין את
שכינתי [אבלו]: ילמד אדם מדעת קונו לההוג את הכמוכות:
כל הרים וגבעות כעין תבור וכרמל שנאמר שם כלכתיב למה
תרבדון הרים גבנונים:

ט וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי
סס לגדעו כאשירה כתיב הכא *ורמי הקומה
ישעיה י גדועים וכתיב התם *ואשריהם תגדעון. וא"ר אלעזר
דניאל ל כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא'
ישעיה כו *הקיצו ורננו שוכני עפר *שוכבי עפר לא נאמר
ג' ילקוט שוכני אלא שוכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו
בנפר כו' וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה
תליס קלח מיללת עליו שנא' *(כי רם ה' ושפל יראה וגבוה
ממרחק יידע) דרש רב עויו"א ואי תימא ר' אלעזר
בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת
ב"ו גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את
השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה
את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה:

סס אמר רב חסדא *אמר מר עוקבא כל אדם שיש

ג' נמרא ולתיתא כאשירה גדע ושרש מקריו כחזרה שלרין לשרש מקריה כלכתיב
ונבדתם לת שמס: ננער מקין נתקיית המתים:
שוכבי עפר לא נאמר לשתמע על כל המתים: שכן לעפר
משפיל עלמו עד לעפר: מיללת מקוננת: וגבוה ממרחק יידע
ריצויה דקרא כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע והגבוה
ממרחק מקודש שתנה עליו הפורענות ימים רבים יידע שכיכה
מתחוננת ומשתברת עליו כמו ויודע חלמותיו וכמו ויודע נהם
ל"ל השפל לכבוי סוכות יודע כמניח למעלה לשון שבר: רואה את *הגבוה
רש"ל לקרבו ולהשתדל עמו ומשוב בעיניו כמו כשכורה נתחנה נרחמיתה
רחיתי לת לחנותיכם כתתי עיכי לקרבן ולקבנס:

בו גסות הרוח אמר הקדוש ב"ה אין אני והוא
יכולין לדור בעולם שנא' *מלשני בסתר רעהו מליס קיח
אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל
אל תקרי אותו אלא אתו. ואיכא דמתני לה אמספרי
לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו א"ר אלכסנדרי
כל מי שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קמעא
עוברתו שנא' *והרשעים כים נגרש (כי השקט ישעיה נז
יוכל) ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קמעא
עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית דם עאכ"ו.
ר"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך
שיהא בו אחד משמנה בשמינית אמר רב הונא

איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע מיבעי ליה לקרוי
מלשני בסתר וגו': רוח קמעא עוכרתו פורענות קלה
עוברתו ומחבלתו: והרשעים גסי הרוח לקרוי לעיל מסתעי
דפליס וכלכלים להחיות רוח דפליס וגו' כי לא לעולם אריב
וגו' על אותם הפלים נעון נלעי קלפתי וחכיהו וגו' דרכיו ראיתי
וארפאהו וגו' בורח כיב דפתים וגו' אבל הרשעים דמיכם דפליס
נלכלים כים נגרש כיס המצליך וגורם רפש וטיט לפתיו סניב:
כמה רביעיות לוג של מים אבו רוחין בו דרוח קמעא עוכרתו
עוכרת את מימיו: אדם שאין בו אלא רביעית דנרגיעי
דם הוא מתקיים זהו שיעור (שיערו חכמים) הלכה למשה מסיני
נרגיעית דם [מת] מטמא באהל מפני דהוא כפת וקרינא ביה
על כפת מת לא יבוא: אחד משמנה בשמיניה משקל קטן הוא
דייקו עוכלא כלו' לריך שיהא בו מעט גלוה שלא יהיו קלי רחם

בריה דרב יהושע ומעטרה ליה כסאסאה לשבלתא
אמר רבא בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן
דליית ביה. אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה
משלי טו ולא מקצתה מי ווטרא מ"ד ביה *תועבת ה' כל גבה לב:
יא אמר חוקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אלא
סס א"כ משים עצמו כבשר שנא' *והיה מדי
ישעיה סו חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר
להשתחוות לפני אמר ה' א"ר וירא בשר כתיב
ויקרא יג ביה *ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא א"ר יוחנן
אדם "אפר "דם "מרה בשר "בושה "סרוחה "רמה
מסתוללין נו ויהיו דבריו מתקבלים עליהם על כרקס: ימעטרה
ליה כסאסאה לשבלתא גסות מעט כלה והוגנת לו לת"ק
ומעטרתו כסאסאה המעטרת לגדולת: בשמתא מאן דאית
ביה גסות הרוח: ובשמתא מאן דליית ביה גסות פורתא לפי
שאין נכי כיוצא ירחים ממכו ואין נו כח להוכיחם: לא מינה
ולא מקצתה לא יפחות אדם לא נכולה ולא במקצתה דמי זוטרא
מ"ד ניה קרא תועבת י' כל גבה לב:
כבשר אחות רך ולא כאחן אחות קשה: להשתחוות להתפלל
אותם שהם כנשר ינוחו ויתפללו כי הם נשמעים לפני אחל
גסי הרוח לא ינוחו: בשר כתיב ביה ונרפא ונשר כי יהיה נו
נעורו שאין ונרפא: אדם כי יהי' נעור נשרו. כגע צרעת כי תהיה
נאדם לא כתיב כרפא נקד מכייהו לפי דרכך אתה למד שמי
אחות רך ועכיו כנשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאים עליו אחל
מי אחות קשה כאדמה שין רפואה למכותיו דרוך קמעא עוכרתו:
אדם למה נקרא שמו שהוא אפר דם מרה כלו' כולו הבל

ואיכא דאמרי "בושה "שאול "רמה דכתיב בשי"ן.
אמר רב אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף
נפחת שנא' **ולשאת ולספחת ואין שאת אלא סס ע"ב
לשון גבהות שנא' *ועל כל ההרים הרמים ועל סס יד
כל הגבעות הנשאות ואין ספחת אלא טפילה שנא' ישעיה ב
*ואמר ספחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת ז"ל ב
לחם א"ר יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים פ' נגוע הדין וע"ש רש"י
נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבזמן שבה"מ קיים אדם
מקריב עולה שכר עולה בידו מקריב מנחה שכר
מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו
הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנא' *ובחי תלים נא
אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו
נמאסת שנא' *לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה: סס

לכך לא יתגלה. מרה היא לקלוקית מרה היולדת מן המרירה
שנכנד ומתגברת בחדש הכל לפי הקדמים ושכוי העתים ולפי
המאכל שאוכל ועל ידיה בחים קלחים וגבעים ומכחושים ים
שקרוי נדגרי הרופאים מרה שחורה וים שקרוי מרה חדומה:
שאול מקום שחול ביתו: נפחת מתמעט מקדימתו וכעזה פקות
בחכמים: ולשאת ולספחת ע"י שמכחה את עלמו בא לידי ספקת
שחיבו עיקר בחכמים חלא כספק וטפל: טפלה דבר שחיבו קטוב
בעלמו ומטפל לאחרים: ספחני נא אחספני כא בגזירת בית עלי
מחתני קרא לעמיד כהנים גדולים לאחרים שיוליאו את כהני
רעך מגדולתם ויכטרבו לבקש מהם לאוספם ולקולטם אללם:
אל אחת הכהונות בחקת מן המשמרות: שכר עולה בידו ולא
שכר קרבן אחר: וכחי כל הזבחים בפשע:

יב *וא"ר יהושע בן לוי כל השם אורחותיו בעולם
סס הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה
תליס כ שנאמר *ושם דרך אראנו בישע אלהים אל תקרי
יניין פ"ק ושם אלא ושם:
רמ"ק *והלכה והיתה לאיש אחר אמר רב יוסף הכהוב
רס"ק קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון
ן שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה
דנליס כד לתוך ביתו:

ז [משנה] היו מעלין אותה לב"ד הגדול שבירושלים ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות ואומרים לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה הרבה ילהות עושה הרבה שכנים הרעים עושים עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים ואומרים לפניה דברים שאינה כדאי לשומען היא וכל משפחת בית אביה:

השם אורחותיו מקשב הפסד מלוה כנגד שכרה של מלוה: לא תקרי ושם נשמאל חלק וסס נימין:

הכתוב קראו אחר למי שכותבה: שאין זה בן זוגו של ראשון לס יחלוקה:

ומאיימין עליה שתהא מודה: על עדי נפשות כדלמרינן נסנהדרין הוו יודעין שלא כדיבי ממוכות דיבי כפשוט וכו' נפרק לקד דיבי ממוכות: הרבה ילדות עושה וגורס לכערה ילדה (שנאה) [שתנח] לידי קלקול ושמח לחת הדבר של תניחי עלמך לידי מיתה מכוולת זו: שכנים הרעים יודעין לפתות ומלויין לה תמיד: שאינה כדאי לשומען מיכה כתויה לשומען

וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו סס
נפרמו עד שהוא מגלה את לבה וסותר נמשכים
את שערה ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה
לא היה מגלהו ואם היה שערה נאה לא היה
סותרו היתה מתכסה בלבנים מכסה בשחורים
היו עליה כלי זהב *וקטליאות נומים וטבעות סס ע"ב
מעבירים ממנה כדי לנוולה ואח"כ מביא חבל
מצרי וקושרו למעל' מדדיה וכל הרוצה לראות
בה רואה חוץ מעברייה ושפחותיה מפני שלבה
גם בהן וכל הנשים מותרות לראותה שנא'

שמוריס לפניה דברי הודאות נדיקי' הרחמנין' חלח כדי שתודה
על קלקולה כדחמרי' לקמן יהודה הודה ולח נוס:

אוחז בבגדיה בבית הכוחר שלה: אם נקרעו חיכו קומס: ואם
נפרמו חיכו קומס פרימה גדולה מקריעה שבקרעת
לקרעי' הרב' דימיכליר בלע"ז כמו הלי דפריס סילקח: עד
שמגלה את לבה ולקמן יליף לה מקרח: וסותר את שערה
מקליעתו ולקמן יליף לה מקרח: קטליאות תכשיט הוא כמין
קלי עגול פתוח וסוגרת בו את חלוקה ומקיף את גרונה מן
הלדדין: חבל המצרי עשוי מלורי דקל מסיב הגדל סביב הדקל
וכיוצ עליו: וקושר למעלה מדדיה כדי שלח ישמטו בגדיה
לארץ: שלבה גם בהן כשהלם רוחה בכי ביתו דעתו מתבהרת
עליו ולח תירח ולח תודה ולכן מבקשים שתודה ולח ימחה שם
הקדוש על המים: וכל הנשים מותרות לראותה לקמן פריך
והלח תכח ריעח כל הרואה לרחות בה רוחה ולפי' לכשים כו'

ירושלמי כג *ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה:
יג ת"ר אומרים לפניה דברי הגדה ומעשים שאירעו
בב בכתובים הראשונים כגון *אשר חכמי' יגידו
ירושלמי טו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה
היה בסופו וכה וירש חיי העולם הבא. ראובן
הודה ולא בוש מה היה בסופו וכה וירש חיי
העולם הבא. ומה שכרן מה שכרן כדקאמרינן
סס אלא מה שכרן בעולם הזה *להם לבדם נתנה
הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא יהודה אשכחן
נדרים לח דאודי דכתיב *ויבך יהודה ויאמר צדקה ממני
אלא ראובן מנא לן דאודי דא"ר שמואל בר נחמני
דנדרים לג א"ר יונתן מ"ד *יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה
כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו
של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש
ומתרץ לה וכזים קיינות לרחותה: ונוסרו כל הנשים מקרא
הוא ניקוקאל:

בכתובים הראשונים נדנרים הכתובים בתורה שנעשו נימים
הרלמוכים כגון הגדה זו אשר חכמים יגידו ויודו על
קטחתם: ולא כחדו עוכם מחמתם ומי הם ראובן במעשה
בלהה כדלקמן ויהודה במעשה תמר לדקה ממני: להם לבדם
נתנה הארץ יהודה זכה למלכות בתוספתא דנרכות ראובן כטל
קלק תקלה [נחרץ] בענר הירדן: ולא עבר זר בתוכם דרש ר'
תנקומא לימתי לח ענר זר בתוכם כשנח משה לנרכם. יחי
ראובן ואל ימות וזאת ליהוד' מין לך בנרכת כל השבטי' מתקל'
וחלת קוץ מזו: עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עלמות כ

עליו רחמים אמר רבש"ע מי גרם לראובן שיודה יהודה וואת ליהודה מיד *שמע ה' קול יהודה דנדי' נג
על איבריה לשפא. ולא הוי קא מעיילין ליה למחיבתא דרקיע *ואל עמו תביאנו לא הוה קא ס"ס
ידע למשקל ולמטרח בשמעתא [בהדי רבנן] *ידיו רב לו לא הוה קא סלק' ליה שמעתא אליבא עי' ס"ק למכות רפ"ק
דהלכתא *ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי סס
כי היכי דלא תשרף תמר אלא ראובן למה לי' דאודי דנדי' נג
והאמר רב ששת חציף עלי מאן דמפרש חטאיה.

הזנטי' העלו ממלכי' והוא זיוסף חמ' להס והעליתס חת עלמותי מזה חתכס עס עלמותיכס והיו עלמות כל הזנטי' זלזן קיימת ויהודה לחנריו מפורקין ומתגלגלין נחרוכו מפני זכילה חת עלמו נערנוכו זל נכיסין זחמר וקטלתי לך כל הימים חפילו לעוה"ב ומהכח כפקח לן נמכות כדוי קכס חפי' על תנחי הוא נח: מי גרם לראובן שיודה נמעזה ילועי לחניו: יהוד' זהודה נמעזה תמר כך היה מסורת נידס ומדרס לגדה דר' תנחומח כזחמר יהודה לדקה ממכי עמד רחובן וחת' לחכי נלבלתי ילועי לחני עכזיו יקי רחובן זלדו קיימת כחלו קי וחת ליהודה זהוא מתגלגל: לשפא מקוס זכתקו מזס כמו דסף מדוכתי': למחיבתא ליעי' זל מעלה: למשקל ולמטרח ליזח ולימן עס זחר חכמים: ידיו רב לו יהח לו כלקון לריב ריבו והלי דכתי' ידיו לסון מלחמה הוא מלחמתה זל תורה: אליבא דהלכתא לח היה זוכה לומר דבר המתקבל: מאן דמפרש חטאיה לרבים נרחה זחיבו בוז וכלס נדבר:

כי היכי דלא לחשדי אחוהי (בהדיה):

ח תנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה וכו'. אמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות:

יד משנה במה שאדם מודד בה מודדין לו היא קשטה את עצמה לעבירה המקום מנולה היא גלתה את עצמה לעבירה המקום גילה עליה הירך התחילה בעבירה תחלה ואחר כך הבטן לפיכך תלקה הירך תחלה ואחר כך הבטן ושאר הגוף לא פלט: גמ' אמר רב יוסף אע"ג דמדה בטיל במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בית המקדש אע"ג שבטל סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה

סס ע"ב

דלא ליחשדו אחוהי שלא יהיו אחר אחיו נקשדין מאחיהן: האיש מכסין אותו נכסקל: פרק אחד קתיכת נגד מלפכיו ואחר כל גופו ערוה: גמירי מסורת בילם מרבותם:

ירך התחיל בעבירה (כגון לזנות) [לרך תזנות] הירך נהנה תקלה בקירוב בשר: לפיכך תלקה הירך תחלה לקלל שאמה דכתיב בתת ה' לת יריכך נופלת: אע"ג דמדה עצמה בטיל שפסקו ד' מיתות ב"ד: במדה לא בטיל שמודדין להם לעונרי עבירה במדה שמתקיימין בה ומתים בדוגמת שאמה מיתה: דאמר רב יוסף תלמוד לאמר דאמר רב יוסף כמי שנלמד וכן תני וכו': דין ד' מיתות דין שמים שהוא דוגמתם:

או נופל מן הגג או חיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לטטין באין עליו. מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי:

תניא היה ר' מאיר אומר מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו שנא' *בשאסאה בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות אפי' תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע תומן ועובלא ת"ל *כל סאון סואן ברעש ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול ת"ל *אחת לאחת למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדדה בה מדדו לה היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו לפיכך כהן מעמידה בשער נקנור ומראה

טו
סס
ישעיה כו
סס ט
קהלת י

נופל מן הגג דומיא דסקילה דתנן בית הסקילה היה גבוה שתי קומות אחד מן העדים נופל ודוקפו וכו': חיה דורסתו אחי דורסו נלפרכיו ומפילו לארץ וגס זה דומה לסקילה: נחש מכישו והורס אורסו: נמסר למלכות מיתת המלכות מתיזין ראשו בסייף והרג כמי סייף הוא כדאמרי' בסנהדרין: סרונכי והוא קולי בגרונו: בסאבאה בתוך לותה סלה עלמה כשחתה מעלקה לאנדון תרינכה: ואין לי אלא סאה כלומר עגירה גדולה: תרקב קלי סלה תרי וקב דהייכו ג' קנים: תומן ועובלא מעקלות קטנות הן ושיעורן מפרש בגמר' נד"ב נהמוכר את הספינה: ומנין שכל פרוטה וכו' אע"פ שלא נפרע ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתר לו עליהם אלא מלטרפין לותה לקנדון: ליראות לו

קלונה לכל היא פרסה לו סודרין נאים על ראשה
לפיכך כהן נוטל כיפה שעל ראשה ומניחה תחת
ט רגליה היא קשטה לו *פניה לפיכך פניה מוריקו'
היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטות היא
קלעה לו את שערה לפיכך כהן סותר את שערה
היא הראתה לו באצבעותי' לפיכך צפרניה נושרו' היא
חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל מצרי וקושר
למעלה מדדיה היא פשטה לו יריכה לפיכך יריכה
נופלת היא קבלתו על כריסה לפיכך בטנה צבה
היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל
בהמה היא השקתו יין משובח בכוסות משובחי'
לפיכך כהן משקה אותה מים המרים במקדה
של חרס היא עשתה בסתר יושב (מרום) [בסתר
מיוב כד עליון] משים בה פנים שנא' *ועין נואף שמרה
נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים. דבר
אחר היא עשתה בסתר המקום פרסמה בגלוי
מזלי כו שנא' *תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל:

(פרכסה לנגדו) [פרסה לו כנגדו]: כיפה לעיף: פניה
מוריקות הכי תנן לקמן מיכה מספקת לשתות עד שפניה
מוריקות ועיניה בולטות: הראתה לו באצבעותיה רמזה לו
לבא חללה: מאכל בהמה שעורים: במקדה של חרס פשוטה
ומגוכה שנכוסות: משים בה פנים פנאי להפרע ממנה ושמתי
אני את פני ונתתי את פני וכלס לשון פוכה אני מכל עסקי
ועוסקני נהס: תכסה שנאה במשאון המכסה דבר השנאוי
למקום: במשאון נמקנך:

וכי מאחר דנפקא ליה מאחת למצו' חשבון טו
*כי כל סאון סואן ברעש למה לי לכמדה סס
ומאחר דנפקא ליה מכי כל סאון סואן ברעש ישעיה ט
*בסאסאה בשלחה תריבנה למה לי לכדר' חנינא סס כו
בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא אין הקב"ה
נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנא' בסאסאה
בשלחה וגו' איני והאמר (רבה) [רבא] ג' כוסו'
האמורו' במצרים למה אחת ששתתה בימי משה
ואחת ששתתה בימי פרעה נכה ואחת שעתידה
לשתות עם חברותיה וכי תימא הנך אודי ותני
אחריני נינהו והתניא א"ר יהודה מנימן גר המצרי
היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר מנימן גר המצרי
אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא
לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני (ראוי)

כי כל סאון סנח ללמדנו שלש עבירות קטנות כפרעין מחכו:
למה לי מחקת לחחת נפקח: לכמדה ללמדנו שכמדה מוכד
מודין לו הפרעון מעין הקטח: שילוחה לגולה מן העולם: ג'
כוסות נקלומו שלשר המשקי': בימי פרעה נכה ננח כנוכדנלר
מלך נבל להכות חת חרן מלרים: עם הברוחיה לימות
המשיח חלמח לח כעדרה נמכה רחשונה: וכי תימא הנך אודו
הרחשונים כלו כולם וחלו מחומות לחקרות היו שכתיישבו נחרן
מלרים: מצרי ראשון הוח עלמו כתגייר: אשיא לבני מצרית
שניה נת מלרית גיורת וגר מלרי שתהח היח שכיה לגיורת כדי
שיהח בן בני שליטי ורחוי ליטח נת ישרחל דכתי' בני לחשר יולדו

[מוחר] לבא בקהל אלא אי אחמר הכי אתמר
א"ר חנינא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך
עד שעת שילוחו שנא' בסאסאה בשלחה תריבנה.
אמימר מתני לה להא דר' חנינא בר פפא אהא
מלאכי ג (דא"ר חנינא בר פפא) מאי דכתיב *כי אני ה'
לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אני ה' לא
שניתי לא הכיתי אומה ושניתי בה ואתם בני
דברי' לב יעקב לא כליתם [והיינו] דכתיב *חצי אכלה בם
חצי כלים והם אינם כלים. א"ר המנונא אין
הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנא'
*במלאת ספקו יצר לו:
מיוב כ
נדרים פ'
ם נערכין
ון
סב
דרש ר' חיננא בר פפא מ"ד *רננו צדיקים בה'
לישרים נאוה תהלה אל תקרי נאוה תהלה
אלא נוה תהלה וה משה ודוד שלא שלטו
מלי' לג להם דור שלימי יבח להם בקהל ה' שתם הייתי מצית לבני מלרים
רשעים היה [בן] בני שכי מלך החם ולמדי' בינתו' ובקדושין [בני
חשר יולדו] להם הלך חקר פסולן חלמח עדיין מלרים הם לחלו
שחר חומות מותרין לבח בקהל מיד ומכימן לית ליה הח דחמרין
בגרכות שהעמוכים והמוחדים והמלרים מותרין לבח בקהל שכבר
עלה סכתרב ובלבל חת כל החומות וה"כ קתכי בתרי' דהך מלתח
בתוספתח דקדושין מ"ל ר"ע מכימן טעית שכבר עלה סכתרי"ב
וכו': אהא מן המקרח הזה: חצי כלים מכותי כלות: במלאת
ספקו כל רלונו: יצר לו (תבח לו) [תבחנו] לרה:
אלא נוה תהלה על עסקי נוה בתים שבנו יהללוהו שלח שלטו

שונאיהם במעשה ידיהם דוד דכתיב *טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנו אוהל מועד קרסיו קרשיו בריחיו ועמודיו ואדניו היכי אמר רב חסדא אמר אבימי חחת מחילות של היכל: ילק' נ

ת"ר סוטה נתנה עיניה במי שאינו (שלה) [ראוי לה] מה שבקש' לא ניתן לה ומה שבידה נטלו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו *וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במי שאינו (שלו) [ראוי לו] מה שבקש לא ניתן לו ומה שבידו נטלו ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה עכשיו *ארור (יהיה) [אתה] מכל הבהמה ומכל חית השדה אני יח סס סס ע"ג ילק' ג

שונאיהם וכו' להיות כהכין מהס: דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה לעיל מיכיה כתיב קצב ה' להשקית קומת בת ליון ועלה כתיב טבעו בארץ שעריה ומלולת ליון היא עיר דוד וביתו כדכתיב בספר שמואל וכשנאו לרים בימי לדקיהו טבעו דלתות השערים שהיו על כקצת לו על כסף והבב כדי שלא ישלוט לויבים ועליס ולבנים לא כשלו לחס:

מה שבקשה לא ניתן לה שאסורה לבועל: ומה שבידה נטלו הימנה חס שותה מתה וחס הודיתה חסורה לבעלה והפסידה כתובתה: נחש הקדמוני כתן עיכיו בקוה ובא עליה והייבו דכתיב הנקם הנילכי לעון תעמים וכישולין הוא: נטלו הימנו קומה וקופה: יהא מלך שלכך עשאו עדוס מכל: אני

נוסח ג אמרתי ילך בקומה וקופה עכשיו *על גחונך תלך אני
סס אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו *ועפר תאכל
סס הוא אמר אהרוג אדם ואשא את חוה לפיכך *ואיבה
אשית ביניך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. וכן
מצינו בקין וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי
ואבשלום ואדוניה ועוויהו והמן שנתנו עיניהם
במה שאינו שלהם מה שבקשו לא ניתן להם
ומה שהיה בידם נטלו מהם [פיסקא הירך התחילה
וכו'. מה"מ אילימא משום דכתיב *בתת ה' את
ירכך וגו' והכתיב וצבתה בטנה ונפלה ירכה
אמר אביי בי ליוט ליוט תחלה ירך והדר בטן
אמרתי ילך בקומה וקופה מקללתו אתה למד וכן כל קללה אתה
למד מקללתו: קין כתן עיניו בתקומה יתירה שבולדה עם הבל
שנתי תקומות כולדו עמו והייכו דכתיב את קיין את הבל שני
אתים שכי רגויים: קרח על הכהונה וכנלע: בלעם בממונו של
נלק כדי לקלל את ישראל וכהרג במדין שהלך ליטול שכר כ"ד אלף
שנפלו מישראל (על ידו) [בעלתו]: דואג אניר הרועים וגדול
שבתלמידים היה וכתקנת בדוד שראהו כגון (לקמן) [לגר] ואיש
תועה ומרחה פניס בהלכה כדכתיב הנה רחיתי בן לישי בית
הלחמי וגו' ואמרי' בחגדה בפ' קלק כל הפסוק הזה אמרו דואג בלשון
הרע: ואחיתופל כתן עיניו במלוכה כדאמרי' בקלק רואה את
יולא מחתו וכסבור שעתיד למלוך ומה שנידלס נטלו מהם לא
יקלו ימיהם: גיחזי בממונו של נעמן וכלטרע: אבשלום במלכות
וכהרג: ואדוניהו בחניסג וכהרג: ועוויהו בכהונה והלרעת
ארמה בעלמו [כי ליוט כו' וקללה היא תקלת הפורענות מיהו

ליט ומיא כי ברקי כי אורחייתו ברקי בטן ברישא והדר ירך בקללה נמי כתיב לצבות בטן ולנפיל ירך והוא דמודע לה כהן דבטן בריישא והדר ירך שלא להוציא לעז על מים המרים]:

משנה שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו יט פלשתים את עיניו שנאמר *ויאחזוהו פס פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתגאה בשערו ומפטי' ט לפיכך נתלה בשערו ולפי שבא על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות שנא' *ויסבו ס"ג יח עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום ולפי שגנב שלש *לבבות לב אביו ולב בית דינגמ' לית' ולב כל ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים גכנות

כי ברקי מיא כי אורחייתו ברקו דהמעיים ככבסו תקלה ומקלקלות לותן וחז"כ כופלות לירך: שלא להוציא לעז דיחמרו לן עשו כסדר החלה וחין פורעכות זו על ידן]:

שמשון הלך אחר עיניו כדיליף לקמן: על עשר פלגשי אביו כדכתיב בספר דמואל ויעזוב [המלך] עשר כנים פלגזים לשמור הבית: לונביות מכיתות: לב אביו ולב ב"ד דכתיב מלכה כל וחשלמה לת כדרי וכתיב ולת לנשלום הלכו מחתים לים קרוחים והולכים לתומם וחמרי' בסוטה ירושלמי' קרוחים מדוד דעל ידי מלות דוד הלכו עמו לחר לו כתוב לי דילכו עמי דכים לכבים לותם דחבקר וכתב לו והיה מרלה קותמו דל דוד לבכים והולבים לחריו וכן לבכים לחרים עד דבכים מחתים לים וכולם רחמי סנהדרלות הרי לב לניו ולב ב"ד. ולב לחבי ישרחל כדכתיב

ב"נ יח שנא' *ויקח שלשה שבטים בחפו ויחקעם בלב
אבשלום עודנו חי בלב האלה:
כ ת"ר שמשון בעיניו מרד שנא' *ויאמר שמשון
סס אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה
סופט' יד בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר
סס טו *ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו איני והא
סס יד כתיב *ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא (כי
תואנה הוא מבקש מפלשתים) כי אול מיהא
בתר ישרות עיניו אול תניא רבי אומר שמשון
תחלת קלקולו בעזה לפיכך לקה בעזה (תחלה)
סס טו תחלת קלקולו בעזה דכתיב *וילך שמשון עזתה
וירא שם אשה זונה לפיכך לקה בעזה דכתיב
סס *ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו
סס יד עזתה והכתיב *וירד שמשון תמנתה וירא שם
אשה בתמנתה תחלת קלקולו מיהא בעזה הוה:
כא *ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה
סס
סופט' טו והיה נקרב לים להתקוות לו וכתיב מי ימיכי סופט נחרן וכתיב
ויגכוד מנחלוס את לב מכני ישראל:
בעיניו מרד על ידי עיכיו מרד בגורלו: כי מה' הוא שקשק
נלותה לחזה כדי להתגרות בפלשתים: והכתיב וירד
שמשון תמנתה וירא שם אשה מכלות פלשתים ומיטב בעיכי
שמשון ומעזה על זו בתמכת קודם לזה שבעזה: תחלת קלקולו
מיהא בעזה הוה דההוא דתמכת לאו קלקול הוה כולי האי
שלקתה לו לחזה ולא בא עליה בזכות:

דלילה תנא רבי אומר אלמלא לא נקרא שמה דלילה ראויה היתה שתקרא דלילה דלדלה כחו דלדלה לבו דלדלה מעשיו. דלדלה כחו דכתיב *ויסר כחו מעליו. דלדלה לבו דכתיב סופטי'טו *ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו. דלדלה סס מעשיו דאסחלק שכינה הימנו דכתיב *והוא לא סס ידע כי ה' סר מעליו. ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו מנא ידעה א"ר (יוחנן) [חנן] א"ר ניכרי' דברי אמרת אביו אמר ידע' באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבטל' כיון דאמר לה *כי סס נזיר אלהים אני אמרה השת' ודאי קושט' קאמר *ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו סס ותקצר נפשו למות מאי ותאלצהו א"ר יצחק דבי ר' אמי בשעת גמר ביאה נשמטה מחחתיו *ועתה סס יג השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא מאי כל טמא ותו עד השתא דברים טמאים קאכלה א"ר יצחק דבי ר' אמי דברי' האסורי' לנזיר.

שדלדלה עקרה כמו תנכי *הר שנדלדלו: מנא ידעה והלא ע"ז מו כמה כוזים לומר לה קודם לכן ומלחתו שקרן: ניכרים ע"ס דברי אמת מתקבלים ומיושבי' דברי חמת ודבורם על תופכיהם רחתה שערו גדול ולא היה שותה יין והביכה שהנזירים התזרוני' שחזור לה שנזכר זה היה כאן גדול חמת הן: ותאלצהו לשון דוחק ומלוקה: בשעת גמר ביאה תחות חדס מרובה: דברים האסורין לנזיר משרת ענגים כגון כזיר שנזרה ענגים נמים ויש

סופטי'טו *ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי ויצאו
ממנו מים וישת א"ר יצחק דבי רבי אמי הוא
נהאוה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו בדבר טמא:
כב ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן א"ר (אחא)
סס [חמא] בר' חנינא (אותו היום) חלדה
סופטי'יג נבואתן של יעקב אבינו דכתיב *יהי דן נחש עלי
נדף' מט דרך לפעמו א"ר יצחק דבי ר' אמי מלמד שהיתה
רוח הקדש מקשקשת לפניו כווג כתי' הכא לפעמו
שמות כח וכתיב התם *פעמון והב ורמון. בין צרעה ובין
אשתאול א"ר אסי צרעה ואשתאול שני הרים
סופטי'יג גדולים היו ועקרן שמשון וטחנן זה בוה. *והוא
יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים א"ר (אחא)
י [חמא] בר' חנינא *הוחלה שבועתו של אבימלך
נדף' כח שנאמר *אם תשקר לי ולניני ולנכדי *ויגדל הנער
סופטי'יג ויברכהו ה' במה ברכו אמר רב יהודה אמר רב
שברכו באמתו [אמתו] כבני אדם וורעו כנחל שוטף:

נהס טעס יין דלח נפקח מכל חמר יעזה מגפן היין: מכחש
מקוס קניעות הגן: נחאוה לדבר טמא ליפח נת חל נכר:
ברבר טמא לפי החמור שחלמלח הוח היה מת נלמח:
רוח ה' רוק נבואה שנרתה על יעקב: מקשקשת לפניו לנוותו
נחמר הולך: הוחלה שבועתו של אבימלך נטלה לגון
לח יקל לנרו לפי שהס ענרו על השנועה תקלה: במה ברכו כל
נרכה שנמקרח הוח לגון רעוי לנר המתרגה ומלוי בו שובע ומה
נרכה נמלח בו לח כמלח עובר נשמגון: שברכו באמתו להיות
זרעו כנקל שוטף למה שכתוב כתנרך:

*ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וכרני כג
נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה סס
נקם אחת משתי עיני מפלשתים (אמר רב יהודה) סס פ
אמר רב אמר שמשון לפני הקב"ה רבש"ע זכור
לי עשרים *ושתים שנה ששפטתי את ישראל ס"פ נפ
ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום גיסי
למקום: ושתים

וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי כד
שנא שועלים אמר רבי אייבו בר ניגדי סס
אמר רבי חייא בר אבא אמר שמשון יבא שועל שופטי סו
שחוור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחורו משבועתם.
תניא אמר רבי שמעון החסיד בין כתפיו של
שמשון ששים אמה היה שנאמר *וישכב שמשון סס סו
עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחז בדלתות
שער העיר ובשתי המזוזות ויסע עם הבריח
ויושם על כתפיו (תנא אין) [וגמירי דאין] דלתות
עזה פחותות מששים אמה. *ויהי שוחן בבית סס
האסורים אמר רבי יוחנן אין טחינה אלא לשון
עבירה וכן הוא אומר *תטחן לאחר אשתי ועליה סיוב נפ

נקם אחת משתי עיני [זכור ה' מעיני תן לי נקמה זו וזכר
לחזרת לעה"נ] (כמדרש מוד רבש"ע תן לי זכר עיני ממש
נעה"י וזכר עיני מחרת תהא שמורה לי ומתוקנת לעתיד לבא):
שחוור לאחוריו כשנדין חומו חיכו מריקין לנרוק חלח חוזר
עקלקלות: שער העיר נשערי עזה משתעי קרא: על
כתיפיו כשיעור כתפיו:

יכרעון אחרים מלמד שכל אחר ואחר הבא לו
את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר ממנו
א"ר פפא היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא
חמרא קמי רפיקי *גריו' דובלא. ואמר רבי יוחנן נגמ' לימא
כל המונה אשתו מוננת עליו שנאמר *אם נפתה גירסי'
לבי על אשה ועל פתח רעי ארבתי וכתיב תטחן סס
לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרים והיינו דאמרי מגלה פ"ק
אינשי איהו בי קרי ואתתיה בי בוצינא:

כה ואמר רבי יוחנן שמשון דן את ישראל כאביהם
סס שבשמים שנאמר *דן ידין עמו כאחד [וגו']. סס
נדה מט ואמר רבי יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא
תלי' פד שנאמר *כי שמש ומגן ה' אלהים אלא מעתה
לא ימחק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה
מגן על כל העולם כולו אף שמשון הגין בדורו
על ישראל ואמר רבי יוחנן בלעם חגר ברגלו

קמי דשתא חמרא לפכי כל אדם מגיחים מה שרגיל
בו לפכי שותה יין מגיחי' יין: קמי רפיקא גריוא דובלא לפכי
עובד אדמה וקופר בגכיס שרגיל לאכול ירק מגיחים לו סל מולח
יקר: דובלא מין ירק הוא: קרי ובוצינא מין אחד הוא אלא
שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר נמה שהוא עסוק היה עסוקה:
כאחד כיקידו של עולם שפט לדק: שמש לשון קומה כמו ושמתי
כדכד שמשותיך: על שמו של הקב"ה משמע (שכיכה
סס) [שכיכהו נשמו של] הקב"ה מפס: מעין שמו שאין [שמש]
סס מפס אלא מגין ומליל:

אמת היה שנאמר *וילך שפי שמשון חגר בשתי מדבר כג
רגליו היה שנאמר *שפיפון עלי אורח: ברא' מט

תנו רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה כו
וכלם לקו בהן שמשון בכוחו שאול בצוארו סנ
אבשלום בשערו צדקיהו בעיניו אסא ברגליו
שמשון בכוחו דכתיב *ויסר כחו מעליו שאול סופטי'ט
בצוארו דכתיב *ויקח שאול את החרב ויפול עלי' ש"מ לח
אבשלום בשערו דכתיב *ויחזק ראשו באלה. ש"נ יח
צדקיהו בעיניו דכתיב *ואת עיני צדקיהו עור אסא מ"נ כה
ברגליו דכתיב *רק לעת זקנתו חלה את רגליו מ"מ טו
ואמר רב יהודה אמר רב שאחותו פודגרא אמר סנהדרין
ליה מר ווטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי פ' כגמר
דמי פודגרא אמר (להם) [ליה] כמחט בבשר הדין
החי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חיש בי'
ואיכא דאמרי מרביה שמיע ליה ואיכא דאמרי
*סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. דרש רבא תלים כה
מפני מה נענש המלך אסא מפני שעשה אנגריא

שפי כמו דסף מדוכתיה: שפיפון (שפיפה) [שפייה] כפולה:
מעין דוגמא כשתכו מן התקתוכים לתפקרת: ויסר כחו לח
מייתי ריהיה חלח לכולן לקו: שאול בצוארו ויגנה מכל
העם משכמו ומעלה: ויפול עליה נמקום שהורגים בקרב דהייכו
נלוחר: צדקיהו בעיניו לח ידעכח מכלן דכשתכה לשנק וכן לחסח
ברגליו חלח כך שמע מרבו: פודגרא שם קולי הוח שלוקו ברגלי'
וקורין פודגרח: נענש אסא לקלות: אנגריא עבודת המלך:

מ"ק טו בתלמידי חכמים שנאמר *והמלך אסא השמיע
את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה
אמר רב אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה:
כו כתיב *וירד שמשון תמנתה וכתיב *הנה חמיך
סופ' יד עולה תמנתה אמר רבי אלעזר שמשון
נדה' לח שנתגנה בה כתיב ביה וירידה יהודה שנתעלה
בה כתיב ביה עלייה. ר' שמואל בר נחמני אמר
תרתי תמנת הוה חדא בירידה וחדא בעלייה רב
פפא אמר חדא תמנת הואי דאתי מהאי גיסא
ירידה ודאתי מהאי גיסא עלייה בנון וורדינא
סס וביבארי ושוקא דנרש *ותשב בפתח עינים אמר
ר' אלכסנדרי מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של
אברהם אבינו מקום שכל עינים מצפות לראוחה

השמיע את כל יהודה הזעיקן ויצחו את לבני הרמה שהיה
מלך ישראל נוכח עליו כדי לבלתי תת יולא ובא לאסא: אפילו
חתן מחדרו וכלה מחופתה:
כתיב וירד שמשון תמנתה למלא תמנת בירידה: וכתי' עולה
תמנתה למלא עליה היא ושמשון ויהודה תרוייהו בארץ
ישראל הוו: שנתגנ' בה שנאמר סס חזה מנכו' פלשתי' החסורו'
לו: יהודה נתעלה בה שנאמר כולו פרץ וזרק שהעמידו מלכי'
וכניאי' בישראל: דאתי מהאי גיסא שהית' יושבת בלמל' שעוב
ההר הנא לה מיכאן ההר יורד והנא לה מרגלי ההר עול': כנון
וורדינ' וביבארי ונרש עיירו' הן היושבו' בשפולי ההרים:
מצפות לראוחה שהיו רגילים להתקבל שם וללון והיה קנין

רבי (יוחנן) [חנין] אמר מקום הוא ששמו עינים וכן הוא אומר *תפוח (והעינים) [והעינם] רבי יהושע בן שמואל בר נחמני אמר שנתנה עינים לדברים כשחבעה אמר לה שמא נכרית את אמר ליה גיורת אני שמא אשת איש את אמרה ליה פנויה אני שמא קבל בך אביך קידושין א"ל יתומה אני שמא מתמה את א"ל טהור אני:

*ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד כח שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים בס ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע (אשל בבאר שבע ואמר ריש לקיש שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים) אלא למ"ד פונדק מאי

עליה: שנתנה עינים לדברים דוגמ' ופתחי היתר היתה נותנת לעצמה בחין עבירה נדבר: גיורת אני וחיכי עובדת ע"ז ורחוי לך: שמא אשת איש את וחיכך רחויה לי: פנויה אני ורחוי לכל אדם: יתומה אני והייתי קטנה והבחוכי אמי וחתי וחין לער וחוכן בטוחין ליחסר עליו מטו' כלתו דחין זכות לחס וחתים להזיח הקטנה חלח החב זוכה בה כדכתיב חת בתי נתתי לחיש הזה לחשה ולהך סברח לחו בתו של בס היתה מוחזקת בעים ליעקב כלים שבותיו של בס ויעקב כבר היה יותר

מבן (ק"ך) [מחה ועבר] שכה: טהורה אני מוכחה:

ונטע בו להכנת עוברים ובניס: פונדק ללון בס חורקיו לשון חס"ל כוטריקון הוח "חכילה "שתייה "לויה שהיה מחכילם

דכיקל יח ויטע בדכתיב *ויטע אהלי אפדנו בין ימים להר
נרל' כח צבי קדש *ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר
שם ע"נ נריש לקיש אל תקרי ויקרא *אלא ויקריא מלמד
שהקריא אברהם שמו של הקב"ה בפה כל עובר
ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר
להם וכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם
הודו וברכו למי שאמר והיה העולם:

כט *ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה.
שם משום דכסתה פניה חשבה לזונה א"ר
נרל' לח אלעזר שכסתה פניה בבית חמיה דא"ר שמואל
בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שצנועה בבית חמיה
זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאי' מנלן מתמר
ישעיה ח נביאים דכתיב *חזון ישעיהו בן אמוץ מלכים מדוד
וא"ר לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ
נרל' לח ואמציה אחים הוו. *היא מוצאת והיא שלחה אל
חמיה היא מתוצא' מיבעי ליה א"ר אלעזר לאחר

ומסקן ומלוה לותס: ויטע אהלי אפדנו פסוק הוא נדכיקל על
לחד מהמלכים: אלא ויקריא למד לנריות לקרות נשם שלהי
ישראל של עולם: כיצד לאחר שאכלו ושתו מזלו ועומדים
לברכו לאברהם שמר להם וכי משלי אכלתם:
כי כסתה פניה בבית חמיה ולא רצה לותה כל הימים שגדלה
נדיתו לפיכך לא הכיר בה: אמוץ אחיו של יעשי' ואמליה מלך
יהודה לחיים הוו ואמליה מזרע דוד היה ואמוץ לחיו נביא
היה שלמד נביאים כפקו מיכה: היא מוצאת משמע לשון
מליצה: היא מתוצאת הוה משמע לשון הולכה בעל כרחה:

שנמצאו סימניה בא סמאל ורחקן בא גבריאל וקרבן והיינו דכתיב *למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם א"ר יוחנן (לאחר) [בשעה] שנתרחקו סימניה נעשית כיונ' אלמת. לדוד מכתם שיצא הימנה דוד שמך ותם לכל. ד"א מכתם שהיה מכתו תמה שנולד כשהוא מהול ד"א מכתם כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה כך בגדולתו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה *והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותימר ליה מימר א"ר ווטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביונא א"ר שמעון חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי נוח לו

תליס נו פ"ק דמגילה ויג' רם"ל

ברית' לח

סימניה קותס ופתילי' ומטה: שבא סמאל שהוא שר של לדוס: ורחקן כדי שתשרף ולא ילא דוד ממכה המכה את לדוס בגיא מלח שניס עשר אלף: יונת אלם רחוקים על עסקי הרקקה שכעשו סימניה רקוקי': לדוד מכתם לאותה שהיא רקויה ועומדת לנאת ממכה דוד שהוא מך עכיו: ותם תעוים בדרכיו: מכתו תמה מקוס מילה שהוא רצוי למכה היה תס ושלס שלא הולרך לקסרו: דבר אחר כשם שבקטנותו קודס שמלך כך בגדלותו לאחר שמלך ולעון מכתס שהי' מכתו שלמה ותקימה מתקלת' ועד סופה לא כקסרה עכותכותו ולא כשתכית: ושלחה וגו' לאיש אשר אלה לו ולא שלקה לו לומר ממך לכי הרה והכי סימכי' שלך: ותימר לי' מימר

לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל. ילבין
נדף לח פני חבירו ברבים מנא לן מתמר *הכר נא א"ר
חמא בר חנינא בהכר בישר לאביו בהכר בשרוהו
סס מ בהכר בישר *הכר נא הכתונת בנך היא אם לא
בהכר בשרוהו הכר נא למי החותמת והפתילים
הכר נא אין נא אלא לשון בקשה אמרה לו בבקשה
ממך הכר (נא) [פני] בוראך ואל תעלי' עיניך ממני.
סס לח *ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר ר'
(חמא) [חנין] בר ביונא א"ר שמעון חסידא יוסף
שקדש שם שמי' בסתר וכרה והוסיפו לו אות
תלים פא אחת משמו של הקב"ה דכתיב *עדות ביהוסף
שמו יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא וכה
ונקרא כולו על שמו של הקב"ה כיון שהודה
ואמר צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה אתה
הצלת תמר ושני בני' מן האור חייך שאני מציל
בזכותך ג' מבניך מן האור מאן נינהו חנניה מישאל
ועזריה. צדקה ממני מנא ידע יצתה בת קול
נדף לח ואמרה ממני יצאו כבושים *ולא יסף עוד לדעתה אמר
סף מכות וע' רש"ל לטליך לחזור לו שמחכו לחני הרה וללו סימכיו: ואל ילבין
כו' וחף זו כוף היה לה לשרף ולל תלבין פכיו לפיכך שלקה לו בן
חס יולה ויגלה הוח עלמו לת הלבר יגלה וחס לחו תשרף ולל
תגלה היח לת הלבר: בהכר בישר את אביו לבר שכלטער בו
ובהכר בשרוהו: מנא ידע שמחכו היח מעוברת שתח לחקריס
בלו עליה: ויאמר בת קול לחרה: כבושים לברים עלומים

שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי [משמי' דרב שמואל בר אמי] ביון שידע' שוב לא פסק מנונ'כתי'הכא ולא יסף עוד לדעתה וכחיב התם *קול גדול ולא יסף: דניים ח

פ"ם קא אבשלום נתגאה בשערו וכו'. ת"ר אבשלו' ל בשערו מרר שנ' *ובאבשלום לא היה מס איש יפה בכל ישראל להלל מאד מכף רגלו ועד ס"נ יד קדקדו לא היה בו מום ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ושקל את שער ראשו מאתים שקלי' באבן המלך תנא אבן שאנשי מברי' ואנשי ציפורי שוקלין בה לפיכך נתל' בשערו שנא' *ויקרא אבשלום לפני מס יח עברי דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת שיבך האלה הגדולה ויחזק ראשו באלה שקל ספסירא בעא למפסקיה תנא דבי ר' ישמעאל באותה שעה ראה גיהנם שנבקעה מתחתיו *וירגו מס המלך ויעל על עלית השער ויבך וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני בני אבשלום מי יתן מותי אני החתיך אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני

זכזזרו מלפני זילחו מזו מלכים וחי חפזר לנחת חלח מיהודה כדכתי' גור חריה יהודה. כנוזים דנרי סתר נזרת מלך כמו נהלי כנזי דקב"ה למה לך נגרכות גבי חזקיהו: כיון שידעה זילע נה זהיח לדקה ולם"ם כתכוונה:

מקץ ימים לימים מזכה לזכה זכזיר עולם היה ומגלח לחת

בני הני תמניא ומני בני למה"ו דאסקיה מו
מדורי גיהנם אידך א"ד דקריב רישיה לגבי גופיה
ס"נ יח וא"ד דאתייה לעלמא דאתי *ואבשלום לקח ויצב
לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר
אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על
שמו ויקר' לה יד אבשלום עד היום הזה מאי
סס לקח [אמר ר"ל] שלקח מקח רע לעצמו *את
מצבה אשר בעמק המלך א"ר חנינא בר פפא
יא בעצה עמוק' של מלכו של עולם *שנא' *הנני
ס"נ יט מקים עליך רעה מביתך כיוצא בדבר אתה אומר
נדמ' לו *וישלחהו מעמק חברון א"ר חנינא בר פפא בעצה
סס טו עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון שנא' *ידוע
תדע כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם כי אמר

לשנים עשר קדמים : דקריב רישיה לגבי גופיה שהיה רואה
מושלך רקוק מגופו וקרנו : ויקרא למצבת על שמו גרס לחות'
רעה שתקרא על שמו : ויקרא לה יד אבשלום כך היא נקראת :
שלקח מקח רע לעצמו ה"ק קרא ואבשלום לקח (השררה) [לו
את המלכה] הזאת בחייו וילב לו את מלבת אשר בעמק המלך :
עצה עמוקה של הקב"ה שהוא מלך עולם שגזר על דוד כן בשעה
ת שבע : הנני מקים הליך אבשלום חותה עלה וקיימה מלבת
דברו של הקב"ה לכתיב לעולם ה' דרך כלב בשמים :
וישלחהו מעמק חברון ויוסף משתעי קרא כשלקו יעקב אבל
אחיו והיא תקלת שבת ירידת ישראל למצרים : של אותו צדיק
הקבור בחברון זה אברהם :

אין לי בן ולא הוו ליה בני והכתיב *ויולדו לאבשלום ס"נ יד
שלשה בנים ובת אחת ושמה תמר א"ר יצחק
בר אבדימי שלא היה לו בן הגון למלכות רב
חסדא אמר גמירי כל השורף תבואתו של חבירו
אינו מניח בן ליורשו ואיהו קלייה לדיואב דכתיב
*ויאמר אבשלום אל עבדיו ראו חלקת יואב אל סס
ידי ולו שם שעורים לכו והציתוה וגו':

משנה *וכן לענין הטוב' מרים המתינה למשה סייק
שעה אחת שנא' *ותתצב אחותו מרחוק למסכה
לפיכך נתעכבו לה כל ישראל ז' ימים במדבר שנא' דלעיל
*ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם מלמד יט
לא נסע עד האסף מרים. יוסף וכה לקבור את לא
אביו אין באחיו גדול מיוסף שנא' *ויעל יוסף ט
לקבור את אביו [ויעל עמו גם רכב גם פרשים] ע"כ
מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה. שמות יג
משה וכה בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל מדבר יג
שנא' *ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי לנו כיל' כ
גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא שכינה שנא' שמות יג
*ויקבור אותו בגיא. ולא על משה בלבד אמרו דכתיב לך
אלא על כל הצדיקים שנא' *והלך לפניך צדקך ישעי' נח
כבוד ה' יאספך:

אין באחיו גדול ממנו שהיה מלך הרי נמלה שמה שנקבר לחניו
גדולים ואה נמלה מדלו לו שנקבר הוא ג"כ בגדולים: מי
לנו לעכין כבוד קבורה ליקבר בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק

לב [פיסקא וכן לענין הטובה מרים וכו'.] מי. דמי
יא התם שעתא חדא הכא ז' ימי אמר אביי
אימא ולענין הטוב' אינו כן א"ל [רבא] והא וכן
לענין הטובה קתני אלא אמר רבא ה"ק וכן
לענין הטובה דבאותה מדה ולעול' מדה טובה
שמות ג מרוב' ממדת פורענות. *ותתצב אחותו מרחוק
לדעה מה יעשה לו. א"ר יצחק פסוק זה כולו
ש"מ ג על שם שכינה נאמר ותתצב דכתיב *ויבא ה'
ומשלי ו ויתיצב ויקרא כפעם בפעם. אחותו *אמור לחכמ'
ירמיה לח אחותי את. מרחוק *מרחוק ה' נראה לי. לדעה
ש"מ נ *כי אל דעות ה'. מה *מה ה' אלהיך שואל מעמך.
דניאל י יעשה *ועשה ה' לאדוני בית נאמן. לו *ויקרא
ש"מ כה לו ה' שלום:
שופטים ו
לג ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את
סס יוסף רב ושמואל חד אמר חדש ממש
שמות ה וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש ממש
דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו

נו חלת משה שהוא גדול בישראל ואין בישראל גדול ממנו הרי
במה שמדד לקנור את יוסף ע"י גדול בה מדדו לו שאין לכו גדול
בכנוד קנורה כמשה אלא כתעסק בו אלא הקב"ה:
אינו בן ליותר ממה שהוא מודד מודדין לו: דבאותה מדה דוגמא
מלותו עכין ומיהו יותר ממה שעשה משתלם למדה טובה
מרובה בתשלומיה ממדת פורעניות: אמור לחכמה שהיא אגל
הקב"ה ומפיו שכא' כי ה' יתן חכמה מפיו וגו':

דלא כתיב וימת וימלוך. ומאי אשר לא ידע את
סף דהוה דמי כמאן דלא ידע לי' [כלל]. *ויאמ' אל שמות ו
עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו. תנא הוא
התחיל בעצה תחלה שנא' ויאמר אל עמו לפיכך
זקה הוא תחלה שנא' *ובכה ובעמך ובכל עבדיך שם י
עלו הצפרדעים. *הבה נתחכמה לו להם מיבעי שם ו
ליה א"ר חמא בר' חנינ' בואו ונתחכמ' למושיען
של ישראל במה נדונם נדונם באש כתי' *כי ישעיה סו
באש ה' נשפט נדונם בחרב *ובחרבו את כל שם
בשר [אלא] בואו ונדונם במים שכבר נשבע
[הקב"ה] שאינו מביא מבול לעולם שנא' *כי מי שם נד
נח ואת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על
הארץ והם אינם יודעי' שעל כל העולם אינו
מביא אבל על אומה אחת מביא א"נ הוא אינו
מביא אבל הם באים ונופלים לתוך המים וכה"א
*מצרים נסים לקראתו וינער ה' את מצרים בתוך שמות יד
הים והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *כי בדבר אשר שמות יח
זדו עליהם בקדרה שבשלו בה נתבשלו [מאי
משמע דהאי זדו לישנא דקדירה הוא דכתיב

דלא כתיב וימת מלך מלריס וימלוך תקתיו לקר: ונתחכם
למושיעם כדקס לכו נחכמה לכגדו: במה נדונם שלא יוכל
לדוכנו בו ס"ד עכו דרכיו שמודד מדה כנגד מדה לדור המבול ולאנשי
סדום: כי באש ה' נשפט וכן לכו יגמול: נדונם במים כל הגן
הילוד וגו': שבשלו ל' ויזד יעקב נזיד:

נ"מ' כח *ויוד ויעקב נויד]. א"ר חייא בר אבא א"ר (יוחנן)
[סימאי] ג' היו באותה עצה. בלעם. איוב. ויתרו.
בלעם שיעץ נהרג. איוב ששתק נידון ביסורין.
יתרו שברח וכו [מבני] בניו וישבו בלשכת הגזית
ד"ה ל ג שנא' *ומשפחו' סופרים יושבי יעבץ תרעתים
שמעתים סוכתי' המה הקיני הבאים מחמת אבי
סופט' ל בית רכב וכתיב *ובני קיני חתן משה *ונלחם בנו
זמות ל ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה א"ר אבא בר
כהנא כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרי'
זס *וישימו עליו שרי מסים עליהם מיבעי ליה תנא
(משום) [רבי] ר' אלעזר בר' שמעון (אמרו)
כלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל

באותה עצה דכתיב ביה: וישבי יעבץ תלמידי יעבץ אלמא גדול
תורה היה כדכתי' ויקרא יעבץ לאלהי ישראל וגו' והרבית את גבול
את תלמידי' וגו' ויבץ אלהי' את אשר שאל: תרעתים מפרש בספרי
שמעון תרוע' נהר סיכי. ל"א תרעתי' על שם שהיו יושבי' בשערי
ירושלי': שמעתי' שמעון מלות אביהם דבבלי יוכבד בן רכב משתעי
קרא והם היו מבני בניו של יתרו כדמפ' וחזיל המה הקינים:
סוכתים על שם שהיו יושבים בסוכות דכתיב ובשב באהלים וקיני
להו משפחות סופרים דהייכו סנהדרין וכן תרעתים זקני שער:
ועלינו מן הארץ מיבעי ליה יגרשונו מן הארץ מחי ועלה מן
הארץ הלוחי שילחו שונאיהם מארצם הוחיל וירחים מפניהם:
מלבן כמין דפוס שעושים בו הלבנים שמלבנים אותו מיט
ומקליקים אותו והיינו הלבנה: ותלו לו לפרעה דעליה קאי קרא

אחד מישראל שאמר להם איסטנים אני אומרים
לו כלום איסטנים אתה יותר מפרעה. שרי מסים
דבר שמשים (לבנים). *למען ענותו בסבלותם שמות ה
ענותם מיבעי ליה למען ענותו לפרעה בסבלותם
דישראל *ויבן ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל שם
חד אמר שמסכנות את בעליה' וחד אמר שממסכנות
את בעליהם דאמר מר כל מי שעוסק בבנין
מתמסכן. *את פיתום ואת רעמסס רב ושמואל שם
חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס
שראשון ראשון מתרוסם. וחד אמר רעמסס שמה

ומיכי' סליק ויתמר על עמו וגו' הנה כתיכמ' לו פן ירבה וגו'
ושימו עליו שרי מסים למען עכותו בסבלותם וגו': אסטנים
מפונק ולשון יכול לעשות מלאכה: שרי מסים דבר שמשים
וידוי של שומה שמרגילים ומשימין לעבודה לותו המלכן שתלו לו
היה לישראל וידוי של השמה תמת"כמכט בלע"ז: למען ענותו
לפרעה בשביל סבלותם של ישראל שיהו שכם לסבול: שממסכנות
את בעליהם שע"י לותם העכים ולותה העבודה כשתכנו
מגרים לטבוע בים: שממסכנות מלמלות כלכתיב ויכללו את
מגרים ובשביל עבודה זו הוא דאירע להם ולהלי לשכח לא גרסי'
דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן ומאן דגרים ליה מתרג'
להך דרב ושמואל כמי שכל בנין של כל שדם מסכנות פעמים
שעופל הבנין וממית ממסכנות שמניח את השדם לידי עכירות
דאמר מר בידמות כל העוסק בבנין מתמסכן: ראשון ראשון
מתרוסם כשהיו בונין קלת היה מתרוסם ונופל וקוזרין ובונין

ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום
שמות א בולעו. *וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ כן
רבו וכן פרצו מיבעי ליה אמר רשב"ל רח"ק
שם מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ *ויקוצו מפני בני
שם ישראל מלמ' שהיו [דומי'] בעיניהם בקוצי' *ויעבידו
שם ע"נ במצרים את בני ישראל *בפרך ר' (אליעור) [אלעזר]
אומר בפה רך ר' שמואל בר נחמני אמר בפריכה
שם *וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבני'
ובכל עבודה בשדה אמר רבא בתחלה בחומר
שם ובלבנים ולבסוף ובכל עבודה בשדה *את כל
עבודתם אשר עבדו בהם בפרך א"ר שמואל בר
נחמני א"ר יוחנן [יונתן] שהיו מחליפין מלאכת
אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמ"ד נמי
התם בפה רך הכא ודאי בפריכה:

לד דרש ר' *עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו

שם והוא נופל: פי תהום בולעו נבלע נאדן: רח"ק מבשרתן
ס"א לישראל ואומר למצרים אין מועיל לתכס כן ירבה תמיד וכן
ל' ענוירא יפרוץ: ויקוצו היה דומה להם כאלו עיניהם ונופס עולאיס
קוצים נראותם את ישראל פרים ורבים: בפה רך מצאו
נדנרים ונזכר עד שהרגילוס בעבודה: בפריכה בשדרון הגוף
ומתכים וקשה. ה"ג בעבודה קשה א"ר שמואל בר נחמני א"ר
יוכתן שהיו מחליפין וכו' וזה קשה שלא היו רגילים בכך: למ"ד
נמי בפרך קשה בפה רך הא בפרך בתרא ולאי פריכה היא
דהא כתיב וימררו:

באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים שבשעה
שיוצאות לשאוב מים מומן להם הקב"ה דגים קטנים
בכדיהם ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאו
ושופתות שתי קדרות אחת של חמין ואחת של דגים
ומוליכות אותן אצל בעליהן לשדה ומרחיצו אותם
וסכות אותם ומאכילו אותם ומשקו אותם ונוקקו להם
בין שפתי שנ' *אם תשכבון בין שפתים בשכר תשכבון מליס סמ
בין שפתי וכו ישראל לביות מצרי' שנא' *כנפי סס
יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ וכיון
שמתעברו באות לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולדיה
הולכות וילדות בשדה תחת התפוח שנא' *תחת ז"ה ח
התפוח עוררתיך [שמה חבלתך אמך] שמה חבלה
ילדתך והקב"ה שלח מלאך מן השמים ומנקר
אותם ומשפר אותם כחיה וו שמשפרת את הולד
שנא' *ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת יחוקק' טו
שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת

ושופתות כשמוציאין את הסיר על גבי הכירה קרי ליה שפיתה:
אחד של חמין לרקוץ רגלי בעליהם בשדה: בין
שפתים בין מלרי השדות מקומות לכועים מלך גדול השדה גנוה
מבלן וקנדרו גנוה מכלן וקריץ בחמלע: יונה ישראל שכחמר יוכתי
תמתי: עוררתיך לשון מעוי לחך: חבלתך ל' קנלי יולדה:
מנקר מנקה: משפר תיפ"לוליר בלע"ז כמו שעושין לתינוקות
לייפב את לינריהם ולתקנם שכיתקין מלער הלידה: לא כרת
שרך לא היו לך מילדות לקמוך טבור הולד: למשעי להקליק

והחיזל לא חתלת ונותן להם שני עגולי' אחד של
דבש ואחד של שמן שנא' *ויניקהו דבש מסלע דברי' נג
ושמן מחלמיש צור. וכיון שמבירי' בהם המצרי'
באים עליהם להורגם ונעשה להם נס ונבלעים
בקרקע ומביאים שוורים וחורשים על גבם שנא'
*על גבי חרשו חורשי' ולאחר שהולכי' מבצבצי' תלי' קכט
ויוצאים כעשב השדה שנא' *רבבה כצמח השדה יחוקאל טז
נתתיך וגו' ולאחר שמתגדלי' באים עדרים עדרים
לבתיהם שנא' *ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים. שם
אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים. וכשנגלה לקוין פ'
הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה שנאמ' *זה כשם
אלי ואנוהו: שמות טו

*ויאמר מלך מצרים למילדו' העבריו' רב ושמואל לה
חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה שם
וחמותה מאן דאמר אשה ובתה יוכבד ומרים ומאן שם פ
דאמר כלה וחמותה יוכבד ואלישבע תניא כמ"ד
אשה ובתה דתניא שפר' זו יוכבד ולמה נקרא
שמה שפרה שמשפרת את הולד. ד"א שפרה
שפרו ורבו ישראל בימיה. פועה זו מרים ולמה
נקרא שמה פועה שהיתה פועה לולד ד"א שהיתה

הנשר כמו קלקת לוחריו שעיעות: עגולים כעין ככר עגול כעשה
להם כח: רבבה כצמח השדה גדלים מן הארץ כלאוך השדה:
ותבואי לעדי עדיך: הם הכירוהו שרלו שכינתו כנר: זה אלי
שרלויתי כנר:
אלישבע בת עמינדב אחות של נחשון: שהיתה פועה לולד

פועה ברוח הקדש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים מאי אבנים א"ר (יוחנן) [חנן] סימן גדול מסר להן [אמר להן בשע' שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים] א"ד כדכתיב *ואדר בית היוצר והנה הוא עושה מלאכ' על האבני' ירמיה יח
מה יוצר זה ירך מבאן וירך מבאן וסדן באמצע אף אשה ירך מבאן וירך מבאן וולד באמצע (וא"ד בשעה שכורעת לילד ירכותי' מצטננות כאבנים) *אם בן זמות ס
הוא והכחן אותו ואם בת היא וחיה א"ר חנינא סי' גדול מסר להם בן פניו למטה בת פניה למעלה

זמזעזעת לותו כדרך (זמזיחין) [זמזקין] לתיכוך בדברים ערבים לפתותו ולזעזעו: פועה זועקת כמו [פעיתח היח דח] כיולדה לפעה: ה"ג ורחיתן על החכנים ח"ר יוסנן סי' גדול מסר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מלטכנות כחכנים ד"ח על החכנים כדכתיב וחרך בית היולר וגו' מה יולר זה ירך מכחן כו': סי' גדול שלח תטלכו החס ותקניכו ותחמר כפל הי' זה לכס סימן של לידה וחז תטלוהו ותהרגוהו ד"ח להכי קרי למשבר החמה חכנים כדכתיב גבי יולר כלי קרס חכנים וחמה נמי ליולר דמיח: סדן עץ עב שעליו רוכב ומגלילן הבלים שקורים מטוכ"ם לעשותם כדפום הכלי לפי גדלו וקטנו: סי' גדול מסר להם ורחיתן על החכנים חס בן הוח שם [חתן] יכולות לרחות מיד חס בן הוח שלח שום הגבהה: בן פניו למטה לחרן כדרך תמיטו: בת פניה למעלה כדרך תמיטה והכי מפרש בגמרח

שמות א *ותיראן המילדו' את האלהי' ולא עשו כאשר דבר
אליהן להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד
שם שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו *ותחיין את הילדי'
חנא לא דיין שלא המיתו אותם אלא שהיו מספקות
שם להם מים ומזון *ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא
כנשים המצריות העברי' כי חיות הנה מאי חיות
אילימא חיות ממש אטו חיה לא צריכה חיה
אחריתי לאולוד' אלא אמרו לו אומה זו כחיה
מ"א מט נמשלת יהודה *גור אריה יהודה. דן *יהי דן נחש
שם עלי דרך. *נפתלי אילה שלוחה *יששכר חמור
שם גרם. יוסף *בכור שורו הדר לו *בנימין זאב יטרף:
שם דכתיב ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה
יחזקאל יט *ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך
כפירים רבתה גוריה:
לו *ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם
שם בתים רב (ולוי) [ושמואל] חד אמר בתי
שמות א מלכות וחד אמר בתי כהונה ולויה. מ"ד בתי כהונה

מסכת כלה: אליהן מצמע על עסקי ביאה לצון וינא חליה:
ותחיין הוה ליה למכתב ולא המיתו את הילדים ותקיין מצמע שהיו
מסייעות להקיותן שהיו מטמיכות קותם בבתיהם ומגדלות קותם:
אילימא חיות ממש מילדות: כחיה נמשלת וקיות השלה
חיכן לריכות למילדות: דכתיב ביה כתיב ביה מי שכתוב בו
שקרא בשם נחמה וקיה הרי כתיב בו ושלין כתיב בו הרי כתיב
בכל כנסיותן ויקד: מה אמך לביא למך כל"י כולה נקראת לביא:

ולויה אהרן ומשה. ומ"ד בתי מלכות דוד נמי
ממרים קאתי דכתיב *וחמת עזובה ויקח לו כלב ד"ה ט נ
את אפרת ותלד לו את חור וכתיב *ודוד בן איש שמואל יו
אפרתי *וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ד"ה ט נ
ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון בן
חצרון *בן יפונה הוא בן שפנה מעצת מרגלים כמדבר יג
ואבתי בן קנז הוא דכתיב *ויולכדה עתניאל בן קנז יהושע טו
אחי כלב הקטן ממנו אמר רבא חורגיה דקנז הוה שופטים ג
*דיקא נמי דכתיב הקנוי ש"מ עזובה זו מרים יב
ולמה נקרא שמה עזובה שהכל עזבוה [מתחלתה].
הוליד והלא מינסיב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל

אהרן ומשה שלחו מיוכבד: וחמת עזובה חמת כלב והוא מריס
ולקמן מפרש למה נקרקת שמה עזובה ומחי ותמת זהו
שכלטרעה: ויקח לו כלב את אפרת לחקר שכתרפלה חזר
ולקחה לו חלמח לאפרת קרי מריס וכתיב ודוד בן חים לאפרתי:
וכלב בן חצרון פסוק הוא בלה"י: בן שפנה מעצת מרגלים
תירולח הוא דקח מתרץ לעולס בן חלרון הוא ולמה נקרח שמו בן
יפונה ע"ש מעשיו: ה"ג ואבתי בן קנז הוא: חורגיה דקנז בן
חמתו של קנז היה כלב וכמלח עתניאל לחיו מאמו: דיקא נמי
דכתיב קרח לחריכח כי מחתני בכלב לח קרייה בן קנז כדכתיב
בעתניאל חלח הקניזי מאכסי ביתו ומגדוליו של קנז: שהכל
עזובה מתקלה קולכית היתה כדקרי לה הכח יריעות ולקמן קרי
לה כמי קלחה ועזובה שעזבוה כל בקורי ישרחל מליחח חותה:
והא מנסיב נסיב לה דכתיב לעיל ותמת עזובה ויקח לו כלב

הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאלו
ילדה. יריעות שהיו פניה דומות ליריעות ואלה
בניה אל תקרי בניה אלא בוניה. וישר שיישר את
עצמו. ושובב ששיבב את יצרו. וארדון שרידה
את יצרו וא"ד על שהיו פניה דומו' לורד. *ולאשחור ד"ה ד
אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה אשחור
זה כלב ולמה נקרא שמו אשחור שהושחרו פניו
בתעניות. אבי שנעשה לה כאב. תקוע שתקע את
לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה מרים
כשתי נשים חלאה ונערה לא חלאה ולא נערה
הואי אלא בתחלה חלאה ולבסוף נערה.

חלמח חתתיה הוחי: לשם שמים כגון זו שהיתה קולה וכשלה
לע"ם שנדק נחקיה לחרן ומשה ורקה לותס לדיקים ורוב נכים
דומים לחקי החס נב"נ נים כוקלין:יריעות נלח תוקר חדמיות
דמקמת קליה היתה ירקרקת פלל"ח נלע"ז: בוניה חלו שמות
נעלה שנכלה ועשלה מנוכה כשחר כשים(לשס כשוחין)[נכשוחין]
ונכים: ישר ושובב וארדון שיישר את עצמו מלטעות לחר טעות
המרגלים: ששיבב את עצמו מעלתס ל' הנת השובדה ילחנית
ומורדת לשדר"ח והכי כמי קרי ליה מרד נקרח לחריכח על שס
שורד נעלת מרגלים: שרידה את יצרו שהיה מסיתו לטעות
עמהס: שהושחרו פניו שקבל עליו תעניות הרבה שיכלל מעלת
מרגלים: שנעשה לה כאב להתעסק בה נרפואות ובמזונות
הלריכים לקולה: שתקע את לבו לאביו שבשמים שלח להיות
נעלת מרגלים: חלאה קולה ולבסוף כערה שכתרפאת מקליה

*ובני חלאה צרת וצהר ואתנן צרת שנעשית צרה לחברותי' צהר שהיו פניה דומות כצהרים אתנן שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו: ד"ה ס"ד

*ויצו פרעה לכל עמו לאמר א"ר יוסי בר' חנינא אף על עמו גזר וא"ר יוסי בר' חנינא שלש גוירו' גזר בתחלה *אם בן הוא והמתן אותו ואח"כ היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גזר: לו סס זמות ס סס

*וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיכן הלך א"ר יהודה בר ובינא שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה כיון שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו לח סס זמות נ יני' נפי' הרמב"ן נתורה ע"פ ומת עמלכו

וגזרה לתוקר פכים כבערה: ובני חלאה ונכיכי קלקה שכנכית יכתרפקת מצוקים היו להיות לרת ולהר ולתכן: צרה לחברותי' מתקנאות היו ניופיה: מוליך אתנן לאשתו שהיה מתאוה למשכב כשים:

אף על עמו גזר דרש ר' תנחומא יום שנולד משה לחמרו חלטגניכים לפרעה היום כולד מושיען של ישראל ואין לכו יודעים אם יהודי הוא אם מלרי עמד וקנץ כל עמו ונקש מהם ליתן לו נכים הכולדי' בו ביום וגזר אף על עמו: בתחלה והמתן אותו לא הושיב שומרים אלא סמך על המילדות: תשליכוהו הושיב שומרים וקסדורין לדבר: ולבסוף על עמו כלפרישית וכיון שעבר היום ועדיין רואין בחלטגניכות שלא לקה העמידו הגזירה עד היום שהושלך ליאור:

גדול הדור והיו הכל כשמעין לדבריו:

עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו כולם וגרשו
נשותיהם. אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר
משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרי'
ואתה גזרת על הזכרי' ועל הנקבו' פרעה לא גזר אלא
בעולם הזה ואתה גזרת בעול' הזה ולעול' הבא פרעה
רשע הוא ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת
ואתה צדיק ודאי גזרתך מתקיימת שנא' *ותגזר אומר
ויקם לך עמד והחויר את אשתו עמדו כלם והחוירו
נשותיהם ויקח ויחויר מיבעי לי' א"ר יהודה בר
ובינא שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה באפריון
ואהרן ומרי' מרקדין לפניהם ומלאכי השרת אומרי'
*אם הבנים שמחה. את בת לוי אפשר בת ק"ל
שנה היתה דא"ר חמא בר חנינא וו יוכבד שהורתה
(בכנען) [בדרך] ולידתה בין החומות שנא' *אשר

ליוכ כב
פרק יט
כומלין
יב"ם
רש"ס
תהלי' קיג
מדבר כו

על הזכרים ועל הנקבות אלא ילדו לה זכר ולה נקבה: אלא
בעה"ז שהכולדי' מתים וקוברי' וקיים לעה"ב: אתה גזרת בעה"ז
ולעה"ב שפיון שלין כולד חיכו לה לעה"ב: בת מאה ושלשים
כדמפרש וחזיל שכולדה נירידתן למלריס ויעלחל כתעכנו שם ר"י
שניס ומשכולד משה לה כהעכנו חלה שמניס שכה כלכתיב ומשה
בן שמניס שכה וגו' נדברס חל פרעה וחותה שכה ילחו כמלה
שעברו מירידתן על שכולד משה ק"ל ובשהחזיר עטרס לת יוכבד
כבר היתה מעוברת ממשה כדחמרי' לקמן בשמעתין: דא"ר
חמא בים כוחלין: זו יוכבד בפרטן של יורדי מלריס לתה מולה
שבעים קסר לחת ובכללן לתה חומר הבלים מלריסה שבעים זו

ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורת' במצרים וקרי לה בת א"ר יהודה (בר ביזנ') שנולדו בה סימני נערו':

*ותהר האשה ותלד בן והא הוה מיעברא ביה לט
תלתא ירחי מעיקר'. א"ר יהודה בר זבינא ס
מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער שמות נ
אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניו' שלא
היו בפיתקא של חוה:

*ותרא אותו כי טוב הוא תניא ר' מאיר אומר מ
טוב שמו רבי יהודה אומר טוביה שמו ס
ר' נחמיה אומר הגון לנביאות. אחרים אומרים ס
נולד כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה שנולד
משה נתמלא כל הבית אורה כתיב הכא ותרא
אותו כי טוב הוא וכתיב התם *ויר' אלהים את נדה' ס
האור כי טוב. *ותצפנהו שלשה ירחים דלא מנו לה שמות נ

וכנד שהשלימה התינוק נכנסתן לעיר: סימני נערות יזרה לימי עלומיה נתורק כנסים ותוקר פנים ונתפזטו הקמטין: והא הות מעברא ביה וכו' מקמיה דהדרה כדלקמן: מקיש לידתה וכו' לא נכתב הריון זה אלא לדרוש כך: בפיתקא של חוה נפסק דין שלה ושטר גזירות קללתה דעלמן והריון: הגון לנביאות רמתה נרה"ק שעתיד לנבואה: ותצפנהו שלשה ירחים שלשה קדמים יכלה להלפינו שלא הלכו המלרים לנדוק לחריה אלא לסוף ט' קדמים משהקזירה והיא הות מיעברא ניה תלתא ירחי מעיקר' ומהכא נפקא לן:

מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הות מעברא
שמות נ בי' תלתא ירחי מעיקרא *ולא יכלה עוד הצפינו
ואמאי חצפניה ותיול אלא כל היכא דשמעי מצראי
דמחיליד ינוקא ממטו ינוקי ומעוו התם כי היכי
סה"ש נ דלשמע לקלייהו ונעוי בהדייהו דכתיב *אחזו לנו
שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים:
מא *ותקח לו חבת גמא מאי שנא גמא א"ר אלעזר
סס מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם
שמות נ יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטי' ידיהם
בגזל. ר' שמואל בר נחמני אמר דבר רך שיעמוד
סס בפני דבר רך ובפני דבר קשה *ותחמרה בחמר
ובופת תנא חמר מבפנים ווופת מבחוץ שלא יריח
סס אותו צדיק ריח רע. *ותשם בה את הילד ותשם
בסוף על שפת היאור ר' אלעזר אומר ים סוף

אמאי חצפניה וחזיל מלמד שלפון נמסתריס הוה כלכתי'
ותלפנהו מה היה לה לדלוג: ומעוו התם ולועקי' סס ודך
תכוך לכעוק לקול תכוך קנרו: אחזו לנו שועלי' נת קול לומרת
למי היס לחזו לכו שועלים הקטנים שהיו מחבלים הכרמי'
נהיותס סמדר נעוד הפרי קטן:
שחביב עליהם ממונם שדמיו מועטין ולף ע"פ שהיה מצתמר
גופו יותר נשל עליס שקשיס וחזקים: דבר רך נזה הוא
מצתמר יפה מן הכל לפי שהדנר הקשה כשהמים מוליכין לותו
נחזקה הוא כתקל נחבן והוא כיבוש וכשבר לנל דבר רך כתקל
וכזדקר לתקוריו: ריח רע של זפת:

רבי שמואל בר נחמני אמר *אגם דכתיב *קנה וסוף קמלו:

ילק' שמ' שם

*ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור א"ר יוחנן מב משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שירדה לרחוץ מגלולי בית אביה וכן הוא אומר *אם רחץ ה' את צואת בנות ציון. *ונערותיה הולכות על יד היאור א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכן הוא אומר *הנה אנכי הולך למות. *וחרא את התיבה בתוך הסוף כיון דחזו דקבעי לאצולי למשה אמרו לה גבירתנו מנהגו של עול' מלך בשר ודם גוזר גזרה אם אין כל העולם מקיימין אותה בניו ובני ביתו מקיימין אותה ואת עוברת על גזרת אביך בא גבריאל וחבטן בקרקע. *ותשלח את אמתה ותקחה ר' יהודה ורבי נחמיה חד אמר ידה וחד אמר שפחתה מאן דאמר ידה דכתיב אמתה מאן דאמר שפחתה מדלא כתיב ידה ולמאן דאמר שפחתה הא אמרת בא גבריאל וחבטן בקרקע דשייר לה חדא דלאו אורח ארעא דבת מלכים למיקם לחודה ולמאן דאמר ידה לכתוב ידה הא קא משמע לן דאשתרבב אשתרבובי דאמר מר

ילק' שמ' שם

ילק' שמ' רמז קפ

אגם של עלי ערבה וקני' דקיס לישני' ריד נלע"ז והוח קנה וסוף קמלו דקרח. קנה קניס. סוף ערבה דקה:

לרחוץ לטבול של לשם גרות: וכן הוא אומר כו' שהשג ומתנקה מעוכו קרוי רחוץ: לשון מיתה כדמפרש טעמא וחזיל שהיו מוקות נידה הללתו של לחותו לליק: דאמר מר גני שרגיט

וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה
תנ"ס ג מוצא בשיני רשעים שנא' *שני רשעים שברח
ואמר ריש לקיש אל תקרי שברת אלא שרבבת:
מג ותפתח ותראהו את הילד ותרא מבעי ליה א"ר
סד יוסי בר' חנינא מלמד שראתה שכינה
שמות ב עמו. והנה נער בוכה קרי ליה ילד וקרי לי' נער
סה חנא הוא ילד וקולו כנער דברי ר' יהודה אמ' לו
רבי נחמיה א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום
אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורי' בתיבה
סה אמרה שמא לא אוכה לחופתו. *ותחמול עליו
ותאמר מילדי העברים זה מנא ידעה א"ר יוסי
בר' חנינא מלמד שראתה אותו מהול. וה. א"ר
יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה זה נופל ואין
שמות ד אחר נופל והיינו דא"ר אליעזר מאי דכתיב *וכי
יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים
המצפצפים והמהגי' צופי' ואינם יודעים מה צופי'

הזהב לקסוורום במסכת מגילה: בשיני רשעים לעוג מלך הבשן
נברכות נתקלת פרק הרואה: שרבבת ליטכח לקסתרנוב:
שראתה עמו שכינה והלי חת לשון עם כמו לח שלק יעקב חת
לקיו: נער גדול מסמע: בעל מום והוא לוי וכפסל
נקול לעבודת הסיר: ואין אחר נופל ליקור שחותו היום נטלו
גזרותיו: וכי יאמרו אליכם הקומות דרשו כמוכו חל החונות:
המצפצפים והמהגים כניח קרי להו הכי לגבאי שחיכם חלח
מלפלפים כעגורים ומהגים כיונים מוליחים קול בגרונם ולינם

מתני' ואינם יודעין מה מהגים ראו שמושיעם של
ישראל במים הוא לוקה עמדו וגזרו כל הבן הילוד
היאורה תשליכוהו כיון דשדיוהו למשה במיא אמרו
תו לא קא חזינן כי ההוא סימנא בטלו לגזרותייהו
והם אינם יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה והיינו
דאמר רבי חמא בר' חנינא מאי דכתיב *המה מי מרינ כ
מריבה אשר רבו בני ישראל המה שראו אצטגנינו
פרעה וטעו היינו דקאמר משה *שש מאות אלף שס יא
רגלי העם אשר אנכי בקרבו אמר להם משה
לישראל בשבילי נצלתם בלכם:
אמר ר' חנינא בר פפא אותו היום עשרים ואחר מד
בניסן היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה שס
רבש"ע מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים

יודעים מה לומריס כך דרך של מלטגניכי' לינס רוחיס מלח סימן
מנל לח פירושו של דבר: ראו מלטגניכי פרעה: שמושיעם של
ישראל וכו' והך מלתח לחו רבי מלעזר קחמר לה דקרח לחו
לחמריס קחי מלח תלמודח קחמר לה וקחי להח דחמרינן לעיל
ולין לחקר כופל כדר' מלעזר דחמר דחינן יודעיס מה הוגיס הלכך
רחו מלרי' ולח ידעו מה רחו: כיון דשדיוהו למשה במים כל זמן
שהיה ניחור חין לך לקותח גדול מזה ונטל הסימן של לקייה:
רגלי נשנילי כתו וינרך ה' חותך לרגלי: בשבילי נצלתם שנטלו
מלריס גזרתס:
שירה על הים נכ"ח בניסן נחמר כתניח נסדר עולס
מרעמסס לסוכות ומסוכות לחיתס ומחיתס לפי הקירות

ביום וה ילקה (ביום)[בים] וה. רבי אחא בר' חנינ' אמ' אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד לקבל תורה בהר סיני ביום זה ילקה ביום וה. בשלמא למאן דאמ' בששה בסיון משכחת לה ג' ירחי דאמר מר בן' באדר נולד משה בשבעה באדר מת משה משבעה באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי הוו אלא למאן דאמר בכ"א בניסן היכי משכחת לה אותה שנה מעוברת היתה רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם:

הרי ג' ונרגיעי ויוגד למלך מלריס כי נרק העם קמצי ומצי רדפו מלריס לקריהס ליל שביעי ירדו ליס שכלמר ויקר לת הלילה נשקרית לחרו שירה ויום שביעי היה וי"ט הלקרון של פסק היה: דאמר מר בשבעה באדר מת משה נפ"ק דקדושין ילפינן לה מקרלי דכתיב וינכו בני ישרלל לת משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב משה עבדי מת ועתה קום עבור לת הירדן וכתיב כי בעוד שלשת ימים לתם עוברי' לת הירדן וכתיב והעם עלו מן הירדן בעשו' לקודם הרלשון לח מהם ל"ג למפרע תמלח שבשבעה בלדר מת משה. ומכין שבו' בלדר כולל שכלמר ויקמר לליהס בן מלה ועשרים שכה לכבי היום לח לוכל עוד ללכת ולבח מה תלמוד לומר היום היום מלחו ימי ושבועתי: תלתא ירחי הוו והם שלשה קדשים שהלפיכתו: רובו של ראשון לח קסר חלח שבעת ימים: ורובו של שלישי דהייכו כיסן: ואמצעי שלם לדר השני שלם:

*ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך מה
אשה מינקת מן העבריות ותיניק לך את סס
הילד מאי שנא מעבריו' מלמד שהחזירוהו למשה שמות נ
על כל המצריות כולן ולא ינק אמר הקב"ה פה
שעתיד לדבר עמי וינק דבר טמא והיינו דכתיב
*את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי ישעי' כח
מחלב עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין
שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים *ותאמר שמות נ
לה בת פרעה לכי ותלך העלמה א"ר אלעזר מלמד
שהלכה בזריזות כעלמה רבי שמואל בר נחמני
אמר שהעלימה את דבריה *ותאמר לה בת פרעה סס
היליכי את הילד הזה אמר ר' חמא בר חנינא
מתנבאה ואינה יודעת מה מתנבאה היליכי הי
שליכי *ואני אתן את שכרך אמר רבי חמא בר' סס
חנינא לא דיין לצדיקי' שמחוירי' להם אבידתן
אלא שנותנים להם שכר עמה שנאמ' ואני אתן
את שכרך:

מאי שנא מן העבריות דקאמר לה מכלל דהמצריו' לא כיפא
לה: דבר טמא שלכילתה לנדים טמאים והתנוק טועם
נקלבה כל מה שאוכלת כדאמרינן ביומא גבי לגד השמן: את
מי יורה דעה למי למד הקב"ה תורה למי שגמל והפרים עלמו
מן הקלב טמא וכעתק מסדים טמאים כמו ויעתק משם:
שהלכה בזריזות כעלמה שכל כקה עליה כמו קזק וחמץ תקיף
ועלים: שהעלימה את דבריה שלא אמרה שהיא אחותו ושהיא
מניקה את אמה: היליכי הרי לך שליכי:

מו *ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה
סס אחות אהרן ולא אחות משה אמר רב
שמות טו עמרם [אמר רב ואמרי לה א"ר נחמן אמ' רב]
יג מלמד שהית' מתנבאה כשהיא אחות אהרן *ואומרת
עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל וכיון
שנולד משה נתמלא כל הבית אורה עמד אביה
ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך
וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה
אמר לה בתי היכן נבואתיך והיינו דכתי' *ותתצב
אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו ליודע מה יהא
בסוף נבואתה:

מו פיסקא יוסף זכה לקבור את אביו וכו' מ"ש מעיקר'
סס דכתי' *ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו
בראשית נ אתו כל עבדי פרעה והזקן וכל בית יוסף ואחיו
סס ובית אביו ומ"ש לבסוף דכתיב *וישב יוסף מצרימה
הוא ואחיו והזקן וכל העולים אתו לקבור את אביו
אמר ר' יוחנן בתחלה עד שלא ראו בכבודן של
ישראל לא נהגו בהן כבוד ולבסוף שראו בכבודן
סס נהגו בהם כבוד דכתיב *ויבאו עד גרן האטד וכי
גרן יש לה לאטד א"ר אבהו מלמד שהקיפוהו

שהיתה מתנבאה כשהיתה אחות אהרן עד שלא נולד משה
והייכו הכניסה לקות לאהרן:

מאי שנא מעיקרא דקדמיכהו למלרים מקמי לקי יוסף ומאי
שנא לבסוף דכתיב הוא ואחיו והזקן וכל העולים אתו: וכי

כתרים לארונו של יעקב כגרן זה שמקיפין לו אטד שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה תנא כולם למלחמה באו כיון שראו כתרו של יוסף שחלוי בארונו של יעקב נטלו כולם כתריהם ותלאום בארונו של יעקב תנא ל"ו כתרים נתלו בארונו של יעקב:

*ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד תנא אפי' מת סוסים ואפי' חמורים כיון שהגיעו למערת סס המכפלה אתא עשו וקא מעכב אמר להו *ממרא סס קרית הארבע היא חברון א"ר יצחק קרית ארבע סס לה ארבעה זוגות היו אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה. יעקב ולאה. איהו קברה ללאה בדידיה והאי דפיוש דידי הוא אמרו ליה (ובניהו מינך) [ובינתיה] אמר להו נהי דובינתיה בכירותאי

דרך לחסוף לטדים ולעזות מהן גרן: שמקיפין לו אטד גדר של קוליס: ל"ו כתרים י"ג כזיקים דישמעאל וכ"ג חלופים דעשו וח"ת כ"ה הס תימן וקכז כמכו זכי פעמי'. וח"ת קרק כמכה זכי פעמי' זכי קרק הס לחד מנכי חליפז ולחד מנכי להלידמה מכל מקום ל"ה הס וכתרו של יוסף הרי ל"ו:

וקא מעכב שלח יקברוהו שם: אמר קרית ארבע שמה שחינה מחזקת חלח ד' זוגות הח דח"ר יצחק לחו מלתיה דעשו היח חלח תלמודח קחמר לה למימר טעמח דעכונח דולחי כך הוח נדברי עשו שחיכה מחזקת חלח שמונה קברים: איהו יעקב: קברה ללאה בדידיה בחלק המגיעו כדכתיב ושמה קברתי חת לחה: ובינתה כזמכרת הבכורה: נהי דובינתיה לבכורתי שלח

ילקוט כ פשיטותי מי זביני אמרו לי' אין דכתיב *בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק אין כירה אלא ל' מכירה שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה אמר להו הבו לי איגרתא אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניויל ניויל

סס ום נפתלי דקליל כאילתא דכתיב *נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר [א"ר אבהו] א"ת אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בן דן תמן הוה ויקירן ליה אודניה אמ' להו מאי האי אמרי לי' קא מעכב האי עד דיותי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישיה נתרי עיניה נפלן אכרעא דיעקב פתחיונהו יעקב לעיניה ואחיך והיינו דכתיב

תלים נח *וישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע

עיין נתום' פ' הכיזקין מאמר טו *באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב *למה אשכל גם שניכם יום אחד ואע"ג דמיתתן ביום אחד לא הואי קבורתם מיהא ביום אחד

שפסל חטול פי שכיס חלק כמותו: פשיטותי מי זביני חלקי כחלק פשוט יהודס לח מכרתי: אמרו ליה אין פשיטותך כמי זכיכת חלקך במערה גמל מיתת עשו זו לגמרי שכך אמ' לכניכו בשעת מיתה אשר כריתי לי: ואין כירה ילקוט כו אלא לשון מכירה כמו וחכרה לי בקמצה עשר כסף: הבו לי איגרת הרחו לי שטר המכיר': יקירן אודניה כבדו חזכיו משמוע: מאי האי למה חיככס קונריס לחותו: שקל קולפא חקל כמו קולפי טני נלעי מחניתי בערכין:

הואי . ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הוו
מעסקי ביה והכתיב *וישאו אותו בניו ארצה כנען רמז' כ
אמרו הניחו לו כבודו במלכים יותר מבהדיוטות :
פיסקא מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא מט
משה . ת"ר בא וראה כמה חביבות מצות סס
על משה רבינו שכל ישראל נתעסקו בביזה והוא
נתעסק במצות שנאמר *חכם לב יקח מצות ואויל משלי י
שפתים ילבט. ומנין היה יודע משה רבינו היכן
יוסף קבור אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו
הדור הלך משה אצלה א"ל בלום את יודעת היכן
יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצרים
וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה

ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הוו מתעסקי ביה
כלומר היאך הכיקוהו לקיו ליוסף ליטול לו לבדו את הסס של
קנורת לניהם וכי פרקו מעליהם העול ולא קבו לו ואם לא
כתעסק בו הוא הס לא היו מתעסקי' בו: והכתיב וישאו אותו
בניו ללמד לף הם היו מתעסקים במטתו ובקנורתו ומסקנא
כתב לקרי קנרו [את] לניו תלה הדבר בו שהוא [הי'] עיקר
הדבר: אמרו לקיו ניניהם: הניחו לו להתעסק בו כנגד
כלנו: כבודו של לניכו: במלכי' שיוסף מלך הוא:
נתעסקו בביזה (ויכללו את) [של] מלרים: כדי שיתברכו
מימיו תמיד לפי שאין לרץ מלרים שותה ממי גשמים
אלא כולה עשויה יאורים וקרילים מנילוס עד סוף המדינה כמה
פרסאות ונילוס עולה ומשקה ומתנרך וממלא לותם יאורים

ועמד על שפת הנילוס אמר יוסף הגיע עת
שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל והגיע השבועה
שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך
מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך מיד צף
ארונו של יוסף ואל תתמה היאך ברזל צף שהרי
כתיב *ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל מלכי' ב
אל המים ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול וגו'
וישלך שמה ויצף הברזל והלא דברים ק"ו ומה
אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה
צף הברזל מפניו מפני משה רבינו עאכ"ו רבי נתן
אומר בקברניט של מלכים היה קבור הלך משה
ועמד על קברניט של מלכים אמר יוסף הגיע עת
שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל והגיע השבועה
שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך
מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך באותה
שעה נודעוע ארונו של יוסף נטלו משה והביאו

ומהם מזקיס לת הזדות והייכו דכתיב והיה מזר לל יעלה
מלת מזפקות החרץ וגו' ולל עליה' יהיה הגזס ולס מזפקת מלרי'
לל תעלה ולל נלה ולל עליהס ולין כתוב כלן גזס חלל ולל
עליהס יהיה לותו כהר זהס זותין מיכו. ויוכתן תרגס ולל
עליהס תיסק כילוס: ויהי האחד מפיל הקורה נתלמידי חליזע
כתיב נמלכיס: והוא שאול הזלילוהו לו: תלמידו של משה
ולל זלמד מפיו חלל תורתו זל מזה למדו לחליהו: בקברניט
של מלכים נקנורות זל מלכיס ולשון יוכי הוח:

אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היה
ארונו של יוסף וארון של שכינה מהלכין זה עם
זה והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של שתי
ארונות הללו אמרו אחד של מת ואחד של שכינה
אמרו וכי דרכו של מת להלך עם שכינה אמרו
*קיים זה מה שכתוב בזה. ואי לא איעסק ביה סס ע"ג
משה לא הוו מיעסקו ביה ישראל והכתיב *ואת יהושע כד
עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו
בשכם ותו אי לא איעסקו ביה וישראל בניו לא הוו
מיעסקי ביה והכתיב *ויהיו לבני יוסף לנחלה אמרו סס

קיים זה מה שכתוב בזה לגלה זו מפורשת במכילתא בפרשה
ויהי בשלח כתיב בזה לאמר וכתיב בזה התקת אלהי' לאמר. כתיב
בזה לא יהיה לך וכתיב בזה את האלהים אשר ירח. לא תשא. קי
פרעה. זכור את יום השבת. ושבוק שנק והכן. ואין זה אלא לשבת
וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו וכן כל עשרת הדברות ולא
תשבח את לאיך. לא תקוס ולא תטור. וקי לאיך עמך: ואי
לא איעסק ביה משה בלומר היאך הניקו ישראל למצה
להתעסק בו הוא לבדו וכי לא קשו לשבועה אם לא כתעסק מצה
בו לא היו הם מתעסקים: והכתיב וכו' אלמא לאקר שכפטר
מצה בערבות מואב כתעסקו בהם ישראל והעבירום את הירדן:
ותו אי לא הוו מתעסקים ביה ישראל לאקר שכפטר מצה מי
לא היו מתעסקים בה בניו והיאך הניקו בניו את אשר העם
להתעסק ביה והכתיב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה אלמא
בנחלתם קברוהו דקתיב היה עליהם: אמרו בניו בעלמא הניקו

הניחו לו כבודו במרובים יותר מבמועטים ותו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מבקטנים. קברו בשכם מאי שנא בשכם (אמרו) [א"ר חמא בר חנינא] משכם גנבוהו ולשכם נחויר אבדה קשיא קראי אהדדי כתיב *ויקח משה את עצמות שמות יג יוסף כי השבע השביע וגו' וכתיב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם א"ר חמא ברבי חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאלו עשאו ר' אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב *ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו רבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר אשתו ובניו רמז' לח

לו ניתעסקו בו ישראל כולם כבודו במרובים יותר מבמועטים: ויראל לאמרו בעלמס בעוד משה קיים הניחו לו להתעסק בו משה לבדו כבודו בגדולים יותר מבקטנים: משכם גנבוהו ויעלקהו מעמק קברון ויבא שכמה ושם היו רועים ודותן ליכו מקום והוא לכתיב ויאמר האיש נסעו מזה כך אמר לו אתה לומר את אחי אבכי מבקש נסעו בעלמס מן האחוה הזאת ואיכס מקוקים עלמס באחים לך כי שמעתי אומרים בלבה דותיבה לבקש לך בכלי דתות ודין היאך להמיתך אם תבא אבלס: העלו בני ישראל הא כתיב ויקח משה ולא אחרית ישראל: אף מורידין אותו מגדולתו מן השמים למתקיל ואיכו גומר אלא אם כן באכס כמשה אמת בעבר הירדן: הכתיב וירד יהודה וגומר שהוא התקיל בהללת יוסף ולא גמר כשאמר מה בלע וגומר:

שנאמר *ותמת בת שוע אשת יהודה וכתיב *ויומת ער ואונן: רקמי' לח סס

אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף נ עצמות בחייו מפני שלא מיחה בכבוד אביו סס דקא אמרי ליה עבדך אבינו ולא מיחה ולא אמר להו ולא מידי. ואמר רב יהודה א"ר ואיתימא ר' פרק (יוסף) [חמא] בר' חנינא מפני מה מת יוסף קודם הילוקה אחיו מפני שהניג עצמו ברבנות: *ויוסף הורד ע"ש רש"ל רקמי' לט מצרימה א"ר אלעזר אל תקרי הורד אלא הוריד שהוריד אצטגניני פרעה מגדולתם. *ויקנהו פוטיפר סס סרים פרעה אמר רב שקנאו לעצמו (בא גבריאל וסרסו) בא גבריאל ופרעו מעיקרא כתיב פוטיפר ולבסוף כתיב פוטיפרע:

פיסקא מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא נא הקב"ה שנא' *ויקבור אותו בגיא מול בית סס פעור וגו' ע"כ. *ויאמר ה' אלי רב לך א"ר לוי ברב דכתי' לד בישר ברב בישרוהו ברב בישר דכתיב *רב לכם סס ו בני לוי ברב בישרוהו רב לך ד"א רב לך רב יש מדכל מז

נקרא יוסף עצמות בחייו שכלמר והעליתם את עלמותי מזה ועוכו קי: שהוריד אצטגניני פרעה מגדולתן כשפתר את החלום והם לא ידעו לפתרו: לעצמו למשכב זכור מתוך ימיו: פרעו הייבו סרוס יתירה. תכת בת גבריאלו וסרסו לא גרסינן: ברב בישר את בני מקלוקתו רב לכם בני לוי והקב"ה מדקדק עם הלדיקים כקוט השערה וכעכס בחותה מדה: רב יש

לך ומנו יהושע ד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה
קשה והתלמיד כמה סרבן וכל כך למה תנא דבי
דברי' לג רבי ישמעאל לפום גמלא שיחנא. *ויאמר אליהם
קדושין בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום
פ"ק ומרה ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך
יג"ש ורמ"ק שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום
שמות כג ומחרש לחרש שנאמר *את מספר ימיך אמלא לא
איכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימא
דברי' לד לצאת ולבא ממש והכתיב *ומשה בן מאה ועשרים
שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה וכתיב
דס *ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו. ותניא שתים
עשרה מעלות היו שם ופסעם משה בפסיעה אחת
אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן לצאת
ולבא בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו מעינות
דס לג החכמה *וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד

לך הגיעה מלכותו של יהושע ואין מלכות כוגעת בחברתה ומפילו
כמלא נימא: דבר אחר רב לך די לך אל תרבה עוד בקשה:
שלא יאמרו הרב כמה קשה שחיבו מתפיים ושומע לו:
והתלמיד כמה סרבן מפליר ולשון קכמים הוא כן מסרבין בו
לשחת את בת לקוחתו בכלים ובשבועו' בשטרב בו קבירו שיאכל
מינו עמו: (וכל כך למה מה עובם רב בשמעו לא המוריש שהרבה
מרש"י בתקנות הרבה ולא בעבה): לפום גמלא שחנא לפי כח הגמל
מרבין במשאו אף כאן לפי לקחתו מדקדקים לקריו: היום מלאו
וגיום זה נולדתי: לא נס לחה לא נרק לחלוחית בקו:

תנא אותה שבת שבת של דיוגי היתה ניטלה רשות
מוה ונתנה לוה :
חניא אמר רבי יהודה אלמלא מקרא כתוב אי נב
אפשר לאומרו היכן משה מת בחלקן של סס
ראובן דכתיב *ויעל משה מערבות מואב אל הר דנדי' לד
נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתיב *ובני ראובן ודנר לב
בנו את חשבון ואת אלעלא ואת קריתים ואת נבו
ואת בעל מעון (נבו ששם מתו שלשה נביאים משה ס"ק ל"ג
אהרן ומרים) והיכן משה קבור בחלקו של גד דכתיב
*וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון מחלקו דנדי' לג
של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי ארבעה מילין
אותן ארבעה מילין מי הוליכו מלמד שהיה משה
(מת) מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים
*צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל . והקב"ה מאי סס
אמר *מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם תלים לד
פועלי און ושמואל אמר *מי כהחכם ומי יודע פשר דבר קהלת ח
ורבי יוחנן אמר *והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום איוב כח
בינה . ור"נ (בר יצחק) אמר *וימת שם משה עבד ה' . דנדים לד
סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל :
חניא ר' אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על נג
דיוגי ג' זוגות ד'קנדי' היו נה תקלת היום למזה וסופו ליהוש : סס
בכנפי השכינה נכנף הוד לנוסו : מי יקום לי עם מרעים
להוכיחס לעמי : פשר דבר שהיה יודע לעשות פעירה
ניכו ונין (נכיו) [נכי] : סמליון שס קכס :

שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל היה בת
קול משמיע ואמר וימת משה ספרא רבא דישראל
וי"א לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתיב
זמות לד החם *ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה
מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש.
דנלי' לד *ויקבור אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור
א"ר ברכיה סימן בתוך סימן ואפ"ה ולא ידע איש
יד את קבורתו.וכבר שלחה מלכות הרשע' אצל *גסטרא
של בית פעור הראונו היכן משה קבור עמדו למעלה
נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו
לשתי כתות אותם העומדים למעלה נדמה להם
למטה אותם העומדים למטה נדמה להם
למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו
עד היום הזה א"ר חמא ברבי חנינא אף משה
רבינו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע
זס לג איש את קבורתו וכתיב התם *וואת הברכה אשר
ברך משה איש האלהים וא"ר חמא בר חנינא
מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור כדי
לכפר על מעשה פעור:
נד (*וא"ר חמא ברבי חנינא מפני מה נסתתר קברו

ליכו נכלן נגמרל ליכו מיש"י

(וי"מה כוטרי"קין דויסת): סימן בתוך סימן כלומר סימכים
הרבה בארץ מואב נגיש מול בית פעור ולפ ע"פ כן
וכו': מלכות הרשעה ארס: גסטרא מוזל כמו שאמר קומוס
דוכוס שלטון ומנדרו בנרכות ריהטון קרטון גסטרא:

של משה מעיני בשר ודם מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד בית המדש ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם שמא יבואו לקבורתו של משה באותו שעה ויעמדו בבכי ויתחננו למשה ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו ועומד משה ומבטל את הגזירה מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם ועשו עגל קצף הקב"ה על ישראל אמר למשה *הרף ממני ואשמידם כמה דנרי' ט צדיקים היו באותו הדור וכמה חסידים משה ואהרן ויהושע אלדד ומידד ושבעים וקנים ושאר חכמים ותלמידים ולא עשה בשבילם ולא ביטל הגזירה אלא בשביל משה) *וא"ר חמא ב"ח מאי דכתיב סס *אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלוך סס יג אחרי שכינה והלא כבר נאמר *כי ה' אלהיך אש סס ד אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא הלביש ערומים דכתיב *ויעש ה' ויקצי' ג אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקב"ת ביקר חולים דכתיב *וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים. ויקצי' יח הקב"ה קבר מתים דכתיב *ויקבור אותו בגיא אף דנרי' לד אתה קבור מתים. הקב"ה נחם אבלי' דכתיב *ויהי פרק אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו הפועלי' ע"ב

ויברך אלהים את יצחק בנו כתיב וכרכו ברכת ויקצי' כס

אף אתה נחם אבלים. ויעש ה' אלהים לאדם
ולאשתו כתנות עור וילבישם רב ושמואל ח"א דבר
הבא מן העור וח"א דבר שהעור נהנה (בו) [ממנו]
דרש רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים
וסופה גמילות חסדים תחלתה גמילות חסדים דכתי'
ר' חזיא ג *ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם
וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבור אותו בגיא:
נה דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו
סס ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה היה צריך
או לשבוע מטובה היה צריך אלא כך אמר משה
רבינו הרבה מצות נצטוו ישראל שאינם מתקיימות
אלא בארץ [ישראל] אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו
על ידי אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא
לקבל שכר מעלה אני עליך כאלו עשיתם שנא'
סיני' נג *לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת
אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא
חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע לכן אחלק לו
ברבים שאני מחלק לו שכר שלם שמא תאמר
כאחרונים ולא כראשונים ת"ל ואת עצומים יחלק
שלל כאברהם יצחק ויעקב שהיו עצומים בתורה
ובמצות תחת אשר הערה למות נפשו שמסר עצמו

מנלים: דבר הבא מן העור של למר היו: שהעור נהנה
ממנו של פסתן שלפס לובש סמוך לעורו: תחלתה גמילות
חסדי' הלנים ערומים:

למיתה שנאמר *ועתה אם תשא חטאתם ואם אין שמות לב
מחני נא מספרך אשר כתבת ואת פושעים נמנה
שנמנה עם מתי מדבר והוא חטא רבים נשא
שכיפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שבקש
רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין
פגיעה אלא תפלה שנא' *ואתה אל תתפלל בעד העם ירמיה ז
הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי:

היה מביא

פרק שני

משנה היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית סה
ונותנה על ידה כדי ליגעה וכו': **גמ'** תניא
אבא חנין אומר משום רבי אלעזר [אליעזר] (וכ"כ
למה) כדי ליגעה כדי שתחזור בה אם ככה חסה
התורה על עוברי רצונו ק"ו על עושי רצונו:
תניא אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא מנחת טו
חוטא טעונה שמן ולבונה שלא יהא חוטא
נשכר ומפני מה אינה טעונה שלא יהא קרבנו
מהודר ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה

ולפושעים יפגיע בזבין פוגעים הפגיע: הערה הריק:
וכ"כ למה לכו טורקין ליגעה: על עוברי רצונו סלס זיכתה
ענרה על רלוכו סל מקוס ורולה סתודה סלס תבדק:
שלא יהא חוטא נשכר להקל במכתו יותר משחר מכות:
חטאת חלב כל קטלת סתס קרי קטלת קלב דבתר קלב

נסכים שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה טעונה
שלא יהא קרבנו מהודר אבל חטאתו של מצורע
ואשמו טעונין נסכין לפי שאין באין על חטא:

סס **פיסקא** ר"ג אומר כשם שמעשיה מעשה בהמה
כך קרבנה מאכל בהמה. תניא א"ל ר"ג
לחכמים סופרים הניחו לי ואדרשנה כמין חומר

סס ע"ג *דשמעיה לר"מ דקאמר היא האכילתו מעדני עולם
לפיכך קרבנה מאכל בהמה א"ל התינח עשירה
עניה מאי איכא למימר אלא כשם שמעשיה
מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה:

סז **ת"ר** ג' צריכין שיראו עפר סוטה ואפר פרה

ע"ג כתיב וכל קלב וכל דס לא תאכלו וכתיב נתריה פרשת קטלת:
נסכים סולת למנקה עשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו
שמקריבין לעולה ושלמים ומפני מה ליכה טעונה לכתיב בפרש'
נסכים לפלא כדר לו כדבה הבא בנדר לו כדבה טעון נסכים
ואין קטלת ואשם טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע
ליתרנו בהדיא לנסכים במסכת מנחות פרק שתי מדות:
חומר בוטו"ן בלע"ז והוא של זהב ומותמין בו ב' לוחרי קלוק
לכוי: דשמעיה לר"מ דאמר וכו' בפ"ק גבי נמלה
שאדם מוכך: עניה לא היכילתו מעדנים למה מניחה מאכל
בהמה: אלא היא עשתה מעשה בהמה שהפקירה עלמה לשמים
למי שאינו בן זוגה:
עפר סוטה דכתיב של המים שיראה עליהם מלא כתיב במים:
ואפר פרה דג"ש גמירי מהדדי עפר סוטה ואפר פרה כלקמן:

ורוק יבמה משום ר' ישמעאל אמרו אף דם צפור:
דרש רבי עקיבא איש ואשה וכו שכינה ביניהם נו
לא וכו אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא יז
מדאיש מאי טעמא האי מצרף והאי לא מצרף. פ' כיסוי
אמר רבא מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה הדס
שאם וכתה הויין לה בנים כאברהם אבינו דכתיב ע"ז
ביה *ואנכי עפר ואפר לא וכתה תחזור לעפרה: רמז' יח
דרש הבא בשכר שאמר אברהם *ואנכי עפר ואפר נז
וכו בניו לשתי מצות לאפר פרה ולעפר סוטה נס
והא איכא נמי עפר כיסוי הדם החם הכשר מצוה רמז' יח
איכא הנאה ליכא דרש רבא בשכר שאמר אברהם

ורוק יבמה לעיכי הזקכים דכתיב לעיכי הזקכים וקלכה וירקה:
אף דם צפור של מלורע שצקטו חל כלי חרס על המים
קיים ולריך שלח יתן מים חלח כשיעור שיהיה דם לפור
כיכר בהם:
וכו ללכת בדרך ישרה שלח יהח הוח כוחף ולח היח כוחפת:
שכינה ביניהם שהרי חלק חת שמו ומחכו ביכיהם יו"ד בחים
וה"ח בחצה: לא וכו אש אוכלתן שהקב"ה מחלק חת שמו
מביכיהם וכמלחו חם וחם: ודאשה עדיפא מדאיש חם של חצה
קצה וממהרת לחכול וליפרע מחל חים: מאי טעמא האי מצרף
חם של חצה כוח לדלוק בחין חות של נס מפסיקתו חלח מקובר
הוח וכקרח חם חבל של חים חין חותיות של חם מלורפות יקד
שהיו"ד של שכיכה מפסיקתן:
לאפר פרה לטהר ולזכו' חת ישרחל ממעשה העגל: הנאה ליכא
וחין זה קבול שכר חבל כחן יש הכחה בסוטה לחת שלוס

שם יד *אם מחוט ועד שרוך נעל וכו בניו לשחי מצות
לרצועה של תפילין ולתכלת של ציצית בשלמא
דברי' כח רצועה של תפילין דכתיב *וראו כל עמי הארץ כי
שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותנא ר"א הגדול
אומר אלו תפילין שבראשו אלא חוט של תכלת מאי
היא דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל
הצבעונים מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע
שמות כד ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר *ויראו את אלהי
ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם
יחזקאל א השמים לטוהר. וכתיב *כמראה אבן ספיר
דמות הכסא:

ומלא ירנה ממזרות בישראל חס וחלילה היה וחס נקתה וכזרעה
זרע ומבטלת לעז מעל נכיה: בשכר אם מחוט ועד שרוך
נעל שהבריק עלמו מן הגזל: חוט של תכלת כנגד מקוה.
ורלועה של תפילין כנגד שרוך דהייכו רלועה: בשלמא רצועה
של תפילין קנול שכר הוא דאיכא הכאה כדכתיב וכו': אלא
חוט של תכלת דלילית מה הכאה איכא: מה נשתנה תכלת
שהזקיקו הכתוב לליליה: שתחכלת דומה לים נא ללמדנו
שהמקיים מלות לילית כאלו הקביל פני שכינה והכי תניא לה
בספרי ואלטריכו כל הני מסוס דלא מצכיך קראי אלא נרקיע
שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים ויש דומה לרקיע
דתכלת לא דמי לרקיע כל כך שאי דומה לדומה כגון תכלת קרוב
למראה הים ואלו קא מזיכן דיש קרוב למראה הרקיע: ורקיע
דומה לכסא הכבוד קראי קא דרמיכן דכתיב נרקיע כמעשה

היה נוטל

פרק שלישי

משנה אינה מספקת לשחות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידים והם אומרים הוציאוה הוציאוה שלא תטמא את העורה אם יש לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת ויש זכות תולה שתי שנים ויש זכות תולה שלש שנים מכאן אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה רבי אלעזר אומר המלמד את בתו תורה מלמדה הפלות ר' יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות מחשעה קבין ופרישות. הוא היה אומר חסיד שוטה ורשע

נח כ

לנכת הספיר וכתיב נכסח הכנוד כמרקה חנן ספיר דמות כסח: מתמלאת גידין הגידין שבלקייה כופקין וכרחת כמלקה גידין וגס בשרה כעזית שיטה שיטה של כפיקים והכי תניח בספרי כמין שרשיטין מזורקין נה: [שלא תטמא את העורה שערי נקבור לו עזרת כשים שתלה דרך שם ולקמיה פריך והא אמרינן נעלמה דשערי נקבור לא כתקדשו וכ"ש עזרת כשים ומת מותר ליכנס למקבה לויה: תדע שזכות תולה תרקה ותלמד בפרשת סוטה שהזכות תולה דילפינן מובקתה וזרעה זרע ובקתה ע"י זכיות כדי זריעות זרע ט' קדשים וי"ח יותר כדמפרש בגמרא]: מלמדה תפלות מפרש בגמ': רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן

ערום ואשה פרושה ומכוח פרושים הרי אלו מבלי העולם:

סס ע"ג והם אומרים הוציאוה וכו'. מ"ט דדילמא מתה למימרא דמת אסור במחנה לויה והתניא טמא מת מותר ליכנס למחנה לויה ולא טמא מת

שמות יג בלבד אמרו אלא אפי' מת עצמו שנאמר *ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו אמר אביי שמא

לקמן ד תפרום נדה למימרא דביעיתותא מרפיא אין דכתיב *ותתחלחל המלכה מאד ואמר רב שפירסה נדה

הא אנן תנן חרדה מסלקת דמים פחדא צמית

ונגמרת מפרש מלי קלמר: מכות פרושים מפרש בגמרא שמכה עלמו בכתלים להרחות שהות עכיו ולכוע:

במחנה לויה נהר הנית דהת עזרת כזיס וגס שער נקנור לת כתקדשו בקדושת עזרה והרי הן כשאר הר הבית:

עמו במחיצתו ובמדבר כמי היו ג' מקוות לפכים מן הקלעים מקכה שכיכה והלויס יקכו סביב למשכן העדות זה מקכה לוייה והדגלים ג' פרסאות זה מקכה ישרחל ומשה היה לוי וקלמר עמו: שמא תפרום נדה לגד ביעתותא למיס המדי' והכלה והזב והזבה ובעל קרי לסוריס במקכה לויה כדילפיכן בפרק חלו דבריס: פחד' צמית דלגה שחיכה בלה פתחוס חלת דוחקת שמת יבוחו חויבים להורגה לומת חת המקור מלהוליך דס וחפילו בשעת וסת' וההיח דכלה לדחקה ליתמר דקתכי הגיע שעת וסתה ולת בדקה טמחה מפכי שחורך בזמכו בת ר"מ לומר חס היתה במקבת והגיע שעת ווסתה ולת בדקה טהורה חס בדקה

ביעתותא מרפיא:

[פיסקא יש לה זכות תולה לה וכו'] מני מתני' [לא נט
אבא יוסי בן חנן ולא ר"א בן יצחק איש כפר סס
דרום ולא ר' ישמעאל] דתניא (כמה) [אם ישלה]
וכו' תול' ג' חדשי' כדי הכר' עובר (שנ'*ונקת' ונורעה מדנר ה
ורע) דברי אבא יוסי בן חנן ר"א ב"י איש בפר דרום ע' רס"ס
אומר ט' חדשי' כתיב הבא ונקתה ונורעה ורע וכתיב
התם*ורע יעבדנו יסופר לה' לדור ורע הראוי לספר תלים כב
ר' ישמעאל אומר י"ב חודש ואע"פ שאין ראיה
לדבר וכר לדבר שנא'*להן מלכא מלכי ישפר עלך דניאל ד

לקר כך ומלחתה טהורה ולא למריכן לורך בזמכו בא בקרלה
מסלקת לת הלמים: ביעתות' הבלה עליה פתלוס כגון זו בלא
היתה קרלה עד עכלזיו ופתלוס היא מרגלת בלערה וכן בלסתר
בלת לה בלועת מרלכי פתלוס: מרפיא לת הלמים ופותק
לת המקור:

מני מתניתין דקתני ים זכות תולה בלם בכים: כדי הכרת
עובר דדרים ונקתה על ידי זכות כדי ונזרעה זרע כזיעור
שהעובר כיכר בעוברת: הראוי לספר הרלוי לקיות ולבא
לספור בבקו בל מקום: ואף על פי שאין ראיה גמורה לדבר
שזכות תולה עד י"ב קדם: זכר לדבר לקמיה מפרש למלי לימה
ריה: להן מלכא מלכי ישפר עליך דכיחל לאמר לכ"כ כשפתר
לו הקלום שיהא כטרל מן החכמים להיות עם נהמה וקיה: להן
מלכא לאמכם המלך: מלכי ישפר עלך עלתי תיטב עליך

כא וחטייך בצדקה פרוק ועוייתך במיחן עניין *הוו
תיהוי ארכא לשלותך וכתיב כולא מטא על
סס נבוכדנאצר מלכא וכתיב *לקצת ירחין תרי עשר.
לעולם ר' ישמעאל היאואשכחן קרא דאמר (דתאנ
עמוס ג ומתלית) [וחני] דכתיב *כה אמר ה' על שלשה פשעי
אדום ועל ארבעה לא אשיבנו ומאי אע"פ שאין
ראיה לדבר וכר לדבר דאיבא למיפרך דילמא שאני
נכרים דלא מיפקד דינא עליהו:

ס פיסקא ויש וכות תולה שלש שנים. וכות דמאי

סס להמין לעלתי: וחטייך בצדקה פרוק קטלייך על ידי לדקה
פלה: ועוייתך במיחן עניין ועוכוהיך בקכיכת עכיים: הן
תהוי אוכא לשלותך בכן תהיה לורך זמן לשלומיך שלח ינח
עליך הפורעכות וכן עשה היה מקנן בכל יום עכיי ישראל שהיו
בגולה והיו לריכין למזוכות ומפרכסן ולף לכיהל כשהשיקו עלה ז
לכך כתכוין שרלה לת ישרל שכפלו בגולה ומקזירין על הפתקים:
וכתיב כלא מטא כל הפורעכות בח שלו כנוכדנללר: לקלת
ירחין תרי עשר שלמח תלה לו זכות שכים עשר קדם: לעולם
מהכיתין דקתכי שלם שכים רבי ישמעלל היח: ואשכחן קרא
דאמר ותני שוכה בהלרכת זמן כלומר מקרא כתיב שהקב"ה
מלריך זמן לקר זמן עד שלשה פעמים הילכך הוו להו ג' שכים:
דלא מיפקד דינא עליהו מן הככרים לין ממהרים מן השמים
לפקוד עוכותיהם עליהם בעולם הזה שלל מישרל מקהרים ליפרע
בעה"ז ומדקדקין לקריהם:
זכות דמאי לילה זכות מגינה ב"כ:

אילימא זכות דתורה הא אינה מצוה ועושה היא
אלא זכות דמצוה ומי מגנה כולי האי והתניא את
וו דרש רבי מנחם ברבי יוסי *כי נר מצוה ותורה אור משלי ו
תלה הכתוב המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך
מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף מצוה אינה
מגינה אלא לפי שעה ומה אור מאיר לעולם אף תורה
מגינה לעולם ואומר *בהתהלכך תנחה אותך וגו' שם
בהתהלכך תנחה אותך בעוה"ז בשכבך תשמור עליך
וו מיתה והקיצות היא תשיחך לעוה"ב משל לאדם
שהיה מהלך (בדרך) באישון לילה ואפילה ומתירא
מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומחיה רעה
ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו
אבוקה של אור ניצול מן הקוצים ומן הברקנים
ומן הפחתים ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הלסטים
ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר
ניצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזו

זכות דתורה שהיתה עוסקת בתורה: הא לא מפקדה דכתיב
ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם וכיון דליכה מלווה אין
שכרה גדול כמלווה ועושה: היא תשיחך תלין בעדך את זכותך:
פחתי' גומות: נזדמנה לו אבוקה של אור כך זכה לקיי' מלות
ניצול ממקלת פורענותיו: ועדיין מתירא מחיה רעה ומליסטי'
שדרכן לילך בלילה אין יפגעו בו כדכתיב תשת חשך ויהי לילה בו
תרמוס כל חיתו יער: הגיע עמוד השחר ואף כאן זכה לתורה
ניצול מן הקטלן ומן הייסורין: ועדיין אינו יודע וכו' שמא יכפו

דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול מכולם
ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה
ס"ה ש"נא *מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אמר
רב יוסף מציה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה
בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה
תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק
בה מגנה ומצלה. מתקיף לה רבא אלא מעתה דואג
ואחיתופל מי לא עסקו בתורה אמאי לא הגינה עליהו
אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה

ילרו לנטל ויצוד עליו ילר הרע ופורענות: הגיע לפרשת דרכי'
ונס הכיר את דרכו ואף כאן הגיע ליום מיתה ולא פירש מן
התורה עד יום מותו כילול מכלס והכי מפרש לה לקמיה: עבירה
מכבה שכר מצוה: ואין עבירה מכבה שכר מי שעסק בתורה
קודם לכן תלמוד מלמד לא מגכי כולי האי: לכבות את האהבה
זו תורה כדכתיב הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה יין סוד:
אמר רב יוסף לעולם מגנה מן הייסורין הבאה ומצלי ליכה מגנה
דקאמר תנא קמא מן החטא שלא יבאילכו ילר הרע קאמר:
מצוה בעידנא דעסיק בה והייכו לפי שעה דקאמר: מגנה מן
הייסורין: ומצלה מילר הרע שלא יבאילכו לחטוא: בעידנא
דלא עסיק בה משמר המלוה ואיכו עוסק במלוה לגוכי מגנה
מן הפורענות: אצולי לא מצלה מילר הרע [ודקתכי בגרייתא
עבירה מכנה מלוה לאו מלהגין מן הייסורין קאמר אלא מליטול
שכר לעתיד]: אמאי לא הגינה עליהו מילר הרע שהחטיאם
ועשאם רשעים גמורים כלומר אמאי לא תלילהו מן העבירות:

בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגני אצולי לא מצלה רבינא אמר לעולם וכות דתורה ורקאמרת אינה מצווה ועושה נהי דפקודי לא מפקדי באגרא דמקריין בנייהו ומתניין בנייהו ונטרן לגבריהו עד דאתו מבי רבנן מי לא מפלגי בהדייהו:

סא הגיע לפרשת דרכים. מאי פרשת דרכים אמר רב חסדא זה תלמיד חכם ויום המיתה רב נחמן בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת חטא. מר זוטרא אמר זה ת"ח דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא.

סס

לעולם זכות דתורה ולא תעוסקת בתורה חלא תטורקת בניה ונבעלה תיעסקו: ורמקריין ומתניין תטורקת על בניהן להניחן חל בית הספר לקרות מקרא ולמשנה משנה: ונטרן לגבריהו ומתיכות לת בעליהן תיולחין לעיר לחקרת ללמוד תורה:

מאי פרשת דרכים מה הוא מדמה להגיע לפרשת דרכים דהא לבוקה הייכו מלוה עמוד השקר הייכו תורה חלא פרשת דרכים מחי היא: ויום המיתה [והוא] ת"ק דיוסי מותו [וידע] חלא פירש לפרוק מעליו עול תורה: ויראת חטא זכה לירחת קטא לחקר תזכה לתורה כילול מכלס שהתורה מלמדתו דברי מלוה ודברי היסור ומה הוא לריך לפרוש וירחת קטא מוכעו מלרדוף לחקר ילרו: דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא וה"ק עלה עמוד השקר כילול מן הקיה וכו' זכה לתורה כילול מילר הרע ומן הקטא ועדיין חייכו יודע נחי זה דרך מהלך חם יזכה תיסייעוהו

דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה
תורה. אמר רביוסף דרשיה ר'מנחם בר'(יוסף) [יוסי]
להאי קרא כסיני ואלמלא דרשוהו דואג ואחיתופל
תלי' עמ הכי לא רדפו בתר דוד דכתיב *לאמר אלהים עובו
דנדי' כג רדפוהו ותפשוהו כי אין מציל מאי דרוש *ולא יראה
בך ערות דבר ושב מאחריך ולא הוו ידעי דעבירה
ס"ה ח מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי *בון
י"ל הס יבוון לו אמר עולא לא כשמעון אחי עוריה ולא כרבי
שתפו ווחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב
קודם דימי אמר הלל ושבנא אחי הוו הלל עסק בתורה
למוד והלל רוצה שבנא עבד עסקא לסוף א"ל תא נערוב ונפלוג יצתה
להשתתף בת קול ואמרה *אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה
לחבר בון יבוון לו:
הלמוד
לכך יצא **פיסקא** רבי אלעזר אומר המלמד את בתו תורה
ב"ק וכו' מן הסמיס להתקבל דנדריו נין קנדריו להורות כהלכה וכמשפט
הדי"ן סם הגיע לפרשת דרכים [כלומר] זכה לכך כילול מכולם: לאמר
סב אלהים עזבו כך היו אומרים עליו מלהים עזבו שבח על מחת
סם ע"ב חים ואין מהו כעכשין עליו רדפו ותפשוהו כי אין מניל אין לו זכות
שילילו שהעבירה כבתה זכיותיו: לא יראה בך ערירה ואם
ירחה ושב מאחריך: שמעון אחי עוריה תכח הוא נמשנה
קמייתא דזנקים ולמד תורה ע"י אחיו שהיה עסוק בפרקמטיא
ומפרנסו כדי שיהלוק הוא בזכות תלמודו של שמעון ולפיכך הוא
נקרא על שם עזריה אחיו וכן רבי יוחנן למד ע"י הכשיא שהיה
מפר נסו: הלל עסק בתורה מתוך עוני כדאמרינן במסכת יומא:

למדה תפלות. למדה [תפלות] סלקא דעתך אלא כאלו למדה תפלות א"ר אבהו מ"ט דר"א דכתיב *אני חכמה שכנתי ערמה כיון שנכנסה בו חכמה באדם נכנסה בו ערמומיות ורבנן האי אני חכמה שכנתי ערמה מאי דרשי ביה מבעי ליה לכדר' יוסי ברבי חנינא דא"ר יוסי בר' חנינא אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו עליה ערום שנאמר אני חכמה שכנתי ערמה א"ר יוחנן אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (יודע) שנאמר *והחכמה מאין תמצא: [פיסקא] רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות מחשעה קבין ופרישות. מאי קאמר ה"ק רוצה אשה בקב ותפלות עמו מחשעה קבין ופרישות: [פיסקא] הוא היה אומר חסיד שוטה וכו'. היכי דמי חסיד שוטה כגון דמיבעה אתתא בנהרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא מסתכלנא בערוה. ורשע ערום היכי דמי רשע ערום א"ר (חנינא)

מזלי ח

ליוב כח

למדה תפלות ס"ד וכי התורה תפלות קרית לה: כאלו שמתוכה היא מגיעה ערמימות ועוזה דנריה נלכעה: חכמה תורה: שמעמיד עצמו ערום עליה שפירש מכל עסקיו וגעזה עליה עכי וקסר כל ל"א שמזיס עלמו ערום עליה גרסיכן שמעריס (לקייס) [שיתקייס] תורתו לקנוץ על יד וללמוד מכל לדס: מאין תמצא מן העזוי כלין תמלא: רוצה אשה בקב ותפלות קפנה היא ליזון מזוכות מועטים ויהא תפלותה מלוי לה בתמים: מחשעה קבין ופרישות לפרוש מן התפלות לסיכך

[יוחנן] וה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו רבי אבהו אמר וה הנותן פרוטה לעני להשלימו למאתים ווו דחנן מי שיש לו מאתים ווו לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו מאתים ווו חסר אחת אפילו אלף נותנים לו כאחד ה"ן ויטול רב אסי א"ר יוחנן וה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים דאמר רב אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו אביי אמר וה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג דתניא נכסי לך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון בלבד:

סג (אמר) רב יוסף בר חמא אמר רב ששת וה המכריע
סס אחרים באורחותיו. רבי זריקא א"ר הונא

לין טוב שתלמוד תורה: מטעים דבריו לדיין דמשקנעו בלב הדיין שערי זכיות לדברי זה קשים לסלקס והרי ערמותו ורשע הוא שעובר על לא תשא שמע שוא: להשלים לו מאתים זוז ומעתה לא יטול לקט וים לו קרובים עכיים שיטלוה: נכסים מועטים להכן מי שמת והכיר נכיס ונכות בזמן שהנכסים מרובים הנכיס יראו והנכות יזכו בנכסים מועטים הנכות יזכו והנכיס ישלו על הפתקים: שקדמו ומכרו קודם שנחו הנכות לב"ד והעמידו בית דין הנכסים בחזקת הנכות:

המכריע לאחרים באורחותיו רמז ועשו כרצונו ולכו בדרכי ולא כתכוין זה חלק להרחות את עלמו ככשר בעיני הבריות

וה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים עולא (בר רב)
אמר זה *שקרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים כב
אתמר קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים רבי
אלעזר אמר הרי וה עם הארץ רב שמואל בר נחמני
אמר הרי זה בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי רב
אחא בר יעקב אמר הרי זה אמגוש. אמר רב נחמן
בר יצחק מסתברא כותיה דרב אחא בר יעקב דאמרי
אינשי רטין מגושא ולא ידע מה רטין תני חנא ולא
ידע מה תני:

וחין תוכו כנגד חלח שלח ידקדקו חקריו לבדוק בתועבותיו:
שקרא מקרח: ושנה משנה: ולא שמש ת"ח ללמוד תלמוד
סנרח נטעמי המשנ' מה הס. רשע הוח שחין תורתו על נוריו
וחין ללמוד הימנו שע"י הטעמים יש קילוק בחיסור והיתר ובדיני
ממונות לזכות ולקייב ובטהרות לטמח ולטהר כדחמרינן בכמה
דוכתי מ"ט חמ' מר הכי ומר הכי וחמרינן מחי בינייהו (וחמרינן)
[חיכח בינייהו] כך וכך וערוס הוח שהשומע חת קולו שוכה
משכיותיו כסנור שנקי בטעמיהן ונוהגין בו כבוד כתלמיד חכם:
חיתמר גרסינן: הרי זה עם הארץ קשוד על הטהרות ועל
המעשרות: בור גרוע מעם החרץ. כותי חסור לחכול פתו
ולשתות ייכו דכיון דלח שמח חכמים חיכו מקפיד על דברי חכמים
לדעת' ולח שכה שח להרחות עלמו כת"ח: אמגוש מכשף החוקז
חת העיכים וגוכב חת הלבבות וחף זה כן: רטין מגושא לוקח
המכשף. לוקח חת לוקשיו וחיכו מבין מה הס ומה פירושן חלח כך
מעשיהם שמע שהמכשפות נח על ידי חותם לוקשים: תני חנא
וחף תכח שלח שמח בתלמוד שוכה משכתו וחיכו יודע מה היח:

סד תנו רבנן איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש שחרית
סס וערבית בברכותי' דברי (ר' אלעזר ור' יהושע)
[ר' מאיר] וחכ"א כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי
אומר כל שאין לו ציצית בבגדו רבי יונתן בר יוסף
אומר כל מי שיש לו בנים ואינו מגדלן לתלמוד תורה
אחרים אומרים אפי' קרא ושנה ולא שמש ת"ח והו
עם הארץ קרא ולא שנה הרי זה בור לא קרא ולא
ירמי' לא שנה עליו הכתוב אומר *וזרעתי את בית ישראל ואת
משלי כד בית יהודה ורע אדם וורע בהמה *ירא את ה' בני
ומלך ועם שונים אל תתערב א"ר יצחק אלו ששונין
הלכות פשיטא מהו דתימא מאי שונים שונים בחטא
קדושין וכדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה
ויב"ש ושנה בה הותרה לו (הותרה לו ס"ד אלא אימא
רש"ל נעשה לו כהיתר) קמ"ל. תני התנאים מבלי עולם
מיכו נכתן מבלי עולם ס"ד אמר (רבא) [רבינא] שמורין הלכה
נגמ' מתוך משנתן תניא נמי הכי א"ר (ישמעאל) [יהושע]

איזהו עם הארץ שנקשה על הטהרות ועל המעשרות והמוקצה
מגעו טמא: כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית לא ידע
מידי אבל ידע לקרות וקורא לאו ע"ה הוא: ששונים הלכות
אלא שמשו ת"ח ולא הקפידו על טעמי משנה: הלכות משניות:
פשיטא דהכי הוא אלא נימא כדרבה אי לאו דהכי: הותרה
לו דומה בעיניו כהיתר: מבלי עולם ס"ד ומה הם גורסים
לאחריהם: שמורים הלכה מתוך משנתן קאמר שמבלים עולם
בהוראות טעות דכיון דאין יודעים טעם המשנה פעמים שמדמים

וכי מבלי עולם הם והלא מיושבי עולם הם שנא׳
*הליכות עולם לו אלא שמורין הלכה מתוך משנתן: חנקוק ג
פיסקא אשה פרושה וכו׳. ת״ר בתולה צליניות סה
ואלמנה שובבית וקטן שלא כלו לו חדשיו סס
הרי אלו מבלי עולם איני והא״ר יוחנן למדנו יראת
חטא מבתולה וקבול שכר מאלמנה יראת חטא
מבתולה דרבי יוחנן שמעה להיא בתולה דנפלה
על אפה ואמרה רבש״ע בראת גן עדן בראת גיהנם
בראת רשעים בראת צדיקים יהר״מ שלא יכשלו בי
בני אדם. קבול שכר מאלמנה דההיא ארמלתא
דהואי בי כנישתא בשיבבותא וכל יומא הוה אתיא
ומצלה בי מדרשא דרבי יוחנן אמרלה בתי לא בית
הכנסת יש בשיבבותיך אמרה לי׳ רבי ולא שכר

לה דגר שליכו דומה ועוד יש מזכיות הרבה דאמריכן הא מכי ר׳
פלוכי הים ויקידלה הים ולית הלכתא כותיה ועוד שליכס
יודעים במקלוקת התכלים הלכה כדברי מי הילכך מורין הורקות
טעות: הליכות עולם לו הזוכה הלכות העולם שלו ובזכותו:
צליניות נעלת תפלה: ואלמנה שובבית נעלת שכנות הולכת
ומנקרת שכניה תמיד: הרי אלו מבלי עולם שליכס
שלא כוחפות ומכשפות ומרקות עלמן כלדקניות שלא יבדקו
לקריהן: קטן שלא כלו לו חדשיו לקמן מפרש: וקבול שכר
מאלמנה שהיתה טורקת עלמה יותר מן הלורך כדי לקבל שכר
כדמפרש וחזיל למדכו מזה שיטריק חדס עלמו במכות כדי לקבל
שכר יותר: בראת צדיקים לכקול גן עדן: בראת רשעים לירס
גיהנס: שלא יכשלו בי בני אדם להפסיד קלקס ע״י מגן עדן

פסיעות [יש לי] כי קאמרינן כגון יוחני בת רטיבי:
סו מאי קטן שלא כלו לו חדשיו הבא תרגימו זה ת"ח
סס המבעט ברבותיו ר' אבא אמר זה תלמיד שלא
הגיע להוראה ומורה דא"ר (אבא) [אבהו א"ר הינא]
מזלי אמר רב מאי דכתיב *כי רבים חללים הפילה
ועצומים כל הרוגיה כי רבים חללים הפילה זה ת"ח
שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה
סס ע"ב ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה *ועד כמה עד מ'
שנה איני והא רבה אורי בשוין:

ולירם גיהנם: כי קאמר מנלי עולם: כגון יוחני בת רטיבי
חלמה מכשפה היתה וכשמגיע עת לידת אשה היתה עומדת
רקמ' במכשפות ולאחר שמלטערת הרבה היתה אומרת חלך
ואנקם רקמים אולי תשמע תפלתי והולכת ומותרת כשפיה
והולד יולא פעם אחת היה לה שכיר יום נדיתה והיא הלכה
לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול הכשפים מתקשקשים
כאלי כמו שהולד מקשקש באעי האם ובא ופתח את מגופת הכלי
והכשפים יצאו והולד כולד וידעו כי נעלת כשפים היא:
המבעט ברבותיו וקרי ליה קטן שלא כלו לו קדשיו ע"י שאיו
מתקלריס כדאמרינן בפרק קמא דקדושין: כי רבים
חללים הפילה בשאה זרה קא משתעי ולתלמיד שאיבו כוהג
כשורה קרי ליה כאי הכי: זה תלמיד שלא הגיע וכו' הפילה
לשון כפל שלא כלו לו קדשיו: ועצומים לשון עולם עיניו שעולמים
וסוגרים פיהם ואינם מורי' לבריאים הוראה: ועד כמה הוי
ראוי להוראה: והא רבה אורי וכל שכותיו לא היו אלא ארבעים
שאה כדאמרינן בר"ה רבה ואני מדבית עלי קאתו וכו': בשוין

פיסקא ומכות פרושים וכו' ת"ר ז' פרושים הם סו
פרוש שכמי. פרוש נקפי. פרוש קוואי. סו
פרוש מדוכה. פרוש מה חובתי ואעשנה. פרוש
מאהבה. פרוש מיראה. פרוש שכמי וה העושה
מעשה שכם. פרוש נקפי וה המנקף את רגליו.
פרוש קוואי א"ר נחמן בר יצחק וה המקיז דם
בכותלים. פרוש מדוכה אמר רבה בר שילא
דמשפע כמדוכה. פרוש מה חובתי ואעשנה הא
מעליותא היא אלא דאמר מה חובתי תו ואעשנה.
פרוש מאהבה פרוש מיראה אמרו ליה אביי ורבא

לס זוה לגדול העיר נקכמה מותר להורות לו בחין בעיר זקן ממנו:
פרוש שכמי פרוש נקפי פרוש קוזאי פרוש מדוכה כולהו
מפרש להו: מעשה שכם שמלו שלח לכל שמים לף זה
מעזיו להכלחתו שיכבדוהו בני חדם ולח (לשמים) [לכל שמים]:
המנקף את רגליו מהלך בשפלות עקב בלל גדול ולימו מריס
רגליו מן הלרץ ומתוך כך מנקף לת לבנעותיו בחבנים: מקיז
דם בכותלים עושה עלמו כעובס עיניו שלח יסתכל בנשים
ומתוך כך מכה רלשו בכותל והדם יולח: דמשפע הולך כפוף:
כמדוכה בוכרח שהוח עזוי כמקבת ורלשו כפוף: פרוש מה
חובתי ואעשנה למדני מה עלי לעשות ולעשה: הא מעליותא
היא לכל לימי בחי בחיסורים ובדקדוקי המלות ובח ללמוד: מה
חובתי תו ואעשנה מה עלי לעשות עוד ולח עשיתי ומרלה
עלמו כאלו קיים לת הכל: פרוש מאהבה מלהבת שכר מלות
ולח מלהבת מלות בורלו: ומיראה של עונשין שלח מה על

לתנא לא תתני פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר רב יהודה א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה א"ר נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא דמגליא מגליא (ודמטמרא) דבי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי אמר לה ינאי מלכא לדביתהו אל תתייראי מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס:

החדש לעצות מחהנת יולדו וכחזר לובי ה' חלהי וסוף הזכר לנח: דמטמרא מטמרא וכו' הכסתרות נסתרות מנכי חדש והגלויות גלויות ומ"מ לנ"ד הגדול כולן גלויות והוא יפרע מן המכסין נטליתות ומרחין עלמן כפרושין וחיכן פרושין: אל תתייראי מן הפרושין שהפרושין היו שוכחים חותו לפי שהרג מן החכמים הרבה וכהפך להיות לדוקי כדחמריכן נקידושין וכשמת היתה חשתו ירחה מהם שלח יעבידו המלוכה מנכיה והיתה חומרת לו לנקם מלפניהם עליה וחמר לה חל תתירחי מן הפרושים שלדיקים הם ולח יגמלוך רעה ולח לנכיך שלח קטלו להם: ולא ממי שאינן פרושים שהם חוהני: אלא מן הצבועים כלומר שחין מרחיתם כתולדתם חלח לנועים מנקום וחין תוכם כנרס שמעשיהם כמעשה זמרי שהם רשעים: ומבקשים שכר כפנחס וחומרים לנריות לכנדם כפנחס וחיכח דקח מפרשי לה לעכין לכיעותח:

ארוסה

פרק רביעי

כה א"ר יאשיה ג' דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים בעל שימחל על קינויו קנויו מחול וזקן ממרא שרצו ב"ד למחול לו מוחלין לו ובן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על ב' הודו לי ועל זקן ממרא לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל:

סח כו תניא *ונקתה ונורעה ורע שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר"ע א"ל ר' ישמעאל אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה א"כ מה ת"ל ונורעה ורע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח (ואם היתה יולדת) נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים:

מדני ס

כשם שהמים

פרק חמישי

סט כז משנה בו ביום דרש ר"ע *אז ישיר משה ובני סח לי זעירא שהיה מחכמי ירושלים: זקן ממרא שהמרה על ב"ד של לשכת הגזית ומיתתו בחנק:

ע"ב

שמות טו וזו (הואיל) כל חטאה לכועה עקרה מצוס ללח נסתרה הפסידה: בו ביום דרש בפסכת נרכות אמרינן לכל היכי דתני בו ביום

וישראל את השירה הואת לה' ויאמרו לאמר
שאין ת"ל לאמר מה ת"ל לאמר מלמד שהיו
וישראל עונין שירה אחריו של משה וכו'. (בגרייתא
ל מפורש יותר) ת"ר (את וו) [בו ביום] *דרש ר"ע בשעה
ע"ב שעלו וישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה
וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא את ההלל והם
סמוך עונים אחריו ראשי פרקים משה אמר *אשירה
לה' וישראל אומרים אשירה לה' משה אמר כי
גאה גאה וישראל אומרים אשירה לה'. ר' (אלעור)
[אליעזר] בנו של ר' יוסי הגלילי אומר בקטן המקרא
את ההלל והם עונים אחריו מה שהוא אומר משה
אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה
אמר כי גאה גאה והם אומרים כי גאה גאה ר'
נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בביהכ"נ

הוא יום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בכרמית אחרנו
תלמידים שכתבו רשות ליכנס לכל שהיה רבן גמליאל אומר כל
תלמיד וכנס שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש ורבתה
תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש אלא פירשוה:
שאין ת"ל לאמר אלינו דומה לאמר לאחר שבתורה שהכינה
מדברת הדבור למשה לקזור ולאמרו לישראל אבל כאן אין לומר
כן: כגדול המקרא את ההלל מקריהו לנגיר להוליאן ידי
והכי גרסינן חובתן: והן עונין אחריו ראשי פרקים הללויה שהוא רואה
נפ"ק את הפרשה על כל דבר שהוא אומר עוכין אחריו הללויה והכי תנן
דיומא ע"ם לה במסכת סוכה: כסופר מלמד תינוקות והוא תמיד בבה"כ

שהוא פוחח תחלה והם עונים אחריו. במאי קא
מיפלגי ר"ע סבר לאמר אמילתא קמייתא ורבי
אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי סבר לאמר אכל
מלתא ומלתא. ורבי נחמיה סבר ויאמרו דאמר
כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא.
ת"ר דרש ר' יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן
הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה
עולל מוטל על ברכי אמו והינוק יונק משדי אמו
כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו וחנוק
שמט דד אמו מפיו ואמרו *זה אלי ואנוהו שנא' שמות טו
*מפי עוללים ויונקים יסדת עוז. (חניא) היה ר"מ אומר מלים ח
מנין שאפי' עוברין שבמעי אמן אמרו שירה שנא'
**במקהלות ברכו אלהים אדני ממקור ישראל: לא
משנה בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנום לא סם סם ע כז ע"ב

ופורס על שמע לעשרה הכועלים פורס לשון פריסה הגדול
מתחיל בברכות שלפני ק"ש והן עוכין לקריו וקורין כלם יחד כך
שרתה רוח הקדש על כולם וכוונו יחד את השירה ככתבה:
לאמר אמילתא קמייתא קאי שעוכין תמיד משירה לה': ורבי
נחמיה סבר ויאמרו למשה ובני ישראל קאי ומשמע דלמור
כולהו בהדי הדדי: לאמר דפתח משה ברישא ה"ק ויאמרו
כולם לאחר שכרעו לאחר להייכו לקר שפתח רבם: עולל גדול
מיונק כדכתיב מעולל ועד יונק ודרך המקרא לומר כך כלומר
הכל מן הקטון עד הגדול כמו עזבור ועד זה: במקהלות
כשנקהלו על הים: ממקור לף לותם שבמקור:

עבד איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר
איוב יג *הן יקטלני לו איחל ועדיין הרבר שקול לו אני מיחל
סכ כו או איני מיחל לו ת"ל *עד אגוע לא אסיר תומתי
ס"ק דכ"נ ממני לימד שמאהבה עשה א"ר יהושע מי יגלה
ע"ש עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש כל
רמ"מ ימיך לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנאמר
סס מ *איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע. והלא
יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידך לימד שמאהבה
לא עשה. גמ' *ונחזי האי לא היכי כתיב אי בלמ"ד
אל"ף כתיב לא הוא ואי בלמ"ד וא"ו כתיב לו הוא
וכל היכי דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה
תענית סג *בכל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף ה"נ דלא
סס הוא וכי תימא הכי נמי והכתיב *ומלאך פניו
הושיעם וגו' וינשאם כל ימי עולם. אלא משמע
הכי ומשמע הכי:

עא תניא רבי מאיר אומר נאמר *ירא אלהים באיוב
סס מאהבה שלהב את המקום: שקול מעקלו שוה מכריע לכאן
איוב מ ולכאן: לו אני מיחל או איני מיחל וה"ק הן יקטלני
הלא הוא הרגני לא איקל לו עוד דיש לא שהוא כדרכ כמו לו
בלמ"ד ואי"ו כדמפרש בגמרא: מיראה מדקאמר פורענות שלא
תבא עליו: ירא אלהים ולא קאמר אלהיס: תלמיד תלמידך
תלמידו של רבי עקיבא [היה]: ליחזי האי לא כו' ואמאי קאמר
עדיין הדבר שקול: ה"נ דלא הוא וקאמר קרא איכא קושם
לגרתס ולא גר נה:

ונאמר *ירא אלהים באברהם מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה ואברהם גופיה מנא לן דכתיב *זרע אברהם אוהבי מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה איכא (ביניהו) הא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הכא כתיב *ועושה חסד לאלפים לאוהבי והתם כתיב *ולשומרי מצותיו לאלף דר התם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור האי לדסמיך ליה והאי לדסמיך ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו קיימי קמיה דרבא חד א"ל אקריון בחלמאי *מה רב טובך אשר צפנת ליריאך וחד א"ל אקריון בחלמאי *וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו וגו' אמר להו תרוייכו [רבנן] צדיקי גמורי אתון מר מאהבה ומר מיראה:

ילקוט כי
ישעי' ו
מלכים ג
שמות כ
תהלים ה
תהלים פ

באברהם כי ירא אלהים אתה: תלוי לו זכותו לדורותיו להגין עליהם עד אלפים דור: לאלפים לאוהביו סמך לאוהביו לאלפים ואידך קרא סמך לאלף דור אל שומרי מצותיו דהייכו מיראה ואין אלו דומים לפרוס מיראה לפרוס מאהבה דהוא מאהבת השכר ומיראת פורענות הקלות והעונשין והכי מאהבת המקום ומיראתו שמוראו וגדולו ואימתו מוטלת עליו: וישמחו כל חוסי בך גו' סיפא דקרא ויעלזו בך אוהבי שמך:

אלו נאמרים

פרק שביעי

עב לב ע"ב **תניא** רשב"י אומר אדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם שבחו בקול נמוך מוידוי מעשר. וגנותו בקול רם ממקרא בכורים. וגנותו בקול רם והא"ר יוחנן משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה לא תימא גנותו אלא אימא צערו כדתניא ויקרא יג *וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים:

עג לג **[פיסקא** אלו נאמרים בכל לשון וכו' ותפלה: תפלה רחמי הוא כל היכא דבעי מצלי]

שבחו לא עברתי ממלותיך ולא שכחתי הייכו שבח עלמו: בקול נמוך מללך כתיב הכא עכייה: וגנותו כגון קרמי חובך לבני וגו' והייכו גכות שמתודים שחניהם לבן החרמי היה רשע: מפני מה תיקנו שיהא לדם חומר תפלתו נלחש כדלחשכקן בזכות הקולה לא ישמע: שלא לבייש עוברי עבירה המתודים בתפלתם על עבירות שבידם: צערו לרות שעברו עליו דהייכו לרות שעברו על ישרחל לרת לבן החרמי לרת מלרים: שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה לא קבע לשחיטת קטחת מקום נפני עלמו שלא יהיכו שהוח קטחת ויתביים: וטמא טמא יקרא כלו' סורו מעליו כי טמא הוח:

ותפלה בכל לשון והא"ר יהודה (א"ר) לעולם אל
ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דא"ר יוחנן כל
השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת
נוקקין לו לפי שאין מה"ש מבירין בלשון ארמי
לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ואין מה"ש מבירין
בלשון ארמי והתניא יוחנן כהן גדול שמע [בת]
קול מבית קדשי הקדשים שאמר נצחו טליא דאולו
לאגחא קרבא באנטוכיא ושוב מעשה בשמעון
הצדיק ששמע [בת] קול מבית קה"ק שהוא אומר
בטילת (סבילת) עבידתא דאמר סיאה לאיתאה על
היכלא ונהרג גסקלגם ובטלו גזרותיו וכתבו אותה
שעה וכיונו ובלשון ארמי (היו אומרים) [היה אומר]
אבע"א בת קול שאני דלאשמועי עבידא ואבע"א
גבריאל הוה דאמר מר בא גבריאל ולמדו ע' לשון:

ותפלה דקתני מתכיתין בכל לשון לא לריך קרא דרקמי כיכהו
ובההוא ליסבי דידעי לכוונו לבם לילף: יחיד לריך
סיסייעוהו מה"ם לבור לא לריכי להו סבא' הן אל כביר לא ימאס
ליכו מואס בתפלתם של רבים: נצחו טליא וכו' סהלכו פרקי
כהוכה בכי בית קסמוכאי להלקס עם יוכיס לפכי יום הכפורים
וכלקמו בי"ה וסמע יוקבן בת קול כסהיה עונד עבודה בי"ה:
עבידתא קיל לשון העביד לת קילי עבודה גדולה וגו': גסקלגם
סם מלך יון הוא: שאני בת קול אות' מדה המסוכה על כך
יודעת ע' לשון מפכי סעצויה להסמיע והיא מסתלקת לכל הלשונות
פעמים לזה ופעמים לזה: דאמר מר לקמן בפרקין ולמדו ליוסף
ע' לשון:

עד ת"ר כיצד עברו ישראל את הירדן בכל יום ארון
סס ע"ב נוסע אחר שני דגלים ואותו היום נסע תחלה
יהושע ג שנא' *הנה ארון הברית אדון כל הא"ץ עובר
לפניכם בירדן בכל יום לוים נושאים את הארון
סס ואותו היום הכהנים נשאוהו שנא' *והיה כנוח כפות
רגלי הכהנים נושאי ארון ה' אדון כל הארץ וגו'.
תניא רבי יוסי אומר בג' מקומות נשאו הכהנים
את הארון. כשעברו את הירדן. ובשעה שסבבו
לד את יריחו. ובשעה שהחזירוהו למקומו. *וכיון
שנטבלו רגלי הכהנים במים חזרו המים לאחוריהם

אחר שני דגלים כלכתיב פרשת כסח גבי מסעות דגלי': לפניכם
מסמע לפני כלכס: בכל יום הלוים נושאים בני קהת
כלכתיב ומסמרתם הארון והסלקן וגו': ובשעה שסבבו את
יריחו כלכתי' ויקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם
שאו את ארון הברית: כשהחזירו למקומו לבית קדשי הקדשים
בימי שלמה כלכתיב וינאו כל זקני ישראל ויסאו הכהנים את
הארון והייכו הקזירוהו למקומו שכשגלה בימי עלי (לארץ פלשתי')
מתוך בית קדשי הקדשים של מסכן שעשה מסה מסס כוטל שהמסכן
כקבע בשילה וכשהקזירוהו פלשתים לא היה לו מקו' קבוע שהרי
קרב מסכן שילה וכשתהה בבית אביכלב ומסס הניאו דוד לסוף
עשרי' שכה לבית עובד [אדום] ומסס לעיר דוד עד שבכה שלמה
את בית המקדש ובנה לו את הדביר לפנים מן ההיכל ואמה
טרקסין קוללת במקוס הפרוכת והוא קרוי מקומו המיוחד וכלכתי'
ויביאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר הבית וגו':
וכיון שנטבלו בשפת מזרקית בכניסתן לתוכו חזרו המי' לאחוריה'

דכתיב *וכבוא נושאי ארון עד הירדן ורגלי הכהנים יהושע ג
נושאי הארון נטבלו בקצה המים (וגו') [דכתיב]
ויעמדו המים היורדים מלמעלה קמו נד אחד וגו'
וכמה גובהן (רוחבן) של מים י"ב מיל על י"ב
מיל כנגד מחנה ישראל דברי ר' יהודה א"ל ר'
אלעזר ב"ר שמעון לדבריך וכי אדם קל או מים
קלים הוי אומר מים קלים א"כ באים מים ושוטפים
אותם אלא מלמד שהיו המים נגדשים ועולים
למעלה כיפין ע"ג כיפין יותר משלש מאות מילין
עד שראו אותם כל מלכי מזרח ומערב שנאמר
*ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו' ואף רחב הזונה יהושע ב
אמרה לשלוחי יהושע *כי שמענו אשר הוביש ה' יהושע ב
את מי ים סוף וגו' וכתיב *ונשמע וימס לבבנו יהושע ב

שלא היו יורדים מן הכהנים ולמטה שלא יהושע עומדים והמים
הנקיים תמיד נגדהם ועולים למעלה כדכתיב קמו כד אחד
וכהנים עמדו שם עד שעברו כלם: כמה גובהן של מים גרסי':
י"ב מיל כנגד מחנה ישראל שהיה י"ב מיל על י"ב מיל והם
עברו כקכייתן רוחב מקכיהם עברו יקד כמות שהוא רוחב י"ב
מיל כמלא שלא שהו בעברם שלא מהלך י"ב מיל של אורך מקכיהם
עד שעלו לקרוכים של סוף המקכה וכנגדם גבהו המים: הוי
אומר מים קלים לרוץ מן החדש ול"ל שהמים לא גבהו שלא י"ב
מיל וקזרו למקומם כמלא שעליין לא הספיקו לעבור ונקיים המים
ושוטפים אותם: כיפין חולמות: ואף רחב אמרה לשלוחי
יהושע קודם שעברו את הירדן שעל קריעת יס סוף היו מפקדים

ולא קמה עוד רוח וגו' (מאי שנא התם דכתיב
*ולא היה בם רוח ומ"ש הבא דכתיב *ולא קמה
דאפילו אקשויי לא אקשו). עודם בירדן אמר להם
יהושע דעו שעל מנת כן אתם עוברים על מנת
שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנא' *והורשתם
את כל יושבי הארץ מפניכם (וכתיב *ואם לא
הורישו את יושבי הארץ מפניכם וכתיב *והיה
כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם). אם
אתם עושים כן מוטב ואם לאו באים מים ושוטפים
אתכם (שנא' *עד השמידו אותיכם) מאי אותיכם
אותי ואתכם עודם בירדן אמר להם יהושע *הרימו
לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני
ישראל למען תהיה ואת אות בקרבכם כי ישאלון
בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו'
סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן

מיכו נגמ'
סס ה
סס נ
מדבר לג
מיכו נגמ'
סס
סס
יהושע כג
ע' רמ"ק
סס ד

עליון: עודם בירדן אמר להם יהושע וכו' כלכתיב והכהנים נושאי הארון עומדים בתוך הירדן עד תום כל הדברים אשר צוה ה' את יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע והכי כתיב בתריה כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען והורשתם וגו' כלומר קודם שעברו את הירדן התנה עמהם ע"מ להוריש: ושוטפים אותיכם גרסינן בגרייתא: הרימו לכם וגו' הם האבנים שהקימו (לחמרי) לקמן בשלה מיכי אבנים הם היו מ)תקת מלא רגלי הכהנים לזכרון להיות סי' לבנים שעברו אבות את הירדן:

אמר להם יהושע *שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים [הכין] שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון וגו' יכול בכל מלון ומלון ת"ל במלון אשר תלינו בו הלילה: יהושע ד

אמר רב יהודה אבא חלפתא ו[ר']אלעזר בן מתיא עה

וחנניא בן חכינאי עמדו על אותן אבנים סס וכל אחת שיערוה משוי מ' סאה וגמירי דכל טעונא דמדלי אינש אכתפיה חילתא דטעוני הואי ומכאן אתה מחשב לאשכול שנא' *וישאוהו במוט בשנים ותניא ממשמע שנא' במוט איני יודע שהוא בשנים ומה ת"ל בשנים בשני מוטות א"ר יצחק (מלמד ששני מוטות הוו) טורטני וטורטני דטורטני הא מדבר יג מיכו נגמ'

שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים וגו' הס שהקימו נהר עיבל ובכו המזבח וקפלוס וקנעוס בגלגל: דמדלי אינש אכתפיה שלש עלמו מגביהו על כתפו ואין לשון מסייעו: חילתא דטעוניה היא מיכו שלש שלים משלו שהוא כושא כשמטעיכו לשון כמלא שהיה כל לשון מהם כושא משא ק"כ סלין: ומכאן אתה מחשב כמה היה באשכול שכשלוהו שמוכה לכושים והיו מסייעין זה לזה כשמרימים לותו על כתפם: ממשמע שנ' *וישאוהו ליכי יודע שהוא נשכים: א"ר יצחק טורטני וטורטני דטורטני משלוי ומשלוי תקת משלוי שהתקתוכי' מסייעין לת העליונים ובכל לשון היו ג' מוטות כילד ג' מוטות הולכין זה לשלל זה וד' כושלים לותם וג' מוטות לשרים וד' נכי שלש כושלין לותם והם נשלכסון מתקת שכי' העליונים ר"ש נמוש

כיצד (נמצא אתה אומר) שמונה נשאו אשכול (שנים) א' נשא רמון וא' נשא תאנה יהושע וכלב לא נשאו כלום (מאי טעמא) אבע"א משום דחשיבי ואבע"א שלא היו באותה עצה. פליגי בה רב אמי
ס"ס ע"ז ורב יצחק נפחא ח"א לדברי ר' יהודה *כחנייתן עברו לדברי ר' אלעזר בר' שמעון בזה אחר זה עברו וח"א בין לר' יהודה בין לר' אלעזר בר"ש כחנייתן עברו (מיהו) כו"ם אדם קל מ"ם מים קלים:

מוט החקד לרחם החקד ומוט חקד לרחם הנ' והולכין בחלכסון ור' יקק לחו מקרח שמיע ליה חלח דפטיטח ליה דרמון ותחנה סגי נחכי' ויהושע וכלב לח כחמו כלום פשו להו תמכיח לחשכול וחם לח מדרש הרחשון המלמדנו דלחו מוט חקד חמר קרח לח הייכו יודעין לכוין ק' נכי חדם למחמו חלח שמעינן מיניה דנ' מוטות הוו וחתח ר' יקק לחשמועינן דחכי משחות היו שם וכל חקד ג' מוטות: שלא היו באותה עצה להניח חשכול משונה כזה שהמרגלים לרעה כתכווכו לומר כשם שפירות׳ה משונים כך יושביה משונים וגבוריס וגבוהים: לדברי ר' יהודה שחמר לח גבהו המים חלח י"ב מילין כאורך מקומם: דרך חנייתן עברו בירדן כל רוחב מקומם עברו יקד הילכך לח היה אורך העברה חלח י"ב מילין: ולדברי ר"א בר"ש דחמר יותר מג' מחות מיל בזה חקר זה עברו לים חקר לים כמלח שבהו הרבה מחוך לעבור דלמי כמקוייתן עברו משום דמים קילי מחדש לח היו כגבהין כ"כ; מים קלים הרבה הם קלים מן החדש: ומר סבר אדם קל לגוז כמו המים:

*שלח לך אנשים ויתורו [אמר ריש לקיש] שלח עו
לך לדעתך ובי אדם בורר חלק רע לעצמו סס
היינו דכתיב *ויטב בעיני הדבר אמר ריש לקיש מדבר יג
בעיני ולא בעיני המקום. *ויחפרו לנו את הארץ דברים מ
א"ר חייא בר אבא (א"ר יוחנן) מרגלים לא נתכונו סס
אלא לבושתה של א"י כתיב הכאיחפרו לנו את
הארץ וכתיב התם *וחפרה הלבנה ובושה החמה ישעיה כד
*ואלה שמותם למטה ראובן שמוע ובן וכור א"ר מדבר יג
יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מרגלים
על שם מעשיהם נקראו ואנו לא עלה בידינו אלא
אחד סתור בן מיכאל סתור שסתר מעשיו של הקב"ה
מיכאל שעשה שונאו מך. א"ר יוחנן אף אנו נאמר
נחבי בן ופסי. נחבי שתחביא דבריו של הקב"ה
ופסי שפסע על מדותיו של הקב"ה:

לדעתך מכי מיכי מלוה לותך מנל ישראל הס לומרים לך שתצלח
כדכתיב ותקרבון אלי כלכם ונומר ומכי מיכי מעכב על
ידיך: כלום יש אדם וכו' כלו' מס הקב"ה לוה כלום היה
חומר לו לעצות דבר שסופו לבא לידי תקלה: לבושתה של ארץ
ישראל (לותם) [לותו שחילה] שנחלו תקלה עלוק המרגלים:
לא עלה בידינו מין מכו יודעין לדרום: שסתר דבריו הכתים
ועשה שוכלו [של הקב"ה] בדמי: שעשה שונאו של הקב"ה מך
קלס כדאמרי' לקמן מפי' בעל הבית מיכו יכול להוליך כליו מבס:
שהחביא דבריו לא חמרס כמות שהם: שפסע דלג שלא
חמרס כאחר הס:

עו *ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מיבעי ליה׳
סס אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת
מדנר יג מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להם
אבות העולם בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת
מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנא׳
סס *ויקרא משה להושע בן נון יהושע א״ל יה יושיעך
סס יד מעצת מרגלים והיינו דכתיב *ועבדי כלב עקב
סס יג היתה רוח אחרת עמו וגו׳ *ושם אחימן ששי ותלמי
ילידי הענק אחימן מיומן שבאחיו ששי שמשים
את הארץ כשחיתות תלמי שמשים את הארץ
תלמים תלמים ד״א אחימן בנה ענת ששי בנה
אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקים
חמה בקומתם:

עח *וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים
סס מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש אפשר
מדנר יג יהושע לא הולרך לילך שכבר נקם משה עליו רמיס: והיינו
דכתיב ועבדי כלב וגו׳ סיפיה דקרא והניחותיו אל
הארץ אשר בא שמה היא חברון כדכתיב ויתן את חברון לכלב
ב״מ כלב הוא דאזיל לחברון: מיומן גנור שנהם כמו שיד הימין
קצונה מהשמאל: כשחיתות שמקום רגליו מעמיק בארץ מיוד
כנדו וכיכר שם כגומא וכשקת ולצון שבי לא פורש לי מאי דמי
לשחיתות וכרכה לצון עמודי גג שהם כנדים ומקום מעמדם
כיכר: תלמים כתלם המחרישה שמעלה העפר ומעמיק בארץ:
שהיו מעניקים את החמה בקומתם מרוב גובה קומתם דומין
כאלו לוחרס כוקד ועוכך בנקב שהחמה יולאה בו:

אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה בית לבנו
הגדול דכתיב *ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען ילקוט י
אלא שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען [ואין
לך טרשים בכל א"י יותר מחברון משום דקברי
בה שכבי ואין לך מעולה בכל הארצות יותר מארץ
מצרים שנא' *כגן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה ילקוט יג
בכל ארץ מצרים יותר מצוען דכתיב *כי היו בצוען ישעי' ל
שריו ואפ"ה חברון מבונה אחד משבעה בצוען]
וחברון טרשים הואי והא כתיב *ויהי מקץ ארבעים שמואל
שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם ב טו
את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ואמר רב אויא כתובות
(אמר) [ואיתימא] רבה בר בר חנה שהלך להביא ועיין שם
כבשים מחברון. ותניא אילים ממואב כבשים רש"י
לבנו קטן כנען קטן מכניס של קס היה ומלריס שכי לנכים: רש"י
מבונה לשון חבנה ממכה כלומר מיושבת בפירות: מאמר מ'
[טרשים סלעים שאין עושין פירות כארץ לקה: דקברי בה
שכבי לח גרסי' מ"ט חלח הכי קאמר ותדע דטרשין היח וליכה
רחויה לפירות ככל שאר הארץ לפיכך יקדוהו לקבורת מתים:
כי היו בצוען שריו של מלך ישראל שעלקוס של פרעה לעזור לו
על מלך אשור שלמח פרעה בלוען יתיב ושם הולכין לנקטו]:
אלכה נא ואשלמ' את נדרי וגו' כלו' שכה כח ואשלמה בנקרון
את כדרי שאר כדרתי בגשור כדכתיב בתריה כי כדר כדר עבדך
בשבתי בגשור ובקברון מאי בעי והלא לא היה שם המזבח כי אם
בגבעון: להביא כבשים לעולה דאמר מר בתכלות כבשים

מחברון מינה איידי דקלישא ארעא עבדא רעיא ושמין קנינא :

עט *וישובו מחור הארץ (וכתיב) *וילכו ויבאו א"ר
ס יוחנן משום רשב"י מקיש הליכה לביאה
כמדב' יג מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה
לה *ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו
ס וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה אפס כי עז העם
א"ר יוחנן משום ר' מאיר כל דבר לשון הרע שאין
אומרים דברי אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו :
פ *ויהם כלב את העם אל משה אמר (רבא) [רבה]
ס

מקנרון חלמיח חרץ מרעה היתה: מינה כלומר מתמונתך למה מסייעכי שלח הית' קמוב' ליזרע כשחר החרץ וכו': דקלישו' ארעא עפר שלה טרשין דק וקלום ומועט הוח ומתוך כך לח ה'ו קורמין וזורעין לותה תבואות מחכל לדם: עבדא רע'א מלמקת ומעלה עשבים וחוכלים הלחן: ושמין קנינא מקנה הלחן שמן שכן דרך הלחן להיות משניק בחרץ יפשה וטרשין יותר מחרץ לקה:

גי' רש"ל ויבחו ל"ג (חלח) וכתיב וילכו יתירח הוח כיון דכתיב
כ"ח וכתי' ויבחו לח ה"ל למימר חלח ויבחו חל משה: מקיש
חלח הליכתן שהלכו לתור החרץ לביחתן: חף הליכתן בעצה רעה שמתחלה להוליח דבה כתכווכו: חין מחקיים שמזיקים המומעים חותם כבדחין לפיכך חומרים דבר חמת תחלה כדי שיחמינו וחף מרגלים לכך פתחו בשבח החרץ תחלה:

ויהם שיתק': חל משה ע (דברי') [בדברי'] שהתחיל לדבר בשבח והיו סבורים שבגנותו רולה לדבר:

שהסית בדברי *דחוייה ליהושע דקא משתעי מדנר יג
אמרי לי דין רישקטיע ימלל אמר כלב אי משתעינ ס"ק פתח
אמרי בי מלתא וחסמין לי (אשתקינהו ברישא והדר
אמינא להו) אמר להם וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם
סברי בגנותיה קא משתינו אישתיקו אמר להם והלא
הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את
המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו
*עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה והאנשים סס
אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק
הוא ממנו א"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים
באותה שעה כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו אלא
ממנו כביכול אפי בעה"ב אין יכול להוציא כליו משם:
*ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה עירכין
אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה אני רש"י
חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית חשיבא דידהו פא
כי היכי דלטרדו ולא לשאילו אבתריהו וא"ד סס
מדנר יג

שהסיתם בדברי כדמפרש ואזיל: דחוייה כלב ליהושע שלחה
לדבר והשתיקוהו בגזיפה ואמרו לו: רישׁ קטיע ימלל מי שרשאו
קטוע אחין לו נכים ליטול קלק בארץ הוא ידבר לפניכו: וחסמין
לי משתקין אותי: עלה נעלה אף לשמי' אם יהוה עליכו: ממנו
מן הקב"ה: אל תקרי ממנו ל"ג אחין הפרש בקריאה בין ממכו
שכח' על יקיד שמדברי' עליו למיכו אל רגיש שאומרי' על עלמים:
אינו יכול להוציא כליו אם הפקידם אם: בעה"ב אחזון העולם:
אני חשבתיה לטובה שהרחיתיה להם כאוכלת יושביה שמתים

איוב נח נפשיה ואטרידן כולי עלמא בהספדיה והם חשבוה לרעה ארץ אוכלת יושביה היא. ונהי בעינינו כחגבי' וכן היינו בעיניהם. אמ' רב משרשיא מרגלי' שקרי הוו. בשלמ' ונהי בעינינו [כיחגבי'] לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא [הוו] ידעי ולא היא כי הוו מברו אבילי תותי ארזי הוו מברי להו וכיון דחוינהו סלוק באילנא שמעו דקא אמרי קא חוינא אינשי דדמו לקמצי באילני. *ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר רבב"ח א"ר יוחנן אותה *הלילה ליל ת"ב הי' אמר הקב"ה הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. *ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד א"ר חייא בר אבא מלמד שנטלו אבני' וזרקום כלפי מעלה. *וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' אר"ל מלמד שמתו מיתה משונה. א"ר חנינא בר פפא דרש רב שילא איש כפר

מדבר יד

ס"ל לותי

יום ערב ט"ב

סס

סס

נה תדיר: שכיב איוב שלח תגין זכותו עליהם והייכו דקלקר כלב סר נלס מעליהס: ה"ג ולח היח כי הוו מברי חבילי תותי חרזי הוו מברי. ולח היו נזה שקרנים לחיכהו שמעיכהו לחמוריים שהיו קוריס חותס קנגיס: דכי הוו מברי חמוריים חת חבליהס כשקוזרים מן הקבר לחמריכן לעיל בכל דוכתח דמטי שביב קשיבח מכייהו ומברין לחבל סעודה תקת החרזים לכתמו: כד חוינהו מרגלים והיו ירחים לעמוד לפניהס סלקו וכו': וזרקום כלפי מעלה שרלו לרגוס חותס [קלי] נמי חכנוד ה': במגפה

תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טבורם והיו תולעים יוצאים מלשונם ונכנסים בטבורם ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו:

כיון שעלה אחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים פב למקומן שנא' *ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון סס ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל יהושע ד החרבה וישובו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו ונמצא ארון ונושאיו הכהנים

מלא קריכן דמגפה מסמע דמיוקדת ורלויה להס מדה כנגד מדה: באסכרה מתו דהוה נח על ל"ה כדלאמריכן נפ' ב"מ: כיון שעלה וכו' סיפא דברייתא דלעיל היא אלא דייקי דתכא דה ומכאן אתה מקבל לאבזול נקט לה לפרסת מרגלים הכא: שבו המים למקומם דהכהנים עמדו במקומם עד שעברו כל העם וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל הקרקע ונמשכו לאחוריהם פסיעה א' כמלאו ארון והכהנים מלא זה וכו' ואע"ג דההוא קרא דויהי כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור קדים למשמע דהאי נתקו כפות רגלי הכהנים נעבר שכי כתיב לא הוה הכי אלא אין מוקדם ומאוחר דאי כסדרן כתיב הא כפקי להו מן הירדן דכתיב ויה ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם והעם כבר עלו וכיון דארון וכהנים עלו ועברו לאחריהם עד שנחו לפניהם הדי יכלו להס מן הירדן ומאי תו דקאמר וילו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם ומאוחר והאי עלו מן הירדן לקאמר להו הכי קאמר להו

מצד א' וישראל מצד אח' נשא ארון את נושאיו ועבר
יהושע ו שנא' *ויהי כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעבור
ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש עוה
סס נ שנא' *ויבואו עד גורן נכון וישלח עוה אל ארון
האלהים ויאחז בו כי שמטו הבקר א"ל הקב"ה
עוה ארון נושאיו נושא הוא עצמו לא כ"ש:
פג *ויחר אף ה' בעוה ויכהו שם האלהים על השל ר'
סס יוחנן ור' אלעזר ח"א על עסקי שלו וח"א
סס שעשה צרכיו בפניו. *וימת שם עם ארון האלהים
סס א"ר יוחנן עוה בא לעוה"ב שנא' עם ארון האלהים
סס מה ארון לעולם קיים אף עוה בא לעוה"ב. *ויחר
לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוה א"ר אלעזר
שנשתנו פניו כחררה אלא מעתה כל היכא דכתיב
ויחר ה"נ התם כתיב אף הכא לא כתיב אף:
פד דר"ש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לד"ת
סס ומירות שנא' *ומירות היו לי חקיך בבית

תהלים סלקו רגליכם לקוריכם ועודם נעבר המזרקי וכתיב בתריה
כתקו כפות רגלי הכהנים אל הקרנה ויעמדו מי הירדן למקומם:
נשא ארון את נושאיו ועבר והייכו קרא קמא דכתיב ויהי
כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעבור ארון ברית ה' וגו':
על עסקי שלו שגגה שגגה לאקוז בו: שעשה צרכיו אל לטון כי
יאל זיתך ובאליית' דבר (שמיל) [המוטל] ממעלה למטה:
הארון לעולם קיים שהרי כגבו כלאמרינן ביומא שגגתו יחזיהו:
חררה עוגה שאופין על גבי גחלים:
נענש דוד שמת על ידו עזה: ומירות היו לי חקיך בבית

מגורי א"ל הקב"ה ד"ת שכתוב בהן *התעיף עיניך מזלי כג
בו ואיננו אתה קורא אותן ומירות הריני מכשילך
בדבר שאפי' תינוקות של בית רבן יודעין אותו
שנא' *ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם במדבר ז
בכתף ישאו ואיהו אתייה בעגלה:
*ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' משום פה
דראו ויך. ר' אבהו ור' אלעזר ח"א קוצרים סס
ומשתחוים היו וח"א מילי [נמי] אמור *מאן אמריך ע"ז ו
דאמריית ומאן פיוסך דאיפיוסת *ויך בעם שבעים סס ע"נ
איש וחמשים אלף איש ר' אבהו ור' אלעזר ח"א סס
שבעים איש היו וכל א' וא' שקול כחמשים אלף איש

מגורי כשהייתי בורק מפני לויזי ויגורתי מפניו הייתי מתעצב
בקריך והיו לי זמירות לשעבועי: התעיף לשון וכפלת למתרגמינן
ותעיף שחס תכפול עיניך לסתום עין בהיסק הדעת מהסתכל
בהם מיד ולריכו: לא נתן משה עגלות לבני קהת לפי שים עליהם
לשאת בכתף כי לא היו הם ממוכים אלא על בני קהת מזבח הארון
והשלחן [והמכורה ומזבח הזהב]:
ויך באנשי בית שמש וגו' לאו בהך הכאה לדוד כתיב אלא
כשהגיאוהו הפרות מפלשתים ואיידי דאיירי בארון נקט לה:
משום דראו וכשתכלו בו ויך בתמיה: קוצרים ומשתחוים היו
ולא בטלו מלאכתם לכבודו והאי ראו לשון בזיון כמו אל תראוני
שחכי שחרחורת: מאן אמריך דאמרייה מי הכעיסך שהכעסת
ולא הלכת עלמך מן השביה ועתה מאן פיוסך שבתפייסת
בשא מלריך:

וח"א נ' אלף היו וכל א' וא' היה שקול כע' סנהדרין:
פו *ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח
סס שור ומריא וכתיב *שבעה פרים ושבעה אילים
ס"נ ו א"ר פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור
ד"ה ק טיון ומריא על כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה
אילים א"ל רב חסדא א"כ מלאת כל א"י במות אלא
א"ר חסדא על כל שש פסיעות שור ומריא על כל
ששה סדרים של שש פסיעות ז' פרים וז' אילים.
סס יג כתיב *גרן כידון וכתיב *נכון [א"ר יוחנן] בתחלה
ס"נ ו כידון ולבסוף נכון. נמצאת אומר ג' מיני אבנים היו

וכתיב שבעה פרים ושבעה אילים נדה"י והכי ריתיה דקרא
ויהי בעזור האלהים את הלוים נושאי ארון ברית ה' ויזבחו
שבעה פרים ושבעה אלים: מלאת כל א"י במות מזבחות דעל
כל פסיעה מזבח: כתיב כידון נדה"י וינח עד גורן כידון ויאחז
עזה וגו' ובשמואל כתיב גורן נכון: בתחלה כשבא הארון סס
כעזה להם ככידון ההורג שהרג את עזה: ולבסוף לאחר שכשתהה
שלשה חדשים בבית עובד אדום כעזה (להם) נכון שהכין את
ביתו דכתיב [וינרך] ה' את עובד אדום אחתו ומשוכה כלותיה
ילדו שזה שזה נכרם אחד והייכו דכתיב פעולתי השמיכי גו'
וכתיב שמיס ושכיס לעובד אדום ושמעתי בשם ר' מכאס בר' אלעזר
גורן נכון הוא גורן ארונה הינוסי וא"כ הוא ה"ג בתחלה נכון
ולבסוף כידון על סס המזבח שתקלתו בכוי וסופו קרב וכידון ל'
שבר ומקורבן הוא כמו ירקו עיניו כידו: נמצאת אומר סיפא
דבריית דלעיל הוא אלא מתוס דתכא נה ועל דבר זה כעכ

אחד שהקים משה בעבר הירדן שנא' *בעבר הירדן דנ"י ל
בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הואת
לאמר ולהלן הוא אומר *וכתבת על האבנים את כל סס כו
דברי התורה הואת וגו' ואתיא באר באר. ואחד
שהקים יהושע בתוך הירדן שנא' *ושתים עשרה יהוסע ד
אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים
יהושע בגלגל שנא' *ואת שתים עשרה האבנים סס
האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל:
ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה ר' יהודה אומר פו
על גבי אבנים כתבוה שנא' *וכתבת על האבנים סס
את כל דברי התורה ואח"כ סדוהו אותו בסיד א"ל ר' דנ"י כו
שמעון לדבריך היאך למדו אומות [של אותו הזמן]
את התורה א"ל בינה יתירה נתן הקב"ה בהאומות
ושגרו נוטרין שלהם וקלפו את הסיד והשיאוה

עזה הפסיק בכל הכי: שהעמיד משה בעבר הירדן בערבות
מואב ותכף דתכי בריית קלי בארץ כנען וקרי עבר המזרחי
עבר הירדן וכי קלי בערבות מואב לו בשאר המקומות קרי ארץ
כנען עבר הירדן והוא עבר המערבי: בגלגל לאחר שבאו מהם
המזבח בהר עיבל קפלוס והביאום לגלגל וקבעום שם:
כיצד כתבו על המזבח בהר עיבל: היאך למדו אומות תורה
[העתיקו התורה] הלא לא כלטוו לכתבם בע' לשון אלא בבא
וללמדה כל הרוצה שלא יהא פתקון פה לאומו' לא הי' להם מהיכן
ללמוד: נוטרין שלהם סופרים שלהם והם קורים אותה
כוטר"י: והשיאו' והעתיקוה כלו' כטלוה מבם ע"י העתקה:

באותה שעה נתחתם גזר דינם (על ע"ו) לבאר
שחת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו ר' שמעון
דברי' כ אומר על גבי סיד כתבוה וכתבו להם למטה *למען
אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם הא
למדת שאם חוזרים בתשובה מקבלים אותם אמר
ישעיה לג רבא בר (רב) שילא מ"ט דר"ש דכתיב *והיו עמים
משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה אמר לך כסיד
מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם האומות
אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא
דברי' נא *ושבית שביו לרבות כנענים שבחוצה לארץ שאם

וכתבוה להם מלמטה נסוף הדף: למען אשר לא ילמדו
אתכם לעשות לעיל מיניה כתיב כי הקרס תקרימס וגבר זה
כתבו למטה להוליע לכנעה חומות היוצדים קוץ מגדול חרץ
ישראל אלא כלטוו להקרימס חלא (על) חותס שבתוך הגבולים
כלטוו להקרימס כדי שלא ילמדו חותכו מעשה קלקלותס חבל
חתס היוצדים קולה לה חס חתס קוזרים בתשובה נקבל חתכס
וה"ג בהדיא בתוספתא חס חתס קוזרים בכס חכו מקבלי' חתכס
ושתושבה חין מקבלי' שמקמת ירחה עושים: מ"ט דר' שמעון
דאמר על גבי סיד כתבוה: על עסקי סיד שהתורה כתבה
עליו והיתה מגולה לעיניהס ולא למדוה: אלא שרפה גיהנס
שכל זמן שחין מתגיירים הס קרוים עמים חין קלקס אלא
משרפות סיד: ה"ג ושבית שביו לרבות כנענים שבחוץ לחרץ
דקרא נק"ל כתיב כי תבא למלחמה חן החרץ לק"ל והכי תניא
בספרי כי תבא למלחמה בתלחמת הרשות הכתוב מדבר לכי תבא

חוזרים בתשובה מקבלים אותם *כמאן כר' שמעון: לו
בוא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו את פח
הירדן ובאו להר גריזים ולהר עיבל יותר ממ' סס
מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד
בפניהם מיד נתרז שנא' *את אימתי אשלח לפניך שמות כג
והמותי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל
אויביך אליך עורף ואומר *תפול עליהם אימתה סס טו
ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה'
זו ביאה ראשונה. עד יעבור עם זו קנית זו ביאה
שניה. אמור מעתה ראוין היו ישראל לעשות להם
נס בביאה שניה כביאה ראשונה אלא שגרם החטא.
ואח"כ הביאו את האבנים ובנו את המובח וסדוהו
בסיד וכתבו (עליו) [עליהם] את כל דברי התורה

מזמע כמתעלה על דעתך לכתת ומנית מניו לרנות ככעכים
מנתוכו נא הכתוב להתיר ככעכיים מנא"ל ולקיים מהם יפת
תואר מלא יהו נכלל לא תקיה כל כמה דהאי ומנית קרא יתירה
הוא: כמאן כר"ש דאמר מכתנו להם מיזזרו פתשובה ויקבלום
אלמא לא היו העומדים קוץ לגבולים נכלל לא תקיה כל כמה
אבל לר' יהודה כולם נכלל לא תקיה כל כמה:
נתרז כתקלקל נרעי: והמותי לשון מהומה וערנוב הגוף ומה
מנתוכו: ביאה ראשונה נימי יהושע: ביאה שניה נימי
עזרא: לעשות להם נס לעלו' נזרוע ולא יהיו מזתענדים
למלכות: אלא שגרם עוכס של ישראל נימי נית רחבון מכגזר
עליהם מלא ילחו אלא נרשות כדכתיב מי נכס מכל עמו:

דנלי' כו בע' לשון שנא' *באר היטב והעלו עולות ושלמים
ואכלו ושתו ושמחו וברכו וקללו וקפלו את האבנים
יהושע ד ובאו ולנו בגלגל שנא' *והעברתם אותם עמכם
והנחתם אותם במלון יכול בכל מלון ומלון ת"ל
סס אשר תלינו בו הלילה וכתיב *ואת שתים עשרה
האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע
בגלגל. תנא צרעה לא עברה עמהם ולא והכתיב
שמות כג *ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה וגו' אר"ל על
[שפת] הירדן עמדה וזרקה בהם מרה וסמתה את
יג מוס נ עיניהם מלמעלה וסרסתן מלמטה שנא' *ואנכי
השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים
גבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו
מתחת רב פפא אמר שתי צרעות היו חדא דמשה
וחדא דיהושע דמשה לא עברה דיהושע עברה:
פט משנה ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה
לב שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים
והלוים והארון עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין
את הארון והלוים את הכהנים וישראל מזה ומזה
יהושע ח שנא' *וכל ישראל וזקניו ושוטרים ושופטיו עומדים
מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלוים וגו' הפכו
והעלו עולות ושלמים מכך כלטוו נאותה פרשה מנכיס שלמות
תנכה והעלית עליו עולות וגו': פריו ממעל עיכיו: ושרשיו
מתחת סירוס:
למטה באמצע נין שכי ההריס: מזה ומזה מכאן ומכאן על

פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש
אשר לא יעשה פסל ומסכה תועבת ה' אלו ואלו עונין
אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה
*ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו דנלי' כו
עונין אמן עד שגומרים ברכות וקללות ואח"כ הביאו
את האבנים ובנו את המובח וסדוהו בסיד וכתבו
עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון שנא'
*באר היטב ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומם: סס
גמ' מאי *והחציו אמר רב כהנא כדרך שחלוקין צ
כאן חלוקין באבני אפוד מחיבי שני אבנים לן
בברכה כל הארורים היו אומרים תקלה בלעון נרכה: אלו ואלו יהושע ח
שהר גריזים ושהר עיבל והא כתיב אלה יעמדו לברך לא
שהיו השבטים מברכי' ומקללים אלא הלוים העומדים בין שבי
ההרים הופכים פניהם להר גריזים בברכה ולהר עיבל בקללה:
הביאו את האבנים כלכתיב וכתית שם מזבח וגו' וכתבת עליהן
את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ונטלו את האבנים
שתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים כלכתיב
והעלית עליו עולות: ולנו במקומם בבית מלוכם בגלגל ושם
הקימו את האבנים:
מאי והחציו בספר יהושע הכי כתיב בהאי קרא דמתניתין וכל
ישראל וזקניו וגו' קליו אל מול הר גריזים והקליו אל מול
הר עיבל ל"ל למכתב והקליו דמשמע קליו המיוחד לו קליו הכזכר
במקום אחר: כדרך שחלוקין השבטים בהר גריזים ובהר עיבל
כלכתיב אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים ואלה יעמדו
על הקללה בהר עיבל: כך חלוקין באבני אפוד שאמור בהם

טובות היו לו לכ"ג על כתפיו אחת מכאן ואחת
מכאן ושמות של י"ב שבטים כתוב עליהם ששה
שמות כח על אבן זו וששה על אבן זו שנא' *ששה משמותם
על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על
האבן השנית כתולדותם שנית כתולדותם ולא
ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמשים
אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו ר'
סס ע"ג חנינא בן גמליאל אומר *לא כדרך שחלוקין בחומש
הפקודים חלוקין באבני אפוד אלא כדרך שחלוקין
בחומש שני כיצד בני לאה כסדרן בני רחל אחד
מכאן וא' מכאן ובני שפחות באמצע ואלא מה אני
מקיים כתולדותם בשמותם שקרא להם אביהם

ששה משמותם וגו' להכי ששה הוי גריזים כתובים על האבן
וששה הוי עיבל כתובין על הסכית והיינו דכתיב והקליו קותו
קלי החקוק נחקת מן החכמים: כתולדותם כסדר לידתן ששה
החקוקים כסדרן גד אשר ישכר זבולון יוסף בנימין זהו סדר
לידתן וששה הכתובים כאתנו הוי יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי
כסדר לידתן חוץ מיהודה: וכ"ה על אבן זו לקמיה פריך ששה
החקוקים כ"ד הוי להו: לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים
כלו' לא כדרך שסדורין בחומש הפקודים הוי ספר וילכו
שכסדרו נראשו חלה שמות החכמים אשר יעמדו אתכם: בחומש
שני נתקלת וחלה שמות ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון
נחקת מהן ובסכיה בנימין דן נפתלי גד אשר יוסף: א"כ מה
ת"ל כתולדותם הואיל ולא כדרך לידתן הוי כסדרן:

ולא בשמות שקרא להם משה ראובן ולא ראובני
שמעון ולא שמעוני דן ולא דני גד ולא גדי תיובתא
דרב כהנא תיובתא. ואלא מאי והחציון תנא חציו
של מול הר גריזים מרובה מחציו של מול הר עיבל
מפני שלוי למטה אדרבה מפני שלוי למטה בצרי
להו ה"ק אע"פ שלוי למטה בני יוסף עמהם שנא'
*וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נחת לי הושע יז
גו' וחבל אחד גו' ויאמר אליהם יהושע אם עם רב פרק יש
אתה עלה לך היערה אמר להם לכו והחביאו עצמכם כוחלין
ביערים שלא תשלוט בכם עין רעה אמרו ליה ורעיה פרק
דיוסף לא ישלטא ביה עינא בישא דכתיב *בן פרת הפועלי'
יוסף בן פרת עלי עין וא"ר אבהו א"ת עלי עין אלא נדף' מח
עולי עין. ר' יוסי בר חנינא אמר מהכא *וידגו לרוב נדף' מח

תיובתא דרב כהנא דלכולי עלמא לאו סדר הר גריזים
והר עיבל דלמא סדר הר גריזים שמעון לוי ויהודה יששכר ויוסף
ובנימין ובהר עיבל ראובן גד ואשר זבולן דן ונפתלי: מרוב'
מחציו בו' והייכו דקאמר והקליו של מול הר עיבל (המיומן
שבקלקין) [הקליו ממועט שבקליו]: מפני שלוי למטה זקני
כהונה ולויה היו עם האדון נין שבי ההריס כלקמן: ב"ש
דבצרי להו קליו של הר גריזים שהרי שבט לוי מהן היה: אלא
ה"ק אע"פ שלוי למטה קפ"ה קליו של הר גריזים מרובה
מפני שיוסף עמהם ומרובים היו: וידברו בני יוסף וגו' סיפיה
דקרא ואני עם רב אשר עד כה ברכני ה': עולי עין עולין על
העין ואין העין עולה עליהם: וידגו לרוב כך נראין יעקב

בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם
ואין העין שולטת בהם אף ורעו של יוסף אין העין
שולט בהן הני חמשין אותיות חמשין נכי חדא
הויין א"ר יצחק הוסיפו ליוסף אות אחת שנאמר
תלים פח *עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים. מתקיף
לה רב נחמן בר יצחק כתולדותם בעינן אלא בכל
התורה כולה בנימן כתיב הכא בנימין שלם כדכתיב
נדף' לה *ואביו קרא לו בנימין:
צ אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא
סס יוסף שקירש שם שמים בסתר וכה
והוסיפו לו אות אחד משמו של הקב"ה יהודה
שקירש שם שמים בפרהסי' וכה ונקרא כולו
נדף' לט על שמו של הקב"ה יוסף מאי היא דכתיב *ויהי
כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו א"ר
יוחנן שניהם לדבר עבירה נתכוונו ויבא הביתה
לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות
מלאכתו ממש נכנם וחד אמר לעשות צרכיו
סס נכנם *ואין איש מאנשי הבית שם אפשר בית

למכתה ולפרים: בציר חדא הוו מלחן העכית קמ': כתולדותם
בעינן כשמות מצר קרא להס מניהס:
בסתר שכתיב עס הערוה והעמיד על עלמו וכשם מת ילרו:
יהודה שקידש ש"ש בפרהסי' על היס כדלקמן: נקרא
כלו שס בן ד' מותיות כלול בשמו של יהודה: לדבר עבירה
והלי מלאכתו תשמים: מלאכתו ממש מלאכה: צרכיו תשמים:

גדול כביתו של אותן רשע ולא היה בו איש.
תנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום אידם היה
והלכו כולם לבית ע"ז שלהם והיא אמר להם
חולה אני אמרה אין לה יום שיוסף נוקק לה
כהיום הזה *ותתפשהו בבגדו לאמר שכב' עמי נדר' לט
(תנא מלמד שעלו למטה שניהם ערומים) באות' מיכו נגמ'
שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית לו בחלון
א"ל יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני
אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם
ותקרא רועה וונות שנאמר *ורועה וונות יאבד מזלי כט
הון מיד *ותשב באיתן קשתו אמר רבי יוחנן נדר' מט
משום ר' [מאיר] מלמד ששבה קשתו לאיתנה.
*ויפוזו זרועי ידיו מלמד שנעץ (צפרניו) [ידיו] סס
בקרקע ויצאת (שכבת זרעו) [תאותו] מבין צפרני
ידיו. *מידי אביר יעקב מי גרם לו שיכתב שמו סס
על גבי [אבני] אפוד אלא אביר יעקב משם רועה
אבן ישראל משם וכה יוסף ונקרא רועה ישראל
שנאמר *רועה ישראל האוזינה נוהג כצאן יוסף תלים פ

יאבד הון סס טוב סהוא יקר מכל הון: קשתו שכבת זרעו על
סס סיורה כקן: ויפוזו לשון ויפולו סז"יין ולא"י מתקלפין זה בזה
כמו לעקה וזעקה: שנעץ אצבעותיו בקרקע וכסמך עליה' כדי
(שיסיק דעתו) [שיתיישר] ויטרד בלערו ויעבור תוקף ילרו:
מידי אבירותיו של יעקב משם זכה להיות רועה ומשם זכה
להיות נאחז מאבני ישראל: רועה ישראל האזינה כלפי שכינה
כאמר: נוהג כצאן יוסף קרי (ניה) כלאן יוסף המכהיגם כלאמו

תנא ראוי היה יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים
נדמ' נו כדרך שיצאו מיעקב אביו שנא' *אלה תולדות
יעקב יוסף אלא שיצאת שכבת זרעו מבין צפרניו
ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו על שמו
סס מו של יוסף שנאמר *ובני בנימן בלע ובכר ואשבל
גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד בלע
שנבלע בין האומות בכר שהיה בכור לאמו. אשבל
ששבו אל. גרא שגר באכסניות. ונעמן שנעים
ביותר. אחי וראש אחי וראשי הוא. מופים וחופים
הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתו.
וארד א"ד שירד לבין אה"ע וא"ד שפניו דומין לוורד:
צב א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בשעה שאמר פרעה
סס ליוסף *ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת
רמזי' מח רגלו אמרו לו אצטגניניו עבד שלקחו רבו בעשרים
כסף תמשילהו עלינו אמר להון גנוני מלכות אני
רואה בו אמרו לו א"כ יהא יודע בשבעים לשון

סל יוסף חלמת מקרי ישראל נאמר סל יוסף והוא הרועה: אלה
תולדות יעקב יוסף תולדות סילקו מיעקב כנגדן ראוי לצאת
מיוסף: ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו חותם עשרה שפקתו
מיוסף נעשר חלנעותיו: שגר באכסניות נארץ נכריה: מופים
מפורש שנדרי ר' תנקומק שהיה פיו כפי יעקב חניו נהלכות שקנל
מסס ועבר:
אוצטגניניו חכמיו וקוסס נכוכנים ויודעין נחכמות המזלות:
גנוני מלכות גווני מלכות נחכמה וגדורה ויופי:

(אמר להון אי הכי למחר איבדקיה בליליא) בא
גבריאל ולמדו ע' לשון לא הוה קא גמר הוסיף
לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד שנא' *עדות תלים פא
ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי
אשמע לצפרא כל לישנא דאשתעי פרעה בהדיה
אהדר ליה איהו לסוף הוה קא משתעי יוסף בלה"ק
ולא הוה פרעה ידע מאי הוה קאמר (א"ל מאי האי
א"ל לה"ק) א"ל אנמרן אגמריה ולא הוה קא גמר
א"ל אשתבע לי דלא מגלית אישתבע ליה כי
קאמר ליה יוסף *אבי השביעני לאמר א"ל ויל ויקהל כ
איתשיל אשבועתך א"ל איתשיל נמי אדידך ואע"ג
דלא ניחא ליה אמר ליה *עלה וקבור את אביך שם
כאשר השביעך:

יהודה מאי היא דתניא היה ר' מאיר אומר בשעה צג
שהיו ישראל עומדים על שפת הים היו שם
שבטים מדיינים זה עם זה וזה אומר אני יורד תחלה
לים וזה אומר אני יורד תחלה לים קפץ *שבטו של לז
בנימן וירד תחלה לים שנא' *שם בנימין צעיר רודם תלים סח
א"ת רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמין אותם מחזיר
שנא' *שרי יהודה רגמתם (שרי זבולן שרי נפתלי) קהלה
לפיכך וכה בנימן הצדיק ונעשה אושפוכן לגבורה ע' פ' מיכה
עדות ביהוסף שמו סיפיה דקרא שפת לא ידעתי תשמע: מקומן
איתשיל אשבועתך תשחל לקהלות שיתירוהו לך: שם
אושפוכן לגבורה שנית הקדש נכוי נחלקו:

דנליס לג שנא' *ובין כתפיו שכן א"ל ר' יהודה לא כך היה
מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה
אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון בן
הושע יג עמינדב וירד לים תחלה שנא' *סבבוני בכחש אפרים
ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל
תלים סט ועם קדושים נאמן ועליו מפור' בקבל' *הושיעני
שם אלהים כי באו מים עד נפש גו' *אל תשטפני
שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי
באר פיה באותה שעה היה משה מאריך בתפלה
א"ל הקב"ה ידידיי טובעים בים ואתה מאריך
בתפלה לפני. אמר לפניו רבש"ע מה יש לי
שמות יד לעשות א"ל *דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה
הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו
וגו' לפיכך זכה יהושע לעשות ממשלה בישראל
תלי' קיד שנ' *היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו
מ"ט היתי' יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו משום
דהים ראה וינום:

צד תניא ר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אומר אי
שם אפשר לומר לוי למטה שכבר נאמר לוי
למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמ' למטה
בכחש אפרים סירחו לסמוך עליו וכקצו בחמוכתם: רד עם
אל ירד ליס על שנטק בהקב"ה: ישראל ממשלותיו ליהודה
שכתקדם למשול בהם:
שכבר נאמר לוי למעלה מזה כתב בתורה חלה יעמדו לנכך
וגו' שמעון ולוי וגו': שכבר נאמר לוי למטה נספר

הא כיצד זקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה ר' יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה עומדים הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקללה והאי *על על בסמוך דברי' כו אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר *וסכות על הארון את הפרכת הוי שמות יא אומר על בסמוך:

פיסקא הפכו פניה' כלפי הר גריזי' ופתחו בברכ' צה וכו': ת"ר ברוך בכלל וברוך בפרט ארור סה בכלל וארור בפרט ללמוד וללמד ולשמור ולעשות

יהושע וכל ישראל וזקניו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלויים נלמח כהנים ולויים למטה היו: הראוי לשרת למטה את הארון והייכו מבן ל' עד בן נ': למטה אצל הארון: אלו ואלו ישראל ולויים (זקנים ונערים) למטה היו כדכתיב בספר יהושע: על הר גריזים ועל הר עיבל שכתוב בתורה על בסמוך כדמפרש וחזיל: על הארון בע"כ לאו על ממש דהא מקילה הוי פרוכת ולא הויא סכך:

ברוך בכלל בריך בפרט כל הברכות והקללות כאמרו בהר גריזים ובהר עיבל בכלל ופרט ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת ארור אשר לא יקים הרי כלל וכן כל אחת ואחת בפרט ברוך וארור. ברוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר יעשה פסל ומסכה וכן כלם: ללמוד וללמד לשמור ולעשות כל המצות כלן טעונות אמרינה הלה ולמדתם אותם ושמרתם

סס ע"ב הרי כאן *ארבע. ד' וד' הרי כאן ח'. ח' וח' הרי
דברי כח ט"ו וכן בסיני וכן בערבות מואב שנא' *אלה
דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו' וכתיב
סס כט *ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם
וגו' נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה ר'
שמעון מוציא הר גריזים והר עיבל ומכנים אהל
מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא ר'
ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל

לעשותם וכתיב ולמדתם לומר לת בניכם הרי כאן לרבעה מלות
לכל מלוה ועל לרבעתן כמסרו לרור וברוך בכלל ופרט בלוך לם
ילמדו לרור לם לל ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשו' בכל
לקד ל' בריתו' ברית לברוך בכלל וברית לברוך בפרט ברית ללרור
בכלל וברית לרור בפרט: ד' וד' ל' בריתו' על ללמוד ול' על
ללמד הרי ק': ח' וח' לקיכל עוד ק' לשמור ולעשות: וכן בסיני
כשלמרו כל המלות למשה כיתכו כלם בלרור וברוך בכלל ופרט:
וכן בערבות מואב כשלמר' לישרלל כלכתיב בעבר הירדן בלרץ
מולב הוליל משה וגו': שנא' אלה דברי הבריתו וגו' בתר
קללות וברכו' כתיב מלבד הברית וגו' לללת כברית ערבות מולב
בברכות וקללות כן ברית קורב והר גריזים והר עיבל לל לריך
[לאתויי] קרל דעלה קלי (תכל) ובה לייבי: מ"ח בריתות לכל
לקד מישרלל ט"ז תלתל זימני הוי מ"ל: מוציא הר גריזים לפי
שלל למר יהושע עליהם כל התורה כלל מלות שבפרשה: ומכנים
אהל מועד שלאקר שהוקם המשכן דבר הקב"ה עם משה ביהוד
ולמדו כל התורה כלכתיב וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר:
כללות נאמרו בסיני בשתם נאמרה התורה בסיני ולא בפרשה

מועד ר' עקיבא אומ' כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. אמר רבי לדברי ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים נמצא לכל אחד מישראל ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים

לו (ובאהל מועד כתיב לו) כגון בסיני כתיב וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך ולא פירש מתן דמים כיצד והקטרת חימורים והפשט וניתוח וכליל של עולה ובספר ויקרא באהל מועד פירש: ונשתלשו בערבות מואב מפי משה ליעזר. ת"ק סבירא ליה כר' ישמעאל הילכך הר סיני ואהל מועד קדח הוא ור' שמעון סבירא ליה כר"ע הילכך תרי ניכהו: ר"ש בן יהודה אומר מ"ח בריתות לכל לקד של ת"ר אלף ושלשת אלפים וקמח מאות וקמצי כמין שהיו (בסיני) [במדב'] שכל לק' נעשה ערב על כל לקיו ה"ג בתוספת' תמר ר' לדברי ר' שמעון בן יהודה אין לך כל מצוה ומצוה שלא נכרתו עליה מ"ק בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים ותק"כ וים בכל לקת ולקת ת"ר אלף ושלשת אלפים

מאי ביניהו אמ' רב משרשיא ערבא וערבא דערבא איבא ביניהו:

צו דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר' שמעון בן לקיש כל הפרשה כולה לא נאמרה אלא בשביל נואף ונואפת (שנאמר) *ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' וגו' דעביד פסל ומסכה בארור סגי לי' אלא וה שבא על הערוה והוליד בן והלך לבין הנכרים ועבד ע"ז אמר

סס

דנדי' כו

ותק"כ: מאי ביניהו מאי הוסיף רבי ומאי פליגי: אמר רב משרשי' ערבא וערבא דערבא חס כעזה כל חקד ערב על ערבותו של קבירו חו לח רבי שמעון בן יהודה סבר לח כעזה כל חקד ערב על קבירו חלח שישמרו חת המלות כמלח כל חקד וחקד ערב על מ"ק בריתות של כל חקד וחקד חבל לח כעזה [כל חקד וחקד] ערב על ערבותו של קבירו חלח על קובתו של קבירו וחתח רבי למימר לדברי ר"ש שבח למכות חת בריתות הערבות יש לו למכות מ"ק בריתות של ס' רבוח לכל ח' וח' ובכל ח' וח' מחלה יש ס' רבוח שכולס כתערבו זה בזה על קובתס ועל ערבותס כמלח כל חקד מקבל עליו ערבות של ס' רבוח בשביל קובתו של קבירו ובכל חקד מס' רבוח הללו [קיבל עליו בריתות] ס' רבוח בשביל ערבות שכתערבו חקד על קבירו וזה קבל עליו חף הערבות של ערבים:

כל הפרשה של הר גריזים לח כחמרה חלח בנואף ונואפת (חצת חים): בארור סגי ליה בתמי' כופר בעיקר הוח סגי לי' בחרור: אלא זה הבא על הערו' ח"ח והוליד ממזר ומתוך

הקב"ה ארורים אביו ואמו של זה שכך גרמו לו:
תניא איך *כה תברכו את בני ישראל בשם לח
המפורש אתה אומר בשם המפורש או נמדני ו
אינו אלא בכנוי. ת"ל ושמו את שמי שמי המיוחד
לי יכול אף בגבולין כן נאמר כאן ושמו את שמי
ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן בית
הבחירה אף כאן בבית הבחירה ר' יאשיה אומר
אינו צריך הרי הוא אומר *בכל מקום אשר שמות כ
אזכיר את שמי אבא אליך בכל מקום ס"ד אלא

נושתו שחסור לנח נקהל ה' וחינו מולח חשה הולך נין הכוכרים ועובד ע"ז: ארורים חלה חשר עשחוהו לעבוד פסל ומסכה וכן דרים לת כולם כ"ח לפי פשוטו לותן של עריות כגון שוכב עם קותכתו ולשת לביו ועם לקותו כולן נח"ח ולמיק' נתרי לרורי' שוכב עם כל נהמה ח"ח שעשתה מעשה נהמה שמכלפת. מקלה לביו ולמו נח על ח"ח מזלזל נלביו ונלמו שגדלו גידולים רעים נניתם. משגה עור מפתה ח"ח שהיח סומח נדבר ולינה יודעת עוכשה כמוהו. מסיג גבול רעהו נח על לשתו הרי השיג גבולו. מכה רעהו נסתר גורם לו נלקח סתריו שתמות נבדיקת המים המרים. לוקח שוקד להכות לוקח שוקד להיות עוקב לחר המכלף ולפתות לו לשת לים וגורם לו מיתה. מטה משפט גר יתום לינו יודע לדורשו:

בשם המיוחד ככתבו: בכ"מ ס"ד ובי בכ"מ שם המיוקד נזכר הכתוב זה שמי וזה זכרי לח כשלכי ככתב לכי נקרח ועוד וכי נכל מקום שכינה נאה ושורה לכתיב לפני חלין והוח לח ייקד

מקרא זה מסורס הוא בכל מקום אשר אבא
אליך וברכתיך שם אוכיר את שמי והיכן אבא
אליך וברכתיך בבית הבחירה שם אזכיר את
שמי בבית הבחירה:

צו א"ר יהושע בן לוי מנין שהקב"ה מתאוה לברכת
סס ע"ג כהנים שנא' *ושמו את שמי על בני
מדנ' ו ישראל ואני אברכם. וא"ר יהושע בן לוי מנין
שכל כהן שמברך מתברך ושאין מברך אין מתברך
נרמ' יג שנא' *ואברכה מברכיך:

אלו א"ר יהושע בן לוי אין נותנין כוס של ברכה
טרפות לברך אלא לטוב עין שנא' *טוב עין הוא
וע"ש יברך כי נתן מלחמו לדל אל תקרי יברוך אלא
רמ"ק יברך. ואמר רבי יהושע בן לוי מנין שאפי' עופות
צח (שמים) מכירין בצרי עין שנא' *כי חנם מוורה
סס מקום להזכרת ה': מסורס מהופך: בכ"מ אשר אבא אליך
מזלי כג אברכך מהול מועד שמדבר ושלה ובית עולמים:
סס ק

ע' ושמו את שמי תלה הכתוב הדבר (בהקב"ה) *[בהן] להיות
נמפרשי ברכה זו נזמת שמו על עמו ולא עשאה לורך ישראל אלא
ע"י לורך המקום: ואברכה מברכיך דאלו ואלי מברכים ליסראל
קאי כר' עקיבא דאמר בשלו טרפות למדנו ברכה ליסראל מפי
כהנים מפי הגבורה לא למדנו כשהוא אומר ואלי מברכים הוי
כהנים מברכים ליסראל והקב"ה מסכים עמהם:
לברך ברכת המזון: לטוב עין אוכל בלא וגומל חסד בממונו:
מכירין בצרי עין ואין אוכלים משלהן: כי חנם מוורה

הרשת בעיני כל בעל כנף וא"ר יהושע בן לוי כל
הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנ' *אל תלחם את לחם משלי כג
רע עין וגו' כי כמו שער בנפשו כן הוא [וגו'] רב נחמן
בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנא' *אל תלחם זס
ואל תתאו וא"ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה
באה אלא בשביל צרי העין שנא' *ועינו ואמרו דברי' כא
ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי
על לבנו עלתה שוקני בית דין שיפכי דמים הם
אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות לא
ראינוהו והנחנוהו בלא לויה:

אמר רבא בר רב הונא כיון שנפתח ספר תורה לט

הרשת לעיל מיכיה מתתעי בלרי עין כארנבא לדס וגו' כל הון יקר
כמלא: מזורה לשון יזורה על כוהו גפרית כך הליידים דרכס
לזרות קטים וחעורים נרחתס כדי שיבוחו העופות לאכול ואלו
לרי עין נקכס מאבדי' מזוכותיהס שזורין נרחתס בעיני כל בעלי
כנף שאף הס מכירים בהס ואין נהנים ממזוכותיהס: כי כמו
שער בנפשו כן הוא שער זה על כרקבו לשון פעל וקודתו
מוכך שקליו קמץ וקליו פתח וטעמו מלמטה כאלו זה האוכל
(מוזד) [מירר] והשעיר בנפשו של לר עין וכן הוא לשון כתאנים
החוערים ומכאס בן סרוק מירם לשון שיעור תמיד הוא משער
בנפשו כמה יאכל זה ועד מתי: ופטרנוהו בלא מזונות כלומר
למזוכות הולרך ולא היה לו ורקה לאבד כוחו מזוכות ובא לקוטפס
ממנו בחוכס רעבונו ובא זה עליו והרגו: בלא לויה קבור'
שילך עמהס:

כחמיה ח אסו' לספר אפי' בדבר הלכה שנאמר *ובפתחו
ליוב לב עמדן ואין עמידה אלא שתיקה שנא' *והוחלתי
כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר' זירא אמר
כחמיה ח רב חסדא מהכא *ואוני כל העם אל ספר התורה:
צט שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמוע במה
סס הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי
קפנדריא בבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם
קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך
א"ר זירא אמר רב חסדא אשר קדשנו בקדושתו
של אהרן וכו' כי עקר כרעיה (למיסק) מאי אמר
יר"מ ה' אלהינו וכו':
סס ע"ב אמר רבא בר אהינא אסברא לי *אחרי ה'
דניים יג ובפתחו וכשהתקיל. בעזרה כתיב: עמדו שתקו:
במה הארכת ימים ליזה זכות גידך (עיקר) שהארכת בה ימים:
קפנדריא לקלר דרכו דרך בה"כ ליכנס בפתק זה ולצאת
בכגדו ולבון קפנדריא מפרש בגרכו' דמקיפנא דרי ליעול בהא
עד שאבי מקיף סניד השורות הללו לכנום בזה ולקלר את דרכי.
דרי שורות בתים: ולא פסעתי על ראשי עם קודש שהיו
התלמידים יושבין בבהמ"ד ע"ג קרקע והמהלך ביניהם כשהם
יושבין וככנס ליצא במקומו מרגיש פסיעותיו על כרקו והוא לבון
מפסיע וכרלה כמפסיע על ראשיהם ולפיכך צריך להקדים או
יצא לו מבעוד: ולא נשאתי כפי לברך שכהן היה: וכי עקר
ברעיה בעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפי תיבה מאי אמר:
בר אהינא אסברא לי (בר אהינא) ככס שמו בר אהינא

אלהיכם תלכו בזמן שהכהנים מברכים את העם
מה הן אומרים א"ר זירא אמר רב חסדא *ברכו תליס קג
ה' מלאכיו גבורי כח וגו' ברכו ה' כל צבאיו
משרתיו עושי רצונו ברכו ה' כל מעשיו בכל
מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה' במוספי
דשבתא מה הן אומרים א"ר אסי *שיר המעלות תס קלד
הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו' שאו ידיכם
קדש וברכו את ה' *ברוך ה' מציון שוכן ירושלים תס קלה
הללויה ולימרו נמי יברכך ה' מציון דכתיב בההוא
ענינא אמר יהודה בריה דר"ש בן פזי מתוך
שהתחיל בברכותיו של הקב"ה מסיים בברכותיו
של הקב"ה במנחתא דתעניתא מאי אומר א"ר
אחא בר יעקב *אם עוננו ענו בנו ה' עשה למען ירמי' יד
שמך מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה
כגר בארץ וגו' למה תהיה כאיש נדהם כגבור

מסנרת לי הדיבור טעמו של דבר: העם מה הם אומרים
שירלו מסנירים פניס ומודים לפניו על ברכותיו להרלות שהן
כוקות להן: ברכו ה' מלאכיו ברכו ה' כל צבאיו ברכו ה'
כל מעשיו שלם מקרלות הן ככתוב ג' ברכות: במוספי דשבתא
שהוא כשילות כפיס [קדם] שליכו כקול לריך לקדם לת דברי
העם: ברוך ה' מציון ליכו בלותו מזמור והייכו דקא פריך
וכימא יברכך ה' מליון דכתיב בההוא ענייכא: במנחתא דתעניתא
שכושלין בו כפיס מה שלין כן בשאר מכקות מצוס שכרות כדלמרי'

נמס' תענית בפ' בתרא:

מ לא יכל להושיע וגומר *בנעילה דיומא דכפורא
מאי אומר אמר מר ווטרא ואמרי לה במתניתא
תלי׳ קכח *חנה כי כן יבורך גבר ירא ה׳ יברכך ה׳ מציון
וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך וראה בנים
לבניך שלום על ישראל:

ק א״ר אבהו מריש הוה אמינא ענוותנא אנא
סס כיון דחזיתיה לר׳ אבא דמן עכו דאיהו אמר
חדא טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד
אמינא לאו ענוותנא אנא. מאי ענותנותיה דר׳
אבהו דאמרה לה רביתהו דאמוריה דר׳ אבהו
לרביתהו דרבי אבהו האי דידן לא צריך ליה
להאי דידך והא דגחין וזקיף עליה יקרא דמלכותא
הוא דעבד ליה אולת רביתהו אמרה לי׳ לר׳ אבהו
אמר לה ומאי נפקא לך מינ׳ מיני ומיניה יתקלס
עילאה ותו אימנו רבנן עליה דר׳ אבהו למנויית
ברוש מתיבתא חוויה לר׳ אבא דמן עכו (דתפסי)
[דנפישי] לי׳ בעלי חובו׳ אמר להו אית לכו רבה (ס״א
אמוריה המתרגם לרגיס מה שהוא לוקח לו בעת הדרשה: לא
צריך לדידך קכס הוא כמו שעלך: יקרא דמלכותא
שהיה ר׳ אבהו כעוף פניס בבית המלך כלאחריהן בקביעה כעוף
פניס כגון ר׳ אבהו בי קיסר. ובסנהדרין אמרו דהוו כפקי
אחתא בני קיסר לאפיה ומצרן קמיה רבא דעמיה מדברא
לאומתיה: ותו רבנן אימני עליה ועוד זה מעכותכותו: דנפישי
עליה בעלי חובות שהיה לריך ללות: א״ר אבהו אית לכו
רבה קכס גדול ורחוי ליתב נרקא יותר ממני כדי שיושיבוהו נרקא

אמר להו עד דמצלנא ליה לרבי אבא לא אתא עד דאציל ליה):

רבי אבהו ור' חייא בר אבא איקלעו לההוא קא אתר' ר' חייא בר אבא דריש שמעתא ור' סס אבהו דריש אגדתא שבקי כ"ע לר' חייא בר אבא ואתו לקמיה דר' אבהו חלש דעזיה אמר גי' גמ' להם ר' אבהו אמשול לכם משל למה הדבר ק"ל ר"ת דומה לשני בני אדם שנכנסו לעיר אחת אחד משול לך מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר מיני סדקית על מי קופצים. לא על מי שמוכר מיני סדקית. כל יומא *ויומא הוה אזיל ר' חייא גי' גמרא בר אבא ומליה בהדיה רבי אבהו עד בבא הוה מלוה דאושפיויה משום יקרא דרבי קיסר ההוא יומא ר' מייא נר מצא אלויה ר' אבהו לרבי חייא בר אבא עד אושפיויה לר' מנהו ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה: עד

א"ר יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי מושפיזי' כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי קכ שכינה רב נחמן אמר מהכא *ויקם המלך דוד סס ל"ה מ כח

וכותבין לו מתכות ומעמידים לפניו כדי שיהא קשוב וישמעו דבריו כדתניא והכהן הגדול מלמדו גדלהו מגל לחיו:

ה"ג ר' אבהו דרש בגלגלתא: שמעתא הלכות דינין ואיסור וטהרות: סדקית כלי מלאכת הכשים ועכיים כגון פלכין ומקטין ולכורות: לא על מוכר סדקית נתמיה מתוך שדמיהן קלים ים להם קונים הרבה ולהפיס דעתו היה לומר כן:

על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי א"ר אלעזר כך אמר להם דוד לישראל אם אתם שומעים לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקל:

סס ע"נ כחמיה ט

ת"ר מנין שאין עונין אמן במקדש שנא' *קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם

סס

ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנא' *ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה:

קג מא

משנה פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעי עושין לו בימה של עץ בעזרה ויושב עליה שנ'

דנ"י לא

*מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג

שמעוני אחי ועמי היה מזהירם להתכבד לנדק הבית לנכי נהמ"ק: אם אתם שומעים לי להיות שלמים למקום: אחי וקנייני אתם שלחו המלך חיית לנור עליו אם כשרים הם: עמי אתם כנוסין תקחי:

קומו וברכו וגו' נספר עזרא כתיב שכל ברכות שהיו מברכין נמקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן אברהם וכן למקיה מתים: ויברכו שם כבודך ושאר העם יענו ברוך שם כבוד מלכותו שהעם עוכים להלל ולהודות: בימה שלמ"נרא: מקץ שבע שנים בסוף שבע שכים אותה קרייה על יד מלך היא כדתניא בספרי בפרשת המלך את משנה התורה הזאת אין קורין בזמן הקהל אלא במשנה התורה:

הסוכות וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל ויושב וקורא. אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבחוהו חכמים. וכשהגיע אצל *לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך דנני' ו הוא ולבו עיניו דמעות אמרו לו לא תתייר אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה וקורא מתחלת אלה הדברים: [גמ' בשמיני ס"ד אימא בשמינית]:

פיסקא וכשהגיע ללא תוכל וכו'. תנא משום ר' נתן באותה שעה נתחיבו שונאיהם של ישראל כליה מפני שחנפו לו לאגריפס המלך אמ' ר"ש בן חלפת' מיום שגברה אגרופה של חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך. סס ע"ב

וקורא ויושב וקורא בישיבה: אגריפס המלך מלך ישראל היה מזרעו של הורדוס והוא (שקרב) [שנקרב] הבית בימיו: ולבו עיניו דמעות לפי שהמקרא הזה פסלו מן המלכות: אחינו אתה אחינו מישראל: מתחלת אלה הדברי' עד שמע שנותתקן: אגרופה כפה של קטופה שע"ג דאחינו מישראל אין ראוי למלכות לעבד הוא וזילא מילתא: נתעוותו הדינין שהקניפו הדיינין את בעלי הדין: ונתקלקלו המעשים שהגדולים רצו עובדי עבירה ולא מיקו בידם מפני קטופה: ואין לך אדם שיכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך שמתוך שלא מיקו בידם

דרש רב יהודה בר מערבא ואי תימא ר' שמעון
ישעי' לג בן פזי מותר להחניף לרשעים בעה"ז שנא' *לא
יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל
דבעה"ז שרי. ר' שמעון בן לקיש אמר מהכא
רמזי' לג *כראות פני אלהים ותרצני ופליגא דר' לוי דא"ר
לוי משל דיעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם
שוימן את חבירו לסעודה ויודע בו שמבקש להורגו
א"ל טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי
בבית המלך א"ל ידע ליה מלכא להאי מסתפינא
למקטליה:

קה א"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף
סס לעולם שנא' *וחנפי לב ישימו אף ולא עוד
מיוב לז אלא שאין תפלתו נשמעת שנא' *לא ישועו כי
סס אסרם. וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה
אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו שנא'
משלי כד *אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו
מדבר כג לאומים ואין קוב אלא קללה שנא' *מה אקוב
רמזי' כה לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין שנ' *ולאם

עוברי עבירה למדו הדורות את מעשיהם וכמלאו כולן עוברין:
ולכילי ל' כלתה כפשי שמתאוה יין תמיד: ופליגא הא דרש לקיש
דאמר להקכיפו לעשו כתכוין יעקב לומר לו רציתי פכיך כרצות
פני אלהי' פליגא אדר' לוי דאמר לא להקכיפו כתכוין אלא לאיים
עליו ולהודיעו שהיה רגיל לרצות המלאכים:
לא ישועו כי אסרם כשינוקו עליהם יסורים לא תועילם שועה:

מלאם יאמץ וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה
נופל בגיהנם שנא' *הוי האומרים לרע טוב ולטוב ישעי' ה
רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר כ
למתוק ומתוק למר מה כתיב אחריו לכן כאכול הל"ל על
קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם כמק רע
יהיה ופרחם כאבק יעלה וא"ר אלעזר כל המחניף ומדקלמ'
לרשע סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל לקדש רע
ביד בנו ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו שנא' רע"ק
*ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא וגו' אמן כן ירמי' כח
יעשה ה' יקים ה' את דבריך וגו' וכתיב **ויהי הוא מב
בשער בנימין ושם בעל פקידות ושמו יראיה בן שם לו
שלמיה בן חנניה ויתפוש את ירמיה הנביא וגו'. וכתיב
*ויתפוש יראיה בירמיה ויביאהו אל השרים. ואמר שם
רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה
שנא' *כי עדת חנף גלמוד שכן בכרכי הים קורין איוב טו
לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה דא מבעלה וא"ר
אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתיב הכא

ויאמר ירמיה לחנניה הנביא שמע נבואת שקר על גלות
יכניה וכלי המקדש שגלו עמו בעוד שכתיב ימים מכי מצינס על
המקום הזה: אמן כן יעשה ה' קבוצה היא זו שהיה לו לומר
נהדוא שקר אתה כינת: ויהי הוא בשער בנימין לאחר כמה
ימים היה ירמיה יוצא מירושלים ללכת ארץ בנימין לקלוק משלה
שכפלה לו ותפסו יראיה ואמר לו אל הכשדים אתה נופל: גמולה
נדולה כמו ויגמל:

ישעי' מט כי עדת חנף גלמוד וכתיב התם *ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם:

קו (אמר רב חסדא) א"ר ירמיה בר אבא ד' כתות סנ אין מקבלות פני שכינה כת לצים. כת שקרים הוש ג כת חנפים. כת מספרי לה"ר. כת לצים דכתיב *משך תהל קכ ידו את לוצצים. כת שקרים דכתיב *דובר שקרים מיכ ג לא יכון לנגד עיני. כת חנפים דכתיב *כי לא לפניו תלי ה חנף יבא כת מספרי לה"ר דכתיב *כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:

משוח מלחמה

פרק שמיני

קו **משנה** משוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל סנ העם בלה"ק היה מדבר שנאמר *והיה דברי כ כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן [וה כהן משוח סנ מלחמה] ודבר אל העם בלה"ק *ואמר אליהם שמע ישראל וגו' על אויביכם (על שונאיכם) ולא על משך ידו הקב"ה מהיות לת לולצים: לא יגורך רע לא יגור עמך רע וגבי מספר לה"ר כתיב דכתיב נההיא פרשתא כי לין נפיהו נכוכה קרנס הוות גו':

פ"ק משוח מלחמה כהן *שכתרגה ונקשה לכך: שנא' ונגש הכהן

אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין
שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמ"ש להלן *ויקומו
האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל
מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעלום
ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל
וגו' על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין
מרחמים עליכם. *אל ירך לבבכם אל תיראו ואל
תחפזו ואל תערצו מפניהם אל ירך לבבכם מפני
צהלת סוסים וצחצוח חרבות אל תיראו מפני הגפת
החריסים ושפעת הקלגסים. ואל תחפזו מקול
הקרנות ואל תערצו מפני קול הצוחה כי ה' אלהיכם
ההולך עמכם הם באים בנצחונו של בשר ודם
אתם באים בנצחונו של מקום פלשתים באים
בנצחונו של גליית ומה היה סופו שנפל בחרב והם

ד"ה נ כח מלשון הכפל משמע שהלכיתם וגו' עין השלל ומשלהם רמ"ק דכתיב כ

נגמרת פריך מאי קאמר (היכי יליף לה"ק מהכא): ויקומו
האנשים כתיב גבי מלחמת פקח בן רמליהו עם אחז בדברי
הימים שנבו מבני יהודה הרבה ושם היה הנביא עודד שמו
והוכיחם לבני ישראל ואמר להם נקמת ה' על אחיכם בני
יהודה אתם נתכם בידכם והכיתם בהם לאין מרפא ועתה אתם
אומרים לכבוש אותם לעבדים שמעוני והשיבו את השביה: לכל
כושל כל הכושלים שבהם שאינם (רואין) [יכולין] ללכת
ברגליהם: צהלת סוסים לכף הסוסים קרוי להלה בלשון מקרא:
שפעת הקלגסים רגוי קיילות: הגפת תריסין מגיפין וסוגרין
ומדבקין התריסין זה בזה כדי שיכבשו זה על זה וקולס

נפלו עמו . בני עמון באים בנצחונו של שובך ומה
היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו אבל אתם אין
דנ׳׳ס כ אתם כן אלא *כי ה׳ אלהיכם ההולך עמכם להלחם
לכם עם אויביכם להושיע אתכם וה [מחנה] הארון:
קח **פיסקא** *ואמר אליהם שמע ישראל . (ל״ל למימר
סס להו)[מאי שנא] שמע ישראל א״ר יוחנן משו׳
סס ר״ש בן (עזאי) [יוחי] א״ל הקב״ה לישראל אפי׳ לא
קיימתם אלא ק״ש שחרית וערבית אין אתם נמסרים
בידם . ת״ר ב׳ פעמים מדבר עמהם א׳ בספר וא׳
סס ע״ג במלחמה בספר מהו אומר *שמעו דברי מערכי
סס המלחמה וחזרו במלחמה מהו אומר *אל ירך
לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו כנגד ד׳
דברים שאה״ע עושים מניפין ומריעין וצווחין ורומסין:
קט **[פיסקא]** פלשתים באים בנצחונו של גלית וכו׳.
סס כשמע בקול המון לחייס על שכנגדן: שובך שר בנת הדרעזר:
[מאי שנא שמע ישראל למה מתקיל בלשון זה]: ב׳ פעמים
מדבר עמהם אחד בספר כשיולחין מלחמס: שמעו
דברי מערכי המלחמה מי רחוי לקזור ומי רחוי לילך יקזרו
הרחוים לקזור כגון בונה בית ונוטע כרם וחרם חמה וירח וך
לבב וחע״ג דכתיב בהו וכברו השוטרים לקמן חמרינן דכהן קלמר
להו חלח השוטרים משמיעין דבריו לעם: אל יהך לבבכם אל
תיראו ואל תחפזו ואל תערצו חרבע חזהרות: כנגד ארבע׳
דברים שאה״ע עושים לחייס: מגיפין בתרסין: ומריעין
בקרנות: וצווחין בקולס: ורומסין בלהלת סוסים וכהרותס חבל
לקלוק קרבו׳ ושפעת קלגסין הס עיקר המלחמה וחיכס לחייס:

גלית אמר רבי יוחנן שעמד בגלוי פנים לפני
המקום שנא' *ברו לכם איש וירד אלי ואין איש אלא ז"מ ו
המקום שנא' *ה' איש מלחמה אמר הקב"ה הריני שמות טו
מפילו ביד בן איש שנא' *ודוד בן איש אפרתי (הוא) ז"מ ו
[הוה] א"ר יוחנן משום ר"מ בג' מקומות לכדו פיו כפקק ליה
לאותו רשע א' ברו לכם איש וירד אלי. ואידך אם מדכתיב
יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים. ואידך גלית שמו
[דקאמר ליה לדוד] הכלב אנכי כי אתה בא אלי ומדלא
במקלות דוד נמי קאמר ליה אתה בא אלי בחרב כתיב נדו
ובחנית ובכידון דוד הדר א"ל ואנכי בא אליך בשם לכם מכם
ה' אלהי צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת ועי"ל
ויגש הפלשתי השכם והערב א"ר יוחנן כדי לבטלם דכ"ל
מק"ש שחרית וערבית. ויתיצב ארבעים יום [א"ר מדכתיב
יוחנן] כנגד מ' יום שניתנה בהם התורה ויצא איש וירד אלי
הבינים ממחנות פלשתים מאי בינים אמר רב ומשמע מן
שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו דבי השמים
בגלוי פנים נקולפה: ברו נקרו: לכדו פיו (פיו הכאילו) [אמר ז"מ
פיו את כאלוכו]: וירד אלי משמע עלי שהוא יגבר דהל"ל
וילקס לתי: ואידך והכני ואע"ג דהדר אמר ואם אכי אוכל לו
והכיתיו מ"מ פתיקת פיו לרעתו הוה: דוד הדר קאמר ליה
ואני בא וגו' ואין זו פתיקת פיו לרעה דקאמר ליה אתה נח
למשול בי ע"י דבר שאין בו ממש ואכי נח למשול בך בשם שהכאילוהו
אלו: כנגד מ' יום שאיקרה תורה להתקבל ניתן לו כך להתילב:
מבונה מכל מום מתוקן ומנוקה מכל מום של כיעור: שבאחיו

ר' שילא אמרי שהיה עשוי כבנין ר' יוחנן אמר בר מאה פפי וחד נאנאי. גלית שמו מגת תני רב יוסף שהכל דשין באמו כגת. כתיב ממערות וקרינן ממערכות תני רב יוסף שהכל הערו באמו. כתיב
רות מ *ערפה וכתיב *הרפה רב ושמואל ח"א הרפה שמה
ש"נ כ וח"א ערפה שמה ח"א הרפה שמה ולמה נקרא שמה ערפה שהכל עורפין אותה מאחוריה וח"א ערפה שמה ולמה נקרא שמה הרפה שהכל דשין
ש"נ יו אותה כהריפות וכה"א *ותקח האשה ותפרוש את המסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות ולא נודע
משלי כז דבר. ואבע"א מהכא *אם תכתוש את האויל במכתש
ש"נ כח בתוך הריפות בעלי *את ארבעת אלה יולדו להרפה בגת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו מאן נינהו אמר רב
שם חסדא סף ומדון גלית וישבי בנוב כתיב *וחן חניתו

חרנע לקיס הוו כלקמן: בר מאה פפי וחד נאנאי בן התערובות שנתן הרג' לכוזים על לחמו גלילה לקח וכתעברה מן לקד כמלא הרחטן לחניו וכולם מכלפיס. כלכלי זהו לד בלטון פרסי. פפי פלר"שטרוס ולטון לים הניכים שילא מדין לכוזים הרנה: כתיב ממערות ממערות פלשתים: כתיב ערפה שם הלקח ערפה: וכתיב הרפה לשר נילידי הרפה והיא ערפה כלאמרי' [לקמן] שנגזר עליה שיפלו נכיה נקרב ניד נכי רות שדבקה נשכיכה: עורפין אותה הפקירה עלמה כנהמה פניס כנגד עורף: כהריפות קטין כתוזין: סף ומדון וגלית וישבי כולם נספר שמואל: חץ ל' קלי הודיעך הכתוב שלא ספר קלי

וקרינן ועץ חניתו א"ר אלעזר עדיין לא (הגיעו לשבחו) [הגיעו לחצי שבחו] של אותו רשע מבאן שאסור לספר בשבחן של רשעים ולא (לפרסומיה) [ליפתח ביה] כלל אלא להודיע שבחו של דוד : מכילתא דרשב"י לשון חן כמו לך תמכס רש"י

*ויפלו ביד דוד וביד עבדיו [מאי נינהו] דכתי' *ותשק קי ערפה לחמותה ורות דבקה בה א"ר יצחק אמר הקב"ה יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוק' דרש רבא בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ויצאו ממנה ד' גבורים הללו שנאמר *ותשאנה קולן ותבכנה עוד : סס ג"כ כל רות ז

פיסקא בני עמון באין בנצחונו של שובך וכו'. כתיב שובך וכתיב שופך רב ושמואל (ואמרי לה רב אמי ורב אסי) ח"א שובך שמו ולמה נקרא שמו שופך שכל הרואה אותו נשפך לפניו בקיתון וח"א שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך שעשוי כשובך. *אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב ושמואל [ואמרי לה רב אמי ורב אסי] ח"א בשעה שזורקי' חץ עושים אשפתות אשפתו' של חללים וש"ת קיא סס ירמיה ה

גבורתו: לאודועי שבחיה דדוד דכלקס עס גבור כזה:
בני הנשוקה דכתקה לקמותה ליפרך מעמה דלא כתגיירה:
ותבכנה עוד פעס דכייה לעגיל מיכיה כתיב ותזכה קולן
ותבכנה: ארבעה דמעות לבתי נכיות מנ' עיכיס:
כתיב שובך בספר שמואל: וכתיב שופך בדברי הימים: אשפתו
וגו' בקיילות דל כ"כ כתיב ומיידי דכקט פלוגתא דרב

מפני שאומנין בקרב ת"ל כלם גבורים וח"א בשעה שעושים צרכיהם עושים אשפתות אשפתות של זבל וש"ת מפני שחולי מעיים הם ת"ל כולם גבורים אמר רב מרי ש"מ האי מאן דנפיש זבלי' חולי מעים הוא למאי נ"מ ליטרח בנפשיה. *דאגה בלב איש ישחנה ר' אמי ור' אסי ח"א יסיחנה מדעתו וח"א ישיחנה לאחרים:

מזלי יג

קיב **פיסקא** אבל אתם אין אתם כן אלא *כי ה' אלהיכם ההולך עמכם וגו' וה מחנה הארון. וכל כך למה מפני שהשם ו[כל]כנוייו מונחי' *בארון (כיוצא

סד

דניים כ

מג בדבר אתה) [וכן הוא] אומר *וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם אלו סנהדרין. ואת פנחס וה משוח מלחמה. כלי הקדש וה הארון והלוחות ששבו. וחצוצרות התרועה אלו השופרות. תניא לא לחנם הלך פנחס למלחמה אלא ליפרע דין אבי אמו שנא' *והמדנים מכרו אותו אל מצרים. למימרא דפנחס מיוסף קאתי והכתיב *ואלעזר בן אהרן לקח לו

מדנ לא

פליגי להדדי דלמר פנחס זה משוח מלחמה רש"י פ' יש כוהלין וע"ש רש"י דלמית לו שמות ו

ושמואל נדרשה דקרא נקט לה: מפני שאומנין אצל לא גבורים: של זבל מקמת שאוכלין הרבה בגבורה: ש"מ מדקאמר ושמא תאמר קולי מעיים הם: ליטרח בנפשיה לנקב הרפואות נטרס יכנד עליו קוליו:

וכ"כ למה אמר להם ומה היא הנטיקה זו שהנטיקן כי ה' אלהיכם ההולך ולא אמר כי ה' אלהיכם עמכם מה היא הליכה זו דמשמע הולך ממש: שהשם וכל כינוייו מונחים בארון

מבנו׳ פוטיאל לו לאשה [מאי] לאו מיתרו קאתי שפיטם עגלים לע״ז לא מיוסף שפטפט ביצרו והלא שבטים מבוין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע״ז יהרוג נשיא (שבט) מישראל אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמא דאמיה מיתרו ואי אמא דאמיה מיוסף אבוה דאמיה מיתרו דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרי משמע ש״מ:

ת״ר *אשר בנה אשר נטע אשר ארם למדך תורה קיג
ד״א שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח״כ ישא מד
אשה. ואף שלמה אמר(ה) בחכמתו *הכן בחוץ דניי׳ כ
מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך. משלי כד
הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה בשדה לך זו כרם אחר ובנית ביתך זו אשה. ד״א הכן בחוץ מלאכתך זו מקרא ועתדה בשדה לך זו משנה אחר ובנית ביתך זו תלמוד. ד״א הכן בחוץ מלאכתך זו מקרא ומשנה ועתדה בשדה לך זו תלמוד. אחר ובנית ביתך אלו מע״ט. ר׳ אליעזר בנו של ר׳ יוסי הגלילי אומר הכן

היולך עמהם במלחמה: שפטפט ביצרו מלמד [וכנס] לותו ולא
*קטנו: והלא שבטים מבוין אותו כלומריכן נאלו הן הכתרפים"ל מס נו
לפיכך הולרך ליקסו שם פנקס בן אלעזר בן אהרן הכהן: תרי
פוטי מלמד כתיב פוטיאל:
ועתדה בשדה לך וכנגד מלאכתך בשדה לך: תלמוד לתת
סברא [להבין] בטעמי המצות והלכה כדברי מי:

בחוץ מלאכתך זו מקרא ומשנה ותלמוד ועתדה
בשדה לך אלו מעשים טובים. אחר ובנית ביתך
דרוש וקבל שכר:

סס מתני' *ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר"ע
דנדי' כ אומר היראֵ ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול
לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה רבי
יוסי הגלילי אומר היראֵ ורך הלבב והוא המתייראֵ
מן העבירות שבידו לפיכך תלתה לו התורה את כל
אלו שיחזור בגללן ר' יוסי אומר אלמנה לכה"ג גרושה
וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת
ישראל לממזר ונתין הרי הוא היראֵ ורך הלבב:

סס *והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי
דנדי' כ צבאות בראש העם בעקיבו של עם מעמידין
וקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל

ויספו השוטרים על דברי הכהן: בקשרי כמתקשרים לעמוד
לפופים שלא יפרידום חוזים: לפיכך שהירא זהו הירא
מעבירות תלה התורה בכה וכטע וחירס לקזור בגללן כדי שיתלה
בכך הקזרה ולא יתביים לומר מעבירות שבידו הוא ירא וקוזר:
ר"י אומר וכו' בגמ' מפ' במאי פליג לדברי יוסי הגלילי:
בעקיבו של עם בסופו של עם שעומדים שלא יקזרו לקרוביס
לקריה' לכום: מעמידין וקיפין מלפניהם כרחמס שלא
המלחמה מעמידים בני חדס גבורים ממוכים לכך שחס יפול מ'
מן הכלחמים יעמידוהו ויזקפוהו ויגבירו את לבבו בדבריהם:
[ואחרים] ולכשים לחזרים מלחריהם: וכשילין של ברזל

בידיהן וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את
שוקיו שתחלת ניסה נפילה שנא' *נס ישראל לפני ס"ס ע"ב
פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם ולהלן הוא ס"ק ד
אומר *וינוסו ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים ס"ס לק
וגו' בד"א במלחמות הרשות אבל במלחמות מצוה
הכל יוצאים אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה א"ר
יהודה בד"א במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה
הכל יוצאים ואפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה:

עגלה ערופה

פרק תשיעי

משנה מאין היו מודדין ר' (אלעור) [אליעור] אומר קיד
מטבורו ר"ע אומר מחיטמו רבי (אלעור) [אליעור] בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו: מה ע"ב
גמ' במאי קא מפלגי מ"ס עיקר חיותא באפיה הוא יומא פ'
ומ"ס עיקר חיותא בטבורו הוא לימא כי הני תנאי י"ה ע"ב
מהיכן הולד נוצר מראשו וכה"א *ממעי אמי רמ"א
תלי' נעמ

בידיהן לשמור שלא יכוסו וכשילין כעין קלין שקורים מריי"ש:
שתחלת ניסה נפילה בגמ' פריך לימא מינעי ליה שהכיסה
היא תחלת הנפילה: בד"א שקוזרים מן המערכה ויש שאין
זזין ממקומן כמלחמת הרשות: אבל במלחמת מצוה כגון כיבוש
ח"י בימי יהושע הכל יוצאין: ר' יהודה אומר וכו' מפרש בגמ':
עיקר חיותא כו' הילכך עיקר קלל מיקרי ומודדין מיכיה כדכתיב

ירמיה ז אתה גוזי ואומר *גוי נזרך והשליכי אבא שאול אומר מטבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך אפי' תימא אבא שאול עד כאן לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה [רבי מיתצר ולד ממצעתיה מיתצר] אבל לענין ילמי' נשמה דכ"ע באפיה הוא שנא' *כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. ר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו מ"ט דרבי (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב דכתיב *לחת אותה על צוארי חללי רשעים: ירמיקל כח

קטו מו (תניא) א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תור' הבא עגלה בנחל אמר הקב"ה יבא מי שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות. הי פירות אילימא פריה ורביה אלא מעתה אוקן ואסרים הכי נמי דלא ערפינן אלא אמצות:

קטו מה משנה וקני אותה העיר רוחצין את ידיהם במים על מקום עריפתה של עגלה ואומרי' *ידינו

ע"נ דנדי' כח פרק מיהו כתך על הערים תצר סניגות הקלל: אתה גוזי [לתה] מרתץ כי ילרת רתצי תקלה דגוזי לתכח דריסת היא דכתיב גזי כזרך תער רתתך תלתי וגל רתתך: אפי' תימא אבא שאול כר"ע סבירא לי': מ"ט דר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב דתמר מן הלוחר הוא קרוי קלל: דכתי' על צוארי חללי רשעים הילכך ממקו היו מודדין כדכתיב תל הקלל:

אין עושה פירות עגלה בת תכתה לא ילדה: במקום שאינו עושה פירות כתל תיתן קצה: שלא הניחוהו תהרגוהו:

לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על
לבנו עלתה שוקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא
לידנו ופטרנוהו (ולא ראינוהו והנחנוהו. תנא לא בא
לידינו ופטרנוהו) בלא מזונות ולא ראינוהו ופטרנוהו
בלא לויה *והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר מו
פדית ה' וגו' ונכפר להם הדם שאין ת"ל ונכפר להם
הדם אלא רוה"ק מבשרתן אימתי שתעשו כך נכפר
להם הדם:

תניא היה ר"מ אומר כופין ללויה ששכר לויה אין קיו
לה שיעור דכתיב *ויראו השומרים איש יוצא סס ע"כ
מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו סופמ' פ
עמך חסד (ואמת) וכתיב *ויראם את מבוא העיר ומה סס
חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואת
האיש ואת משפחתו שלחו (שנא') *ויולך האיש ארץ סס
החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז תנא הוא לוז שצובעין

[לא בא בידינו ופטרנוהו נגמ' מפ' בלא מזוכות והייכו ידיכו לא
שפכו לא כהרג על ידיכו שפטרכוהו בלא מזוכות והולך
ללסטס את הבריות ועל כך כהרג: ולא ראינוהו והנחנוהו יקילי
בלא קבורה והייכו ועיכיכו לא רלו]: הכהנים אומרים כלכתיב
לעיל וכגשו הכהכים וגו' ולא פירש על מה הם כגשים: שאין
ת"ל ונכפר כלו' וכפר דכתיב בקרא לאו לועכו ולמרו קלי
שיהא לף זה בכלל לתירה לאל מלתא בלכפי כפשה הוא שרה"ק
בשרה את ישראל על ידי משה רביכו לכשיעשו כך וכפר להם הדם:
כופין ללויה כופין את מי שליכו רולה לגוות את קביכו לדך
שילווהו: ויקרא שמה לוז סיפיה דקרא הוא שמה עד היום

בה תכלת. הוא לוו שבא סנחריב מלך אשור ולא
בלבלה. בא נבוכדנאצר ולא החריבה ואף מה"מ
אין לו רשות לעבור בחוכה אלא וקנים שבה בומן
שדעתם קצה בהם (מוציאים אותן) [יוצאים] חוץ
לחומה והם מתים והלא דברים ק"ו ומה כנעני זה
שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו גרם הצלה לו ולזרעו
גי' גמ' עד סוף כל הדורות *המדבר בפיו והמהלך ברגליו לא
מי שעשה כ"ש אלא במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עיקם
לויה להם ר' יוחנן אמר באצבעו הראה להם חניא כותיה
ברגליו דר"י כנעני בשכר שהראה להם באצבע גרם הצלה
לו ולזרעו עד סוף כל הדורות א"ר יהושע ב"ל היה
משלי ו מהלך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה שנא' *כי לויה
חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך וא"ר יהושע ב"ל
בשביל ד' (אמות) [פסיעות] שליוהו פרעה לאברהם
נשתעבד(ו) [ב]בניו ד' מאות שנה א"ר יהודה א"ר כל
המלוה את חברו אפי' ד"א בעיר אינו ניזוק רבינא
אלוויה (לרבה) [לרבא] בר יצחק ד"א בעיר מטא
ליודיה היזיקא ואיתציל. ת"ר הרב לתלמיד עד עיבורה
של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין

הזה ומיניה יליף שלח כתבלבלה ולח קרנה כלחמריכן כ"מ שכח'
עד היום הזה לעולם ולעולמי עולמים הוח: שלא דבר בפיו
ללח כתיב חלח וירחם נחלנעו לו בעקימת שפתים כלקמן:
ולזרעו כלחמריכן שחין מלחך המות שולט בהם: שליוהו פרעה
כלכתיב וילו עליו פרעה חכמים וישלחו לחותו: אינו ניזוק לחותו
היולח לדרך: עד עיבורה של עיר שהוח יולח ממכו והוח בית

לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמרן אלא
רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק ג' פרשאות. רב
כהנא אלוויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בינכו' פ"ק
צניתא דבבל כי מטו התם א"ל ודאי דאמריתו הני
בי צניתא דבבל איתנהו משני אדם הראשון ועד
חשתא אמר ליה אדכרתן מלתא (דר') [דא"ר יוסי
בר חנינא מ"ד *ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם יומיה נ
שם וכי מאחר דלא עבר היכן ישב (ומאחר שלא ישב
היכן עבר) אלא לומר לך ארץ שגור עליה אדה"ר
לישוב נתיישבה ארץ שלא גור עליה אדה"ר לישוב
לא נתיישבה. רב מרדכי אלויה לרב (שימי בר) אשי
מהגרוניא ועד בי קיפאי. ואמרי לה עד בי דורא:
א"ר יוחנן משום ר"מ כל שאינו מלוה [ומתלוה] כאלו קיח
שופך דמים שאלמלא ליווהו אנשי יריחו סס
לאלישע לא גירה דובים בתנוקות שנא' *ויעל משם מ"נ נ
בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים יצאו מן
העיר (ויקלסו) [ויתקלסו] בו ויאמרו לו עלה קרח עלה
קרח שהקרחת עלינו את המקום. מאי נערים ומאי
קטנים א"ר אלעזר נערים שהיו מנוערים מן המצות

הקילון בתוך ע' אמה ומיריס לבתי העיר: בי צינויתא דבבל
מקום הוא ובו דקלים הרבה כמו ליכי הר הנרזל בסרות: לא
נתיישבה והייכו לא יצא אדם עם לא גזר אדה"ר יצוא עם והא
לאמרי ליכאי מיתנהו משכי אדה"ר שגזר עליו אדה"ר יצוא דקלים
ולא (לבר) [יצוא] אחר:

עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום שבשהיו המים הרעים

קטנים שהיו מקטני אמנה (במתניתא) תנא נערים
היו ובובזו עצמם בקטנים מתקיף לה רב יוסף ודלמא
מ"נ ס ע"ש מקומם מי לא כתיב *וארם יצאו גדודים וישבו
מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן קרי לה נערה
וקרי לה קטנה וא"ר פדת קטנה דמן נעורן התם לא
סס נ מפרש מקומה הכא מפרש מקומם *ויפן אחריו
ויראם ויקללם בשם ה' מאי ויראם אמר רב ראה
ממש כדתני' רשב"ג אומר ב"מ שנתנו חכמים עיניהם
בו או מיתה או עוני ושמואל אמר ראה (שנתעברה)
[שכולן נתעברה] בהן אמם ביוה"כ ור' יצחק נפחא
אמר בלוריתו ראה להם כאמוריי' ר' יוחנן אמר ראה
שאין בהם לחלוחית של מצוה. ודלמא בורעייהו
(הוא) [ניהוה הוה] א"ר אלעזר לא בם ולא בורעם
סס עד סוף כל הדורות *ויקללם בשם ה' ותצאן שתים
מז דובים מן היער גו' *רב ושמואל ח"א נם וח"א נם בתוך
נם מ"ד נם יער הוה דובים לא הוו ומ"ד נם בתוך נם
לא יער הוה ולא דובים הוו וליהוו דובים ולא ליהוי
יער משום דבעיתי:

היתה פרכסתן להניח מיס ולמכור: מקטני אמנה סהיו
דולגין ספסקה פרכסתן נסניל סנתרפאו המיס: ודלמא קטנים
ממש הוו ועל סס מקומס נקראו נערים סהיו מן נעורן: הכא
מפורש מקומן יריקו: וליהוו דובים ולא ליהוי יער מאי עניך
ליה יער דקרי ליה נס: דבעיתי הדוניס להתגרות דהס כסלין
מקוס קרוב להס לכוס ולהתקנח וכסקרונין ליער יולאין (ונלאין)
נהנטקה:

*וחבקענה מהם ארבעים ושני ילדים א"ר (יוסי קיט בר') חנינא בשביל מ"ב קרבנות סס
שהקריב בלק מלך מואב הובקעו מישראל מ"ב מ"כ ג
ילדים איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק הוריות
אדם בתורה ובמצות ואע"פ שלא לשמ' שמתוך שלא וכ"ק וע"ש
לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב רמ"ק
בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות שיצא ממנה
שלמה שכתוב ביה *אלף עולות ועלה שלמה וא"ר מ"ק ג
יוסי (ברבי) [בן חוני] רות בתו של עגלון בן בנו של
בלק מלך מואב היתה. תאותו מיהא לקללה הואי.
*ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר מ"כ ג
טוב כאשר אדוני רואה והמים רעים והארץ משכלת
וכי מאחר דמים רעים והארץ משכלת מאי מושב
העיר טוב א"ר חנין חן מקום על יושביו:
א"ר (חנינא) [יוחנן] ג' חנות הן חן מקום על יושביו קכ
וחן אשה על בעלה. וחן מקח על מקחו. ת"ר ג' סס
חלאים חלה אלישע א' על שגירה דובים בתינוקות

זכה ויצתה ממנו רות זילח ממכה דוד ושלמה שהרגו להקריב
קרבנות חלמח זה היה שכרו: לקללה הוי למעט את ישראל
ואותה כוכה כאן כתקיימה: ואלא מאי טיבותיה דמקום הוא
והמים רעים והארץ משכלת: חן מקום על יושביו ואפי' הוא
רע כרחה להם טוב:
חן אשה על בעלה ואפי' היא מכוערת כוחלת עין בעיניו:
אחד שגירה דובים בעון שגירה לוגים בתינוקות:

ואחד שדחפו לגיחוי בשתי ידיו וא' שמת בו שנאמר
סס יג *ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו :
קבא ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא
סס כאלישע שדחפו לגיחוי בשתי ידיו כו'. אלישע
מלק מה היא דכתיב *ויאמר נעמן הואל קח ככרים גו'
וע"ש וכתיב *ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש
רש"י מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף
מ"ב ה ולקחת בגדים וזתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים
סס ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל
א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה
שרצים (בא ועמד לפניו) אמר ליה רשע הגיע העת
סס (שאתה מבקש) ליטול שכר שמנה שרצים *וצרעת
נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע
סס ז כשלג. *וארבעה אנשים היו מצורעים א"ר יוחנן זה
סס ח גיחוי ושלשה בניו *ויבא אלישע דמשק למה הלך
א"ר יוחנן שהלך להחזירו לגיחוי בתשובה א"ל חזור
בך א"ל מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים
אין מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד א"ד אבן
שואבת תלה לו לחטאת ירבעם בן נבט והעמידה בין

חלה קל קליו תרי וקל לחזר ימות נו :

מי שקל כולי האי נהלי קרא כתיב זמוכה דנרים כסף ובגדים
לאן ובקר ועבדים ושפחות וזתים וכרמים : כסף ובגדים
הוא דשקל דכתיב וילך ככרים כסף בשני קריטים ושתי קליפות
בגדים : בח' שרצים בפ' זמכה ארלים נשם' שנת : הגיע עה
ליטול שכר תורתך בעוה"ז : אבן שואבת זמגנהת המתכת

הארץ ובין השמים וא"ד שם חקק לה על שפתה
והיתה אומרת אנכי ולא יהיה לך וא"ד רבנן מנע
מקמי אלישע דכתיב *ויאמרו בני הנביאים אל מ"ג ו
אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם
לפניך צר ממנו מכלל דמעיקרא לא הוו [דחיק] תניא
ר"ש בן אלעזר אומר יצר תנוק ואשה תהא שמאל
דוחה וימין מקרבת:

משנה משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה משבא קכב
אלעזר בן דינאי ותחנה בן פרישה היה נקרא סס
חורו לקרותו בן הרצחן. משרבו הנואפים פסקו המים ינאי מלכא
המאררים וריב"ז הפסיקם שנא' *לא אפקוד על קטליכהו
בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם לרבנן
עם הזונות יפרדו משמת (יוסף) [יוסי] בן יועזר איש כדלמרי'
צרידה (יוסף בן יוחנן) [ויוסי בן יהודה] איש ירושלי' בקידושין
בהלומד
הוסיף ד

מן הארץ ומעמידו נאויר בלא כגיעה ועל ידי לחתו חנן העמיד
העגלים של ירצעם נאויר: רבנן מנע לוקה היה את התלמידים
מלפני אלישע כשהיה משמש לפניו: דכתיב לאקר שפירש ממנו:
המקום אשר אנחנו יושבים בית המדרש של רבינו: צר ממנו
שכתוספו התלמידים שהיה גיקוי לוקה: [יצר של תשמיש תקרבנו
בימין שלא יקוץ בפריה ורביה וכן תיכוך פן יברח ויחבל את עלמו
ואשה אף היא בעתה קלה ואם ירדפוה תלא לתרגות רעה:
בטלה עגלה ערופה שהרי מכירין היו בהן מי הרגיל להרוג:
לא אפקוד (עוד) על כיאוף כשותיכם לנודקן כסוטות
[ומפני מה על בנותיכם כי תזניכה ועוד] כי הם עם הזונות

מיכה ו בטלו האשכולו' שנ' *אין אשכול לאכול בכור' אותה נפשי. יוחנן כה"ג העבי' הודיו' המעש' ואף הוא בטל
סס ע"נ את המעוררין ואת הנוקפין *עד ימיו היה פטיש מכה בירושלי' כל ימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי.

יפרדו הס עלמן כוחפי' כפרדי' הללו: האשכולו' דגמ' מפרש שהכל נהס עד ימיהס לא היה מקלוקת בחכמי ישראל כולס היו לומרים דברים כהתיכתן למשה מסיני והס הרחשונים שנקלקו בסמיכות הקרבנות ביום טוב כלאמרי' בקגיגה והוא היה מקלוקת רחשון שהיה בישראל בדברי תורה: העביר הודיות המעשר [מפ' דגמ'] (לפי שלא היו יכולין לומר ככל מלותך חשר לויתני לפי שהקב"ה לוה לתת מעשר רחשון ללויס והס היו כותכים בחותו זמן לכהנים וזה היה בגזירת דיבו של עזרא הסופר לפי שכשעלה עזרא לא עלה עמו לוי כמו שביחר הכתוב ולרידה בעס ובכהנים ובני לוי לא מלחתי שס וקנס הלויס שלא יתבו להס מעשר ויתבו לכהנים): מעוררין [דגמ' מפרש] (הס הלויס שהיו לומרים בכל יום בשעת קריחת השיר על הקרבן עורה למה תישן ה' והוא שתקן מזה ולוה שלא לחמרה עוד לפי שהיו לומרים זה הפסוק כשלו היו מדברים עס הגס והיו לועקים עליו בזה הפסוק וזה מה שחיבו רחוי לעשות ולומר כלפי מעלה: נוקפין ל' הכחה כמו נוקף בשלבע וזו היא עבודה שהיתה בחקדש ואין לריך להחריך בפירושס): פטיש מכה בירושלים בנית כפקים בשולו של מועד לעשות מלחכת דבר החבד שמותר במועד ועמד הוא וגזר על שלא כפקים לפילו בדבר החבד מפני שהקול כשמע למרחוק ואין הכל יודעין שהוא דבר החבד והכי לחמרינן לה בפ"ק: כל ימיו לא הוצרך אדם לשאול לחבירו על הדמאי שס מעושר שס לשו

מח *משבטלה סנהדרין בטל השיר מבתי המשתאות שנאמר *בשיר לא ישתו יין יימר שכר לשותיו ישעי' כד
משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים.
משחרב בה"מ בטל השמיר ונופת צופים ופסקו
אנשי אמנה שנאמר *הושיעה ה' כי גמר חסיד תליס יב
כי פסו אמונים מבני אדם. רשב"ג אומר (משום ר"ש
בן הסגן) [העיד ר' יהושע] משחרב בהמ"ק אין לך
יום שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם
הפירות רבי (שמעון) [יוסי] אומר אף ניטל שומן
מט הפירות. *בפולמום של אספסיינוס גזרו על עטרות
חתנים ועל האירוס. בפולמום של טיטוס גזרו על
עטרות כלות ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יוונית
בפולמום האחרון גזרו שלא תצא כלה באפריון בתוך

שהוא התקין שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרין: בטל השיר
נגמ' מפרש (מדכתיב זקנים מצער שנתו נקורים מכגיפתם
וכשפסקו הסנהדרין והם הזקנים שאמר הקב"ה עליהם תתן לך
נכל שעריך כפסק השיר ג"כ): נביאים הראשונים [נגמ' מפ']
(הם נביאי בית ראשון אבל נביאי בית שני והם חגי וזכריה ומלאכי
וקנריהם קורין אותם נביאים אחרונים): נופת צופים [נגמ'
מפ'](פי' הרמב"ם ז"ל מין דבש שהיה בא מא"י נקרא לופים היה
אחד כפלא נמראה ונטעמו ונריח): אנשי אמנה נוטרין נהקב"ה
וסומכין עליו לעשות טוב ואין לוחצין לחסרון: [בפולמום קיל
שהניח אספסייכוס על ירושלים: בפולמום של טיטום שהניח
הורקנוס אחריסטובולוס אחיו ובין זה לזה היו קמצים ובתים שכה
כדאמר נס"ע: בפולמום האחרון הוא אל קורבן הבית ואל

העיר ורבותינו התירו שתצא כלה באפריון בתוך העיר. משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי בטלו השקדנים. משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת ר"ע בטלה כבוד התורה. (משמת ר' יהושע פסקה טובה מן העולם. משמת רשב"ג בא גוביי ורבו צרות משמת ראב"ע פסק העושר מן החכמים). משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה משמת רבי יוסי קטינתא פסקו החסידים ולמה נקרא שמו קטינתא שהיה קטנותן של חסידים. משמת רבן יוחנן בן זכאי בטלה

ליכו במשנה כמן

טיטוס כמי הוה: באפריון בתוך העיר שהיו מוליכין לותה מדית מדיה לבית בעלה ואפריון של מעילים וטליתות מוזהבות מוקפות לה: מושלי משלות לתת לות לתלת וטעם לחכמה ליככם נה בשער ניכה כגון משלות שועלים דאמר בסנהדרין (ד' ל"ק) כי הוה דרים ר' מאיר בפירקא הוה דרים תלתא שמעתא ותלתא לגדתא ותלתא מתלי: שוקדנים שוקדין על דלתות נה"מ לילה ויום כדאמר בימות (ד' ס"ג) אבל מה לעשה שכפני קשקה בתורה: הדרשנים שהיה נקי בטעמי המקראות כדאמר לא זכיתי שתאמר יליאת מלריס בלילות שדרשה בן זומא: בטל כבוד תורה שהיה כותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל לות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות כגון בת ובת אבי דורש (בסנהדרין דף כ"א) וזה כבוד תורה גדול שאין נה דבר לבטלה: אנשי מעשה בטוך בקשיבותו ועושה מעשים מופלאים כדאמר בתענית כמטי בשוריך ואמר לקומץ ילק ולעזים להביא שאבים בקרביהם: קטנותם של חסידים שהיו הקסידים הולכים וכלים והוא היה

ויו החכמה. משמת ר"ג הזקן בטל כבוד תורה ומתה
טהרה ופרישו' משמת ר' ישמעאל בן פאבי בטלה ויו
הכהונ' משמת ר' בטלה ענוה ויראי' חטא. [*גמ' ת"ר] גי' רס"ל
ר' פנחס בן יאיר אומר מיום שחרב בהמ"ק בושו
חברים ובני חורין וחפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה
וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי לשון הרע ואין דורש
אין מבקש [ואין שואל] ועל מי יש לנו להשען על
אבינו שבשמים:

[פיסקא משרבו הנואפין וכו'] ת"ר *ונקה האיש קכג
מעון והאשה ההיא תשא את עונה בומן מז
שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו ע"ב
אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו מדבר ה
ואומר *לא אפקוד על בנותיכם וגו' מאי ואומר וכ"ת הוסף ד
עון דידיה אין דבניה ודבנחיה לא ת"ש לא אפקוד על

מקטניהם וסופס: זיו החכמה זה לח ידעתי מה הוח: משמת
ר"ג הזקן בטל כבוד התורה במסכת מגילה לחמר שעד שמת
הוח היה בריחות בעולם ולח היו למדין תורה חלח מעומד
ומשמת הוח ירד קולי לעולם והולרכו ללמוד תורה מיושבת: בטל
זיו הכהונה שהיה ככס ועשיר וכהנים רבים לוכלים על שלקנו:
לבני חורין מיוקסין: חפו ראשם שגברו יד עזי פנים ומזרים
שהם עשירים וחלו עניים: נדלדלו אנשי מעשה חין קם להם:
ואין דורש לישרחל: ואין מבקש עליהם רחמים:]
מנוקה מעון מעון כיחוף מחת' החסור' לו בין מזו שכשתר' בין
מחקרת: עון דבניה ודבנחיה שהם נוקפים: לא חיכו
מוכע לת לחמו מלבדוק: ת"ש לא אפקוד לבדוק לת הנשים

בנותיכם כי תזנינה וגו' וכ"ת עון דאשת איש אין עון
הושע ד דפנויה לא ת"ש *כי הם עם הזונות יפרדו ועם
הקדשות יזבחו [וגו' מאי] ועם לא יבין ילבט. א"ר
אלעזר אמר להם נביא לישראל אם אתם מקפידים
על עצמיכם מים בודקים נשותיכם ואם לאו אין מים
בודקים נשותיכם:

קכד משרבו בעלי הנאה נתעוותו הדינין ונתקלקלו
סס המעשים ואין נוח בעולם. משרבו רואי
דניים ל פנים בדין בטל *לא תגורו ופסק *לא תכירו פנים.
סס ופרקו מהם עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם
משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף ונסתלקה
תלים פב שכינה [משום] שנא' *בקרב אלהים ישפוט משרבו
בבא בתרא פרק המוכר ועיין רש"י יחזקאל לג יעשיה ה *אחרי בצעם לבם הולך רבו *האומרים לרע טוב
ולטוב רע משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו
הוי הוי בעולם. משרבו מושבי הרוק רבו היהירים

ומה טעם על נשותיכם כי תזנינה:

נתעוותו הדינין דמתוך שהם נעלי הכלה אין מטריחין עלמן
לעיין בדין ובחיסור ובהיתר להורות לכבוד ומתוך כך
כתקלקלו המעשי' וכיון שכן אין להקב"ה כחת בעולמו ואין עולמו
כוק לו: לוחשי לחישות עורכי הלייכין ומתלקטי' עם הלייכין
לפתוק בהם פתק בזכותו של זה ובקונטו של זה: רבה חרון אף
שעל הטיית המשפט לף וקרון בחיס שכח' חס עכה תעכה וגו'
וקרה לפי: הולכים אחרי בצעם להכלתם: האומרים לרע
טוב שמשבקין לת הרשעים: רבו הוי הוי לכתיב הוי הוי בההיל
פרשתל טובל: מושבי הרוק מלריכי הרוק ומדת גלוה הוא:

ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה
משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירי'
שאין דורנו רואין אלא לפנים. איני והאמר (רב מרי)
[מר] האי מאן דמייהר אפי' אאינשוי ביתיה לא
מתקבל שנא' *ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה מנקוק נ
אפי' בנוה שלו (אין מתקיים) מעיקרא קפצי עלייהו
ולבסוף מתולי עלייהו. משרבו מטילי מלאי על בעלי
בתים רבה השחד והטיית המשפט ופסקה הטובה
משרבו מקבלני טובותיך ומחזקני טובותיך רבו איש
הישר בעיניו יעשה שפלים הוגבהו וגבוהים הושפלו
ומלכותא אולא ונולא משרבו צרי עין רבו טורפי
טרף ורבו מאמצי הלב וקופצי ידים מלהלוות ועברו
על מה שכתוב בתורה *השמר לך פן יהיה דבר עם דנלי' מו
לבבך בליעל משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים

ונתמעטו התלמידים כדקיימא לן סימן לגסות הרוח עכיות של
תורה: חוזרת על לומדיה מזכרת לולי תמלא לומדי': ולבסוף
מתולי עלייהו כמאמרו בעיניהם: מטילי מלאי הדייני' מטילין
פרקמטיא שלהם על בעלי בתים היודעים בטוב סחורה שיסתכרו
הדייני' על ידם: רבו איש הישר בעיניו יעשה שהרואה שהדיין
מסניר לו פניס מפני טובה שעשה לו ליכו ירא ומכו: שפלים
הוגבהו שאין חיית גדולי' על הקטנים ואין כיכר בין גדוה לשפל:
ומלכותא מלכות של ישראל: [אולא ונולא] הולכת ומתגוללת:
צרי עין מלהנות לאחרים נמוכם: טורפי טרף גזלנים:
ומאמצי הלב מן העניי' לרמס:

שרי . דגרדאי אסיר · רב הונא בטל ומרא קם מאה אווזי בווזא ומאה סאוי חיטי בווזא ולא איבעין אתא רב חסדא ולזל ביה איבעי אווזא בווזא ולא אשתכח אמר רב יוסף ומרי גברי ועניין נשי פריצותא . ומרן נשי וענו גברי כאש בנעורת למאי נ"מ לבטולי הא מקמי הא א"ר יוחנן כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר *הוי משכימי יש"י ה בבקר שכר ירדפו וגו' והיה כנור ונבל ותוף וחליל ויין משתיהם גו' מה כתיב אחריו *לכן גלה עמי מבלי סם דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמים לתורה שתשתכח מלומדיה וישח אדם וישפל איש שגורמי'

שקורצין וחיכו חלח לכוין חת השוערים לתלמיה' שהולכים לקול השיר שערך עליהם: שרי שחיכו חלח לזרזן במלחכתן (ושלח יעפו): דגרדאי חיכו חלח לשחוק: בטל ומרא גזר על דורו שלח יזמרו בבימת המשתחות: ולא איבעיין לח היו רולים לקנותם בכך: ולזל בה לח הקפיד למקות בידם: כאש בנעורת לפי שהעוכה מטה חזכו לשמוע חת המזמר לעכות חקריו וכמלחו החכמים כותבין בדם לקול הכמים וקול בחמה ערוה כדכתיב השמיעני חת קולך ומדעיר חת ילרו כחם בנעורת חבל זמרי גברי ועכיין כחי קלת פרילות ים דקול בחמה ערוה חבל חין מדעיר ילרו כל כך שחין המזמרים מטים חזכם לקול העוכין: לבטולי הא מקמי הא לחם חין שומעין לכו לבטל חת שביה' כקדים לבטל חת זה שהוח כחם בנעורת: צחה צמא למחין מתרגמינן לקווכח:

מזלי טו וקצרו השנים משום שנא' *ושונא מתנות יחיה משרבו
וחוחי הלב רבו מחלוקת בישראל משרבו תלמידי
שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת
בישראל ונעשית תורה כשני תורות* :

ומזרנו ומקנלי נדקה מן הכבדים היו ישראל לפכים כנ"ל בגמ' וע' רש"ל

פיסקא משבטלה סנהדרין בטל השיר [מביא המשתאות] שנא' *בשיר וגו' ומנ"ל דבסנהדרין כתיב אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא *זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם אמר רב אודנא דשמע ומרא תעקר . אמר רבא ומרא בביתא חורבא בסיפא שנא' *קול ישורר בחלון חורב בסף כי ארזה ערה . מאי כי ארזה ערה א"ר יצחק] בית המסוכך בארזים עיר הוא אלא] אפי' בית המסוכך בארזים מתרועע (א"ד אפילו בית המסוכך בארזים עיר הוא) . אמר רב אשי ש"מ כי מתחיל חורבא בביתא בספא מתחיל שנא' חורב בסף ואבע"א מהכא *ושאיה יוכת שער . אמ' מר בר רב אשי לדידי חזי לי ומנגח כחורא . אמר רב הונא ומרי דנגדי ודבקרי

קכט מח

יחזי' כד מיכה ה לפכיה נ

יחזי' כד

וחוחי הלב שלין מטין לזכיהם לשמוע יפה מפי רנס ומומכים
על ניכתס מלקלק על שמועתס :

[וכי בית המסוכך בארזים עיר הוא שלא יהא כוך ליקרע :]
מתרועע לשון ערה (לשון גילוי) כמו ערו ערו : בספא
מתחיל מלסקופת הבית ופתקיו : שאיה בית השוקה מלין יושב
ומתוך כך שעיריס מרקדיס שס ומכגקין וכותתין לת שעריו :
ומרא דנגדי מוסכי ספיכות נקבל : ודבקרי שמזמרין בשעה

שרי . דגרדאי אסיר · רב הונא בטל ומרא קם מאה
אווזי בזווא ומאה סאוי חיטי בזווא ולא איבעין אתא
רב חסדא ולזל ביה איבעי אווזא בזזוא ולא אשתכח
אמר רב יוסף ומרי גברי וענין נשי פריצותא . ומרן
נשי וענו גברי כאש בנעורת למאי נ"מ לבטולי הא
מקמי הא א"ר יוחנן כל השותה בארבעה מיני ומר
מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר *הוי משכימי ישעי' ה
בבקר שכר ירדפו וגו' והיה כנור ונבל ותוף וחליל
ויין משתיהם גו' מה כתיב אחריו *לכן גלה עמי מבלי שם
דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין
רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמים לתורה
שתשתכח מלומדיה וישח אדם וישפל איש שגורמי'

שקורצין וחיכו חלח לכוין חת השוערים לתלמיה' שהולכים לקול
השיר שערך עליהם: שרי שחיכו חלח לזרזן במלחכתן (ושלח
יעפו): דגרדאי חיכו חלח לשחוק: בטל ומרא גזר על דורו
שלח יזמרו בביתם ובבית המשתחות: ולא איבעיין לח היו רולים
לקנותם שכך: ולזל בה לח הקפיד למקות בידם: כאש בנעורת
לפי שהעוכה מטה חזכו לשמוע חת המזמר לעכות חקריו וכמלחו
החכמים כותבין לבם לקול הכשים וקול בחשה ערוה פלכתיב
השמיעני חת קולך ומבעיר חת ילרו כחש בנעורת חבל זמרי גברי
ועכיין כשי קלת פרילות ים דקול בחשה ערוה חבל חין מבעיר
ילרו כל כך שחין המזמרים מטים חזכם לקול העוכין: לבטולי
הא מקמי הא חם חין שומעין לכו לבטל חת שביה' שקדים לבטל
חת זה שהוח כחש בנעורת: צחה צמא למחין מתרגמינן לשווכח:

שפלות לשונאו של הקב"ה ואין איש אלא הקב"ה
שמות טו שנא' *ה' איש מלחמה. *ועיני גבוהים תשפלנה
ישעיה ה שגורמים שפלות לשונאיהם של ישראל ומה כתיב
אחריו לכן הרחיבה שאול נפשה וגו':

קכו פיסקא משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים
סם ע"ג ותומים. מאן נביאים הראשונים [א"ר הונא]
שמואל ודוד ושלמה רב נחמן אמר בימי דוד ומנין
סליק ומנין לא סליק שהרי שאל צדוק ועלתה לו
ס"ג טו [שאל] אביתר ולא עלתה לו שנא' *ויעל אביתר מתיב
ד"ה ג כו רבה בר שמואל *ויהי לדרוש אלהים כל ימי וכריהו
המבין בראות אלהים מאי לאו באורים ותומים לא
בנביאות ת"ש משחרב בהמ"ק ראשון בטלו ערי
מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד

הרחיבה שאול נפשה לחקר שהניחו ה' פורענויות הללו לעולם
סופם כופלים כגיהנם:

ומנין סליק פעמים עלה נידם שכעכו ופעמים שלח עלה נידם
שהרי כשנדק דוד מפני אבשלום וילח מירושלים שחל לדוק
נאוריס ותומים ועלתה לו שהזינוהו וחל אביתר ולח עלתה לו
שכח' ויעל אביתר הכהן עד תם וגו' שכסתלק מן הכהונה מפני
שלח כעכה נאוריס ותומים והכי תניח נס"ע גבי אהרון ונדרקו
מפני אבשלום נכו ילח עמו עד שעלה נמעלה הזתים וחל נאוריס
ותומים וכסתלק אביתר מן הכהונה הגדולה וככתם לדוק תקתיו
כדכתיב ויאמר המלך לדוק השב את הארון וגו': כל ימי זכריהו
בן יהוידע שהי' בימי יואש: ערי מגרש ערי לויים שהטעינן הכתוב

ואם לחשך אדם לומר *ויאמר התרשתא להם אשר עזרא נ
לא יאכלו בקדש הקדשים עד עמוד הכהן לאורים
ותומים [אמור לו] כאדם שאומר לחבירו עד
שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן
מאן נביאים הראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי
דאיקרו אחרונים דתניא משמתו נביאים האחרונים סנהדרין
חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל פ"ק
ועדיין היו משתמשין בבת קול וכו': ע"ז
רמ"ח

פיסקא בטל השמיר. ת"ר שמיר שבו בנה שלמה קכו
את בהמ"ק שנא' *והבית בהבנותו אבן סס
שלמה מסע נבנה וגו' דברים כתבן דברי ר' יהודה מ"ק ו
א"ל ר' נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר
*כל אלה אבנים יקרות במדות גזית ומגוררות במגירה סס ו
מבית ומבחוץ אלא מאי לא נשמע בבית בהבנותו
שהיה מתקנן מבחוץ ומכניסן מבפנים אמר (רב נחמן)
[ר'] נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש ונראין דברי
רבי נחמיה באבני ביתו ולר' נחמיה שמיר למה לי

מגרזות: עד עמוד הכהן וגו' מלמד היו אורים ותומים נבית
שכי: אמור לו לא שהיו אורים ותומים אלא כאדם האומר
לחבירו וכו' מלמד כל ימי מקדש רצון היו: דתניא לאחר זכריה
ומלאכי נקראו אחרונים:

דברים כתבם כמשמען אבן שלמה מסע כמה שהוסעו מן ההר
ולא סתתוה עוד בכלי ברזל: והלא כבר נאמר מגוררות
במגירה וגו': שמיר למאי אתא לאמריכן בפ' גיטין שהניחו

לאבני אפוד כדתניא אבנים הללו אין כותבין
שמו' כח עליהם בדיו משום שנא' *פתוחי חותם ואין מסרטין
סס עליהם באיזמל [משום] שנא' *במלואותם (הא
כיצד) [אלא] כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר
ומראה להם מבחוץ והם מחבקעים מאליהם כתאנה
שמתבקעת בימות החמה ואינה חסרה כלום [וכבקעה
זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום].
ת"ר שמיר זה בריותו כשעורה ומששת ימי בראשית
נברא ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו וכיצד
מצניעין אותו כורכין אותו בספוגין של צמר ומניחים
אותו באיטוני של אבר מלאה סובין שעורין:

קכח **פיסקא** ופסקו אנשי אמנה. מאי אנשי אמנה א"ר
סס יצחק אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה.
דתניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר
מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר
וכריה ד אלעזר מ"ד *כי מי בן ליום קטנות מי גרם לצדיקים
שיתבובו שלחנם לע"ל קטנות שהיתה בהם שלא

ע"י חזמלחי מלכח דזידי: אבנים הללו שנחפוד ויקון: פתוחי
חקק חזמע: במלואותם שיהו שלמות שלח יהו חסרות מהן
כלום: ומראה להם שמיר על פני הדיו בקרן החות: איטוני
של אבר גונחת חז"ח בלע"ז:

שמאמינים בהקב"ה נוטקין נו לוותר חמוכס לכוי הידור מלוה
ולכדקה ולהולכות שבתות וימים טובים: שיתבובו
שולחנם לע"ל שחין מקבלין שכר שלם והכי חזמע כי מי בן ליום

תאמינו בהקב"ה. רבא אמר אלו קטנים בני רשעי
ישראל *שמבובוים דין אביהם לע"ל אומר לפניו מט
רבש"ע מאחר שאתה עתיד ליפרע מהם למה אתה
הקהית שיניהם בם:

א"ר אילעא בר *ברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו קכט
כל ישראל מוכרי רבב שנא' *שיתה ה' מורה סס
להם ידעו גוים אנוש המה סלה וא"ר אילעא בר נגמ' לית'
ברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק היו שני ת"ח יבמי'
מתכסים בטלית א' ועוסקים בתורה שנא' *ה' שמעתי תהלי' ט
שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו א"ת בקרב חבקוק ג
שנים אלא בקירוב שנים. וא"ר אילעא בר' ברכיה

קטני' בני רשעי ישראל אמתו כשהן קטנים: שמבובוין דין
אביהם קורעין דין אביהם כשהגין לדוכס אומרין לפניו כו':
הקהית שיניהם בם למה החגלתם ולערתם עליכו במותיכו
וכפרעת מהם נקייהם:

מוכרי רבב עכיים: רבב הוא דבר מחום כמו קלב ושומן וכדבק
בנגדיה' וכמחסין ואין לך לדם מתעסק בהם אלא עכי:
שיתה ה' מורה להם לעיל מיניה כתיב כי לא לכלך ישכך אדיון
תקות עכיים תאבד לעד אמתה ה' מורה להם תן להם מרות לאותן
עכיים עושר אמתיו הכושי' כוהגים בהם כבוד וילעו הכושים
שהם אכזם ואיכם אלוהות אחין כל הכבוד וגדולה שלהם:
מחכסין בטלית אחד מרוב עוכי: בקרב שנים אותה פעולה
שלך תהייכו ל"ת שהיא בקירוב שכיים שאכיים (רולים) [לריכין]
להתקרב כאחד בכסוי אחד: חייהו רפאהו והרווח להם ותן להם

שני ת"ח המהלכים בדרך ואין ביניהם ד"ת ראוין
מ"ב נ לישרף שנא' *ויהי המה הולכים הלוך ודבר והנה
רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו
בסערה השמימה וגו' טעמא דאיכא דבור הא ליכא
דבור ראוין לישרף. וא"ר אילעא בר ברכיה שני ת"ח
הדרין בעיר א' ואין נוחין וה לוה בהלכה א' מת וא'
דניים ד גולה שנא' *לנום שמה רוצח אשר ירצח את רעהו
הושע ד בבלי דעת ואין דעת אלא תורה שנא' *נדמו עמי מבלי
הדעת א"ר יהודה בריה דר' חייא כל העוסק בתורה
ישעיה ל מתוך דוחק תפלתו נשמעת שנא' *כי עם בציון ישב
בירושלים בכו לא תבכה חנון יחנך לקול זעקך וגו'
וכתיב בתריה ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ ר' אחא
שם בר חנינא אומר אף אין הפרגוד נופל לפניו שנא' *ולא
יכנף עוד מוריך ר' אבהו אמר (אף ווכה ומקבל פני)

קיומס: המה הולכים הלוך ודבר כל"ת כאליהו וכאליישע כתיב:
ראוין לישרף שעל מכת כן נא רכב אש עליה': א' מת ע"י
ס"מ ומס קנרו שהרגו בשוגג: וא' גולה לערי מקלט *וא"כ מיתה סימן
אין כאן למיתה וגלות סימן לגלות שאף' מת ואקד גולה: בבלי דעה על
שלא היה להם דעת להיות מלמדים זה את זה ולמדין זה מזה:
נדמו עמי סיפא דקרא ותשכח תורת אלהיך: כי עם בציון ישב
אלו יושבי ישיבת תורה וסיפא דקרא אזון יאכף לקול זעקך: לחם
צר נמי הכתוב מדבר נמי שמזוכותיו קשין עליו ואף עפ"כ יושב
ועוסק בתורה: פרגוד מקילה: לא יכנף לא יתכסה ממך
נכנף נגדו ומקילתו:

[משביעין אותו מזיו] שכינה שנא' *והיו עיניך רואות את מוריך: ישעיה ל

פיסקא אין יום שאין בו קלקלה וכו'. אמר רבא כל קל יום ויום מרובה קללתו משל חבריו שנאמר *בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר הי בקר אילימא בקר דלמחר מי ידע מאי הוי אלא דחליף ואויל ואלא עלמא אמאי קאי אקידושא דסדרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא שנאמר *ארץ עיפתה כמו אופל צלמו' ולא סדרים ותופע כמו אופל הא יש סדרים תופיע מאופל [פיסקא] ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם הפירות וריחם דנרי' כח מיכ י

והיו עיניך רואות וגו' וכן נתריה לח יכנף כתיב וגו':

דלמחר מי יתן שיבח יום: מי ידע חס ייטב מן הלילה: אלא דחליף מי יתן והיה זה (כליל)[יום הנח כזה] שענר: אלא עלמא אמאי קיים מחקר שהקללה הולכת ורבה: אקידושא דסדרא סדר קדושה שלח תקנוה חלח שיהו כל ישרחל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט שחומרים קרייתו ותרגומו והם כעוסקים בתורה וכיון שכוהג בכל ישרחל בתלמידים ובעמי הארץ ח"ת כחן שתים תלמוד תורה וקדושת השם קניד הוח. וכן חמן יהח שמיה רבה מנרך שעוכין לחר ההגדה שהדרשן דורש בדברים בכל שבת היה כוהגין כן ושם היו כקבלים כל העם לשמוע שחיבו יום של מלחכה ויש כחן תורה וקדושת השם סדרים סדרי פרשיות [דתור']: טהרה שפסקה מישרחל: בטלה טעם הפירות וריחם שמתוך שהם טהורים וכוהגים בטהרה חף

מעשר ביטל שומן דגן רב הונא אשכח תמרתא
דחנוניתא כרכה בסודריה אתא רבה בריה א"ל
קא מורחנא מינך ריחא דחנוניתא א"ל בני טהרה
יש בך יהביה ניהלי' אדהכי אתא (רבא) [אבא] בריה
שקלה יהבה ניהלי' א"ל בני שמחת את לבי והקהית
את שיני [היינו] דאמרי אינשי רחמי דאבא אבני
ורחמי דבני אבני דהוה (להו) [ליה] רב אחא בר
יעקב איטפיל ביה בר' יעקב בר ברתיה כי גדל א"ל
אשקיין מיא א"ל אטו ברך אנא בר ברתך אנא והיינו
דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא:

קלא (רבי יהושע) [ר"א הגדול] אומר מיום שחרב בית
חמדתנו שרי חכימיא למהוי כספריא וספריא
גי' גמ' *כתלמידיא ותלמידיא כעמא דארעא ועמא דארעא
כחזקיה

הקנ"ה מטהר פירותס מטעס רע וריק רע: מעשר ביטל
שומן דגן נעון פיסוק מעזרות פסק זומן הדגן כשמו של מעזר
דאיקרי קלנ כדכתיב כל קלנ יהר וגו': דחינוניתא שמכה וס
נה ריק טוב ומין תמרי' הוא לעלמן: טהרה יש בך לפיכך
מריקה לך ולא נטל ריק (מאכלך) [מאכלך]: אתא בריה נריה
דרבה בר רב הוכא: א"ל רב הוכא לנריה: שמחת את לבי
נטהרתך: והקהית את שיני שהרחיתני שלהנתך על נכך יותר
מעלי שכטלת ממכי וכתת לו: רחמי להנה: איטפל ביה גדלו
נניתו: רבי רבי גדל גדל לותי ולעפ"כ לייכי נרך: בן ברתך
אנא ולין עלי לכנדך כנן:

שרו חכימיא התקילו הקכמים: ספריא מלמדי תינוקות שהס
קטנים מן הקכמים: כעמא דארעא כעמי הארץ:

*אולא (ומנוולה) [ורלרלה] אין דורש ואין מבקש על סם ע"ג
מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים בעקבות
המשיח חוצפא יסגי ויוקר (יהא) [יאמירן] הגפן תתן
פריה והיין ביוקר (פי' סמתכרין) והמלכות תהפך
למינות ואין הוכחת. בית הועד יהיה לזנות. והגליל
יחרב. והגבלן ישום ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר
ולא יחוננו וחכמת סופרים תסרח ויראי חטא ימאסו
והאמת תהא נעדרת נערים ילבינו זקנים גדולים
יעמדו מפני הקטנים בן מנבל אב בת קמה באמה
כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני
הכלב הבן לא יתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען
אלא על אבינו שבשמים:

פיסקא בפילמום של אספסיינוס קיסר גורו וכו' קלב
ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יונית ת"ר סם
כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה וכו' משמת מדוכם
ר"י וכו'. ת"ר משמת ר' אליעזר נגנז ס"ת משמת וע"ם
רס"ג

אולא ומנוולה הולכי' וליס ומתכווליי: בעקבות המשיח נסוף
הגלות לפכי ניחת מזיק: והיין ביוקר שהכל עוסקין נמזתלות:
ואין תוכחה חין לך חדס שיוכל להוכיח שכולס כחליס נחטא
וכשמוכיקו לומר לו חתה כמוכי: ובית הועד של חכמים יהיה
לבית זכות שכלו החכמים וחין לומד תורה ויהח קרב מחין חיס
ונעלי זימה מתגודדים שם מפכי שקוץ לעיר היו נתי מדרשו' שלהס:
נגנז ס"ת שהיה נעל הלכות מפי השמועה הרבה וסדורות
נפיו כחלו כתונים נספר כדחמרינן נסנהדרין הרבה תורה

ר' יהושע בטלו עצה ומחשבה משמת ר' עקיבא בטלו
ורועי תורה ונסתתמו מעינות החכמה משמת רבי
אלעזר בן עזריה בטלה עטרת חכמים שעטרת
חכמים עשרם משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי
מעשה משמת אבא יוסי בן קטינתא בטלו חסידים
ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטינתא שהיה מקטני
חסידים משמת בן עואי בטלו השקדנים משמת בן
זומא בטלו הדרשנים משמת רשב"ג עלה גובאי ורבו
צרות משמת רבי הוכפלו הצרות משמת רבי בטלה
ענוה ויראת חטא א"ל רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה
דאיכא אנא א"ל רב נחמן (בר יצחק) לתנא לא תתני
יראת חטא דאיכא אנא: ר' פנחס בן יאיר אומר
נע"פ"מ והזירות מביאה לידי נקיות וכו' רוח הקודש מביאה
מלמי מח לידי תחיית המתים ותחיית המתים באה ע"י אליהו
ע' רס"מ זכור לטוב המקום יוכנו לראות בביאתו ב"ב אמן:

למדתי מרבותי ולח עוד חלח שחכי שיכה שלשת שפיס הלכות כו':
עצה ומחשבה שהיה זהיר במדרשות ונקי (בעלת המלכות)
[בהלכות] ובתשובות המיכין והבין ברמזיהם כדאמרי' בפ"ק
דקדושין כי כך כפשיה לאמרו ליה רבנן מה תיהוי עלן ממיכלי אמר
להם אגדה עלה (מבכים) [מבכי ישראל] כשרקה חכמתם של
אה"ע: זרועי תורה עומק שברא ולשמוך טעמי תורה שבעל פה
על מדרש מקראות ואותיות היתרים ולשונות המשתנים במקרא:
ר' אלעזר בן עזריה הוה עשיר כדאמרי' י"ג אלפי עגלי הוה
מעשר מעדריה כל שתא שתא: דאיכא אנא שאכי עניתן:

מסכת קידושין

האשה נקנית

פרק ראשון

משנה האשה נקנית בשלש דרכים וכו'. גמ' *מאי ב
איריא דתני שלש ליתני שלשה משום דקא ע"ב
בעי למיתני דרך ודרך ל' נקבה הוא דכתיב *והודעת שמות יח
להם את הדרך ילכו בה ואלא הא דתניא בשבעה
דרכים בודקין את הזב ליתני שבע משום דקבעי
למיתני דרך ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר דכתיב
*בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך דברי' כח
א"ה קשו קראי אהדדי וקשיין נמי מתניתין אהדדי
קראי אהדדי לא קשיין הכא דבתורה קאי ותורה
איקרי לשון נקבה דכתיב *הורת ה' תמימה משיבת תהלים יט
נפש כתב לה בלשון נקבה התם דבמלחמה קאי
ודרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה
לעשות מלחמה כתב לה בלשון זכר מתניתין אהדדי
לא קשיין וכו':

בודקין את הזב במאכל ובמשתה בקולי ובמשא בקפילה ומרחה
והרהור משמש מקשת לקד מהן רחה ולכוס הוא וטהור
דרחמנא אמר מגעו מליו ולא מקשת לוכס והאמה בלוכס כמי
מטמאה כדאמר בפ' בכות כותים בשהוא לומר כי יזוב זוב דמה
הרי לכוס לאמור:

א הניא ר"ש אומר מפני מה אמרה תורה *כי יקח
סס איש אשה ולא כתיב כי תלקח אשה לאיש
דנזי' כג מפני שדרכו של איש לחזור אחר אשה ואין דרכה
של אשה לחזור על איש משל לאדם שאבדה לו
אבדה מי חזור על מי בעל אבדה מחזר על אבדתו.
ו איבעיא להו מיוחדת לי מהו מיועדת לי מהו צלעתי
מהו עזרתי מהו נגדתי מהו עצורתי מהו
סגורתי מהו תחתי מהו תפושתי מהו לקוחתי מהו
פשיט מיהא חדא דתניא האומ' לקוחתי ה"ו מקודשת
סס משום שנא' *כי יקח איש אשה איבעיא להו חרופתי
מהו ת"ש דתניא האומר חרופתי מקודשת שכן
ביהודה קורין לארוסה חרופה ויהודה הויא רובא
ויקלמ יט דעלמא ה"ק האומר חרופתי מקודשת שנאמר *והיא
שפחה נחרפת לאיש:
יב רב מנגיד על דמקדש בשוקא ועל דמקדש בביאה
ע"נ ועל דמקדש בלא שדוכי ועל דמבטל גיטא

[אברה לקת מלעותיו]:

מיוחדת לזון והיו לנזר לקד: מיועדת לזון לחזר לח יעדה שהי'
לזון קדושין בלחמה העבריה: עזרתי נגדתי לזון לעזה
לו עזר כנגדו: סגורתי לזון ויסגור בזר תקתכה: עצורתי לזון
עלרת שתהח כלספת עמי בנית ורבותי לחמרו לזון כי לחזה עלורה
לכו ולח כהירח להחוח עלורה ממכו קלחר להח לקיימלך ח"ל
לדוד לחס כשמרו הכערים לך מחזה ודוד לחהדר ליה לחזה עלורה
לכו והככו טהורים:

רב מנגיד כו' מסוס פרילותח: ועל דמבטל גיטא הזולק גט

ועל דמסר מודעא אגיטא ועל דמצער שלוחי דרבנן
ועל דחלא שמת עילויה תלתין יומין ועל חתנא דדייר
בבי חמוה. דדייר אין חליף לא והא ההוא חתנא
דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא מידם
הות דיימא חמתיה מיניה נהרדעי אמרי בכולהו לא
מינגד רב אלא על דמקדש בביאה בלא שדוכי וא"ד
אפילו בשדוכי נמי משום פריצותא:

אמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב ב
גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן אמר רב יג
אסי א"ר יוחנן וקשים לעולם יותר מדור המבול עי' בחידו'
שנא' *אלה ובחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים הלכות
בדמים נגעו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מולדין הוסע ד

לחזתו והגיע בזליק וח"ל גט שכתתי לך בטל הוח דלמח לח
ידעי ליה לחכמי דבטלי' קודם שיבח לילה ומח יתכנו הזליק לחקר
שבטלו ותכשח בו: ועל דמסר מודעא אגיטא כגון בגט המעושה
בישראל דמול ח לעז על בניה: דמצער שלוחי דרבנן שהזמינו
לדין מפי הדיוטים וזה קם עליו ומכהו: ועל חתנא דדייר בבי
חמוה שמח יכול בה שסתם חמותה לוהבת לח קתכה לחמר מר
הוי זהיר בלחזתך מקתכה הרלחון: מידם הות דיימא חשלוה
ממכו לחון דומה ובת דומה:

וקשים לעולם דייכים המוריס הורלה בערוות ולין בקיליס
יותר מדור המבול: מאי נשמע מהכח דקטין לעולס
דקלי על זלת תלבל לחלת חיים: כדמתרגם רב יוסף דהיה
בקי בתרגום בדיקים שתרגס יוכתן בן עוזיאל להלי פרלו דמיס

יהושע ד בנין מנשי חבריהון חובין על חובין מיסיפין וכתיב *על כן האבל הארץ ואומלל כל יושב בה בחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו. ואלו ואדור המבול
ירמ' י לא נגורה גוירה על דגים שבים שנא' *מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים ואלו הבא אפילו דגים
ירמיה כג שבים ואימא עד דעביד לכולהו לא ס"ד דכתיב *כי מפני אלה אבלה ארץ אימא אלה לזוד והנך
מס ע"ב לחורייהו *מי כתיב ופרצו פרצו כתיב:

כ [תניא ר' יוסי בר' חנינא אומר בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית. אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו
ויקרא כה שנא' *בשנת היובל הזאת וגו' וממך לי' וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד. לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו שנא'

נדמיס כגעו נאזת מים קאי: פרצו כמו וכן יפרוץ מולין נכין: כי מפני אלה אבלה הארץ נעלמא כתיב מיהו אמעיכן מיכה דאכל קרא קאמר על אזת תאבל האדץ דהא אלה קרא מהכך קרא (קאמר) [קאמר הים]: מי כתיב ופרצו דמיפוק על עכין דאמון דליקוס על (זאת) [כן] אכול' מילתא: פרצו בתיב ומלת' נאכפי כפאזיה הים ועלה ליקודה כתיב על (זאת) [כן] תאבל:

[בשנת היובל הזאת וכי תמכרו ממס תמכרו ותקנו מה אמסרתי לכם נו סופך למכור ממכריך וכל כלי ביתך: לא הרגיש לא אמס לנו לפורענות הנא עליו לקזור נו מעברה אנילו גבי לא הרגיש גרסינן לסוף מוכר את אדותיו וגבי לא נאת לילו נכולהו

*כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באת לידו ויקרא כה
עד שמוכר את ביתו שנא' *כי ימכור בית מושב שם
גו' מאי שנא התם דאמר לא הרגיש ומאי שנא
הכא דאמר לא בא לידו כדרב הונא דא"ר הונא
כיון שעבר אדם עברה ושנה בה וכו' נעשית לו
כהיתר לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנא'
*וכי ימכור איש את בתו לאמה ואע"ג דבתו לא שמות כא
כתיבא בהאי ענינא הא קמ"ל נובין אינש ברתי'
ולא נוויף ברביתא מ"ט ברתי' מגרעא ונפקא והא
מוספא ואזלא לא באת לידו עד שלוה ברבית
שנא' *וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך וסמיך לי' ויקרא כה
אל תקח מאתו גו' לא באת לידו עד שמוכר
את עצמו שנא' *וכי ימוך אחיך ונמכר לך לא שם
לך אלא לגר שנא' לגר ולא לגר צדק אלא לגר
תושב שנא' גר תושב ממשפחת גר וה נכרי

גרסיכן בתוספתא עד שמוכר והכי משמע לא תגוף בידו הרהור
תשובה עד שגמר לכל חלו: מ"ש דקתני לא הרגיש דמשמע שם
לא הרגים סופו לגוף לכך ובכולהו תכף לא נחתה לידו עד שמוכר
דמשמע דפשיטא ליה לתכף דדרכו בכך ללא תגוף לידו שיעור
בתשובה עד שיקבל עוד פורענות: אע"ג דבתו בהאי ענינא
לא כתיב לדרוש בה סמיכת פרשה מ"מ הואיל ופרשת רבית
סמוכה לפרשת ממכר בית חכן סהדי שכנר מכר את בתו לשם שם
לו בת קטנה קודם שלוהו ברבית דכיתי לי' וכו': וכי ימוך אחיך
הכל בסדר סמיכת פרשיות הוא דורשו וכולן זו קשה מצלפניה:
שנא' לגר פרשה חקרה היא הסמוכה לממכר וכי תשיג יד גר

סס ע"ג כשהוא אומר לעקר *זה הנמכר לע"ז עצמה]:

כא *וגאל את ממכר אחיו רשות אתה אומר רשות או
ויקר' כה אינו אלא חובה ת"ל ואיש כי לא יהיה לו גואל
וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זה שיש
לו ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו דברי ר' יהושע
ר"א אומר וגאל את ממכר אחיו חובה אתה אומר
סס חובה או אינו אלא רשות ת"ל *ובכל גו' גאולה תתנו
הכתוב קבעו חובה:

סס ע"ג ת"ר *וראית בשביה בשעת שביה. אשת ואפי' אשת
דנר' כה איש. יפת תואר לא דברה תורה אלא כנגד

כב יצה"ר מוטב שיאכלו ישראל בשר *תמותות שחוטות
ואל יאכלו בשר תמותות נבלות. וחשקת אע"פ שאינה

ותוכך עמך גו': זה הנמכר לע"ז עצמה לקטוב עליס וזחר
לרכיה ולא לסס קלהות]:

וכי יש לך אדם בישראל מכוטלי קלק בארץ שאין לו גואלי
מזרע יעקב בעוד לקד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו: אלא
זה שיש לו גואלים מכל אין הגואל רוצה ליקח ולימכך הכתוב
שהרשות ביד הקרוב: חובה והאי כי לא יהיה לו גואל דרים בזאי
לאפשר ביד הרחוי ליורשו לגאול ואין הגאולה מוטלת (עליו) אלא
על הקרוב מן הכל:

יפת תואר משמע מתוך שמתגרה בו ילדו מקמת יופיה התירה
לו ובקוסי אלא למוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שקוטות
בשר מסוכנת שקוטה ואע"פ שהיא מאוסה כדכתיב ביזקאל ולא
נא נפי בשר פגול: ולא יאכלו בשר תמותות לאקר שימותו ויהיו
נבלות: תמותות למורטיי"ז: וחשקת בשקקו תלה הכתוב

נאה. בה ולא בה ובחברתה. ולקחת ליקיחין יש לך בה. לך לאשה שלא יקח שתי נשים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו. והבאתה מלמד שלא ילחצנה במלחמה:

ת"ר *כי טוב לו עמך. עמך במאכל עמך במשתה ג שלא תהא אתה אוכל פת נקייה והוא אוכל פת סס קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה דניי' טו ישן על גב מוכין והוא ישן על גבי התבן מכאן אמרו חכמים הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו **ורצע סס ע"ב אדוניו את אזנו במרצע וגו' ר' יוחנן ב"ז היה דורש שמות כא מקרא זה כמין חומר מה נשתנה אוזן מכל האברים שבגוף אמר הקב"ה אוזן ששמעה קולי על הר סיני *כי ויקרא כה לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע (בה). *(והגישו אל הדלת וגו') שמות כא ר"ש [ב"ר] היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתים

וחפילו חיכה כאה: ולא בה ובחברתה שלא יקח שתים: ליקוחין יש לך בה קדושין תופסין וחע"פ שהיתה כבירית שהרי חיכס מתגיירה מדעתה: לך ולא לאחרים שלא יקחנה לצורך האחרי כגון חניו: שלא ילחצנה במלחמה לגח עליה: חומר לרוב המרגליות ולרוב הנוחס תלוי בלוקר לתכזיב:

מעבדות לחירות והלך וה וקנה אדון לעצמו
ירצע בפניהם:

כד ת"ר הכהו על עינו וסמאה על אונו וחרשה עבד יוצא
ע"ב בהן לחירות. כנגד עינו ואינו רואה כנגד אונו
ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות אמר רב שמן
לרב אשי למימרא דקלא לאו כלום הוא והתנא רמי
בר יחוקאל תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי וכוכית
ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ואמר רב יוסף אמרי
בי רב סום שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך
הבית משלמים חצי נזק א"ל שאני אדם דכיון דבר
דעת הוא איהו מבעית נפשיה כדתניא המבעית את
חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ביצד
תקע באונו וחרשו פטור אחזו ותקע באונו וחרשו חייב:

כה סבי דניוונייא לא אתו לפרקי' דרב חסדא א"ל לרב
המנונא ויל צנעינהו אול אמר להו מ"ט לא
אתו רבנן לפירקא א"ל (מאי) [אמאי] ניתי דבעינן
כנגד עינו שהכה לכותל והנעיתו בקול ולימו רואה הוא כתקרה:
ושברו בקול: משלם נזק שלם כסומכוס מוקמינן לה
בנ"ק דתניא שהזיקה בלרורות משלם נזק שלם: ושברו
את הכלים בקולס: חצי נזק כדין לרורות לרבנן דפליגי עליה
דסומכוס בנ"ק ולימרי לימו משלם חלח חלי נזק לרורות: שאני
אדם דבר דעת הוא הלי ניזק וכי מינעית מדעתיה קמינעית
שכותן לבו חל פקד קול הבח פתחום:
סבי דניוונייא שם מקום: ויל צנעינהו לימור חליהם להסגר
וליעב בניתם וזה לשון כלוי לת"ק כדלמרינן בנ"ק לחמר לו

מיניה מילתא ולא פשט לן א"ל מי בעיתו מינאי מידי ולא פשיטא לכו בעו מיניה עבד שסרסו רבו בביצים מהו כמום שבגלוי דמי או לא לא הוה בידיה א"ל מה שמך א"ל המנונא א"ל לאו המנונא אלא קרנונא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל מתניתא בעו מינך דתנן כ"ד ראשי אברים שבאדם כולן אינן מטמאין מ שום מחיה ואלו הם ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אונים וראש החוטם וראש הגויה וראשי דדים שבאשה ר' יהודה אומר אף שבאיש ותני עלה בכולם עבד יוצא בהם לחירות רבי אומר אף הסירום בן עואי אומר אף הלשון:

ליך כגוד הסגר וסג נגיעך: כמו מום שבגלוי דמי סהרי תלויס נכים וכבדים נקוב חו לח הוחיל וטמוכים בתוך הבים: קרנונא יוסג קרכות לחתה ולח נעל תורה: מתניתא בעו מינך גרסינן דמגרייתח דתכי עלה דמתכיתין רבי חומר חף הסירום יליף לה: אין מטמאין משום מחיה סס לחקד מן הנגעים כלכתיב ומקית נגר קי נגחת וכתי' נה לכל מרחה עיכי הכהן סתהח כולה כרחית כחק' פרט למחיה סהיח נמקום מסופע ויורד לכל נד סחין יכול לרחות רחם הנגע ורגליו כחקת: וראשי אונים סמת החוזן: ראש הגויה גיד: וראשי דדים שבאשה חגל סנחים חיכן נולטין כ"כ ולין זה סיפוע: לחירו' דכולס חס קנלו לו רבו מוס סנגלוי הוח ולינו חוזר: רבי אומר אף הסירום מוסיף על חלו לעכין עגד וטן ועין לח חלטרי' לי' לרבי למכו' נתוספת דנהליח כתיב וזיל קרי בי רב הוח ות"ק לח פליג נהח: אף הלשון

ד ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו ר'
כט יהודה אומר אם בנו וריו ומוצלח ותלמודו
ע"ב מתקיים בידו בנו קדמו כי הא דרב יעקב בריה דרב
אחא בר יעקב שדריה אבוה לקמיה דאביי כי אתא
חזייה דלא הוה מחדדן שמעתיה א"ל אנא עדיפנא
ממך תיב את ואיזיל אנא שמע אביי דקא הוה אתי
הוה ההוא מויק בי רבנן דאביי דכי הוו עיילין תרין
אפי' בימא הוו מתזקי אמר להו לא ליתיב ליה אינש
אושפיזא אפשר דמתרחיש ניסא על בת בתהוא בי
רבנן אידמי ליה כתנינא דו' רישוותא כל כריעה
דכרע נתר חד רישא אמר להו למחר אי לא
איתרחיש ניסא סכנתין:

נגמ'לית' וממולח כ"ק וממולא

ה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אדם
סס אשה ואח"כ לומד תורה ר' יוחנן אמר

סדרכו לרחותו כשהוא מדבר ומוס שנגלוי הוא:
אם היה בנו זריז והלא רואה שילין ממנו ואין לו סיפוק נכסים
שילמדו שכיחס ילמוד בנו והוא יטריח לקר מזונות ויספיקנו:
בי רבנן נהמ"ל רקוק מן השוק היה: לא ליתיב ליה איניש
אושפיזא לרב לקח ועל כריחו ילין בבית המדרש ומתוך קסילותו
יעשה לו נס ויהרוג את המזיק: בת לן: על נכנס: אידמי ליה
מזיק: כתנינא דשבע רישי שהיו לו ו' גולגולות: כל כריעה
דכרע רב לקח ומתפלל על לותו מזיק כתר קל רישא: סכנתין
סכנתא חותי:
נושא אשה להוה בלא הרהור ולקד כך הולך ולומד תורה:

ריחים בצוארו ויעסוק בתורה ולא פליגי הא לן
והא להו:

משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא ו
דאדם גדול הוא א"ל כשיבא לידך סס
הביאהו לידי כי אתא חוייה דלא פרים סודרא
א"ל מ"ט לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא
והדרינהו לאפיה מיניה א"ל חזי דלא חזית להו
לאפאי עד דנסבת רב הונא לטעמי' דאמר בן
עשרים שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה
בעביר' ס"ד אלא אימא כל ימיו בהרהורי עבירה.
אמר רבא וכן תנא דבי ר' וישמעאל עד עשרים
שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה
כיון שהגיעו עשרים שנה ולא נשא אומר תיפח
עצמותיו של אותו האיש אמר רב חסדא האי
דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר ואי הוה
נסיבנא בארביסר *הוה אמינא לשטן גירא בעיניך. ל

הא לן נכי נבל היו הולכין וגורסין מסכות התכלי' שנת"י ומתוך
שלומדים קון למקומס לין נרכי הבית מוטלין עליו כוסח חצה
דהוה נלח הרהור ולח"כ הולך ולומד תורה: להו לנכי ח"י
הלומדים נמקומ' לס כוסח חצה יהיו נרכי הבית מוטלים עליו
וינטלוהו:

חזייה רב הוכח לרב המנוכח: דלא פרים סודר' כדרך הכשוחים
שהיו רגילין לכסות רחמן: הוה אמינא לשטן גויא בעיניך
כלו' הייתי מתגרה בו ושטן הוח יכה"ר ולח לירח שיקטיחני:

א"ל רבא לרב נתן בר אמי אדידך על צואריה
דברך משיתסר ועד כ"ב ואמרי לה מתמני סרי
משלינן עד כ"ד כתנאי *חנוך לנער על פי דרכו ר' יהודה
ור' נחמיה חד אמר משיתסר ועד כ"ב וח"א מתמני
סרי ועד כ"ד:

ו א"ר יהושע ב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מעלה
עס עליו הכתוב כאלו קבלה מהר סיני שנא'
דניים ד *והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר
פ' מי עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ר' חייא בר אבא
שמתו אשכחי' לר' יהושע בן לוי דשדי ריסנא ארישיה
וקא ממטי ליה לינוקא לבי בנישתא א"ל מאי
כולי האי א"ל מי ווטרא מ"ד והודעתם לבניך
וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך

אדידך על צוארי דברך נעוד ידיך תקיפה על נכך קודס סיגדל
ולח יקנל תוכקתך הזילו מסה: שיתסר סכין הגיע זמן ליבנס
ויותר מכ"ג חל תחקרהו. ל"ח חדידך על לוחרי דנריך נסעה
נעוד ידך תקיפה עליו הוי זהיר ללמדו תוכקת ולי זה זמנו
מסיתסר עד כ"ג נליר מסיתסר מין נו דעת לקנל תוכקה כל כך
ולל תכניד יסורין ותוכקת ויותר מכ"ג ים לקום חלח יבעט וזה
עיקר: ע"פ דרכו דרך סכל ימיו יהח מתנהג נו קכוך לו נכערותו
ולילו היח כערותו ר' יהודה ור' כקמיה וכו':

דשדי ריסנא ארישיה סדין סחיכו רחוי לעטיפת הרחם חלח
כסוי נעלמח סס על רחסו חלח לילך נגלוי רחם ולח
הספיק להתעטף נסודרו: מאי כולי האי סמיהרת לנחת נלח

בחורב מכאן ואילך רבה בר [רב] הונא לא טעים
אומצא עד דמייתי ליה לינוקא בי מדרשא א"ר
חייא בר אבא לא טעים אומצא עד דמקרי לינוקא
ומוספיה אמר רב ספרא משום ר' יהושע בן
חנניא מ"ד *ושננתם לבניך אל תקרי ושננת' אלא דניס ו
ושלשתם לעולם וישלש אדם שנותיו שליש במקרא
שליש במשנה שליש בתלמוד מי ידע כמה חיי
לא צריכא ליומי. לפיכך נקראו ראשונים סופרי'
שהיו סופרים כל אותיות שבתורה שהיו אומרים
*וא"ו דגחון חציין של אותיות של ספר תורה ויקרא יח
*דרש דרש חציין של תיבות *והתגלח חציין של סם י
פסוקים *יכרסמנה חזיר מיער עי"ן דיער חציין של סם יג
תהלי' באותיו' *והוא רחום יכפר עון חציין דפסוקים: תלים פ
ת"ר (ח') [חמשת] אלפים ותתפ"ח פסוקים הויין ח סם עח
ספר תורה יתר עליו ספר תהלים ח' סם

עטיפה ההוגנת לך: לא טעים אומצא נזר מעט נגקלים היו
רגילין לטעות נזקר: עד דמקרי לינוקא ומוספיה מהדר לו
מה זקרח מתמול ומלמדו עוד פסוק יותר: אלא ושלשתם
מלמד כתיב וזכיתם (קד זימרח מחי וזכרתם נב' כוכי"ן ג"מ
זיזמיע לחותו זתי פעמים והייכו וזלזתם) זיזליסם: ליומי ימי
השנוע: לפיכך נקראים וכו' מילתח נחפיה כפזיה היח: ע'
חלמוד סנרות וטעמי סתימתן זל מזכיות ולתרלס נמה זסותרות נמפרשי
זו חת זו: נקראו ראשונים סופרים כלכתיב ומזפקות סופרים עין יעקב
יושבי יעבץ: וא"ו דגחון כל הולך על גחון:

דניים ו חסר ממנו דברי הימי' ח' ת"ר *ושננתם שיהיו ד"ת
מחודדי' בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם
שם ע"ב ותאמר אלא אמור לו מיד שנא' **אמור לחכמה
משלי ו אחותי את וגו' ואומ' *קשרם על אצבעותיך כתבם על
שם לוח לבך ואימר *כחצים ביד גבור כן בני הנעורים
תלי' קכז ואומר *חציך שנונים וגו'. ואומר *אשרי הגבר אשר
שה מה מלא את אשפתו מהם (לא יבשו] כי ידברו את
שם קכז אויבים בשער מאי את אויבים בשער א"ר חייא
בר אבא אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין
בתורה בשער אחד נעשים שונאים זה את זה
ואנם ווים משם עד שנעשי' אוהבים זה את זה
נמדב' כה שנ' *את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה:
ט ת"ר *ושמתם עם תם נמשלה תורה בעם חיים

שם חסר ממנו ממכין ספר תורה: יהיו מחודדין בפיך קשר עליהם
דניים יא ושוק נעומקם: שאם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם
אלא תוכל לומר מיד: אמור לחכמה אחותי את תהא נקי
דה כלקותך שאורה לך ש"כ מסיפא דקרא ומודע לגיכה תקרא
תהא ידוע לך: כחצים ביד גבור שכלקס דהס עס לוניו כן
ד"ה נע בני הנעורים תלמידיו של אדם קרוין בניו כמ"ש *בני אל
תשולו ואומר הנה אנכי והילדים אשר נתן לי וגו': אשר מלא
את אשפתו מהם מצו' דתמיכהו לקליס נקט מלוי לשפה: את
אויבי' בשער סיפא דאשרי הגבר הוא: נעשו אויבים מתוך
שמקנים זא"ז ואין זה מקבל דברי זה: את והב בסופה הכי
דרים לה ספר מלחמות מלחמה שע"י ספר אהבה יש בסופה:
ושמתם את דברי: שם תם שלם שאינו חסר שום הלכה:

משל לאדם שהבה את בנו מבה גדולה
והניח לו רטיה על מכתו ואמר לו בני כל זמן
שהרטיה זו על מכתך אבול מה שהנאתך ושתה
מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין
אתה מזיירא ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה
נומי כך הקב"ה אמר להם לישראל בני בראתי
יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים
בתורה אין אתם נמסרים בידו שנא' *הלא אם נדמ' ד
תטיב שאת ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם
נמסרים בידו שנא' *לפתח חטאת רובץ ולא עוד סס
אלא שבל משאו ומתנו בך שנא' *ואליך תשוקתו סס
ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנא' *ואתה סס
תמשל בו:

ת"ר קשה יצה"ר שאפילו יוצרו קראו רע שנא' י
*כי יצר לב האדם רע מנעוריו א"ר יצחק סס
יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנא' *רק נדמ' ח
רע כל היום. (אמר ר"ל) [וא"ר שמעון בן לוי] סס ו
יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש

מה שהנאתך כל מה שדעתך (כח) [כוחה] הימנו ושפי'
דדם וכל מיני מתיקה שקדים למכה: נומי למקי פירסי"ליזם
בלע"ז: אם חטיב לקך טוב: שאת תתנשא על ילרך: משאו
ומתנו שליה"ר בחדם להחטיאו: ואם אתה רוצה עשוק בתורה
ואתה מושל בו:

כל היום קרא יתירה הוא ללמדנו שכל שעות היום רעתו

תלים לו להמיתו שנא' *צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו
סס ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנא' *ה'
לא יעזבנו בידו. תנא דבי ר' ישמעאל בני אם
פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם
אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ שנא'
ירמיה כג *הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ
ישעי' כה סלע [אם אבן הוא נימוח שנא' *הוי כל צמא
איוב יד לכו למים ואומר *אבנים שחקו מים]:
יא [פיסקא האב חייב בבנו וכו'] וללמדו אומנות
סס מנא לן אמר חזקיה דאמר קרא
קהל' ט *ראה חיים עם אשה אשר אהבת אם אשה
ממש [היא] כשם שחייב להשיאו כך חייב
ללמדו אומנות אם תורה היא כשם שחייב ללמדו
תורה כך חייב ללמדו אומנות. וי"א אף להשיטו
בנהר מ"ט חיותיה היא. ר' יהודה אומר כל שאינו
מלמדו אומנות כאלו מלמדו לסטות מאי ביניהו
איכא ביניהו דאגמריה (נמי) עיסקא:

מתקלסת: מנוול זה יה"ר מתגרה בך: מתפוצץ כהתורה
כאש כמצלה המפעפע את הגרזל:
ראה חיים חומכות מתקיה בו עם אשה מקים חומכות לאשה:
אם אשה הלמוד' כאן לאשה ממש היא כאש שמליכו שייב
אדם להזיקו אשה כך קייב וכו': מאי ביניהו אתי קא מוסיף
ר' יהודה: עיסקיא אם למדו מקורה לת"ק הרי למדו קיים לר'
יהודה דאתי (לטעמיה) [לטעמא] חומכות דוקא שכמה פעמים
שאין לו נמה לעשות מקורה ועומד ומלסטם:

ת"ר נאמר *כבד את אביך ואת אמך ונא' *כבד יב
את ה' מהונך השוה הכתוב כבוד אב ואם סס
לכבוד המקום נאמר *איש אמו ואביו תיראו סמות כ
ונא' *את ה' אלהיך תירא השוה הכתוב מורא ויקלי ג
אב ואם למורא המקום נאמר *מקלל אביו ייקרא יט
ואמו מות יומת ונא' *איש איש כי יקלל אלהיו דברי' ו
ונשא חטאו השוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת סמות כא
המקום. אבל בהכאה ודאי אי אפשר וכן בדין ויקרא כד
ששלשתן שותפין בו:

ת"ר שלשה שותפין הם באדם הקב"ה ואביו יג
ואמו בומן שאדם מכבד את אביו ואת אמו סס
אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי
ביניהם וכבדוני. תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני
מי שאמר והיה העולם שבן מכבד את אמו יותר
מאביו מפני *שמשדלתו בדברים לפיכך הקדים לא
הקב"ה כבוד אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפני מי
שאמר והיה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר

ודאי בהכא' אי אפשר להקיסס בחין הכאה כלפי מעלה:
וכן בדין בזיקתו לכבוד ומורא על הבן בהדי הך הם
שותפין למקום:

שלשה שותפין הם מפרס בגדיית בפסכת כלה לים מזריע
לובן בבו לבה מזרעת לולד בבו והקב"ה נופך בו בבמה
ומרחית עין ושמיעת לוזן ודבור: משדלתו מפתה לומו
כדמתרגמינן כי יפתה לרי יבדל:

מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקב"ה
מורא האם למורא האב תני תנא קמיה דרב
נחמן בומן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמ'
הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלא
דרתי ביניהם צערוני:

יד א"ר ויצחק כל העובר עבירה בסתר כאלו דוחק
סס רגלי שכינה שנא' *כה אמר ה' השמים
ישעיה סו כסאי והארץ הדום רגלי א"ר יהושע בן לוי אסור
לו לאדם שיהלך ד' אמות בקומה זקופה שנא'
סס ו *מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה דרב
יהושע לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש אמר
שכינה למעלה מראשי:

סס שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר אבא אומר
השקני מים ואימא אומרת השקני מים
איזה מהם קודם א"ל תנח כבוד אמך ועשה
כבוד אביך שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך
בא לפני רבי יהושע אמר ליה כך אמר לי רבי
נתגרשה מהו אמר ליה מבין ריסי עיניך ניכר

והארץ (כולה) הדום רגלי והעונר בסתר תומר עין המקום
כאן לפיכך הוא בסתר לומר עין יודע כמלא כדוקק
רגליו ומקלרן לומר עין כאן: מלא כל הארץ משמע מסתרנג
ויורד למטה והזוקף קומתו כראה כדוקק:

א"ל כך ר' יהושע השיבו כדרך שהשיב לו ר' אליעזר: נתגרשה
שאין אמי מיינת בכתוב אחר מהו: מבין ריסי עיניך שער

שבן אלמנ' איזה הטל להם מים בספל וקעקע להם כתרנגולים:

דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה מ"ד שו *יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך. תהלי' קלח בשעה שאמר הקב"ה *אנכי ולא יהיה לך אמרו שמות כ אה"ע לכבוד עצמו הי"א דורש כיון שאמ' *כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרו' הראשונו' רבא אמר מהכא *ראש דברך אמת ראש דברך תהלי' קיט ולא סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת:

בעו מיניה מרב עולא עד היכן כבוד אב ואם טו

שבשורו' כסוי העין לתה כיכר שהיית יתום וכשרו ריסי עיניך יון סם פ' מין הנכי כלאמרי' (במ"ק) [בכתהדרין דף ק"ל] והיה ר"ג שומע מיגמידין וע"ש קולה ובוכה כנגדה עד שכשרו ריסי עיניו: שבן אלמנה אתה רש"י ולא כריך לתה למעשה חלה לשמוד נפת ולכי לומר לך שכבוד שכיהם שוה עליך: הטל להם מים בספל וקעקע קרקר להם כמו שמקרקרין לתרנגולין ולפי שלא היה כריך לעשות והוא שאלו כמו שעליו לעשות [לשון נלעון שזוק]:

חזרו והודו למאמרות הראשונות כ"ש שמייב אדם בכבודו שלף הוא שותף בבריאתו כאביו ואמו ויריו ומותו מסורין בידו:

ראש דברך אמת לא הוזקק הכתוב לומר רשב דברך אמת אלא לפי שהיו מדכרים לשקר דבריו הרשעים לומר בכבודו הזהיר ולשקר זמן קזרו והודו כשמעו סוף דבריו למדו שרשב דבריו אמת:

אמר להם צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמי פרגמטיא בס' רבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו* אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר' אליעזר עד היכן כבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה נכרי אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו אמרו פעם אחת בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בס' רבוא שכר ורב כהנא מתני בשמנים רבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן לו הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם מבקש אני מכם כל ממון שבעולם אתם נותנים לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא (ובששמעו חכמים בדבר אמרו) [וא"ר חנינא] ומה מי שאינו מצווה [ועושה] כך מצווה ועושה עאכ"ו דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מאן דהוה אמי' לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן

ירושלמי פסוטות דגליו היו על התינוק לכך לא שנינו תוס'

בס' רבוא שכר היה מזתכר בה ס' רבוא לבני זהב: תחת מראשותיו של אביו והוא ישן: ומה מי שאינו מצווה ועושה כך שילם לו הקב"ה שכרו: האדר' יהוד' דאמ' סומא פטור מן

המצות עבידנא יומא טבא לרבנן אמינא אנא לא מפקידנא וקא עבידנא השתא דשמענא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר לי דאין הלבה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן:

כי אתא רב דימי אמר פעם אחת היה לבוש יון סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי וסס באתה אמו וקרעתו ממנו וטפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הכלימה (ונפל קורדקסין לימי נגוז שלה והושיטו לה שלא תצטער). תני אבימי בריה דר' אבהו יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו בריחים *ומביאו לעוה"ב סס ע"ב

המצות נב"ק פ' הקונל: לא מפקידנא שהיה סגי נהור: יומא טבא לרבנן סעודה לתלמידים:

פעם אחת היה לבוש למח בן כתיכה: סירקון לבוש שקורין סיכל"ר: של זהב מרוקס בקוטי זהב: פסיוני עוף קצוב ומין מין שליו צירד במדבר: וטורדו מן העולם שכעכע עליו שמרחה לו לרות עין על סעודתו: ויש מטחינו ברחים שהיא מלאכה קשה: ומביאו לעה"ב שמכנלו בלבו לדברים טובים ונקומים והמלאכה מטיל עליו בלעון רבה ומרחה לו לורך השעה שאין יכולין להתפרנס אלא ביגיעה זו. בתלמוד ירושל' גרסינן מעשה בשאיהם. מעשה בחסד שהיה מחביל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה א"ל סבח מה איכפת לך טקון וחבול כלי' לעום וחכול הרחהו שקשה לו ושוב מעשה בחסד

א"ר אבהו כינן אבימי ברי קיים מצות כבוד
חמשה בני סמכי הוו לי' לאבימי בחיי אביו וכי
הוה אתי ר' אבהו קרי אבבא רהיט ואול ופתח
ליה ואמר אין אין אדמטאי התם יומא חד א"ל
אשקיין מיא אדאויתי ליה נמנם גחין קאי עליה
עד דאיתער אסתייעא מלתיה ודרש אבימי
תלים עט *מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך א"ל
רב יעקב בר אבוה לאביי כנון אנא דעד דאתינא
מבי רב אבא מדלא לי כסא ואמא מזגא לי
היכי אעביד א"ל מאמך קביל ומאבוך לא תקבל
דכיון דבר תורה הוא חלש' דעתיה. ר' טרפון

שהיה טוען נרקיס והיה לו אב וקן שלק המלך בשניל אביו לנח
לעבודת המלך ח"ל בכו אחת טעון ואני הלך תקתיך לעבודת
מיני המלך שאין לו קלבה (אי לנזיכת טב לך ואם למלכי טב לך):
נר"ש ה' בני סמכי הוו לי' לאבימי בחיי אביו ואפ"ה כי הוה קרי
ר' אבהו אחת היה אבימי רץ ופותק לו ואיני מניח לאחד מכניו
לילך: אין אין לפתק לפתק. אסתייעא מילתיה בעודו גחין
לפניו שהנין במקרא מזמור לאחד שבסי' תהלים שלא היה מצין בו
קודם לכן לדורשי ים מפרשים שבמקרא זה לבדו דרש מזמור לאסף
אלהים באו גוים בנחלתך וגו' קיבל לאסף מינעי ליה ודרש כך
שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה תשתו בעלים ובאנשים
שבניתו ומתוך כך היתיר פליטה בישראל שאלמלא כך לא נשתייר
מהם שריד וכה"ג כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון: כנון אנא
שאני יקיר ואהוב לאבי ויקר לאמי ועושין לי זאת מה לעשה:
כיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה אם תקבל ממנו עבודה:

הוה ליה ההיא אימא דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליקה [וכל אימת דהות נחית נחתא עלויה] אתא וקא משתבח בי מדרשא אמרי ליה עדין לא הגעת לחצי כבוד כלום ורקה ארנקי בפניך לים ולא הכלימתה. רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאימיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. א"ר יוחנן אשרי מי שלא חמאן ר' יוחנן עברתו אמו מת אביו ילדתו מתה אמו וכן אביו [איני והאמר אביי אמרה לי אם ההוא מרביניתא הואי]:

וכ"ה יומסין פ' מצר נך ירושלמי יתוס ר"ת מכיי סס

רב אסי ה"ל ההיא אימא וקנה א"ל בעינא תכשיטים עבד לה בעינא גברא ניעיין לך בעינא גב"א דשפיר כוותך שבקה ואזל לא"י סס שמע דקאזלה אבתריה אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל מהו לצאת מא"י לח"ל א"ל אסור לקראת אימא מהו א"ל איני יודע (ארתח) *[אתרח] פי' המתין פורתא הדר אתא א"ל אסי נתרצית לצאת המקום יחזירך לשלום אתא לקמיה דר' אלעזר א"ל ח"ו דילמא מירתח רתח א"ל מאי אמר לך א"ל

אשרי מי שלא חמאן זחי לפזר לקיים כנודס ככל הנורך והוא כעכם עליהם: ורביניתא לומכת:

נתרצית לצאת סנור היה זלעתו לקזור למקומו לנכל: יחזירך לשלום עד מקומך: א"ל ר' חסי לר"ח דילמא ק"ו מירתח רתח עלי ר' יוסנן:

המקום יחוירך לשלום א"ל ואי איתא דרתח לא
הוה מברך לך אדהכי והכי שמעי לארונה
דקאתי אמר אי ידעי לא נפקא:

סס ת"ר מכבדו בחייו ומכבדו במותו בחייו כיצד
הנשמע בדברי אביו למקום לא יאמר
שלחוני בשביל עצמי מהרוני בשביל עצמי פטרוני
בשביל עצמי אלא כולהו בשביל אבא. במותו כיצד
היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר
אבא אלא כך אמר אבא מרי הריני כפרת משכבו
וה"מ תוך י"ב חדש מכאן ואילך אומ' ל"ל לחיי העה"ב:

יח ת"ר איזהו מורא ואיזהו כבוד. מורא לא עומד
סס במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את
דבריו ולא מכריעו כבוד מאכיל ומשקה מלביש
(ומנעיל) [ומכסה] מכנים ומוציא. איבעיא להו

הנשמע בדברי אביו למקום לס מכיר בלבבי המקום שמכבדים
את בניו לקלוס לו כבוד לקבל דברים שיאמר בשמו של
עולה הכבוד בעלמו ואפי' יודע שיכבדוהו בניו שלא יעלה הכבוד
בניו: שלחוני בשביל אבא שהוא לריך (לו) [לי] לבל לס
שיבו בשמע למקום בדבר בניו כדבר עלמו של עולה בניו שיבו
לו שלא גבלי: הריני כפרת משכבו עלי יבא כל רע הרלוי לבא
על בפשו: מבאן ואילך בבר קבל מה שקבל שלין מספט רשעי
ישרלל בגיהבס שלא י"ב קלם:

לא עומד במקומו במקום המיוחד לבניו לעמוד שם בשול זקבים
עם קבייריו בעלה: ולא מכריעו לס היה בניו וקבס לקר

*משל מי רב יהודה אמר משל בן רב נתן (אמר לב
רב) [בר] אושעיא [אמר] משל אב. [מיתיבי
נאמר *כבד את אביך ונאמר *כבד את ה' מהונך
מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס ואי
אמרת משל אב מאי נפקא לי' מיני' לבטול
מלאכה]. שאלו את ר' אליעזר עד היכן כבוד
אב ואם אמר להם כדי שיטול ארנקי (של דינרים)
ויטילנו לים בפניו ולא יבלימנו:

רב הונא קרע שיראי באפי רבה בריה אמר איזיל סס
איחזי אי רחח אי לא רחח ודילמא רתח
וקעבר *אלפני עור לא תתן מכשול דמחיל ליה ויקרא יט
ליקריה והא קעבר משום *בל תשחית דעבד ליה דנ"ס כ
בפומביני ודילמא מ"ה לא רחח דעבד ליה
בשעת ריתחיה:

א"ר יצחק בר שילא אמר רב מתנא אמר רב סס
חסדא האב שמחל על כבודו כבודו מחול
הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול רב יוסף
אמר אפילו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול
שנא' *וה' הולך לפניהם יומם אמר רבא הכי שמות יג

קלוקים נדנר הלכה לא יאמר כרחה דנרי פלוני: משל מי
מלכילו ומזקקו ומכבדו:

ודילמא רתח ואמר לחנוה מידי נריתחיה: וקעבר רב הונא:
משום ולפני עור לא תתן מכשול גורס לנכו לקטון:
בפומביני נמקום התפירה שלכו נקסר מלמיו נכך כגון נגוליו:

השתא התם הקב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה
ס ע"ג היא מחיל ליה ליקריה *הבא תור' דיליה היא
מליס מ הדר אמר רבא אין הורה דילי' היא דכתיב *ובחורתו
יהגה יומם ולילה [אינו והא רבא משקי בי הלולא
דברי' ודל לי' כסא לרב פפא ולרב הונא ברי'
דרב יהושע וקמו מקמי' לרב מארי ולרב פנחס
ברי' דרב חסדא ולא קמו מקמי' איקפד ואמר הני
רבנן רבנן והני רבנן לאו רבנן ותו כו' אפ"ה הידור
מיעבד לי' בעו] :

יט מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק שהיו
ס מסובים בבית משתה בנו של רבן גמליאל
והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם נתן הבוס
לר' אליעזר ולא נטלו נתנו לר' יהושע וקבלו א"ל
ר' אליעזר מה זה יהושע אנו יושבים וגמליאל
ברבי עומד ומשקה עלינו א"ל מצינו גדול ממנו
ששימש אברהם גדול הדור היה וכתוב בו *והוא
עומד עליהם ושמא תאמר כמלאכי השרת נדמו
לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יהא רבן

הבא תורה דיליה היא נתמיה הבנוד תלוי בתורה ומין יכול
למקול על כבוד התורה שהיה של הקב"ה : ובחורתו יהגה
כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה [בתחילה היה נקרא
תורת ד' ומשלשלה וגרסה היה נקרא תורתו] :
לא נדמו לו אלא לערביים שאמר להם ורקנו רגליכם שהערביים
משתחוים לאנק רגליהם כדאמרינן בב"מ אמרו לו בערביים

גמליאל בר' עומד ומשקה עלינו אמר להם ר' צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יהא [רבן] גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו:

ת"ר *מפני שיבה תקום יכול אפילו מפני זקן שם אשמאי ת"ל וקן אין וקן אלא חכם שנא' ויקרא יט

*אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ר' יוסי מדבר יט הגלילי אומר אין וקן אלא שקנה חכמה שנא'

*ה' קנני ראשית דרכו יכול ועמוד מפניו ממקום משלי ח רחוק ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הדור יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בה חסרון כיס יכול ועמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ת"ל תקום והדרת לא אמרתי

קדמתנו שמעתתוס לקנק רגליהם ר"ג ברבי כלו' לדם גדול וכן כל נרני שבתלמוד:

וקן אשמאי לשם רשע וע"ה: מזקני ישראל גמר זקן מזקני מה להלן גדולים וחכמים לכתיב לשון ידעת כי הם זקני העם וזיטריו: אין וקן אלא זה שקנה חכמה ולשון כוטריקון דבר הכתוב ולק' פריך הייכו ת"ק: אלא במקום שיש לו הידור בעמידתו להייכו תוך ד' לשות דמובחא מלתא שמפניו הוא עומד: יכול יהדרנו בממון יכול יהא הידור זה (זילוק) [הידור] ממון

קימה אלא במקום שיש הדור יכול יעצים עיניו כאילו לא ראהו ת"ל [תקום] ויראת דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך ר' שמעון בן אלעזר אומר מניין לזקן שלא יטריח ת"ל וקן ויראת איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום אפי' כל שיבה במשמע ר' יוסי הגלילי היינו ת"ק איכא ביניהו יניק וחכים ת"ק סבר יניק וחכים לא ר' יוסי הגלילי סבר אפילו יניק וחכים:

כ לג אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפני ת"ח בשעה שעוסקים במלאכתם ולא והא (תניא) [תנן] כל בעלי אומניו' (שבירושלי') עומדי' בפניהם

לכבדו בממון: יכול יעצים עיניו כאלו לא ראהו לקיים פירוש אחר בריעבי עסקינן: דבר המסור ללב ללמד על עושה הדבר הוא יודע אם רוחהי הוא לאו לפי שיכול להשמט מעיני הבריות אלא יקזיקוהו כרשע ויזידיוהו לכף זכות ויאמרו לא רואהו לכך כאמר וירא מחלקיך שכל מקנות גלויות לו ויודע בך שלסתור ולבטל מצותו כתכווכת: שלא יטריח אם יכול לילך דרך אקרת אלא יעמיד את הלבור: זקן ויראת להכי סמך וירא לזקן לומר שאף הזקן ירא: כל שיבה במשמע ואפי' זקן מאמאי: ת"ק סבר יניק וחכים לא וה"ק ת"ק אין זקן אלא זקן שהוא חכם שכל' מספה לי שבעים איש מזקני וקיויס היו כלכתיב אשר ידעת כי הם וגו' אלמא זקנים וידועים היו: ור"י הגלילי דמשני ליה לקרא ממשמעו זקנה ממש ודרים ליה זה שקנה חכמה סבר אפילו יניק וקכים:

עומדין מפניהם במניני בכורים קאי כשעוברים בתוך ירושלים:

ושואלים בשלומם אומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום א"ר יוחנן מפניהם עומדי' מפני ת"ח אין עומדים. א"ר (אסי) [יוסי] בר אבין בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני ת"ח אין עומדי' ודלמא שאני התם דא"כ נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא:

רבי יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי אמר ס"ד כמה הרפתקי עדו עילוייהו דהני רבא מיקם לא קאים הידור עביד להו אביי יהיב ידא לסבי רבא משדר שלוחי' רב נחמן משדר גוואי אמר אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא:

נמצאת מכשילן שלא יבילו עוד שילמדו כגון אלו נעיכיהם ולקו מצוה קינוד מלוה הוא ולקו בני לקס (הכלכלים) [הכיכרים] קצונים בעיר (היו) ועוסקין במלות לא הוה (לן) למיקס מקמייהו:

הרפתקי מקרקות ולרות ורקו כסים הרבה ומופתים: עדו עליהם עננו עליהס: אביי יהיב ידי' [לסבי] פוטט ידו לזקנים כל כמה שעוברים לפניו וכשעכים עליו: רבא הוה שולח [שלוקיו] לפטוט להס יד לפני הוא עלמו לא: רב נחמן משדר גוואי סרסים שהיו תמיד לפניו לפי שהיה שר קטן הכעיס ולפי ב"ד היו רגילים לעמוד לפניו משרתים להכות ולכוף מלפני כלא ליית דיכא וכשהיו זקנים עוברים לפניו היה שולף הסרסים להחזיק בידם לפני הוא עלמו לא (הלך) [שלא] לזלזל בתורתו דלמר אי לאו תורה כמה נחמן ליכא בשוקא הילכך אין קדימות

כא א"ר איבו א"ר ינאי *אין ת"ח רשאי לעמוד
סס בפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא
סס ע"ג יהא כבודו מרובה מכבוד שמים א"ר אלעזר כל
תלמיד חכם שאין עומד בפני רבו נקרא רשע
קהלת ח ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנא' *וטוב
לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו
ירא [מלפני אלהים] מורא זו איני יודע מהו
ויקרא יט בשהוא אומר *תקום ויראת הוי אומר מורא זו קימה:
לו תניא *בנים אתם לה' אלהיכם בזמן שאתם
דברי' יד נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים
[אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים
בנים] דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר בין כך
ירמיה ד ובין כך קרויים בנים שנא' *בנים סכלים המה

נזכיל עלמי חלק בזכיל תורה. ולית למפרעי חבי יהיב יהיה
לסבי מכבד עלמו בזקנים ופוזט להס ידו בימצען הוא עליהס רבא
מזדר עלוקי' בילמו לקרלתו לכבודו וכן רב נקמן ולית' דכל היכא
דגרסיכן יהיב ידא להזצן לחריס עליו ולא להזצן הוא על לחריס
כדלמר פ"ק דיומא ר"ל הוה סבי בירדכא לתא רבה בר בר קבה
יהיב ליה ידא בימצען ר"ל עליו ולא לצפת הכהר:
מכבוד שמים בהרי פבי יוכרו לימו מקבל חלא בקרית וערבית
הלכך מי בעומד מפבי רבו בקרית חין רבאי לעמוד מפביו
חלא ערבית: וטוב לא יהיה לרשע חין טוב חלא תורה בלמר
כי לקח טוב חלמא תלמודו מבתכא ולא יאריך ימים חלא כלל
ומה טעם לפי בחיכו ירא ומורא זו קימה היא כדמפרם
ובזיל (מוירלת):

ואומר *בנים לא אמון בם ואומר *[ורע מרעים] בנים משחיתים ואומר *והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי מאי ואומר וכי תימא סבלים הוא דמיקרו בני כי לית בהו הימנותיהו לא מקרו בני ת"ש ואומר בנים לא אמון בם וכי תימא כי לית בהו הימנוזיהו הוא דמיקרו בני כי פלחי לע"ז לא מקרו בני (ואימא) [ת"ש ואומר] ורע מרעי' בנים משחיתים וכי תימא בנים משחיתים מיקרו בני מעליא לא מיקרו [ת"ש] ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי:

דניי' לנ יזניה ה הושע ב

כתיב *ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה כב עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען ואי אפשר לומר אל קצה ארץ כנען שהרי

לח שמות טז

וכי חימא סכלי דמחקרי בנים כשאין נהם חלח שנות הוא למקרו נכים אבל כשהם רשעים לית נהו הימנותא לא מיקרו נכים: משחיתים להיכו ע"ז כדכתיב בן תשחיתון ועשיתם פסל וגו': בני מעליא לא מיקרו עוד לעולם: ת"ש להדרי מיקרי נכי אל כי על ידי תשובה:

אל ארץ נושבת מעבר הירדן ואילך שהיא קשובה מארץ סיחון ועוג כדאמרינן במסה שהיה מתאוה לכנס לה וקרי לה טובה: קצה ארץ כנען בערבות מואב שסמוך למת מסה שהיא ארץ האמורי

כבר נאמר עד בואם גו' הא כיצד בו' באדר מת משה ופסק מן מלירד והיו מסתפקין ממן שבכליה' עד ט"ו בניסן. תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי מ' שנה אכלו והלא מ' שנה חסר ל' יום אכלו אלא לומר לך עוגורת שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן. תניא אידך בו' באדר מת משה וכו' באדר נולד מנין שבו' באדר מת שנא' *ויומת שם משה עבד ה' דנר' לד
וכתיב *ויבכו בני ישראל את משה [בערבות מואב שלשים יום] וכתיב *ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב *משה עבדי מת ועתה קום עבור וגו' וכתיב *עברו (בתוך) [בקרב] המחנה וצוו את העם [לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים אתם עוברי' את הירדן] וכתיב *והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון צא ממנו ל"ג ימים למפרע הא למדת שבו' באדר מת משה. יהוסע א ס"א ס"א ס"ד

ועל שפת הירדן שהוא קלה כניסת חרקנעין: חסר ל' שנסתפקו מעוגות שהולילו ממלריס לכתיב ויסעו מלילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין לאחר בין לילים ובין סיני בקמצה עשר יום לקדם השני וכתיב בתריה בשבתכו על סיר הבשר וגו' וכתיב הכי מוטיר לכם לקס מן השמים אלמא בי"ו בחייר המן התקיל לירד: ויבכו בני ישראל שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשכלטוה יהושע להסיעם הכינו לכה ג' ימים ובשלשי עברו את הירדן כדכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לקדם הראשון: צא ל"ג למפרע והס י' דניסן כ"ג לאדר למפרע והוא ז' באדר

ומנין שבן בארד נולד משה שנא' *ויאמר אליהם דכתי' לא
בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד
לצאת ולבא שאין תלמוד לומר היום מה ת"ל היום
(היום מלאו ימי ושנותי) מלמד שיושב הקב"ה
וממלא שנותיה' של צדיקים מיום ליום ומחדש
לחדש שנא' *את מספר ימיך אמלא: שמות כג

משנה כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין כג
לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה לט
מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ע"כ
ואינו נוחל את הארץ: גמ' ורמינהו אלו דברים
שאדם אוכל מפירותיה' בעה"ז והקרן קיימת [לו]
לעה"ב אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים
והכנסת אורחי' והבאת שלום בין אדם לחבירו
ותלמוד תורה כנגד כולם. א"ר יהודה ה"ק כל
העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבין לו
ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך
אפי' בחדא נמי אמ' רב שמעיה לומר שאם היתה
שקולה מכרעת וכל העושה מצוה אחת יתירה

ו' ימים ענדו ממכו וכ"ג הרי כ"ט שאלר קסר הוה:
העושה מצוה אחת מפרם נגמ': מטיבין לו מסמע נהאי עלמא:
ונוחל את הארץ קיי העה"נ: אלו דברי' וכו' הכי הוא דאוכל
פירות והקרן קיימת לגבל מלו' מקריתי לא ומכן תכן מטיבין לו וכוחל
את הארץ: מכלל דהנך אפי' חדא נמי ואפילו לא קיים שאר
מלות נתמיה והא רובא עוונות הוא: שאם היתה שקול' מכרעת

על זכיותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת וכל שעונותיו מרובים מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום טוב ויום ביש רבא אמר הא מני ר' יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא:

כד דתניא ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה. בכבוד אב ואם

הא דקתני להו דגריס במקלה עוכות ומקלה זכיות קלגר ויש במקלה זכיות לחד מחלו מכרעת לת הכף כלו הוי רובא זכיות וחיכו לריך למלוה יתירה דמתכי' וכי לית בה חדא מהכי לריך למלוה יתירה: מריעין לו בעה"ז לכקותו מעוכותיו שיטול שכר שלם: מטיבין לו לשלם לו שכר מלותיו בקייו כדי לטורדו: מתניתין דקתני מטיבין ומריעין: דעבדין ליה יום טוב ויום ביש מי שעשה מלוה יתירה דהוו רובא זכיות מתקיין לו בעה"ז יום טוב שכפרעין ממכו עוכותיו וזה תיקון יום טוב לו לעה"ב. וכל שעוכותיו מרובים מזכיותיו דקתני מריעין לו הייכו דעבדינן ליה הזמנת יום דין שמשלמין לו שכר מלותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע (והכא דיקן דקתני מטיבין לו לעה"ב הוא דקאמר): רבא אמר לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות וקרן קיימת והך מתכי' דקתני מריעין ר' יעקב היא: שאין תחיית המתים תלויה בלחו מתן שכר להודיעך שאין

כתיב *למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשלוח דנכי' פ
הקן כתיב *למען ייטב לך והארכת ימים הרי מס כנ
שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה
לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזרתו
נפל ומת היכן טובות ימיו של זה והיכן אריכות
ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו
טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא
לאו הכי הוה ר' יעקב מעשה חוא ודלמא מהרהר
בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה
למעשה ודלמא מהרהר בע"ז הוה וכתיב *למען יחוקאל יד
תפוש את [בית] ישראל בלבם אשר נמי ה"ק אי
ס"ד שבר מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצוה

מתן שכר חלק לעה"ב: ודילמא לא הוי הכי לא תירע
הדבר הזה לעולם חלק מאריכין ימיו ושנותיו ממש: ודילמא
אותה שעה מהרהר בעבירה הוה ולא היה לנו לומר. ומשני
מחשבה רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה מצרפה למעשה ולא
הוה [לו] ללקות. וכתבו בתוס' ודאוה"ע לפיכך מחשבה רעה
הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב מקמס לחיך יעקב תכסך בושה
וכלמה לעולם ולא מליכו שעשה עשו ליעקב שום רעה חלק
מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מצרפה הקב"ה למעשה ומחשבה
טובה של אוה"ע אין הקב"ה מצרפה למעשה כדכתיב בדניאל
ודריוש עד מעלי שמשא הוה מתמהר לשונותי' פירוש שהיה דריוש
עושה בכל כחו להגיל דניאל מגוב אריות מלמא אע"ג שהגילו
עד הערב קאמר קרא שלא הגילו אלא מבקש להגילו מדכתיב
לשונותיה ולא כתיב ושוניה ע"כ: למען חפוש שתפסו בלבם

עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור והא"ר אלעזר שלוחי מצוה אינם ניזוקין [והתם בהליכתן שאני והא"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין] לא בהליכתן ולא בחזירתן התם סולם רעוע הוה דקביע הויקא וכל היכא דקביע הויקא לא סמכינן
ס"ק טו אניסא דכתיב *ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. אמר רב יוסף אלמלא דרשיה אחר להאי קרא כר' יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי חזא א"ד כי האי גוונא חזא וא"ד לישנא (דגברא רבא) [דחוצפית המתורגמן] חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק וחטא:

כה סה רמי ליה רב טובי בר רב קיסנא לרבא חנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהו ושב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה. א"ל התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצל הימנה. כי הא דר' חנינא בר

הרהורי ע"ז דנהג מנהגי קרח: והאמר ר"א כו' והיכי אמרי דר' יעקב מעשה קרח: איך אלך וחע"ג דנצליחת למריה הוה מסתפי מהיזיקא דקניעא: אלמלא דרשיה אחר להאי קרא דלמען ייטב לך לעה"נ לא קטל דליהוי כמי כה"ג קרח אמר אין שכר נעולם וילא לתרנגולת רעה: דבר אחר קזיר: התם שבא דבר עבירה לידו הוה יצד ולא עבר עבירה דקאמ' כוטל עליו שכר נעבירה שנא לילו וכפה ילרו ולא עבר אין

פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלחא ומלי
נפשיה שיחנא וכיבי אמרה היא מלחא ואיתסי
(שבקה) ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין
ביה בתרין אפי' ביממא הוו מתוקין למחר אמרי
ליה רבנן מאן נטרך אמר להו שני *נושאי קיסר מ
שמרוני כל הלילה אמרי ליה שמא דבר *עבירה גי' הגמ'
בא לידך ונצלת הימנה דתניא כל הבא דבר עבירה דכר יעלוה
לידו וניצל הימנה עושים לו נס *גבורי כח עושי תלי' קנ
דברו לשמוע בקול דברו כגון ר' צדוק [וחביריו.
ר' צדוק] תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה חלש
לי לבאי ולא מציא איכא מידי למיכל אמרה ליה
איכא דבר טמא אמר לה מאי נפקא מיניה דעביד
הא אכיל הא שגרא תנורא קא מנחת ליה סליק
ויתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה דעביד
הא נפיל בהא אמרה ליה אי ידעי כולי האי לא
צערתיך. רב כהנא הוה מובן דיקולי תבעתיד

מלוה יתירה מזו: תבעתיה לזכות: טשא כטמן: בי בני בית
המרקח: הוי מחזקי שמלוין בו מזיקין: כגון ר' צדוק שלבש כף
לכוף ילרו להתגבר בקפלי קוכו: אמר מאי נ"מ *להא מלתא ע'
דלא כזמן לי חלא מאכל טמא יש לי ללמוד מכאן דעביד הקי נהרי"ף
הגועל חרמי' רחוי למאכל טמא: שגרא תנורא לותה הככרית על ע"י
הסיקה את התנור לללות דבר הטמא שם ואמה גדולה היתה
שאין יכול להפטר ממנה ומסור בידה להורגו: קא מנחא ליה
לאותו כלי בתוכו: נפיל בהא שאור של גיהנם: אי ידעי אלו
ידעתי שקשור עליכם הדבר כ"כ: דיקולי חלים שברזים בתוכם

ההיא מטרוניתא אמר לה איויל איקשיט נפשאי סליק וקא נפיל מאיגראה לארעא אתא אליהו קבליה א"ל אטרחתן ד' מאות פרסי א"ל מי גרם לי לאו עניותא יהב ליה שיפא דדינרי:

כו רמי ליה רבא לרב נחמן תנן אלו דברים שאדם עושה אותן אוכל פירותיהם בעה"ז והקרן קיימת לו לעה"ב ואלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והבא' שלום שבין אדם לחבירו ות"ת כנגד כולם. בכבוד אב ואם כתיב *למען יאריכון ימיך ולמען' ויטב לך. בגמילות חסדים כתיב *רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד. ובהבאת שלום כתיב *בקש שלום ורדפהו. וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתיב התם רודף צדקה וחסד. בת"ת כתיב *כי הוא חייך ואורך ימיך אי הכי בשלוח הקן נמי כתיב *למען ייטב לך והארכת ימים ליתני נמי [הא] תנא ושייר. תני תנא אלו דברים ואת אמרת תנא ושייר אמר רבא ר' אידי אסברא לי *אמרו

סם פלכיהן: אטרחתן שהייתי נמקום לחקי רקוק ל' מלות פרסי: לאו עניותא נתמיה שם לח העניות לח הולרכתי להיות עסקי נמלאכת כזים: שיפא שם כלי: דינרי זהובים: יאריכון ימיך לעה"נ: ויטב לך נחייך: ימצא חיים לעה"נ: צדקה וכבוד נעה"ז: חייך נעה"ז: ואורך ימים לעה"נ: בשליחות הקן נמי וכו' וליתכייה: ר' אידי אסברא ל

צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכי יש צדיק טוב וצדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות והו צדיק טוב. טוב לשמים ורע לבריות והו צדיק שאינו טוב כיוצא בדבר *אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו וכי יש רשע רע ויש רשע שאינו רע אלא רע לשמים ורע לבריות והו רשע רע. רע לשמים ואינו רע לבריות והו רשע שאינו רע. הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנא' אמרו צדיק כי טוב כי פרי וגו'. עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנא' אוי לרשע רע וגו' ואלא מה אני מקיים *ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו עבירה שעושה פירות יש לה פירות ושאין עושה פירות אין לה פירות. מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה שנא' *אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו מאי ולחושבי שמו א"ר אסי אפי' חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה

ישעיה ג

משלי י

מלאכי ג

לשמים וטוב לבריות ונהיית כתיב כי פרי מעלליו [יאכלו] [דנהאי קרא כתיב כי טוב כי פרי מעלליו] יאכל נקייו אבל נשלוק הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות ולא כתיב ביה כי פרי מעלליו יאכל הילכך לא תכייה גבי אוכל פירותיהן נעה"ז: רע לשמים ורע לבריות כגון רוצח וגזלן וגכנ: רע לשמים ואינו רע לבריות מגלה ערוות מנזה מועדים אוכל קלב: אין לו פירות אין כפרעין ממנו יותר מכדי נשנו: עבירה שעושה פירות כגון קלול השם שחלל עונר עבירה ואקרים למדין

עליו הכתוב כאלו עשאה מחשבה רעה אין הקב"ה
מלאכי ג מצרפה למעשה שנא' *און אם ראיתי בלבי לא
ירמיה ו ישמע ה' ואלא מה אני מקיים *הנני מביא אל
העם הזה רעה פרי מחשבותם מחשבה העושה
פירות הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה
פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא הא דכתיב
ירמיה ל"א *למען תפוש את [בית] ישראל בלבם אמר רב
אחא בר יעקב ההוא בע"ז הוא דכתיב דאמר מר
חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה
כולה עולא אמר כדרב הונא דאמר רב הונא כיון
שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה
לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר. א"ר אבהו משום
ר' חנינא נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר
ואל יתחלל שם שמים וכו' כמו שכתוב למעלה
במסכת חגיגה*:

פרק לין דורשין מלמד יד כן סם

תנן התם אין מקיפין בחלול השם אחד שוגג ואחד
מזיד. מאי אין מקיפין אמר מר זוטרא שאין
עושין כחנוני המקיף. אמר מר בריה דרבינא לומר

הימכו לעזות כן: מחשבה שעושה פירות שקיים מקצתו
ועזה: מצרפה למעשה וכפרעין ממכו לף על המקצה: עולא
אמר הא דכתיב פרי מקצותם נעובר וזוכה כתיב כי הדר
מהדר לעזות מלטרפת למעשה ואפילו לא עביד לה אין קורתו
לשם שמים אלא שלא הולרך לה כדרב הוכא דאמר כעזית
לו כהיתר:

אין עושין לו כחנוני המקיף לאדם פעמים רבות וגומה כל

שאם היתה שקולה מכרעת:

ת"ר לעולם *יראה אדם עצמו כאלו חציו חיב כח
וחציו וכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע סס
עצמו לכף זכות. עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע סס ע"ב
את עצמו לכף חובה שנא' *וחוטא אחד יאבד קהלת ט
טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא איבד ממנו
טובות הרבה ר"א בר שמעון אומר לפי שהעולם
נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה
אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם
כולו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע
את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנא' וחוטא
אחד יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא
וה אבד ממנו ומכל העולם טובות הרבה. ר' שמעון
בן יוחאי אומר אפי' צדיק גמור כל ימיו ומרד
באחרונה אבד את הראשונות שנא' *צדקת הצדיק יחזקאל יג
לא תצילנו ביום פשעו ואפי' רשע גמור כל ימיו

הקפותיו ניקד אין עומין כך מלמעלה למקלי הסס חלק
כפרעין מיד: שאם היתה כף המזכים שקולה ויש בחק
העוכות חלול הסס מכריעין את הכף לקונה וה"ז מקיפין לצון
עיוכי כמו אין מקיפין בנועי לקפיכהו ולידמו שמקרב זאת חלל
זאת ומעיין חס דומות:

לפי שהעולם נידון אחר רובו וכו' יכולה אדם עלמו בחלו שקול
כל העולם מקלה לזיקים וקסילים ומקלה רשעים וכחלו
מעשיו שקולים במקלה על מקלה עשה מלוה אחת כמלחו זכיותיו
מכריעין וכמלח לזיק ועל ידו כל העולם הוכרע להיות רוגן

ועשה תשובה באחרונה אין מוכירין לו שום רשעו
ירושלמי יגשנא' *ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו
מרשעו וניהוי כמחצה עונות ומחצה וכיות אמר
ריש לקיש בתוהא על הראשונות:
כט משנה כל שישנו במקרא ובמשנה וברך ארץ
סם לא במהרה הוא חוטא שנ' *והחוט המשולש
קהלת ד לא במהרה ינתק. וכל שאינו לא במקרא ולא
במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב:
ל א"ר אלעזר בר צדוק למה צדיקים נמשלו בעה"ז
סם לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה
למקום טומאה נקצץ נופו (נמצא) כולו עומד במקום
טהרה. כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקי' בעה"ז
מיכה ה כדי שירשו העה"ב שנא' *והיה ראשיתך מצער
ואחריתך ישגה מאד ולמה רשעים דומים בעה"ז
לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום
טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טומאה כך
הקב"ה משפיע להם טובה בעה"ז כדי לטורדן

לדיקים: וניהוי לדיק שמרד כמקלה עוכות וכקקלה זכיות ולמה
מגד לת הרשעות: בזוהא מתקרט על כל הטובות שעשה:
למה צדיקים דומים בעה"ז ניסורין הבאים עליהם: ונופו
כלומר מעט ממכו: נקצץ ממכו כופו: כך נפרעים מן
הלדיקים מיעוט עוכות שבידם וכמלאו כולם כקיים: ולמה
רשעים דומיב בעוה"ז בטובה שמשפיעים להם: נופו מעט
ממכו ואף אלו ים בידם מיעוט טובות וזכיות: נקצץ נופו קבול

ולהורידן למדרגה התחתונה של גיהנם שנא' *יש מזלי יד
דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות:
וכבר היה ר' טרפון וזקנים מסובין בעליית בית לא
נתוה בלוד נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד עס
גדול או מעשה גדול. נענה ר' טרפון ואמר מעשה
גדול נענה ר' עקיבא ואמר תלמוד גדול. נענו כולם
ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה.
תניא ר' יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה מ'
שנה. לתרומות ומעשרות נ"ד. לשמיטים ס"א.
ליובלות ק"ג. ק"ג ק"ד הויין קסבר יובל מתחלתו

עכרס היח קלילת כופס: למדרגה מזילוי"ה כלרך שעומין
מלרגות לקרילים עסניות המגלים (טמגניהין) [בטמגניהין]
קרקעותם: יש דרך ישר לפני איש כשרוצין הרשעים שלוהן
כרלה לרכן נעיניהם ישרה ולקריית של לותה שלוה הזמנת
דרכי מות היח:

בית נתוה עס החים: שהתלמוד מביא לידי מעשה כמלח
עכיהם בידו: גדול ת"ת שקדם להלה ארבעים שנה
כשילמו ממלריס כתכה להם תורה בקודם הלילי ובקלה לח
כתקיימו עד שכנכסו לארץ לכתיב בנוחכם ואמר מר עשוכה ביאה
זו מכל ביאות שבתורה לכתיב בהו כי תבואו וכאן כאמר בנוחכם
משכנכסו לה ובתרומות ומעשרות לאחר כינוס וחילוק לכתיב
תבואת זרעך שיהח כל אחד מביא קלקו והן י"ל שכה הרי כ"ל
ומשם התחילו למנות שמיטין כדאמרי' בערכין ועשו שמיטה לסוף
שבעה הרי ס"ח שכים ולסוף כ' עשו יובל הרי ק"ג: מתחלתו

הוא משמט. ובשם שהתלמוד קודם למעשה
כך דינו קודם למעשה כדרב המנונא דאמר רב
המנונא אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי
מצלי יו תורה שנא' *פוטר מים ראשית מדון ובשם שדינו
מצלי קה קודם למעשה כך שברו קודם למעשה שנא' *ויתן
להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור וישמרו
חקיו ותורותיו ינצורו: פיסקא כל שאינו לא
במקרא ולא במשנה אינו מן הישוב. א"ר יוחנן
ופסול לעדות. ת"ר האוכל בשוק הרי זה דומה
לכלב וי"א פסול לעדות. אמר רב אידי בר אבין
מא הלכה כי"א. דרש בר קפרא רגון *לא עלתה בידו
אלא רגוונותו ולאדם טוב מטעימים אזוזו מפרי

משמט מתקלת השכה מיוה"כ עבדים כפטרים ושדות קוזרות
ועדיין לא עבדו אלא מ"ט אבל שביעית לוכה חשמטת אלא בסופה
לכתיב מקץ שבע שכים תעשה שמטה לסוף שבע שכים לפיכך כל
שכה שביעית במכין ס"ח: תחלת דינו ליוס הדין תקלת תביעות
שעליו מפני מה לא עסקת בתורה: פוטר מים פורק עול תורה:
ראשית מדון הוא תקלת דיבו ואין מים אלא תורה דכתיב הוי
כל צמא לכו למים: ובשם שדינו פורעבות תורה קודם לדין
פורעבות מעשה: כך שברו אף עסק בתורה קודם לשכר מעשה:
בעבור ישמרו חקיו ואמר מר לעיל תשמרו זה מצות: ינצרו
יקיימו: ופסול לעדות דכיון שאיבו מן הישוב אין מקפיד על
גי' רש"י *עדות שקר ואין לו בו בושת פבים: האוכל בשוק הוליל ואין
גמ' אין מקפיד על כבודו אין בום לזלזל כבודו וליפסל: לא עלה בידו
מקפיד על עלמו ואין לו בושת פבים

מעשיו בעה"ז. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנא' *ובמושב תליס ע
לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

האיש מקדש

פרק שני

תניא ר' יהודה אומר המתרגם פסוק כצורתו לב הרי זה בדאי והמוסיף עליו הרי זה מט מחרף ומגדף:

ע"מ שאני שונה חזקיהו אמר הלכות ור' יוחנן סס אמר תורה מחיבי איזהו משנה ר"מ אומ' הלכות

דסכרו חלק כקס בזרו דרגזכיתו ולק כסתכר כלוס: דור כלור: שנא' ובמושב לצים לא ישב וזה שלינו בקקד מחלו בקה יתעסק לס לק בלילכות:

פסוק כצורתו שבק לקסר תוספת התרגו' שלכו לומר לק לתרגס פסוק זה חלק כלורתו כגון לק תענה על ריב לק תכהד על ריבק הרי זה בדקי (דקדרכה מלוה היק להוליק הדין לקורה חלק הכי מתרגסיכן לק תתמכע מלקלפק לחכן דמתבעי מיכך בדיבק): והמוסיף עליו שבק לומר הוחיל וכיתן רשות להוסיף לוסיף גס לכי כל מקוס שלרכה: הרי זה מחרף מבזה לת המקוס ומשכה לת דבריו ולוכקלוס כשהוסיף לק מדעתו הוסיף שהרי בסיכי כיתן (התרגוס) חלק שבתכק וקזר ויסדו כדחמרי' בסגילה וגוס שכל זה תרגוס:

הלכות הלכה למשה מסיני: תורה קס"ל תורה שבכתב:

ס"ע ר' יהודה אומר מדרש *מאי תורה מדרש תורה
וה"מ דאמר לה תנינא אבל אם אמר לה תנא
אנא עד דתני הילכתא סיפרא וספרי ותוספתא
ע"מ שאני תלמיד אין אומרים (כבן) [כשמעון
בן] עזאי או [כשמעון] בן זומא אלא כל ששואלים
אותו בכ"מ דבר אחד בתלמודו ואומרו ואפילו
במסכת כלה ע"מ שאני חכם אין אומרי' כחכמי
יבנה כר"ע וחבריו אלא כל ששואלים אותו דבר
חכמה בכל מקום ואומרה ע"מ שאני גבור אין
אומרים כאבנר בן נר וכיואב בן צרויה אלא כל
שחביריו מתיראין ממנו מפני גבורתו על מנת
שאני עשיר אין אומרים כרבי (אליעזר) [אלעזר]
בן חרסום וכרבי אלעזר בן עזריה אלא כל שבני
עירו מכבדים אותו מפני עושרו ע"מ שאני צדיק
אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה

מדרש ספרא וספרי שהן הלכות של מדרשי (ספר ויקרא)
[מקראות]: ה"ג מאי תורה מדרש תורה: בן עזאי ובן זומא
תלמידים היו ובקורים ולא נאו לכלל סמיכה ולא היה בימיהם
כמותם בתורה כדתנן משמת בן עזאי נתלו והסקדנים: בכל
מקום אח' מן המקומות: ואפי' במסכת כלה שאין עומק בה
ובריית היא וכך היא שבויה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה
כנדה: דבר חכמה מילתא דתליא בסברא: ר"א בן חרסום
אמרי' במסכת יומא שהכיר לו חכיו אלף ספיקות בים ובכנגן
אלף עיירות בינתה: ראב"ע י"ג אלפי' עגלים היה מעבר מעדרו
כל שתא:

בדעתו ע"מ שאני רשע אפי' צדיק גמור מקודשת
שמא הרהר דבר ע"ז בלבו:

עשרה קבין חכמה ירדו לעולם תשעה נטלה לג
א"י ואחת כל העולם כולו עשרה קבין סס
יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים ואחת כל
העול' כולו עשרה קבין עשירות ירדו לעולם תשעה
נטלה (רומי) [רומיים קדמונים] ואחד כל העולם
כולו עשרה קבין עניות ירדו לעולם תשעה נטלה
בבל ואח' כל העול' כולו י' קבין גסות הרוח ירדו
לעולם ט' נטלה עילם ואח' כל העולם כולו וגסות
לבבל לא נחית והכתיב *ואשא עיני וארא והנה זכריה
שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיה' ולהנה כנפים פ' זה
כולל ע"ס
ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ
ובין השמים ואומר (למלאך) [אל המלאך] הדובר
בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי
לבנות לה בית בארץ שנער וא"ר יוחנן זו חנופה
וגסות הרוח שירדה לבבל אין להכא נחית

חכמה תורה ודרך ארץ: האיפה לעיל מיכיה כתיב זאת הרשעה
ויתלך אותה אל תוך האיפה ילה"ר שכשסר בידם השליכו
בתוכה כדאמרי' בסנהדרין שדיוה בדולח לאנרח ואלו אתי כזיס
כשלו ילה"ר על קנופה וגסות הרוח כדכתיב ורוח בכנפיהם היו
גסות הרוח וקנופה כרשה בעיני דדייק לה מכנפי החסידה
שעושה קסידות עם קנרותיה כדאמרי' בחלו טרפות: להכא

ואשתרבובי הוא דאשתרבוב להתם דיקא נמי
דכתיב לבנות לה בית ש"מ. איני והא אמר מר
סימן לגסות הרוח עניות ועניות בבבל הוא דאיכא
מאי עניות עניות דתורה דכתיב *אחות לנו קטנה
ושדים אין לה וא"ר יוחנן זו עילם שוכתה ללמוד
ולא וכתה ללמד. י' קבים גבורה ירדו לעולם ט'
נטלו פרסיים וכו'. י' קבין כנים ירדו לעולם ט'
נטלה מדי וכו'. י' קבין כשפים ירדו לעולם ט'
נטלו מצרים וכו'. י' קבין נגעים ירדו לעולם ט'
נטלו חוירים וכו'. י' קבין זנות ירדו לעולם ט'
נטלו ערביים וכו'. י' קבין עוות ירדו לעולם ט'
נטלה מישן וכו'. י' קבין שיחה ירדו לעולם ט'

* שיר השירים ח

לגבל: להתם לעילם: דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית וגבי
הולכה כתיב להן אתי כסים וגבי קניני תך כסבלו לבנות בית
לקנוע בגבל כתיב לה להייכו קנופה לקולה ל"ח לבנות ולח בנו:
מאי עניות דתו"ל סימן לגסות הרוח: עניות דתורה דלית
כוקה על גסי הרוח למתוך גסותן חין מסתין כל כ'רכן וחין
מקזירים על סמועתם: דכתיב אחות לנו קטנה חלמח עניות
דתורה בעילם הוח שהיה בה לגיחל כלכתיב וחכי הייתי בעיני
הגירה חצר בעילם המדינה וכן מרדכי ילח היה לורם עוסקין
בתורה ולח זכו חלו קכמים ללמד כחלו לח היה להם שיש
להכיק חבל בגבל זכתה ללמד כלכתיב בעזרח כי הכין (ה' חת
לבו להבין בתורה) [לבבו לדרוש חת תורת] ה' וללמד (לישרחל)
[בישרחל] חק ומשפט: עזוח ממזרות: ט' נטלה מישן רובן
ממזרים כדחמרינן לקמן גבי יוסטין כו' ובעילהי פ"ק דיבמות:

נטלו נשים וכו'. י' קבין *שחרות ירדו לעולם ט"כ ס"ת זכרו'
נטלה כושן וכו'. י' קבין שינה ירדה לעולם ט'
נטלו עבדים וא' נטלו כל העולם כולו:

[קודם מלמד זה ליתא פלוגתא בגמרא המקדש את הפנויה בקידושין
רבי מלמד למד לא קידש ור' יהודה למד קידש ומלמד ר'
יוחנן עגלה כמה וגמרו המקדש בקדשים לא קידש ורב למד עדיין היא
במחלוקת וכו' ומלמד גמ' סיוע לרב]:

[והא] תניא הצנועין מושכין את ידיה' והגרגרני' נג
חולקים מאי חולקים חוטפים כדקתני
סיפא מעשה בא' שחטף חלקו וחלק חבירו והיו
קוראין אותו בן חמצן עד יום מותו אמר רבה
בר שילא מאי קרא *אלהי פלטני מיד רשע מכף תלי' יצ"ל
מעול וחומץ. (רבא) [רבה] אמר מהכא *למדו ישעיה ל

הצנועין מושכין ידיהם ממכו גבי לקס הפנים תניא ר' זכרים
זכרים שמעון הלדיק כשחלקה ברכה בלקס הפנים וכל
כהן המגיעו כית ים חוכל ושבע ים חוכל ומותיר מכאן וחילך
כשחלקה מחרה בלקס הפנים וכל כהן המגיעו כפול הלכועין
מושכין ידיהם ממכו דלא מהכי להו מידי והגרגרנים קולקים
וקס"ד דהאי קולקין לאו ליטול חלקו המגיעו קאמר כיון
דכשחלקה בו מחרה כפול למאי קאי אי חלא קולקין דרך עילוי מכיק
חלקו לקבירו ונוטל כשנדו במקום לאחר חלמא חית דהו דין
חלוקה וע"כ הא ר"י [illegible] קאמר ממכו הואי ומשני לעולם אין
בו דין חלוקה ומאי קולקין חלקו המגיעו קאמר והשתיכו שוה לו
קוטף חלק חבירו וחוכל והא דתנן במס' סוכה הכוכפי' קולקים
בלפון חלקו המגיעו קאמר ובעוד שהיתה בו ברכה: מאי קרא

היטב דרשו משפט אשרו חמוץ:

לד תניא שמעון העמסוני [ואמרי לה נחמיה העמסוני]
נז היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע
דכלי' ו *לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו
רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר
להם כשם שקבלתי שכר על הדרושה כך אקבל
שכר על הפרישה עד שבא ר' עקיבא ולמד את
ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח:

לה ת"ר לאחר פטירתו של ר' מאיר אמר להם ר'
נב יהודה להלמידיו אל יכנסו תלמידי ר"מ
ע"ג לכאן מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם
באים אלא לקפחנו בהלכות הם באים דחק
סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי ר' מאיר
המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים ובין בקדשים
קלים לא קדש כעם ר' יהודה [עליהם] אמר להם
לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן
מפני שקנתרני' הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא
לקפחנו בהלכות הם באים וכי אשה בעורה מנין

דקמלן ל' קמסן: אשרו חמוץ המזיקו יד הכגזל להלילו מיד עוזקו
ולא תזרו קומץ לא גרסי' הכא אלא נד"ק גבי מכין שנזקקין לתובע:
חיה דורש כל אתין שבתורה לרבות: פירש שכתיבת לרבות
שיש דבר להשוותו למורלו:
קנתרנים מקניטים: לקפחנו כמו לקפח את שוקו לקלן רגליו
נהלכו' להודיענו שהם קריפים ואין עומד כנגדם:
וכי אשה בעורה מנין דקתני קדשי קדשי' והרי קם יולקים קוץ

אמר רבי יוסי ואמרו מאיר שכיב יהודה בעם יוסי שתק [דברי] תורה מה תהא עליה וכי אין אדם עשוי לקבל קדושין לבתו בעורה ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קדושיה בעורה ועוד דחקה ונכנסה מאי:

כי מתוך כעם נמ לכלל מינו' ומ"ב תורה וכו' רמ"ח

ת א ו מ ר

פרק שלישי

רב גידל הוה מהפך בההוא ארעא. אויל ר' אבא לו ובנה אויל רב גידל קבליה לר' זירא אויל נמ ר' זירא וקבליה לר' יצחק נפחא א"ל המתן עד שיעלה (עמנו) [אצלנו] לרגל כי סליק אשכחיה א"ל עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי א"ל נקרא רשע ואלא מר מאי טעמא עביד הכי א"ל לא הוה ידענא השתא נמי ניתבד

לעזרה לפי' לעזרת כזיס הס כפסלים ביולח וכזיס לין בכנסות לה כדתנן בלנות הטומלות נפ"ק דמס' כלים: לבתו קטנה לו נערה: דחקה ונכנסה מהו וכי לח הולרכנו לשלול בנהמ"ד מה יאמרו [לאס] קדשה לאס קדושין הס לאו לאו:

מהפך בההיא ארעא מקזר עליה לקניתה: קבלוה קבל עליה סיפר דברי לעקתו לר' זירא: לרגל כזדורזים בהלכות הרגל היו מקבלין פני הרב: עני המהפך בחררה מקזר לקריה לזכות בה מן ההפקר לו זיתכנה לו בעל הבית: נקרא רשע זיורד לקיי קבלו: לא הוה ידענא זרב גידל מתעסק בה:

ניהליה מר א"ל ובוני לא מובינא לה דארעא
קמייתא היא לא מסמנא מלתא אי בעי לה
במתנה נישקליה רב גידל לא נחית לה דכתיב
מזלי טו *ושונא מתנות יחיה ר' אבא לא נחית לה משום
דהפך בה רב גידל לא מר נחית לה ולא מר
נחית לה ומתקריא ארעא דרבנן:

סא מתני' ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד
מדנר לנ ובני ראובן אינו תנאי שנא' *ויאמר אליהם
אם יעברו בני גד ובני ראובן וכתיב ואם לא
יעברו חלוצים ר' חנינא בן גמליאל אומר צריך
הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפי'
סס ע"ג בארץ כנען לא ינחלו *בשלמא לר"מ היינו דכתיב
ילקו' ד *אם תטיב שאת ואם לא תטיב לפתח חטאת
רובץ אלא לר' חנינא ל"ל סד"א אם תטיב אגרא
אם לא תטיב לא אגרא ולא דינא קמ"ל. בשלמא
דארעא קמייתא ילפינן מעולם: [לא מסמנא
מלתא] ליכו סימן טוב שיכול לדם מקצו הילפון: ארעא
דרבנן הפקר לתלמידים:

כל תנאי שליכו כפול: רחב"ג אומר לתנחי כפול פליג וכו':
שאת משחת שכר: ואם לא תיטיב לפתח פורענות
מוכנת לנח לחמח כפילה נעיכח וחס לח כפלה מכי חמר חס
תיטיב שחת הוה שמעינן לקפי' חס לח תיטיב כמי שחת דתנחי
שלח כפלו ליכו מבטל מתנה: למה לי חס לח תטיב כשמע
מכללח: סד"א וכו' כלו' מכללח לח הוה כפקח לן חלח ביטול
מתנה הח חס לח תטיב לח תשח שכר ופורענות כמי לח תשקול

לר"מ היינו דכתי' *אז תנקה מאלתי וגו' וכו' בשלמא
לר"מ היינו דכתיב *אם בחקותי תלכו *ואם בחקותי
תמאסו אלא לרחב"ג ל"ל אצטריך סר"א אם
בחקותי תלכו ברכה ואם בחקותי תמאסו לא
ברכה ולא קללה קמ"ל בשלמא לר"מ היינו דכתיב
*אם תאבו ושמעתם ואם תמאנו ומריתם אלא
לרחב"ג למה לי אצטריך סר"א אם תאבו טוב ואם
תמאנו לא טובה ולא רעה קמ"ל מאי *חרב תאכלו
אמר רבא מילחא גלגניתא ונהמא דשערי אקישא
ובצלי דאמר מר פת פורני חריבה במלח ובצלי
קשים לגוף כחרבות:

תנ"א מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר
וכבש שם ששים כרכים ובחורתו היה שמח
שמחה גדולה שלח וקרא לכל חכמי ישראל אמר
להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו
עסוקים בבנין בהמ"ק אף אנו נאכל מלוחים וכר
לאבותינו והעלו מלוחים על שלחנות של והב ואכלו

להכי אצטריך כפילה ליכא דפורענותא: למה לי אס בחקותי
תמאסו כתיב מכלל ברכה קללה: גלגניתא גסה:
ינאי המלך מן הכהנים של חשמונאי הוה: לכוחלית אס מדינה
שבמדבר: מלוחין ירקות הן ומן הקולי בלשון אחרי [כמו]
הקוטפים מלוח על גבי: כשהיו עסוקים בבנין בית שני
שבלו מן הגול' והיו עכיי' והיו מוליכין הוכלו' במלכו': ואף אנו
נאכל מלוחים להיות זכר לעוני תנותיכו ולהודות לפני הקב"ה

היה שם אדם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר
בן פועירא שמו ויאמר אלעזר בן פועירא לינאי
המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה
אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם
בציץ שבין עיניו היה שם וקן אחד ויהודה בן *גרידא נגמ' מיית
שמו ויאמ' יהוד' בן גרידא לינאי המלך ינאי המלך גדידא
רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של
אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודעית ויבוקש
הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בועם ויאמר
אלעזר בן פועירא לינאי המלך ינאי המלך הדיוט
שבישראל כך הוא דינו אתה מלך וכהן גדול כך
הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי
רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת

להלקיכו והעזירכו: לבם של פרושים עליך בוכחיך הס ולין
שמקין בהלקחך: ומה אעשה לילע שכן הוא: הקם להם
בציץ שבין עיניך תן לין הקודם על מלקך ויעמדו על רגליהם
לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לת לנס למקות בך מהיות כהן
ולף על גב דלאו שעת עבודה כדאמרינן בפ' שכי נגדי
כהונה כתבו להכות: שהיו אומרים אמו נשבית במודעית
לכך מיקו בו שהיו הפרושים לומרים עליו לאמו כשבית בהר
המודעית כרך של בית חשמונאי היה ושבויה פסולה לכהונה
וכשלה לבניו וכאלמנה לכל: ויבדלו חכמי ישראל בועם שכעס
המלך עליהם: כך הוא דינו לסנול תרפתו: וכך הוא דינך
בתמי' שלא תבקש מהם: רומסם הורגם: מה תהא עליה
שמא תשתכח: א"ל הרי ספר תורה כרוכה ומונחת ובתוכן

בקרן ווית כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד אמר רב נחמן בר יצחק מיד נורקה בו אפיקורסות דהול"ל תינח תורה שבכתב תורה שבע"פ מאי מיד ותוצץ הרעה ע"י אלעור בן פועירא ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משהומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התירה ליושנה:

בן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשרה מנ"ל אמר לח רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא *והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול אבוה דשמואל אמר מהכא *ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה אפי' חולין שבו תרצה ר' ינאי אמר מהכא *ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל. בעל מום דעבודתו פסולה מנ"ל אמר רב יהודה אמר שמואל אמר קרא

סס ע"ב נמדב' כה דניים נג דניים נו

כתובות המלות ולח יתכקו: ותוצץ הרעה למקה לגון וילן ליץ ויגמול שקדים ל"ח נערה לגון כולליס כלילון המבעיר גקלת:

שמעון בן שטח חקי לגחו היה והקביחתו:

והיתה לו ולזרעו אחריו וגו' בין זרע פסול קלל ולכתקלה [נ"ח] קלמר דהח מיקולל קרייה רחמכח שנתקלל מקדושת כהן: חולין שבו קללין [שבו קללין] שנשבע לוי דקרח בשבע לוי כתיב: ובעל מום דעבודתו פסולה מנ"ל לח עבד בשוגג לחלו נמזיל כתיב לח לל הפרכת לח יבח וגו' ולח יקלל לח לת מקדשי חלח עבד בלח ילישה מכ"ל דלח מכשרינן ליה מהחי קרח דוהיתה לו ולזרעו

נזדכ כה *לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב א"ר נחמן וא"ו דשלום קטיעא היא:

עשרה יוחסין

פרק רביעי

לט [משנה עשרה יוחסין עלו מבבל לא"י כהני לויי
סט וישראלי וכו': גמ' מאי אירוא דתני עלו
דניים יו מבבל נתני הלכו לא"י מלתא אגב אורחי' קמ"ל
סם ע"ב כד]תניא *וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר
ה' אלהיך מלמד שבהמ"ק גבוה מכל ארץ ישראל
וא"י גבוה מכל הארצות בשלמא בה"מ גבוה מכל
סם א"י היינו דכתיב *דברי ריבות בשעריך וקמת
ועלית. אלא א"י גבוה מכל הארצות מנ"ל דכתיב
ירמיה כג *לכן הנה ימים באים נאם ה' לא יאמר עוד חי
ה' וגו' כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא וגו':

מקריו: הנני נותן לו לעיל נוהיתה לו ולזרעו כתיב שמח בשלמים
הוא (דכתר) [דלפתר]:
בשלמא בהמ"ק גבוה כשמע מיניה דהא נא"י משתעי קרא:
דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית וגו' מכאן שהמקדם
גניה מכל א"י דמכל לדדיה סתם כתיב ועלית: אשר העלה [וגו']
מלמד לפיז דהייכו בבל ומכל המדנות מצר הדקתים סם וכתיב
מצר העלה:

א"ר אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה מ
כסולת נקייה ועלה. *כתיב *אלה העולים סס
מתל מלח תל חרשא כרוב אדן ואימר ולא יכלו ע
להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם. תל כתיב ז
מלח אלו בני אדם שדומין מעשיהם למעשה סדום
שנהפכה לתל מלח. תל חרשא זה שקורא אבא
ואמו משתקתו. ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם
אם מישראל הם והו אסופי שנאסף מן השוק שאינו
מכיר לא את אביו ולא את אמו כרוב אדן ואימר
א"ר אבהו אמר אדון אני אמרתי והיו ישראל לפני

לא עלה עזרא כל עלמו סל עזרח לנקוט חת נפל כתכוין לפי
שרחה לוחס שכתערבו בלויות ורחה שהיו קכמי הדור עולין
עמו ולין עוד נפל שיתעסק לנדוק נהס ליחסן עמד והפרים
פסוליהס והוליכס עמו והדור שרלו הפרשתן הכירו נהס ולח
קפטו שיתערבו נהס חלו [הפסולין] העולים ולדורות הנחים
כמי כיון לחמר מר לסכת הגזית שסס היו יושנים מיוקסי כהונה
ולויה נכל יום מזהר זהירי נפסולים: [למעשה סדום] שהיו
מגלי עריות לכתיב רעים וקטלים רעים נגופס וקטלים נמתוכס
ולמריכן נקלק דמקי לחיתתח דקנריה ומפילה לחמרי ליה תהוי
גנך עד דמעברח (והיו) [הרי] ממזרים [לגבי] ישרחל: חרשא
לשון מקריחין: בית אבותם לגיו: וזרעם לחו: זה אסופי
דלחו שתוקי מכיר להודיע לחו שהיח מישרחל והכח לח ידעו לס
מישרחל הס: אמר אדון מסרס המקרח ודרס לדן כמו לדון.
לימר כמו לחמר. לדון הקב"ה:

חשובים ככרוב והם שמו עצמם כנמר א"ד א"ר אבהו אמר אדון אע"פ ששמו עצמם כנמר חשובים לפני ככרוב:

מא אמר רבה בר בר חנה כל הנושא אשה שאינה
סס הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאלו חרשו
כממיה ו לכל העולם כולו וזרעו מלח שנא' *אלה העולים
מתל מלח תל חרשא אמ' רבה בר רב אדא אמ'
(רבא) [רב] כל הנושא אשה לשם ממון הוויין
הוסיפ ה לו בנים שאינם מהוגנים שנא' *בה' בגדו [כי בנים
סס זרים ילדו] ושמא תאמר ממון פלט ת"ל *עתה
יאכלם חדש את חלקיהם ושמא תאמר חלקו ולא
חלקה ת"ל חלקיהם ושמא תאמר לזמן מרובה ת"ל
חדש מאי משמע א"ר נחמן בר יצחק חדש נכנס
וחדש יצא וממונם אבד ואמר רבה בר רב אדא
ואמרי ליה אמר רב סלא אמר רב המנונא כל
הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקב"ה

ככרוב קדושים ככרובי הקדש כקיות הקודש דכתיב ניה פני הכרוב: כנמר כקיה זו סחיכה מקפדת (נזווג) קנרתה [נזוג]: כאלו חרשו כו' מצוה לא יכנו להגיד יופסס קרי להו תל מלח קרסח לשון קורס: בנים זרים מאכה פסולה לו ומצוה ממון נסנה כדמסיים קרא יאכלם קדש את חלקיהם ממון שכאכה לשמו יאכלם נקדש לאקד: ושמא תאמר חלקו כגון ככסי לאן נרזל: ולא חלקה כגון ככסי מלוג דהיא לאו לאכורא עדיה שקורה ליכאה למיוקם: שאינה הוגנת פסולה לו: כופתו הלוקה נניח דין כופתין שתי ידיו על העמוד נמס' מכות

רוצעו ותנא על כולם אליהו כותב והקב"ה חותם אוי לו למי שפוסל את זרעו ופוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו [אליהו כופתו והקב"ה רוצעו] וכל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחו של עולם ואמר שמואל במומו פוסל:

ההוא גברא [דמנהרדעא] דעל לבי מטבחיא מב בפומבדיתא אמר להו הבו לי בשרא סס אמרו ליה נטר עד דשקיל שמעיה דרב יהודה יניקיס בר יחוקאל (ברישא) וניתב לך אמר מאן יהודה מ"גפ'נה בר שויסקאל דקדים לי דשקיל מן קמאי אזלו אמרו ליה לרב יהודה (איקפיד אפיק שיפורא) ושמתיה אמרי ליה רגיל דקרי אינשי עבדי אכריז

כופתו קוסרו: רוצעו גולקהו דרלועה: ועל כלם כהכיס לויס ויזרחליס: אליהו כותב מחי דקחמר וחזיל: אוי לו לפוסל זרעו ולפוגם את משפחתו כגון שכשח לשה שחיכה הגוכה לו [הוי חליהו לחו חליהו דכתיב בקרא הוא דח"כ מקמי דהוה חתי מחן כפתיה חלח שמח מלחך שהוא סופר למעלה]: כל הפוסל מגדף תמיד את המשפחות הוא עלמו פסול: ואינו מדבר בשבחה של עולם אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות לעולם:

נטר עד דשקיל שמעיה דרב יהודה המתן עד שיטול שלוקו של רב יהודה שעומד כאן ליטול: בר שויסקאל לשון גבאי גרגרן חוכל שויסקי כלי כדאמרי' בפסחים בחימורי פסח מכרים מאן ליתן לן דלא שויסקי עבדיכו בשם רביכו הלוי: שמתיה כדאשכחן דמכדין לכבוד הרב בע"ק: אמרו ליה לרב יהודה

עליה דעבדא הוא אול ההוא גברא אומניה לדינא לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהומנתא אול רב יהודה לקמי' דרב הונא א"ל איזיל או לא איזיל א"ל מיול לא מיבעיא לך למיול משום דגברא רבא את אלא משום יקרא דבי נשיאה קום זיל אתא אשכחיה דקעביד מעקה א"ל לא סבר מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני ג' א"ל פורתא דגונדרי' הוא דקא עבידנא א"ל מי סניא מעקה דכתיב באוריית' או מחיצה דאמו' רבנן א"ל ליתיב מר אקרפיטא א"ל

רגיל ההוא גברא דקרי לאכסאי עבדי: לקמיה דרב הונא לימלך דו מס ים לו לילך לפכי רב נקמן: לא איבעי לך למיול לפכי רב נקמן שלחה גדול מאכו ואתה רחם בפומבדיתא ורב נקמן רחם בכהרדעא ודיין לרחם גלותא ואתניה דכי כשילה כדאמרי' בהעור והרוטב מצוס דרב נקמן אתניה דכי כשילה הוא מזלזל בשמעתיה דר' יוקנן: יקרא דבי נשיאה שהוא אתן הכשיל: אסור לעשות מלאכה בפני שלשה שגכאי הוא (לו) ושפלות לדור שכפופין לזה שאין לו מי שיעשה מלאכתו: דגונדריא הייכו מעקה בחקר הלשונות: מי סניא כלו' מי מכויער ומכוי ל'יתורה ולשון שאר בכי אדם שלחה מדבר בעמקי שפה ומתכוין היה רב יהודה לתופשו בדבריו ולקבלו להודיעו שלא היה לו להבזות עליו להזמיכו לפכיו: אקרפיטא ספסל:

ומי סניא אצטבא דאמור רבנן או ספסל דאמרי אינשי א"ל ליכול מר אתרונגא א"ל הכי אמר שמואל כל האומר אתרונגא (תלתא) [תילתא] ברמות רוחא (דאית ביה לימא) או אתרוג בדקריוה רבנן או אתרוגא בדאמרי אינשי א"ל לישתי מר אנבגא א"ל מי סניא איספרגום דקריוה רבנן או אנפק דאמרי אינשי א"ל תיחי דונג תשקינן א"ל הכי אמ' שמואל אין משחמשין באשה. קטנה היא בפירוש אמר שמואל אין משחמשין באשה כלל בין גדולה בין קטנה. נשדר לה מר שלמא לילתא א"ל הכי אמר שמואל קול באשה ערוה. אפשר על ידי שליח א"ל הכי אמר שמואל *אין שואלין בשלום אשה. על ידי בעלה א"ל הכי אמר שמואל

פרק הפועלים ע"ב

רש"י סס ע"ב

תילתא ברמו' רוחא מתוך שאלים רוקו גסה הוא מזכה בלידורו: אנבגא כוס שהוא רגיעית והיו רגילין לשתות כוס לאחר ממזקה העשוי לשתות שקרית וקורהו לספרגום בשם' נרכות: אנפקא כוס של רגיע' ולשון מנפקת היה שגור בפיהם: תיחי דונג תנח בתי שכך שמה: אין משחמשין באשה שלא ילמדנה להיות רגילה בין החכמים: קטנה היא רב נחמן קאמר ליה: לילתא שם אחתו: קול באשה ערוה שכן' השמיעני את קולך ואת אחזל בשלומה תשיבני: א"ל רב נחמן אפשר לשלוח לה שלא שלום ע"י שליח: אין שואלין בשלום אשה שמא מתוך שאלת שלום יהיו רגילין זה עם זה ע"י שלוחים וינשו לידי קידה: א"ל רב נחמן על ידי בעלה אהיה אני שליח לדבר:

אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה דביתהו שרי ליה תיגריה דלא נשווך כשאר (אינשי) [ע"ה] א"ל מאי שיאטיה דמר הכא א"ל טסקא דהומנותא שדר מר אבתראי א"ל השתא שותא דמר לא גמירנא טסקא דהומנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהומנותא מבי חדייה ואחוי ליה א"ל הא גברא והא טסקא א"ל הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחניפי רבנן אהדדי א"ל מ"ט שמחיה מר לההוא גברא. ציער שלוחא דרבנן. ונגדיה מר דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן. דעדיף מיניה עבדי ליה מ"ט אבריון מר עליה דעברא הוא א"ל דרגיל דקרי

אין שואלין בשלום אשה כלל שמרגיל לבה ודעתה (לימסך) מגלו: שלחה ליה ילתא לרב כהמן: שרי ליה תיגריה פטור ליתו מלפניך זה לשון התלמוד לומר מצרי ליה תיגריה כשממהר לעשות בקשת הלים לו דיבו כדי להפטר ממנו: מאי שיאטיה דמר הכא מה דרכו של מלוכי לשוט הלוס כלו' למה נא מלוכי הכה: שותא דמר לא ידענא שיקתו של מלוכי ליכי מדין לדבר נלקות לשונו: לדינא מומינא ליה נתמיה: אפיק דיסקא דאומנותא הולין שטר הזמנה מקיקו שמלק לו רב כהמן שיבא לפניו: מבי חדייה מתוך קיקו: לימא מר מיליה ילבר דברי זכותו על ריבו של מותו הלים: מצער שלוחא דרבנן זיזה שלוחו לפניו וקייב מלקות: דרב מנגיד אמאן דמצער שלוחא דרבנן כדאמרינן נפ"ק דעדיפא מיניה קמורה ממנה עשיתי לי לקנסו:

אינשי עבדי ותניא כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחו של עולם ואמר שמואל במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש לאברווי עליה מי אמר אדהכי והכי אתא ההוא בר דיניה מנהרדעא א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מביה חשמונאי מלכא א"ל הכי אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינ' עבדא הוא א"ל לא סבר מר להא דא"ר אבא אמר רב הונא אמר רב כל ח"ח שמורה הלכה ובא ואמרה אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו א"ל הא איכא רב מתנה דקאי כוותי רב מתנה לא חוייה לנהרדעא הליסר שני ההוא יומא אתא א"ל דכיר מר מאי דאמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במברא א"ל הכי אמר שמואל כל דאמר מביה חשמונאי קאתינא

אדהכי אמ' ההוא בר דיניה לרב יהוד' לדידי לאתיכח מנית קמוכאי קרית לי עבד: כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבד הוא שכל זרעו הרגס הורדוס ועבד היה ומלך תקתיהס וקרא נכו על שס נית קמוכאי ומסתמ' לאו נכות ישראל כסיב דכוהרי' הס להחיא נכותס לעבדי' והוו להו כולס עבדים: אם קודם שבא מעשה לידו אמר להאי שמועה לתלמידיו נשס רבו כאמן לאומכ' נשעת מעשה ואס לאו אינו כאמן להעיד נשס רבו שמא מוקמת מעשה הבא לידו הוא אמר כן: אגודא שפת הנהר: אמברא

עבדא הוא דלא אשתייר מיניהו אלא ההיא רביתא
דסלק לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מביית
חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה
אכרוו עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרעו כמה
כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקו אבתריה
למרגמיה אמר להו אי שתיקו שתיקו ואי לא
מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי ורעייתא
איכא בנהרדעא חדא מיקרי דבי יונה וחדא
מיקרי דבי עורבתא וסימניך טמא טמא
טהור טהור שדיוה להההוא ריגמא מידייהו וקם
אטמא בנהר מלכא. [מכריז רב יהודה בפומבדיתא
אדא ויונתן עבדי יהודא בר פפא ממזרי בטי בר
טובי' ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחרותא]:

מג אמר רב יהודה אמר שמואל ד' מאות עבדים
סס ואמרי לה ד' אלפים עבדים היו לו לפשחור
בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו

על הגזר ח"כ בתוך הספינה לעגור הכהר: איקרעו כמה
כתובתא מכאי חותה המשפחה: כי קא נפיק רב יהודה:
למרגמיה לפי שגילה את פסולם: ורעייתא משפחות: וקם
אטמא בנהר מלכא בחותן החכים שהשליכו' בנהר עמד
מכשול שתימה בפי הנהר ומנע את המים להלוך. לטמא שתימה
כדמתרגמינן שתמוס טמוכין:
פשחור בן אימר בימי ירמיה היה: נטמעו בכהונה ולא גרסי'
גדולה: נטמעו כדמעו כשאו בנות כהכים שהיו מקושקים

עוות פנים אינו אלא מהם [אמר אביי כולהו יתבי
*בשוריא דבנהרדעא] ופליגא דר' אלעזר דא"ר כ"מ
אלעזר אם ראית כהן בעוות מצח אל תהרהר נסו"מ
אחריו שנא' *ועמך כמריבי כהן א"ר אבין בר רב יבמות דף
אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו
כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים
ואין מעיד עליו שנא' *ששם עלו שבטים שבטי מלים מכנ
יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן
שהשבטי' שבטי יה. א"ר חמא בר חנינא כשהקב"ה עם י"ם
משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות הכלול
מיוחסות שבישראל שנאמ' *בעת ההיא נאם ה' בלים
אהיה להם לאלהים לכל משפחו' בית ישראל לכל ואפה
ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות (והם יהיו כשוכין
לי לעם): וק"ל

רש"י
[*והמה יהיו לי לעם] אמר רבה בר רב הונא ירמיה לא
זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים מד
דאלו בישראל כתיב בהו *והייתי להם לאלהים עם
ישמעאל ג

עלמן נכהכים מתוך שהיו לוכלין תרומה מקמת עבדי כהן: אל
תהרהר אחריו לקר משפקותם שהם בני מרינה כלכתיב כמריבי
כהן: עדות לישראל לותן שהם ישראל הוא מעיד עליהם
שהם מצלו: משפחות ישראל משפקות שהם ישראל גמורים:
בישראל כתיב והייתי להם לאלהים חע"פ שאינם לי לעם
ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין
מקרבין אותן מן הטמים אלא א"כ הם מקרבין עלמם תלה

ירמיה ל (והם) [והמה] יהיו לי לעם ואלו בגרים כתיב *מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאום ה' (והיו) [והייתם] לי לעם (ואני) [ואנכי] אהיה (להם) [לכם] לאלהי'. אמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת שנא' *ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם *לשארת ולספחת א"ר חנא בר' חנינא כשהקב"ה *מטהר את השבטי' שבטו של לוי מטהר תחלה שנ' *וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב [וככסף] והיו לה' מגישי מנחה בצדקה אמר ריב"ל כסף מטהר ממורים שנא' וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה:

יחזקאל יד

ישעיה יד

ויקרא יד

עא

מלאכי ג

מה **אמר** רב יהודה אמר שמואל כל הארצות עיסה להיות טונים: קשים גרים כחיכס זהירים בחלות והרגילים בחלס כמזכים בחלס ולומדים ממעשיהם: מטהר השבטים מיכסס: כסף מטהר ממורים המוטמעים בישראל מקמת ממונס והוא גורס להם שיטהרו כלעתיד לבא לין הקב"ה מבדילם מלמר שכבנקו בהם משפקות ישראל הרבה: שנא' וישב מצרף ומטהר כסף לותם שכטמעו מקמת עשרם. וסיפיה דקרא והיו לה' מגישי מנחה בצדקה לדקתו של הקב"ה הוא שלינו מבדיל' בלא הוחיל שכטמעו כטמעו וריב"ל סבירא ליה הלי מטהר לאו מבדיל פסוליה' קלמר בלא מטהרם ומכשירם כולם: עיסה כעיסה שהיא מעורבת (ר"ל שלינם מיוקסים שלרי

סם מיכו מרש"י

לארץ ישראל וא"י עיסה לבבל:

אמ' רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שם בן מו ארבע אותיות חכמי' מוסרי' אותו לתלמידיהם סס פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמ"ד פעם אחת בשבוע דכתיב *זה שמי לעולם לעלם כתיב רבא סמות ג סבר למדרשיה בפרקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דל"ת. ת"ר בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרים אותו לכל אדם משרבו הפריצי' היו מוסרי' אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימות אחיהם הכהנים תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי

החלות כ"ח") ומסס ר"מ מרומי שמעתי עיסה כפכולת עכנים שכסקט מסקה שלהס:

שם בן ד' אותיות קריאתו ככתיבתו ופירושו מכמירס מוסיס אותו וכו': לעלם להעלים: כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אלא כתיב שמי וזכרי משמע שלמדו ג' שמות ואמר לו זה שמי מיוחד וזה הנכי אלי נזכר: שם בן י"ב ובן מ"ב לא פירשו לנו: משרבו הפריצים המשתמשין בו: לצנועים שבכהונה לנרך בו העס במקדש לאחר עבודת לבור של תמיד של שחר: מבליעין אותו בנעימת אחיהם הכהנים אותם שלא היו נקיאין בו ומנרכין בעס בן ד' אותיות כשהיו מושכין את קולם בנעימה

אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אוני אצל כ"ג ושמעתי שהבליע שם בנעימות אחיו הכהנים א"ר יהודה אמר רב שם בן מ"ב אותיות אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שתי עולמי' העה"ז והעה"ב:

מו זעירא הוה קא משתמיט מיניה דר' יוחנן דהוה אמר ליה נסיב ברתי יומא חד הוו קאזלי באורחא מטו לעורקמא דמיא ארכביה לר' יוחנן

סס ע"ב

היו חלו ממהרין להגליע לת הסס בן י"ב ולח היה כשמע לרבים מקול בעימות תבוריהן בבעימת ביסוס קול שקורין טרוכפ"י: אחר אחי אמי שהיה (לוי במסכת מדות) [כהן] ור' טרפון היה כהן בתוספתח לכתובות מעשה בר' טרפון שקדם ג' בתים מיני בשכי בלורית כדי להחכילן תרומה: לדוכן (שאומרים לויס הזיר מיש"י) לחר עבודה בשעת ביסוך היין וכ"ג היה מברך בברכות בפיס שעבד לותו היום ורבי טרפון עלה לחר הלוי לו להכות בקלל ושחר כלי שיר שהכל בשרים בהס כלאמרים בערבין לו שהיה קטן ומריעין בקול עם לחזיו לוערי הלויס כלאמרים בערבין) [לברך ברכת כהנים]: ואינו מעמיד על מדותיו לכעור לינה שמא ישתמש בו להקקס:

דהוה א"ל ר' יוחנן נסיב ברתאי ולא היה קפץ בה מפני שהוא מא"י והוא היה מבבל:

אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל אורייתין כישרן בנתין
לא כישרן מאי דעתיך אילימא מדתנן עשרה יוחסין
עלו מבבל [וגו'] אטו כהני לויי וישראלי כולהו
סליקו כי היכי דאשתייר מהני אשתייר נמי מהני
אשתמיטתיה הא דא"ר אלעזר לא עלה עזרא
מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה. עולא
איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חוייה לרב יצחק
ברי' דגדל ולא נסיב אמר מ"ט לא קמנסיב לי'
מר אתתא לבריה א"ל מי ידענא מהיכא אנסביה
א"ל אטו אנן מי ידעינן מהיכן קאתינן דלמא מהנך
דכתיב *נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה וב"ת מיכה ה
נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ודלמא
מהנך דכתי' *השוכבי' על מטות שן וסרוחים על עמוס ו
ערסותם. וא"ר יוסי בר חנינא אלו בני אדם
המשתינים מים בפני מטותיה' ערומים ומגדף בה
ר' אבהו אלא מעתה א"ה היינו דכתיב *לכן עתה שם
יגלו בראש גולים משום דמשתינים מים בפני
מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא א"ר
אבהו אלו בני אדם שאוכלים ושותים זה עם זה
ומדבקין מטותיהם זה בזה ומחליפים נשותיהם זה
לזה ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם

אורייתין כשרן ברתין לא כשרן תלמידי אתה ותורתי כשרה לך
ודתי ליכך קפן: מאי דעתך אתה מזזיק בגל במיוקסי' דתכן
עזרה יוקסין וכו' וסנור אתה אעלו כל הפסולי': מהיכא נסיבנא

א"ל היכי נעביד א"ל ויל בתר שתיקותא כי הא
דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי
חוו הי מינייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחם
טפי אמר רב שתיקותא דבבל היינו יחוסא איני
והא איקלע רב לבי בר שפי חלא ובדק בהו (היכי
בדק) [מאי] לאו ליוחסים לא אי שתקי אי לא
שתקי אמר רב יהודה אמר רב אם ראית שני
בני אדם שמתגרים זה בזה [שמע] פסול יש
באחד מהם ואין מניחים אותם לדבק אחד בחבירו
א"ר יהושע בן לוי אם ראית שתי משפחות מתגרות
זו בזו שמע פסול יש באחת מהם ואין מניחים
אותה לדבק בחברתה:

מח *וחלת עלעין בפומה בין שיניה אמר רבי יוחנן
עב זו חליוון והדייב ונציבין שפעמים

דניאל ז חי זו מסה מיוסת: ויל בתר שתיקותא שאל לך מספקה
שם שתקית שסתם נכי מרינה הס פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשין
מהם כטרו לידה והקזיקו במרינה ומיוסת דבבל הייכו שתיקותא
מתוך שהס שתקיס הוקזקו במיוסין ח"כ הנח לבדוק בבבל לייכו
בודק חלא בשתקיס: לבי בר שפי חלא שס היים שפי קלא
שופה קומץ כמו השופה יין לתמרי: ואין מניחין אותו מן השמי'
לידבק בחברו לכך הטילו מן השמים מרינה ביניהם:

וחלת עילעין בפומה נקיה (הרחשוכה) [השכיה] שבמרקה
דניאל כתיב והיא נבל: בפומה בין שיניה בפומא משמע
ליכו מנספכי' בין שיכיה משמע שפולטת מנקוץ: (זו חליוון והדייב
מיש"י ונציבין שס בגמ' מפורש מקומות הס שנקוב שבתרג עשרת

בולעתן ופעמים פולטתן *ואזרו חיוא אחרי תניינא דמיא לדוב תני רב יוסף אלו פרסיי' שאוכלי' ושותי כדוב ומסורבלי' כדוב ומגדלים שער כדוב ואין להם מנוחה בדוב ר' אמי כי הוה חזי פרסי דרכיב אמר היינו דובא נידא א"ל ר' ללוי הראני פרסיים א"ל דומים לחיילות של בית דוד הראיני חברים א"ל דומים למלאכי חבלה הראיני ישמעאלי' א"ל דומים לשעירים של בית הכסא הראיני תלמידי חכמים שבבבל א"ל דומים למלאכי השרת:

כי הוה ניחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא מט
הנעטים דרך עם:) בולעתן מוגל' עליהם: ומסורבלין עם
כדוב נעלי נשר לשון עוני ושומן הוא ונעלמא כמי לחריכן קטן
מסורנל נשער המלוגם נשר כסרנל: דוב אין לו מנוחה כשהוא
קשור הולך ונא תמיד סנידותיו: דובא נידא דוב כודד:
הראיני פרסיים נעל מגלות ודומיות היה לוי וקאמר ליה רבי
מגול לי פרסיים למה הן דומין: כחיילות של בית דוד גבורי':
חברים לומה הסמוכה לפרסיים ומזקיתים הם וטרפניים הם
יותר מפרסיים: לשעירים מלוגמים שקורים ודומים לשדים:
דומין למלאכי השרת לנוגים לנכים ועטופים (לנכים) כמלאכי
השרת דכתיב והלים לנוגה הנדים והכי כמי לחוריכן נפ' ב"מ על
ר' יהודה שהיה מתעטף [ויושב] נסדיכין המלויילין (המלויירין)
ודומה למלאך וכו' ובכדרים כמי לחריכן מלן מלאכי השרת רבנן
ולחזקי קרי להו מלאכי השרת משום דמלוייכין כמלאכי השרת
נמלנוגים נלים:

כי הוה ניחא נפשיה מזרקה נבוקה נפיו: הומניא עיר שמה

בבבל כלה דעמונאי היא. ססגריא איכא בבבל
כלה דממוראי היא. בירקא איכא בבבל שני אחים
יש שם שמחליפים נשותיהם זה לזה. בירתא
דסטיא איכא בבבל היום סרו מאחרי ה' דאקפי
פירא דכווריו ואזלו וצדו בהו בשבתא שמתינהו
ר' אחי בר יאשיה ואשתמוד. אקרא דאגמא איכא
ס"ס י"נ בבבל אדא בר אהבה יש בה *היום יושב בחיקו
של אברהם. היום נולד רב יהודה בבבל דאמר
מר כשמת ר' עקיבא נולד רבי. כשמת רבי נולד
רב יהודה כשמת רב יהודה נולד רבא. כשמת
רבא נולד רב אשי ללמדך שאין צדיק נפטר מן
קהלת י העולם עד שנברא צדיק כמותו שנא' *וזרח השמש
ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה
ס"נ י שמשו של שמואל הרמתי שנא' *ונר אלהים טרם
יכבה ושמואל שוכב וגו':

כך: ססגריא עיר היא וכל הכך כלהו מקומות כיכהו:
בירתא דסטיא על ס"ס סרו מלקרי המקום ופירש רבי היצחק
סרו: דאקפי פירא דכווריו [ואזלו וצדו בשבתא הליף הניגר
דגים הרבה והלכו ולקו]: דאקפי הליף כדמתרגמינן ויסף
הנרגל וקפץ פרזלא: פירא נריכה העשויה לקנל דגים ובלע"ז
נידר: ואישתמוד כשתמדו: היום יושב בחיקו של אברהם
י"א מת היום וא"כ מיון זה רב מלא שנתלמוד וכרלה להלי יושב
בחיקו של אברהם מניגו שכשם לברית מילה וזה רב מלא דר
מהנה שהאריך ימים הרבה משמת רבי עד לורות מלרוניס ניתי
רב כיתון בר יצחק כדאמרי' בב"ב:

*צוה ה' ליעקב סביביו צריו רב יהודה אומר נ
כגון הומניא לפום נהרא *ויהי כהנבאי ופלטיהו סס
בן בניהו מת ואפול על פני (ואקרא בקול) [ואזעק מיכה ס
קול] גדול ואומ' אהה ה' אלהים רב ושמואל חד יחזקאל יג
אמר לטובה וחד אמר לרעה מ"ד לטובה כי הא
דאיסתנדרי דמישן וחתניה דנבוכדנאצר הוה שלח
ליה מכולי האי שביא דאייתית לך לא שדרת לן
דקאי לקמן בעי לשדורי ליה מישראל א"ל פלטיהו
בן בניהו אנן דחשבינן ניקום קמך הכא ועברין
ניזלו להתם ואמר נביא מי שעשה טובה לישראל
ימות בחצי ימיו. מ"ד לרעה דכתיב *ותבא אותי סס
אל שער בית ה' הקדמוני הפונה קדימה והנה
בפתח [השער] (שער ההיכל בין האולם ולמזבח)
עשרים וחמשה איש וארא בתוכם את יאוניה
בן עזור ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם וכתיב
*ויבא אותי אל (שער) [חצר] בית ה' הפנימית סס ס

צוה ה' ליעקב סביביו צריו כגון שהיו סובבים אותם בחרבם
להיכו עמון ומואב שהלכו להם יותר מן הכל כדאמרי' בקלק
עמון ומואב שכיבי דיתי ירושלים היו אותם לזה שיהיו סובבין
אותם אף בגלותם כגון הומכיה דבבל לכולה דעמוקאי היא
כדאמריכן לעיל הוסיפו סכזריב בבבל והיו מגיריס לישראל
שנפוס כהרא: חד אמר לטובה היה מיילל הנביא עליו:
וחד אמר לרעה שהיה רע בעיניו שמת מיתה יפה: דאיסתנדריא
דמישן שלטון של מישן: מי שעשה הטובה הזאת שהציל את

והנה (בפתח ההיכל בין האולם ולמזבח עשרים)
[פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים]
וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה
ממשמע שנא' ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם
כלפי מערב מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד
שהיו מפריעין עצמם ומתריזין כלפי מעלה וקאמר
נביא מי שעשה הרעה הואת בישראל ימות על
מטתו:

ס"ם ת"ר ממזירי ונתיני טהורים לעתיד לבוא דברי
ר' יוסי ר' מאיר אומר אין טהורים א"ל ר'
יחזקאל ליוסי והלא כבר נאמר *וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרתם א"ל ר"מ כשהוא אומר מכל טומאותיכם
ומכל גלוליכם ולא מן הממורות א"ל ר' יוסי כשהוא
אומר אטהר אתכם הוי אומר אף מן הממורות
זכריה י בשלמא לר"מ היינו דכתיב *וישב ממזר באשדוד
אלא לר' יוסי מאי וישב ממזר באשדוד כדמתרגם
רב יוסף יתבון בית ישראל לרוחצן בארעהון דהוו
דמו בה לנוכראין. אמר רב יהודה אמר שמואל

הגולה מלהיות כנדים לעבודתו: איני יודע שאחוריהם אל
ההיכל שהוא במערב העזרה: מה ת"ל אחוריהם קדומה
ממש כשהוא מפורש שהיו מתכוונין להרעות קדוריהם לגבי:
וישב ממזר באשדוד יגללו הממזרים וישבו נפשי עלמין:
ויתבון בית ישראל לרוחצן תרגום של ושב: דהוו
דמיין בה לנוכראין תרגומו של ממזר וה"ק ושב העם שהיה

עשרה יחסין שיקריבו קדושין דעם
הלכה כר' יוסי א"ר יוסף אי לאו דא"ר יהודה
אמר שמואל הלכה כר' יוסי הוה אתי אליהו ומפיק
מינן צוורני צוורני:

משנה אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא נא
מן הדוכן ולמעלה ולא מן סנהדרין ולמעלה עו
ובל שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי צדקה
משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהם ר' יוסי
אומ' אף מי שהיה חתום עד בערכי הישנ' של צפורי

מכוכר מגנול קרלו וכיוצ כממזר בממזרת גם הוא מגנול ק"י
ויהושע קלקה להם קע"פ שלא נכנסה בימיו כלכתיב לתה זקנת
ונשת בימים והארץ כשארה הרגה מאל לרשתה וקשניב ומזיל ה'
סרני פלשתים העזתי והשקלוני וגו': צוורני צוורני קנורות
קנורות:

אין בודקין מן המזבח ולמעלה התחיל לבדוק בשמהות וגלה
שאני שניה שעם על המזבח (ק"ל לבדוק בחס שאני שאני
דכיון דבכה שעם על המזבח) בידוע שמיוחס הוא: ולא מן
הדוכן ולמעלה חס הועל עליו שעמד שלל הלויס בדוכן לשורר
שיר: ולא מן סנהדרין ולמעלה חס כמה בסנהדרין ק"ל
לבדוק את אמו וכן שוטרי הרבים וגבאי לדקה מצילין בנותיהן
לכהני' ואין לריכין לבדוק אחריהם ומעמד שכולהו מפרש בגמ':
אף מי שהיה החתום בערכי הישנה של צפורי עיר סמוכה
לצפורי שמה יפכה כדאמרי' בעירובין בעיר קדמה שביהודה
דהייכו עיר שמה קדמה כלכתיב לכן וקדמה: בערכי שהיה
כתוב בספרי הדייקין שהיו רגילין לייקם את הרחוים לרון שהיו

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך:

נב **פיסקא** ולא מסנהדרין ולמעלה. מ"ט דתני רב
סס ע"ב רב יוסף כשם שבית דין מנוקים בצדק
ס"ה ד כך מנוקים מכל מום אמר מרימר מאי קרא *כלך יפה רעיתי ומום אין בך. אימא מום מומא ממש
מדנר יח אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא *והתיצבו שם עמך עמך בדומים לך ודלמא משום שכינה אמר
שמות יח רב נחמן אמר קרא *ונשאו אתך בדומים לך:

נג **פיסקא** ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה
סס מוכתב באסטרטיא וכו'. א"ר יהודה אמר שמואל בחיילות של בית דוד. אמר רב יוסף מאי

מיוקסין וכותנין על הסדר פלוכי ופלוכי מיוקסין הם אלין רגילין נכי המקו' למכות דיין אליכו מיוקס: באיסטרטיא של מלך
בגמ' מפרש לה:

מכל מום פסול יוקסין ונסנהדרין קאמר בין גדולה בין קטנה אבל דיכין בעלמא לא כלקמן: עמך מיוקסים כוותך:
ודילמא משום שכינה סנהדרין אבלותה מעה הולרכו להיות מיוקסים מכוס שכיכה אלמס כבוזה כאספו אס כלכתיב ואלאתי מן הרוק וגו' אבל סנהדרין אהס לזון כגון סנהדרין דיתרו קותן מזה לא: ונשאו אתך גרסיכן ול"ג במאי העס אלא אסנהדרין דיתרו קאי והקל מעליך ובמאו אתך:
בחיילות של בית דוד שהיו באים (במקלוקות) [בקלוקה] קדם נקדם וקוזרין קלילה: והוא לשון מיסטרטיא וכותנין

קרא דכתיב *והתייחסם אז בצבא במלחמה ומעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא וכותם וזכות אבותם מסייעתם והאיכא *צלק העמוני מאי לאו דאתי מעמון לא דיתיב בעמון. והאיכא *אוריה החתי מאי לאו דאתי מחת לא דיתיב בחת והאיכא אתי הגתי וכי תימא ה"נ דיתיב בגת והא א"ר נחמן אתי הגתי בא ובטלה לע"ז ועוד אמר רב יהודה אמר רב ד' מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מסחפרים קומי ומגדלי בלוריות היו וכולם יושבים בקרוניות של זהב והיו מהלכים בראשי גיסות והם הם בעלי אגרופים של בית דוד דאזלי לבעותי עלמא:

ד"ה ס"ו
שמואל
כג סם

בזמות מזפקת פלוכי ופלוכי בקדם פלוכי והיו זהירין ליקסן מכל מוס כדמפרש זתסייעס זכות אבותס במלקמה. ותו ליכא לא גרסי': צלק העמוני דרחמי גבוריס מאר לדוד כמכה: דאתי מעמון וכתגייר אלמא לא הקפיד על הגרים: והא אמר רב נחמן במסכת ע"ז: בא אתי הגתי שהיה ככרי ובטל לע"ז זל עטרת מלכם והוא זס זקון עמוכים: ילדים בקורים היו לדוד בחיילותיו ולא היו בכיו: בני יפת תואר כמים שלקקו ישראל במלקמה כדכתיב והנחתה אל תוך ניתך ומתוך כך היו כוהגים כמספט הכלרים: מספרים קומי ומגדלי בלוריות מלקוחי ערפס: לבעותי עלמא אזל לא היו יורדין בתוך המלקמה עם ישראל:

נד משנה האומר בני זה ממזר אינו נאמן ואפילו
עח שניהם מודים על העובר שבמעי' ממזר
ע"ב הוא אינם נאמנים. לא יתיחד אדם עם שתי נשים:
פ גמ' *לימא מתני' דלא כאבא שאול דתניא כל
ע"ב שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה אחת וב'
אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים אבא שאול
אומר אף באיש אחד ושתי נשי' אפי' תימא אבא
שאול בשעת אנינות תביר יצרי' ורבנן סברי כר'
מיכה ג יצחק דא"ר יצחק *מה יתאונן אדם חי גבר על
חטאיו אפי' בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר
עליו ואבא שאול כי כתיב ההוא במחרעם על מדותיו

ממזר הוא שכולל לו מקייבי כריתות: אינו נאמן דקרוב הוא
לגלו ולאו כשר להעיד עליו: ואפי' שניהם הכל והלא:
עם שתי נשים מפני שדעתן קלה ומתיהן כוקות להתפתות ולא
תירא זו מקברתה שלא היא תעשה כמותה: כל שלשים יום
ולד שמת בתוך שלשים יום אין לריך לכבדו כמותו להוליכו לקבורה
לא בארון ולא בכלינה אלא בחיק: ונקבר באשה אחת וב'
אנשים ואין לריך רבים ללות אלא ג': אבל לא באיש אחד
ושתי נשים משום יקוד שלא היו בתי הקברות סמוכות לעיר:
מה יתאונן מה מועיל לאדם להסיח על כך מלהזהר
בילדו כל זמן שהוא בי לריך להיות גבר על קטליו שאל"כ יהא
ילדו גובר עליו ויקטילכו: על מדותיו על קורותיו הקורות
אותו. מה יתאונן אדם בי למה יתרעם אדם על הקורות
הבאות עליו אחר כל הקסד שאני עושה עמו שכתתי לו בייס ולא

כתיב והכי קאמר מה יתרעם על מדותיו וכי גבר על חטאיו דיו חיים שנתתי לו ורבנן (אין מתגבר אפי' באנינות) כי ההוא מעשה דההיא אתתא דהוה עובדא ואפיקתיה:

[פיסקא] אבל אשה אחת [מתייחדת עם שני סס אנשים.] אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפי' בעשרה נמי לא. הוה מעש' והוציאוה עשרה בממה א"ר יוסף תדע דמחברי בי עשר' וגנבי כשורא ולא מכספי מהדדי:

רב ורב יהודה הוו קאולי באורחא (אתא) [הוה פא

הנאתי עליו מיתה: וכי גבר על חטאיו הוא אלא קטא לי ונלקתו הוא כי בתמיה: ורבנן לפילו תניר ילריה כדקאמרת ים לקום שפעמים אחין סס לכיכות ועיזין עלמן כאלו כושאין תיכוך מת ויולאין לעזירה כי ההוא עובדא דהוה עובדא בההיא אתתא ואפיקתיה לתיכוך כי בזקת מת לעזות עזירה עם ההולך עמה לקוברו. ל"ג ממורי הזקן ל"ג ורבנן אלא כולה בחבא שאול וגרס דיו קיי' שכתתי לו כי ההיא עובדא דההיא אתתא דאמרי' נמ"ק שקוכה על מתה יותר מדאי עד שמתו ז' בניה והיא לקריהם מקמת שכתאוכה יותר על מדותיה. דהוה עובדא ואפיקתיה ל"ג:

והוציאוה י' במטה בזקת שהיא מתה וקלקלו עמה ואחת אים היתה: דמחברי בי י' וגנבי כשורא אים בה משאוי לעזרה:

קאולה] ההיא אתחא קמייהו א"ל רב לרב יהודה
דל כרעיך מקמי' גיהנ' א"ל והא מר אמר בכשרים
שפיר דמי א"ל מי יימר דבכשרי' כגון אנא ואת
אלא כגון ר' חנינא בר פפי וחבריו:

נה ע"ס הנך שבויתא דאתאן לנהרדע' אסקינהו לבי רב
עמרם חסידא אמר שקולו דרגא מקמייהו
בהדי' דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומה
שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה
למידל' דליה לחודיה סליק ואויל בי מטא לפלגא
דדרגא אפשח רמא קלא אמר נורא בי עמרם אתו
רבנן אמרו ליה בסיפתינן אמר להו מוטב תיכספו
בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיני לעלמא
דאתי אשבעי' (ליצרי') דינפק מיני' נפק מיני' כי

דל כרעיך מהר ללכת שכקדמכה: כגון אנן דתמיה: ר' חנינא
בר פפי וחבריו ר' לדוק ורב כהנא (נפ"ק ל' מ):
אסקינהו שלוה עליהם לפרותם וכתכוס בעלייתו: בהדי דקא
חלפא חדא מינייהו שהיתה עוברת לגל פי החרובה
שמן העלייה לבית: נפל נהורא באיפומה נפל חור בבית דרך
פי העלייה שהיו פניה מחירות: וקא סליק לתוכע': אפשח
הרקיב ופיסק רגליו לעמוד במקומו בקושק להתגבר על יצרו:
אמר נורא בי עמרם הזעיק בכי השכונה לחסוף ולבא לכבות
הלליקה כדי שיקדל מילכו שיתביים מהם: אחו רבנן שהיו סנורין
שים שם דליק' לכבות את הלליקה: אשבעיה רב עמרם ליה"ר
שילא ממכו:

עמודא דנורא א"ל חזית דאת נורא ואנא בשרא
ואנא עדיפנ' מינך :

נו ע"ס רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חדא
אידמי ליה שטן כאתתא בהך גיסא דנהרא
לא הוה מבר' נקט מצר' וקא עבר ואויל כי מטא
פלגא דמצרא שבקיה אמר אי לאו דקא מכריזין
עלך ברקיע הזהרו בר' מאיר ותורתו שויתינהו
לדמך כתרתי מעי . ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי
עבירה יומא חדא אידמי ליה שטן כאתתא בריש
דקלא נקטיה לדקלא וקא סליק ואזיל כי מטא
לפלגא דדקלא שבקיה אמר אי לאו דמכריזין
עלך ברקיעא הזהרו בר' עקיבא ותורתו שויתין
לדמך כתרתי מעי :

נו ע"ס פלימו הוה רגיל למימר כל יומא גירא בעיניה
דשטנא יומא חד מעלי יומא דכפורי הוה
איתמי ליה בעניא אתא קרא אבבא אפיקו ליה
רפתא א"ל יומא כי האידנ' כולי עלמא מגואי ואנא
אבראי עיוליה וקריבו ליה ריפתא א"ל יומא כי

קללונינין ע"ה סרסורא לענינה

יקט גירא בלומסעס היה"ר רש"א

מחלוצץ בעוברי עבירה חומר שנקל הוא להתגבר על יצרו
שם הוא רואה : אידמי ליה שטן דהוא יה"ר :
בהך גיסא דמברא לגבי השני שמעבר המים : לא הוה מברא
ספינה המעברת : נקט מצרא קנבל מתוך מצפת הנהר אל
צפתו ותוקעין בו לנגח על דף קלר המוטל בנרוקב הנהר : שבקיה
יצר לר' מאיר :

תאידנא כולי עלמ' אתכא ואנא לחודאי אתיוה
אותבוה אתכא והוה מלא נפשיה שיחנא וכיבי
סס ע"ג עליה וקא עביד ביה מילי דמאיסא א"ל *תיב
שפיר א"ל הבו לי כסא יהבו ליה כסא אכמר
שדי ביה כיחו נחרו ביה שקא ומית שמעיה דהוו
קאמרי פלימו קטל נברא ערק וטש בביתא הכסא
אזל בתריה נפל קמיה כד חזייה דהוה מצטער
גלי ליה נפשיה א"ל מ"ט אמרת הכי אלא היכי
אימא א"ל לימא מר רחמנא ניגער ביה בשטן:
נח רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפיל
סס על אפיה הוה אמר הרחמן יצילני מיצה"ר.
יומא חד שמעתינהו דביתהו אמר' מכדי הא כמה

כולי עלמא אתכא על הזלקן לוכלין: וכיבי ולכ"ע המוליכין
ליקה ומחוסין: *תיב שפיר סד כהוגן שלח תמחסכו:
יהבו ליה כסא מזגו ליה כוס: אכמר שדא ביה כיח הזליך
נתוכו לת כיקו ליקה היולח מן הריקה לכמר' טיזיר נלע"ז:
נחרי ביה גערו בו: שקא ומית הוח הקזיק עלמו כמת:
שקא הלקיק כמו שקל: שמעיה דקאמרי פלימו קטל גברא
הזמיע [לחכמ' ניתו] קול יולח מנקוק שלומרים פלימו קטל
גברח: ערק פלימו קסנור שנחים עליו כוגזי המלך להרגו:
טשא כקנח: בביתא הכסא קוק לעיר: חזייה שטן לפלימו
דעלטער: מ"ט אמרת הכי למה הורגלת לקללני: אלא היכי
אימא לדקותך מעלי שלח תקטיחכי:

שני דפריש ליה מינאי מ"ט קאמ' הכי יומא חדא
הוה קא גרים בגינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה
קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא חרותא דהדרי
מיומא תבעה אמרה ליה אייתי ניהליה להך רומנא
דריש צוציתי' שוור אול אייתה ניהלה כי אתא לביתיה
הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה
אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה
אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהבה
ליה סימנא אמר לה אנא מיתא לאיבורא איכווני
כל ימיו של אותו צדיק היה מצטע' עד שמת באות'
מיתי' דתניא *אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר מדבר
באשה שנדר' בנויר ושמע בעלה והפר לה
והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין
ומטמאה למתים:

דפריש מינאי מקמת זקנה ומה ירק מילה"ר: קשטה נפשה
בתכשיטיה נקצוטי כסיס בשמים וקפרסמון: חלפה
ותנייה קמיה עגרה לפניו ושכחה פעם שניה: אנא חרותא מן
שוכה כיכרת בעיר: דהדרי מיומא שקזרתי היום הלוס: צוציתא
ענף קטן שבגודה הדקל: שוור קפן. וקא יתיב בגויה להמית
את עלמו: אישה הפרם לריכה סליקה: במה הכתוב מדבר
מלמד שלישה הפרס ומה שלבלה בהיתר לכלה ומה הוא זה
הסליקה: והיא שותה יין מזידה ולע"פ שבהיתר כיון שהיא
לה יסור כהכווכה לריכה סליקה:

נט ר' עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי
ס אמר ומה מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה
בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה
מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חויר
ויקרא ה עאכ"ו כיוצא בדבר אתה אומר *(והוא לא) [ולא]
ידע ואשם ונשא עונו כשהי' ר"ע מגיע לפסוק וה
היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה
בידו חלב אמרה תור' והוא לא ידע ואשם ונשא
עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב עאכ"ו
איסי בן יהודה אומר והוא לא ידע ואשם ונשא
עונו על דבר זו ידוו כל הדוויים:

ס ר' *אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה
כ"מ דנ שקליה לבת ברתיה [אותבוה בכנפיה א"ל
חגן נד לא סבר לה מר דמקדשה א"ל עברת לך אדרב
רנמ דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' אלעזר
אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד
שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה] מר נמי עבר
ליה אדשמואל דאמר שמואל אין משתמשין באשה
א"ל אנא כאידך דשמואל סבירא (ליה) [לי] דאמר
שמואל הכל לשם שמים:

כל הדוויים כל ס"ס להס לנ לזוות ילוו על זה ס"ל מתכוין ויש
כאן כס"ל עון:

[לא סבר לה מר דמקדשה אין לאדם יודע שהיא מקודשת ויש
לו להתרחק מאשת איש]: הכל לשם שמים ואין דעתו

עשרה יוחסין פרקי בי קדושין ופ

משנה ר' מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו ס
אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר פב
והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות
שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות
אלא הכל לפי זכותו (של אדם) ר"ש בן אלעזר
אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות
ומתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו אלא
לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני (ומה אלו מיכו נגמ'
שנבראו לשמשני הם מתפרנסים שלא בצער ואני
שנבראתי לשמש את קוני) אינו דין שאתפרנם
שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקפדתי את
פרנסתי. אבא גוריין איש ציידן אומר משום אבא
גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן
רועה וחנוני שאומנותן אומנו לסטי' ר' יהודה אומר
משמו החמרי' רובם רשעי'. והגמלי' רובם כשרים.

חקריה לקיבת חיטות חלח לקיבת קורנה ולעצות קורת רוק
לחמה כשחכי מקבב לת בתה:

נקיה וקלה מפרש בגמ' וחל יחמר בלבו חומכות זה חיכה מעשרת
חלח יבקש רחמים ממי שהעושר שלו: חמר גמל ספן קדר
(בעל קדרות) [בעלי קרכות] כל חלו חומכותן לסטיות כשלהן
בדרכים הם ככנסים ולוקטין עלים מן הכרמים ופירות ועוד
שכשכרי' לחדם ומעבירין על תכחס: רועה בהמות שלו שמעבירין
לרעות בשדות חקרים: חנוני מלומד בחוכחה להטיל מים בין
ולרורות בקטין: משמו של חבח גוריח: החמרים רובן רשעים
מפני לסטיות: הגמלים רובן כשרים שפורשים למדבריות

הספנים רובם חסידים. טוב שברופאים לגיהנם. והכשר שבטבחים שותפו של עמלק. רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב ושאר כל אומניות אינן כן וכשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו

ישעיה מ מהו אומר *וקוי ה' יחליפו כח בזקנותו מהו אומר
תלים נב *עוד ינובון בשיבה וכה"א באברהם אבינו *ואברהם
דקדי כד זקן וגו' וה' ברך את אברהם בכל מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא
שם כו ניתנה שנא' *עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי:

למקום גדולי קיות ולסטים וירקים לכפסם ומזנרי לנם למקום:
הספנים רובן חסידים שפורזין למקום הסכנה ותמיד הם נרעדה יותר מן הגמלין: טוב שברופאים לגיהנם לאיכו ירח מן הקולי ומאכלו מאכל נריקים ואיכו מזנר לנו למקום ופעמים שהורג כפקו' וים נידו לרפאות העכי ואיכו מרפא: טוב שבטבחים שפיקי טרפות נאות לידו וקם על ממוכו ומאכילן: אבל התורה אינה כן שאף הנא לידי זקנה או יסורין ואיכו יכול לעסוק נה הוא לוכל ממתן שכרה לכתיב עוד יכונון נשיבה:

ת"ר כל שעסקו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים סס
והסריקין והנקורו' והרוכלין והגרדיים והספרי'
והכובסים והגרע והבלן והבורסקי אין מעמידין
מהם לא מלך ולא כ"ג מ"ט לאו משום דפסולי
אלא משום דזיל אומנותייהו. ת"ר י' דברים נאמרו
בגרע מהלך על צדו ורוחו גסה ונתלה יושב (ואינו
יושב) ועינו צרה ועינו רעה אוכל הרב' ומוציא קמעא

סורו רע מכהגו רע קרנתו רעה להסתלל עמו זיהם סר חליו
ודק לניתו: הצורפים לורפי זהב העושים לכסים זירים
כזמים וטנעות: הסריקים סורק נגדים לכסים פלוקייר"ל:
הנקורות מנקרי רקיים של י' זכסי' טוקנות נהם כדתכן
נכתובות שו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוקנת וחופה וקמרי'
נריקייח דילק: והרוכלין מוכרים קיטוטי בזמים לכסים:
והספרין הכסים לריכות להם בזגיל בניהם: והגרע חומן
המקיז דם ע"ם שמגרע את הדם: הבורסקי מעבד להם עורות
ללבוש ולכעול: והבלן מקמס מרקלאות: מהלך על צדו ורוחו
גסה ונתלה יושב (ואינו יושב) שלפתן סימכי גחוה לבל חין זו
דומה לזו ובכולן הוח קלוק מחלת הכסרים כתלה יושב וחיכו יושב
חל"כ כסמך חו לחקוריו חו על לדו דרך גחוה ובזגיל שהברזות
מוסרין כפסס לידו הוח מתגלה: ועינו צרה בממוכו להוליח
כלום מפני שהוח מלומד לחכול חבל המקיזין וחיכו מלומד
להוליח: ועינו רעה נותן עיניו על הדריחים שיקלו ויהיו לריכים
לו: אוכל הרבה שמלומד לחכול עם כמה חכסים בכל יום:
ומוציא קימעא מתוך שמחכלו יפה בלקס נקי ובזר שן שמעטין

וחשוד על העריות ועל הגזל ועל שפיכות דמים:

סא תניא רבי אומר אין לך אומנות שעוברת מן העולם
סס ע"נ אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה
אוי לו למי שרוא' את הוריו באומנו' פגומה אי
אפשר לעולם בלא בשם ובלא בורסקי אשרי מי
שאומנתו בשם ואוי לן למי שאומנתו בורסקי א"א
לעול' בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו
זכרים ואוי לו למי שבניו נקבו'. ר"מ אומר לעול'
ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויבקש
רחמים למי שהעושר והנכסים שלו שאין עניות מן
האומנו' ולא עשירות מן האומנות אלא למי שהעושר
מני נ שלו שנא' *לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות:

סב פיסקא רשב"א אומר ראית מימיך וכו'. תניא
סס רשב"א אומר מימי לא ראיתי צבי קיץ
וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער

לת הזבל שמדס מכין לסעודת הקזה מאכל נריאה: וחשוד על
העריות מתוך שהכנסים לריבות לו ועסקו עמהן: ועל הגזל
שהכנסים גוזלות מנעליהן וכותבות לו: ועל שפיכות דמים זמכין
דשפיך ליה לדמא לפקות מרגיעית:

שעוברת מן העולם שנטילה מן העולם נין שהיא נקיה נין שהיא
מלוסה ים נה נורך ולא לא ילמדנה זה ילמדנה לקר.
(ומ"ן) אשרי מי שרואה את הוריו יולדיו ולא ילדיו נלומנות
נקיה: בשם מוכר נסמים:
צבי קיץ מיינם קליעות נשדה: סבל כושא משאות:

והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש
את קוני. ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני
מחפרנסים שלא בצער אני שנבראתי לשמש את
קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי
את מעשי וקפחתי את פרנסתי שנא' *עונותיכם ישעיה ה
הטו אלה וגו':

פיסקא ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנות סג
וכו'. תניא ר' נהוראי אומר מניח אני כל סה
אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה
שכל אומניות שבעולם אין עומדות לו אלא בימי
ילדותו אבל בימי זקנתו הרי הוא מוטל ברעב אבל
תורה אינה כן עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת
לו אחרית ותקוה בעת זקנותו בעת ילדותו מה
הוא אומ' *וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים. ישעיה מ
בזקנותו מהו אומר *עוד ינובון בשיבה דשנים תהלי' צב
ורעננים יהיו:

כל אומנות אין להם מתן שכרן לאחר זמן אלא שכר המצוי להם
בשעתן אבל תור' מתן שכרה בא מליו לאורך ימים ולפ לקולה
ולזקן שאינו יכול לעסוק בה עכשיו אוכל מן הקודמת: שנא' עוד
ינובון בשיבה ימאו למק ויתיקל שכרן לעת שיתן דשכים
ורעננים יהיו: